THE

PUBLICATIONS

OF THE

SURTEES SOCIETY.

ESTABLISHED IN THE YEAR

M.DCCC.XXXIV.

VOL. LXIII.

FOR THE YEAR M.DCCC.LXXIV.

LEEDS:
PRINTED BY McCORQUODALE & Co.,
BANK STREET.

MANUALE

ET

PROCESSIONALE

AD USUM INSIGNIS ECCLESIÆ

EBORACENSIS.

Published for the Society by
ANDREWS & CO., DURHAM;
WHITTAKER & CO., 13, AVE MARIA LANE;
BERNARD QUARITCH, 15, PICCADILLY;
BLACKWOOD & SONS, EDINBURGH.
1875.

At a Meeting of the Council of the Surtees Society held in the Castle of Durham, on Tuesday, December the 2nd, 1872, it was ordered—

"That the York Manual should be edited for the Society by the Rev. Dr. Henderson, of Leeds."

JAMES RAINE, *Secretary.*

"Consecratio Ecclesiae" in Hugo de S. Victo[re]
De Dedicatione Ecclesiae ib. 338, 177, 142, 901
De consecratione Ecclesiae ib. 381 seq.

CONTENTS.

APPENDIX.

I.

II.

III.

IV.

VIII.

IX.

X.

PREFACE.

Of the York Manual, reprinted in this volume, there appear to have been two editions only; one by Wynkyn de Worde, London, 1509, and a second by Gachet, at York, without date.

Of the first, five copies are known:—(1) in the Bodleian; (2) in the Library of the Dean and Chapter of Ripon; (3) in that of St. Cuthbert's College, Ushaw; (4) in that of Magdalen College, Cambridge; and a fifth belonging to Mr. Beresford Hope.

The Title of this Edition is as follows:—

Ad laudem Dei et honorem tuamque non immerito, flos virgo Maria, ecce manuale quoddam secundum usum matris ecclesiæ Eboracensis, novis tandem ex repetita perlectione bonaque maturitate elimatum est. A mendis penitus (mea sententia) alienum, vigiliis lugubrationibusque et industria bona ita nunc redactum, ut in cymbalis jubilationis omnis chorus laudet Dominum.

And the Colophon—

Manuale insignis Ecclesiæ Eboracensis. Impressum per Wynandum de Worde commorantem Londonii, in vico nuncupato Fletestrete sub intersignio solis vel in cimiterio Sancti Pauli sub ymagine divæ Mariæ pietatis (pro Johanne Gaschet et Jacobo Ferrebouc sociis) finit. Anno Domini millesimo quingentesimo nono quarto ydus Februarii.

Sane hoc volumen digessit arte magister
Wynandus de Worde incola Londonii.

Of the edition by Gachet, a unique copy is preserved in Archbishop Marsh's Library, Dublin, an account of which I owe to the kindness of Robert Travers, Esq., the librarian.

It bears no date, but is probably later than 1516, as there is no evidence of Gachet having settled at York before that year.

Of this edition the Title is—

Ad laudem Dei et honorem, tuamque non immerito flos virgo Maria, ecce manuale quoddam secundum usum matris Ecclesiæ Eboracensis novis tandem ex repetita preelectione bonaque maturitate elimatum est. A mendis penitus (mea sententia) alienum, vigiliis lugubrationibus et industria bona ita nunc redactum, correctum et emendatum. Impensis honesti viri Johannis Gachet in civitate Eboracensi moram tenentis.

It ends with—

Explicit manuale ad usum insignis Ecclesiæ Eboracensis ad laudem et honorem Dei.

On the obverse of the penultimate leaf at the top of the page is written—

Vendebatur 4^{or} solidis et 4^{or} denariis.

And in the same hand at the bottom of the page—

Iste liber pertinet ad Ecclesiam parochialem de Radclyffe super Soram (Ratcliffe-upon-Soar, Notts.) In Anno Domini M° cccccº liiiº, Anno Mariæ primo, cui donet Deus Methusaleos annos et ultra.—Syr John Drury, Vycar.

This Edition ends with the "Evangelium de Epiphania Domini."

On a blank leaf at the beginning of the book is written, probably also in the reign of Queen Mary:—

Sacerdos dicat hunc Versum sequentem:
En rex venit mansuetus tibi, Sion filia mystica, humilis, sedens super animalia, quem venturum jam prædixit lectio prophetica.
Clerici dicant genuflectendo usque ad testatur:
Salve, quem Jesum *(stand up)* testatur plebs Hebræorum
Obvia cum palmis tibi clamans verba salutis.
Sacerdos in altis turribus:
(Here knele downe) Salve, lux mundi *(stand up)* Rex regum, gloria cæli,
Cui manet imperium laus et decus hic et in ævum.
Sacerdos prophetice:
(Here knele downe) Salve nostra salus *(stand up)* pax vera, redemptio, virtus,
Ultro qui mortis pro nobis jura subiisti.

There also exist four manuscript copies which have been collated for this edition:—

(I.) In the University Library, Cambridge. Sæc. xiv.

(II.) In the Library of Sir John Lawson, Bart., of Brough Hall, Catterick, A.D. 1403.

(III.) In the Bodleian. *Circa* A.D. 1410.

(IV) In the Library of the Dean and Chapter of York. Sæc. xv., early.

I.

The first of these Manuscripts is described in the Library Catalogue as "A small folio on parchment, containing ff. 93, with 28 lines in each page. It has blue initial letters, and musical notes. Date, xivth century."

At the end has been added—

Orate pro animabus domini Johannis Castylfurth et domini Willelmi Bramelay capellanorum, parentum suorum et fratrum suorum et omnium benefactorum suorum, qui dederunt librum hunc Ecclesiæ S. Leonardi * *

Then is added in a later hand—

Multiplica super nos misericordiam tuam, et preces nostras propitius exaudire digneris, sicut exaudisti famulum tuum regem David, qui te in area hostias offerendo placavit, iram avertit, indulgentiam impetravit; ita veniat, quæsumus, tuæ speratæ benedictionis ubertas, ut repleti fructibus tuis de tua misericordia semper gloriemur. Per Dominum.

Benedic, Domine, creaturam istam *N.* ut sit remedium salutare generi humano, et præsta per invocationem nominis tui, ut quicunque ex ea sumpserint, corporis sanitatem et tutelam percipiant. Per Dominum.

II.

The second MS. belongs to Sir John Lawson, Bart., who has very kindly placed it at the disposal of the Society.

Its date seems to be A.D. 1403. It contains a Paschal Table which commences with the note: "Notandum, quod ista tabula Paschæ incipit Anno Domini millesimo quadringentesimo tertio."

It contains not only the usual Offices of the Manual (with the exception of that for the Purification of Women), but also Offices or parts of Offices which would regularly appear in the Breviary, Missal, or Processional. It has also a Calendar and a Paschal Table.

The volume is perfect, in admirable condition, with an illumination at the "Te igitur" in the "Missa de Trinitate" in the Marriage Office. The Music is most carefully written.

The parts of the book which belong to the Breviary are the Seven Penitential Psalms, Litany and Collects following, and Psalms 22–30. To the Missal a number of occasional and votive masses, with Offices for the Purification, Ash Wednesday, Palm Sunday, Holy Thursday, Easter Eve, as well as the different Chants for the "Gloria in excelsis," "Ite Missa est," and "Benedicamus Domino:" and to the Processional, the Responsories for the Purification, Easter Day and the two days following, Trinity Sunday, All Souls' Day, and others.

All the more important variations from the text of the printed Manual are noted in this edition. The collation of the Calendar

is given in the first volume of the York Missal, Surtees Society, vol. 59.

The English Forms in this MS. in the Office for Matrimony are—

Here I take ẏe *N.* to mẏ wedded wẏfe, to hald and to haue at bed and at borde, for faẏrer for laẏther, for better for wers, in sekenes and in hele, till ded us depart,* and ẏare to I plẏght ye mẏ trowth.

Here I take ye to mẏ wedded housband, to hald and to haue at bed and at borde, for faẏrer for laẏther, for better for wers, in sekenes and in hele, till dede ws depart, and yare to I plẏght ye mẏ trowth.

Wẏth yis rẏng I wedde ye, and wẏth yis gold and sẏlvere I honoure ye, and wẏth my gẏftẏs I dow ẏe.

III.

The third MS. is very imperfect, and calls for no special notice.

IV.

The last volume is in the Fothergill collection in the Minster Library at York. The MS. is perfect, and consists of 177 fol. It has some small ornamented letters, but no illuminations.

The following forms of notice, etc., are written on the outside leaves of this book:—

1. Frendys, ye cawse of our commyng at y^{is} tyme es for ẏ^{e} worthy sacrament off Matrimone, the qwylk es for to cupyll two persons in one wyll, ayere of yam gowernynge one sawle. Allsso, frendys, it ys noght unknawn unto ȝow yat efftyr ye forome and use of holy kirke, y^{t} *N.* and *N.*, ye qwylk er here precent, hase bene spirred thre solemne dayes in ye kirke, no lettyng ne none ympedyment fond, bott y^{t} yay may go togydir efter the law and forome off haly kyrke; bott ȝitt as for ye more sekyrnes yet I spyrr ye beynis off ye forsayde *N.* and *N.*, iff y^{r} be any man can tell us any lettyng or impediment, tell us now or newyr.

2. Freyndes, we sall hawe apon Tewysday ye fest of Philip and Jacob, ye whilk we charge and commawnde der halyday; and ye sall come to God and haly kyrke and her divyne in the wyrchip of Gode and our lady and ye apostyllis Philip and Jacob. Also we sall hawe a noyer worthy fest in haly kyrk on Thuresday of Saynt Ellyn, ye whilk we charge, &c. Other halyday hawe ȝe noght yis weke, bot y^{t} ȝ^{e} may do all manner of gude wyrkys, and y^{r} to Gode Allmyghty spede ȝow.

3. Be autorite of God Almyghti Fadir and the Sonne and the Holy Gost and holy apostolles and holy kyrke and owre autorite, we curse and desery and fro the boundes of all holy kyrke sequestre and depart all

* On margin—"if haly kirk it will ordayn."

hos that this illys hase done, or y^r to concentis, or thay that the lande f Seynt Peter hase pollute or defowled, so that thay be partles wyth fod and his aungels: bot if thay turne and make satisfaccion, be thare ıntern slokyn fro ye blys that eu^{er} schall last.

Of the printed Processional the following editions and copies re known:—

530	8vo.	Rouen	Olivier—————	Bodleian.
————	————	————	————	St. Cuthbert's Coll., Ushaw.
————	————	————	————	Ripon Minster Library.
————	————	————	————	British Museum.
————	————	————	————	Cathedral Library, Lincoln.
555	4to.	London	Kyngston —————	Bodleian.
555	4to.	London	Kyngston & Hutton ...	Bodleian, Gough 113.
————	————	————	————...	St. John's Coll., Cambridge.
————	————	————	————...	Rev. J. Marriott, Hythe, near Southampton.

The Title of the First Edition is—

Processionale completum per totum anni circulum ad usum celebris Ecclesiæ Eboracensis Rothomagi recentissime impressum arte et opere I. Petri Olivier artis impressoriæ utcunque scioli ibidem moram traıentis. Ere vero et impensa Johannis Gachet alias de France librarii, Eboraci commorantis.

The only MS., so far as I am aware, which contains any part f the contents of the Processional, is Sir John Lawson's MS. ,bove described, which has a part of the Processions found in he printed editions, and a few special ones which will be found n pp. 205-207.

The Appendix contains in the first place an abbreviated eprint of the Sarum Manual, and of such Manual Offices as occur n the Missal or Manual of the Hereford Use.

In these, as throughout the Appendix, all the rubrics have been ;iven in full, except where, as at the close of the Baptismal Office, ong rubrics occur identical or nearly so with the York Form: ›ut for the prayers and longer Antiphons which are practically he same as the York, the reader is referred to the earlier part of he volume.

The Sarum Manual is reprinted from the Edition of 1506, ›y Pynson, Rouen; of which a splendid, and as far as is known,

unique copy, on vellum, has been most courteously lent by the the Rector of Stonyhurst College.

As this volume has not been described, and is omitted in Mr. Dickinson's list of service books, I extract the following account of it from the catalogue of early books and MSS. belonging to Stonyhurst:—

Manuale ad vsum insignis ecclesie Sarum. summaq. diligetiã emendatu. *R. Pynson*, 1506, fol.

Red and black. Perhaps unique. Not described by any bibliographer. Vellum.

In frontispiece Arms of France and England, quartered, crowned, and supported beneath by a greyhound and griffin: portcullis on either side. Above the crowned arms is a rose wound about by two garters with legend, held by an angel on either side. Title over this. On the reverse a large figure of God the Father with globe surmounted by a cross in the left, and in the act of blessing a multitude of people of different grades with the the right.

Text begins on fol. ii., signat. "aii." Signatures "a" in eight, "b" to "v" in sixes. Single column; 41 lines; 121 leaves, the last (Tabula) not numbered.

At the end over Pynson's device No. 1 (Dibdin) is "Ihesus est," and beneath "Amor meus," in white letters on black ground. Colophon:— "Huic volumini Ricardus Pynson Finem imponere iubet ad intersignium sancti Georgii in flestrete [sic] commorãs penes ecclesiã sctĩ Dũstani Anno dñi. M.ccccc.vi."

Wanting fols. 112-117 (signat. "ti" to "viii" excl.), which, according to the table, contained "Articuli gnales maioris excõmmunicatõis ı ligua matna."

On the reverse of the last fol. is written "Iste liber Ptinet ecclesie de loddon," showing that it anciently belonged to the old church of Loddon in Norfolk.

Remarkably fine and clean copy: and fully bearing out Dibdin's remark (Typ. Ant. ii. 426), that the Missals (&c.) executed by Pynson are among the most magnificent productions of the press, at the commencement of the sixteenth century.

The "Form of the great Cursing" which has been removed from this volume, has been supplied from the copy of the edition of 1510 in the Bodleian. Additional Offices printed in later editions of the Manual will be found in pp. 103*-107*.

One MS. Manual of Sarum Use (early XVth century) has been used, No. 47 of the MSS. in the Library of St. John's College, Oxford, lent for this purpose by the President and Fellows. There will be found, some noticeable variations from the printed book, especially in the Marriage Service; *e.g.*, That the woman stands

on the *right* hand of the man. The woman is given in the first place *to the Church.* She kisses the bridegroom's right foot, whether there is land in the dowry or not.

The "Benedictio oculorum infirmorum" p. 32* is stated to be "secundum Willelmum de Montibus, cancellarium Lincolniensem."

The form for a Recluse is wholly different to that in the printed Office, and there is an address to the sick and dying in English, which will be found at p. 110*, and which has also been printed by Mr. Maskell, peculiar to this MS.

I insert here the Office for the Churching of Women from the Sarum Manual, which has been accidentally omitted in the text. It should come in at page 16*, between the Office for Baptism and that for Matrimony.

ORDO AD PURIFICANDUM MULIEREM POST PARTUM ANTE OSTIUM ECCLESIÆ.

Primo Sacerdos et ministri ejus dicant Psalmos sequentes :
Psalmus. Levavi oculos *(cxx).*
Psalmus. Beati omnes *(cxxvii).*
Gloria. Sicut erat.
Sequatur. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos. Sed libera.
Domine, salvam fac ancillam tuam :
Deus meus, sperantem in te.
Esto ei, Domine, turris fortitudinis
A facie inimici.
Domine, exaudi orationem meam :
Et clamor meus ad te veniat.
Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo.
Oremus. *Oratio.*

Deus, qui hanc famulam tuam de pariendi periculo liberasti et eam in servitio tuo devotam esse fecisti ; concede, ut temporali cursu fideliter peracto sub alis misericordiæ tuæ vitam perpetuam et quietam consequatur. Per Christum Dominum.

Tunc aspergatur mulier aqua benedicta : deinde inducat eam Sacerdos per manum dexteram in Ecclesiam dicens :

Ingredere in templum Dei, ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

Nota quod mulieres post prolem emissam, quandocunque Ecclesiam intrare voluerint acturæ gratias, purificari possunt, et nulla proinde peccati mole gravantur ; nec ecclesiarum aditus est eis denegandus, ne pœna illis converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam. De purificatione post partum capitulo uno.

For an account of the Hereford Missal and Breviary I may refer to my reprint of the Missal of that Use.

The reader thus has the printed Manuals of the three Uses in as full a form as can be given. The remainder of the Appendix consists of various forms of the Manual offices, from the time of Egbert, Archbishop of York, to the beginning of the fifteenth century. These are mostly taken from Pontificals, a sufficient description of which will be found in the Preface to the Pontifical of Archbishop Bainbridge, shortly to be published by the Surtees Society. The only two MSS. which require special notice in this place are the "Rede Boke of Darbye" and the Missal of Archbishop Robert. The Welsh Manual used, which probably belonged to the Diocese of St. Asaph, has been described in the Preface to the second volume of the York Missal, pp. xiv.-xviii. (Surtees Society, vol. lx.)

THE REDE BOKE OF DARBYE.

This is one of the MSS. in the Parker Library, Corpus Christi College, Cambridge.

It is a thick volume, about 7½ in. by 5, with this note on an outside folio:—

"The Rede boke of Darbye in the Peake in Darbyshire. This booke was sumtime had in such reverence in Darbieshire, that it was commonly beleved that whosoever should sweare untruelie upon this booke should run madd."

It appears by the Paschal Table to have been written about the year A.D. 1061.

Its contents are:—Calendar and Paschal Tables; Canon of the Mass (without rubrics); a great number of Masses; the "Detestanda Exsecratio;" Offices for Baptism, Marriage, and for the Sick and the Dead; Ordeals; at the end are a number of Antiphons, Verses, and Responsories.

Unfortunately a very large part of the rubrics are wholly worn away.

The MS. is described in Wanley's edition of Hickes' Thesaurus, 149. It may be noticed that in the Canon in the first clause "pro rege nostro" is added. The second clause runs —

Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum, omnis congregationis beatæ Dei genetricis semperque Virginis Mariæ, omniumque

propinquorum nostrorum et quorum eleemosynas suscepimus, seu quorum nomina super sanctum altare tuum scripta habentur, et qui nobis de propriis criminibus confessi fuerint, et omnium circumadstantium, *et cetera.*

In the clause "Communicantes," after "Damiani," follow "Hilarii, Martini, Benedicti, Gregorii, Augustini, Amandi, Laurentii."

After "Memento etiam" comes—

Memento, quæso, Domine, et miserere mei, licet hæc sancta indigne tibi, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, meis manibus offerantur sacrificia, qui nec invocare sanctum et venerabile nomen tuum dignus sum, sed quoniam in honore laudis et memoria gloriosissimi dilectique Filii tui Domini Dei nostri Jesu Christi offerantur, sicut incensum in conspectu divinæ majestatis tuæ cum odore suavitatis accendantur, Per Christum. (See Cardinal Bona, Rerum Liturgicarum ii., c. xi. 5, and c. xiv. 1.)

The Missal of Robert, Archbishop of Canterbury, A.D. 1050-1052.

This splendid volume is preserved in the Public Library of Rouen, to which it was brought from the Monastery of Jumièges, of which the Archbishop had been Abbot.

It contains a Calendar, the Canon without rubrics, Masses, Offices for the Purification, Ash-Wednesday, and Holy Week, various minor benedictions, Offices for the Sick and the Dead, and those for the benediction of Monks and Nuns.

In the Canon the clause "Memento mei quæso, *et cetera,*" is found as in the "Rede Boke of Darbye," but preceding the clause "Memento etiam."

It need hardly be said that any one who desires to study the various Offices chronologically, should commence with those in the Appendix, beginning at p. 127*, and end with those of the Three Uses.

I will add a few words upon the York Colours and the Editions of the Missal, of which I have said something in the Preface to the Reprint of the Missal. (Surtees Society, Vol. 59.)

A few months since Canon Simmons sent me some extracts on these two subjects from the volumes of York Wills and the Fabric Rolls of the Minster published by the Surtees Society. From these and from some other notices which further examina-

tion of these volumes gave, a good deal of information has be gathered as to Colours, the results of which I subjoin, with a fe of the more important notices. It will be seen also that eviden has been found of lost editions of the Missal and Processional.

COLOURS ACCORDING TO THE USE OF YORK.

Red.

This was the colour for Doubles (except Feasts of S. Mary but in Chapels and Chantries which had only two sets of ves ments, it was used on all Festivals and Sundays.

Fabric Rolls, p. 300:—

The altar of S. Paulinus and St. Chad in York Cathedral had i A.D. 1378 *(inter alia)* "Unum vestimentum pro Festis Duplicibus c rubeo sateyn pulverizato cum rosis albis de serico."

So, too, the Boy-Bishop's cope on Innocents' Day was *Red* pp. 229, 230, and see several other quotations given below.

White.

This was the colour for all Feasts of S. Mary; but in case c an altar having no set of blue Vestments, it might be used for a Sundays and Feasts of nine lections, not being Doubles.

Test. Ebor. ii. 25.—Another holl vestemente of white damask wit iii. copes of white damaske . . . for to serve on our Lady dayes in lovyn and worshippyng of hir.

Test. Ebor. ii. 157.—Also I bequeth unto the said church (Calverley ii. sewtes of westimentes, one of qwhit for the Festes of our Lady, a node of blake for Requiem.

Ib. 278. Lego sectam albi coloris ad deserviendum summo altari i in Eccl. Cath. in Festis B. M. V.

Fabric Rolls, 294. At the altar of S. Mary the Virgin were in 1360—

1. Secta de rubio et viridi colore de serico, pro Duplicibus Festis.
2. Una casula alba cum stola, &c., cum alba pro Dominicis diebus.
3. A set of baudekyn, also of white.

At the same altar in 1420, was also—

Unum vestimentum cum (de) serico albo cum ii. tuellis pro dieb ferialibus.

i.e., At this altar Red was used for Double Feasts, White for a others, and it would seem also for Ferial days.

White was also used in Lent.

Fabric Rolls, 275—

Another vestement for Lent of white fustiane w[t] a read crosse.

Ibid., 276—

Aliud vestimentum album pro xl[a] de fustian.

Ibid., 288—

Coopertura pro Quadragesima alba.

BLUE, not being Doubles,

Was the colour for Sundays and Feasts of ix. Lections; but in case of an altar having only blue and green sets of Vestments, the blue would be the Festival colour and green the Ferial.

Fabric Rolls, p. 300. At the altar of S. Paulinus and S. Chad was—

Unum vestimentum de inde camaka pro Dominicis diebus, et aliis Festis minoribus.

Ibid. p. 211. On the visit of Richard III. to York, in 1483, on the 29th of August; *i.e.*, on the Feast of the Decollation of S. John the Baptist, a Feast of ix. Lections but not a Double,

Rex honorifice receptus est cum processione et domino Decano et Canonicis cum omnibus ministris dictæ Ecclesiæ in capis sericis blodii coloris.

Test. Ebor iv. 210, is found a legacy from the ornaments of a private chapel of—

Vestimenti de sercenet blodii coloris, quo utitur Sacerdos in Festis principalibus.

See also below on Lenten colours.

In an Inventory taken in the reign of Edward VI. is found "a vestement of blew with tunicles for funeral days;" but that Inventory has no purple copes. Probably blue and purple reckoned as the same colours.

GREEN.

This was the Ferial colour in summer; *i.e.*, from Trinity to Advent.

Test. Ebor. ii. 51.

Unum vestimentum viride pro æstate.

Fabric Rolls, 281. At the altar of S. Christopher, in 1477, were two sets of Vestments only (the Festival and the Ferial)—

1. De rubio worsted.
2. Aliud viride vestimentum de burde Alexander.

The Inventory taken in the reign of Edward VI. gives under GREEN COPES—

Four copes for double Feasts for Standers.

Green was also used on the Feast of Relics. Fabric Rolls, 231.

PURPLE

Was the colour for the more solemn and splendid Offices for the Dead.

Test Ebor, vol. i., 24. From the will of Thomas Beek, formerly Bishop of Lincoln; date of will, A.D. 1346:—

Lego Ecclesiæ Cath. de Lincoln vestimentum meum de purpureo velveto ad celebrandum pro mortuis in sollemnibus exsequiis.

I assume this to have been the use of York and Sarum as well as Lincoln; in fact the general use.

It may be taken as a corroboration that in the list of vestments belonging to the Minster in 1500, are given twenty-one copes of purple velvet with gold ornaments, but no purple copes of other material, nor any sets of Vestments of this colour.

BLACK

Was the colour for Offices for the Dead.

Fabric Rolls, 287. At the altar of S. Jerome—

1 Vestmentt de nigro worsitt for Requiem.

Test. Ebor iii. 227. John of Gaunt's will.

Moun entier vestiment de carnaca noir à deserver pour Messe de Requiem.

Fabric Rolls, 306. Inventory taken in the reign of Edward VI.—

One cope of black cloth of gold for obites.

OTHER COLOURS MENTIONED.

1. At the altar of S. Anne, S. Anthony, and S. Crux—
   Unum bonum vestimentum coloris crocei de serico.

2. At the altar of the Holy Innocents—
   One vestimente of yawlow.

3. At the altar of S. Cuthbert—
   One of violet damask.

Of these probably the yellow was used indifferently with green, and the violet with black or purple. So it is laid down

n the Exeter Rule of Colours given in MS. Lansdowne, 451. British Museum, and elsewhere:—

Color croceus et viridis pro eodem habentur.
Nota quod purpureus et violaceus color pro eodem habentur.
Secundum quosdam violaceus et niger pro eodem habentur.

In the list of Vestments belonging to the Cathedral of York, oon after A.D. 1500 (Fabric Rolls, p. 228), are found—

Copes.	White,	84.
	Red,	74.
	Blue,	70.
	Green,	44.
	Purple,	21 (all of velvet.)
	Black,	27.
Sets of Vestments.	White,	8.
	Red,	15.
	Blue,	9.
	Green,	6.

LENTEN COLOURS.

These were blue and white.

Fabric Rolls, 275. At the altar of All Saints—

A vestement for Lent of white fustiane, w^t a red crosse, &c.

Ibid., 288. At the altar of S. Jerome.

Una coopertura pro Quadragesima alba.

Ibid., 312—

A blew vestement with two dalmatickes for Lent.

Test. Ebor iv. 178—

Volo quod comparetur unum vestimentum album operis Quadragesimalis ad deserviendam Ecclesiæ par. de Rudstan, cui olim præfui vicarius, singulis temporibus Quadragesimalibus.

FEASTS OF THREE LECTIONS seem to have reckoned only as Ferial days.

Fabric Rolls, 276. At the Altar of St. Andrew were—

Vestimenta sufficientia pro Duplicibus, pro Novem Lectionibus, pro eriis.

Ibid., 983. At the Altar of St. Edward in A.D. 1360 were—

Unum vestimentum pro Festis Duplicibus, unum vestimentum pro Novem Lectionibus: tertium Feriale.

The following entries in the same volumes with respect to

books used in Churches in the Diocese of York, which were of York Use, are curious:—

Fabric Rolls, 254. At the Church of Larethorp (Layerthc a suburb of York)—

Missale non est de usu Ebor.

Ibid., 289. In the Cathedral, at the altar of S. Joh Beverley—

Missale, sed est insufficiens, quia non de usu.

Ibid., 298. At the altar of S. Nicholas—

Unum Antiphonarium, sed non de usu.

Among the Wills are the following legacies of books accor to the Use of Sarum, to York Churches—

I. 190. Lego Ecclesiæ meæ de Prestecote (in S. Lancashire) u Portiphorium magnum notatum usus Sarum.

II. 125. Lego uni Ecclesiarum de Herdeby (Harby, near Nottingh Plomgarth, Barkeston (in Elmet), et Redwrell, maxime indigenti, u librum Portiforium nostrum de usu Sarum pro summo altari.

Ibid., 39. Lego Ecclesiæ parochiali de Easington unum Missale d Sarum pro summo altari.

Ibid., 181. Lego Ecclesiæ parochiali de Gedelyng (Nottingham) u Missale, unum Processionale et unum Manuale secundum usum Sa et unum novum Gradale.

III. In the List of Articles belonging to the Chapel of Th Morton, Canon Residentiary of York, occur, besides book York Use—

Unum magnum Portiferium de usu Sarum.
Unum Portuse de usu Sarum.
Unum parvum Portiferium de usu Sarum.

Ibid., 133. In the Inventory of William Duffield, C Residentiary of York. In the Chapel, besides York Books, we

Unum Portiferium de usu Sarum.

IV. 143. Archbishop Rotherham gave to the Colleg founded at Rotherham—

2 Missals, one of York, the other of Sarum Use.

In IV. 75. Robert Bellamy, Master of S. Leonard's Hos York, directs—

Et dicti presbyteri (Ecclesiæ ubi contingit me sepeliri) dicent in Exsequias cum Laudibus et Commendatione secundum ordinem Sa

The following Editions of the York Missal are mentioned :—

(1.) York Fabric Rolls, 294. At the Altar of S. Mary Magdalen, at some date subsequent to 1520—

Item a noder MS. boke pryntid, incipit "*Sti.*"

A suggestion of Mr. W. H. Allnutt, of the Bodleian Library, appears to explain this correctly, that it was an imperfect copy of the 1517 4to York Missal, which commences on fol. A vi. "*sti me Ego Dominus.*"

(2.) *Ibid.*, p. 301, date A.D. 1520.

Missale pressum ex dono M. Colyns 2do folio *mine.*

This is Violette's edition, Rouen (without a date).

(3.) *Ibid.*, p. 303, date A.D. 1520, 1521.

Missale impressum secundo folio *virtute.*

This does not correspond with any of the known editions of the Missal. It must therefore be set down as an edition of which no copy is known to remain.

(4.) *Ibid.*, p. iii. Among the Expensæ minutæ. A.D. 1543, 1544.

For thre processioners in Englishe, 12d.

The Rev. S. Greatheed has again been kind enough to take charge of the Plain Chant in this Volume. So much only, it should be said, of the Plain Chant, either in case of the Manual or of the Processional, will be found in this volume, as has appeared to possess sufficient interest to make its reprint desirable.

I subjoin a literal translation of the Anglo-Saxon Rubrics in the Form for the Visitation of the Sick, pp. 180*-186*, for which I am indebted to the Rev. W. Buckley, late Professor of Anglo-Saxon in the University of Oxford :—

Page 180*.—Here beginneth the Order of Visiting or Anointing the Sick. First, the priest should hallow water with ashes of the vine outside the house, and when they be gone in within the house of the sick man should they say thrice, "*Pax huic domui,*" and then begin the Antiphon, "*Asperges me,*" and then sprinkle the water over the sick and over his house, singing the Psalm, "*Miserere mei Deus.*"

Page 181*.—Afterwards by the sick man shall his confession be declared, and afterwards then a litany (*i.e.*, after that a litany).

Page 183*.—Then the priest should work Christ's rood-token with the holy water and with the ashes over his breast, and lay on haircloth (sackcloth) or woollen, and smear him with the holy oil, and others between them sing the psalms that are here appointed.

Page 114*.—When the sick man is anointed on the outlines of the mouth and on the forehead, and on the temples and on his face (or nose), then should the priest say this prayer.

When thou anointest the eyes, this prayer.

When thou anointest the ears within and without, this prayer.

When thou anointest the nose on the fore-part and inside, this prayer.

When thou anointest the lips without, this prayer.

When thou anointest the throat and the neck, this prayer.

When thou anointest the shoulders, this prayer.

When thou anointest the breast, this prayer.

Page 185*.—When thou anointest the hands without (*i.e.*, the back of the hands) this prayer.

When thou anointest the feet, this prayer.

Wheresoever the sore aileth most, there let man anoint the more.

After the anointing, these prayers.

Let him taste then of God's body and blood, thus saying.

On the completion of this service.

Page 186*.—All these things being thus completed, the priests should say these prayers over the sick, as many as there may be separately. If there then a bishop be, his service is this.

It now only remains for me to express my gratitude for the kindness which has been shown by the loan of valuable Manuscripts and old Printed Books in aid of this reprint of Ancient Offices, especially by the Deans and Chapters of York, Ripon, and Hereford; by Sir John Lawson, of Brough Hall; to the Rector of Stonyhurst College, and the President and Fellows of St. John's College, Oxford. I have also to thank for much valuable assistance the Rev. H. O. Coxe, Bodley's Librarian; the Rev. Canon Simmons; the Rev. James Raine; and the Rev. W. Buckley, both in indicating sources of information and in verifying results.

W. G. HENDERSON.

GRAMMAR SCHOOL, LEEDS,
June 25th, 1875.

ORDO AD FACIENDAM AQUAM BENEDICTAM.

Exorcismus Aquæ.*

Benedictio salis et aquæ in diebus Dominicis fiat hoc modo:

Adjutorium nostrum in nomine Domini:
Qui fecit cælum et terram.
Sit nomen Domini benedictum:
Ex hoc, nunc, et usque in sæculum.

Benedictio salis sine Oremus.

Exorcizo te, creatura salis, per Deum ✠ vivum, per Deum ✠ verum, per Deum ✠ sanctum, per Deum qui te per Eliseum prophetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitas aquæ; ut efficiaris sal, *Hic respiciat sal,* exorcizatum in salutem credentium, ut sis omnibus te sumentibus sanitas animæ et corporis; et effugiat atque discedat ab eo loco quo aspersus fueris omnis phantasia et nequitia vel versutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus, adjuratus per eum qui venturus est judicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. Amen.

Oremus.

Immensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, *Hic respiciat Sacerdos sal,* ut hanc creaturam salis quam in usum generi humano tribuisti, bene✠dicere et sancti✠ficare tua pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis et corporis, et quicquid ex eo tactum vel respersum fuerit, careat omni immunditia omnique impugnatione spiritualis nequitiæ. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedictio aquæ sine Oremus.

Exorcizo te, creatura aquæ, in nomine Dei ✠ Patris omnipotentis, et in nomine Jesu ✠ Christi, Filii ejus, Domini nostri, et in virtute Spiritus ✠ Sancti, ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici; et ipsum inimicum eradicare et explantare valeas cum angelis

* See also "York Missal," Surtees Society, vol. ii. p. 193.

suis apostaticis; per virtutem ejusdem Domini nostri, Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. Amen.

Oremus.

Deus, qui ad salutem humani generis maxima quæque sacramenta in aquarum substantia condidisti, adesto propitius invocationibus nostris; et elemento huic, *Respiciat Sacerdos aquam,* multimodis purificationibus præparato virtutem tuæ bene✠dictionis infunde, ut creatura tua mysteris tuis tibi serviens ad abjiciendos dæmones morbosque pellendos divinæ gratiæ sumat effectum, ut quicquid in domibus vel in locis fidelium hæc unda resperserit, careat omni immunditia, liberetur a noxa: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens; discedant omnes insidiæ latentis inimici, et si quid est quod aut incolumitati habitantium invidet aut quieti, aspersione hujus aquæ effugiat, ut salubritas per invocationem tui nominis expetita ab omnibus impugnationibus sit defensa. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Deinde fiat commixtio salis et aquæ per manum Sacerdotis in modum crucis, dicendo submissa voce:

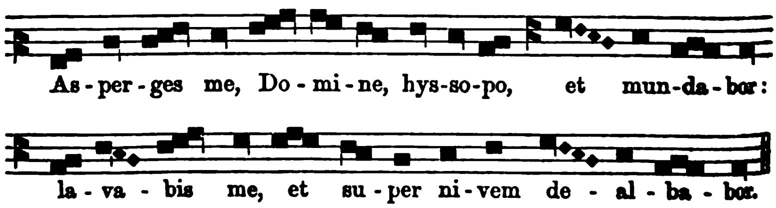
Commixtio salis et aquæ pariter fiat. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

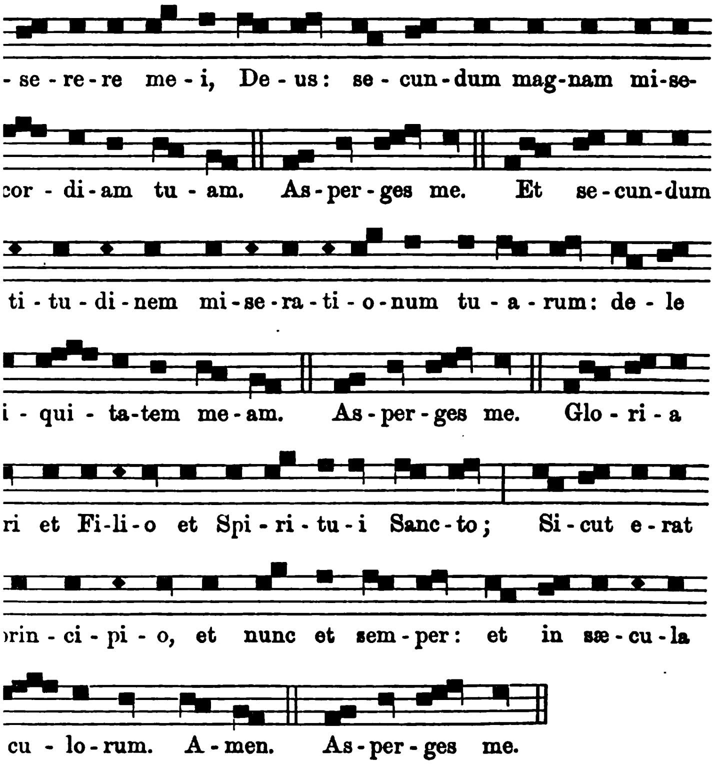
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Deus, invictæ virtutis auctor, et insuperabilis imperii rex, ac semper magnificus triumphator, qui adversæ dominationis vires reprimis, qui inimici rugientis sævitiam superas, qui hostiles nequitias potens expugnas; te, Domine, trementes et supplices deprecamur ac petimus, ut hanc creaturam, *Hic respiciat Sacerdos aquam sale mixtam,* salis et aquæ dignanter accipias, benignus✠illustres, pietatis tuæ more sancti✠fices, ut ubicunque fuerit aspersa, per invocationem sancti nominis tui omnis infestatio immundi spiritus abjiciatur, terrorque venenosi serpentis procul pellatur, et præsentia Sancti Spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus ubique adesse dignetur: Per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum, Qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus, Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Fiat aspersio aquæ.

st aspersionem aquæ versiculus Sacerdotalis.
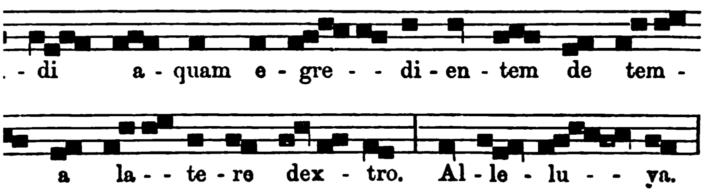
:erdos: Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

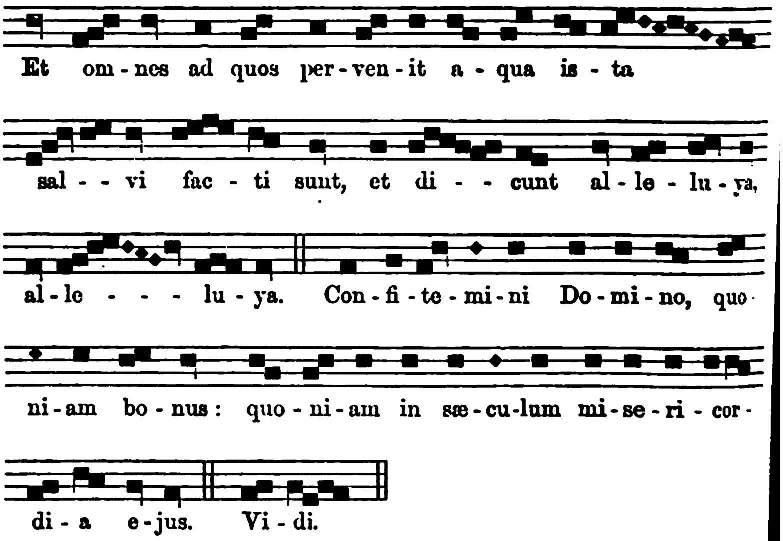
Et salutare tuum da nobis.

:mus. *Oratio.*

audi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, et : dignare sanctum angelum tuum de cælis, qui custodiat, foveat, ıt, visitet et defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per ım Dominum nostrum.

tempora Paschali Antiphona.

℣. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam:
Et salutare tuum da nobis.
Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, *et cetera.*

Avertit, purgat, defendit, sanctificatque;
Aufert, multiplicat: hæc facit unda sacra.

ORDO AD CATECHUMENUM FACIENDUM.

Imprimis deferatur infans ad valvas Ecclesiæ, et inquirat Sacerdos ex obstetrice utrum infans sit masculus vel femina. Deinde, si infans sit baptizatus domi et quo nomine vocari debeat. Licet enim baptizatus fuerit domi propter periculum mortis, totum tamen habeat subsequens servitium præter immersionem. **Masculus autem statuetur a dextris Sacerdotis, mulier vero a sinistris.** *Hic primo inquirat Sacerdos nomen infantis N. His quæsitis Sacerdos insufflet in faciem pueri tribus vicibus semel, dicens:*

N., Accipe Spiritum Sanctum. Tu autem effugare, diabole, et præpara habitaculum Domino; exi ab eo, spiritus immunde, et da locum Spiritui Sancto Paraclito. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Deinde faciat Sacerdos signum crucis cum pollice in fronte infantis, dicens: N., Signum sanctæ crucis ✠ in fronte tua pono.†

Tunc faciat crucem in pectore infantis, dicens: N., Signum Salvatoris Domini nostri Jesu Christi in pectore tuo pono.

Deinde Sacerdos tenens manum dexteram super caput infantis dicat: Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum *N.*, quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es; omnem cæcitatem cordis ab eo expelle; disrumpe omnes laqueos Satanæ, quibus fuerat colligatus. Aperi ei, Domine, januam pietatis tuæ, ut signo sapièntiæ tuæ imbutus omnium cupiditatum fætoribus careat, et ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat, et proficiat de die in diem, ut idoneus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui percepta medicina. Per eundem Dominum nostrum. Amen.

* Om.—York and Bodley MSS.

† York MS.—"Signum sanctæ rucis ✠ Domini nostri Jesu Christi in fronte tua pono."

Oremus.

Preces nostras, quæsumus, Domine, clementer exaudi; et hunc electum tuum *N.* crucis ✠ dominicæ, cujus impressione eum signamus, virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ rudimenta servans per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gratiam pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Oremus.

Deus, qui humani generis ita es conditor, ut sis etiam reformator; propitiare, quæsumus, populis adoptivis, et novo testamento sobolem novæ prolis ascribe, ut filii promissionis quod non potuerunt assequi per naturam, gaudeant se recepisse per gratiam. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedictio salis sine Dominus vobiscum *et sine* Oremus.

Exorcizo te, creatura salis, in nomine Dei ✠ Patris omnipotentis, et in caritate Domini nostri Jesu Christi et in virtute Spiritus Sancti. Exorcizo te per Deum ✠ vivum, per Deum ✠ verum, per Deum ✠ sanctum, per Deum qui te ad tutelam humani generis procreavit, et populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari præcepit, ut in nomine sanctæ Trinitatis efficiaris salutare sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te, Domine Deus noster, ut hæc, *Respiciat Sacerdos salem,* creatura salis in nomine Sanctæ Trinitatis efficiatur salutare sacramentum ad effugandum inimicum. Quam tu, Domine, sanctificando ✠ sanctifices, benedicendo ✠ benedicas,* ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina permanens in visceribus eorum. In nomine Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. Amen.

Postea Sacerdos interroget nomen pueri, et ponat de ipso sale in ore ejus, ita dicens: N., Accipe salem sapientiæ, ut propitiatus sit tibi Dominus in vitam æternam. Amen.

Post salem datum dicat Sacerdos: Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio super masculum et feminam. Oratio.

Deus patrum nostrorum, Deus universæ conditor veritatis, te supplices exoramus ut hunc famulum tuum *N.* respicere digneris propitius, et hoc primum pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas, quominus cibo expleatur cœlesti; quatinus sit semper, Domine, spiritu fervens, spe gaudens, nomini tuo semper serviens: perduc eum ad novæ generationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum.

* Sir John Lawson's MS.—"sancti✠ficando sancti✠fices, bene✠dicendo bene✠dicas."

Super masculum tantum dicatur oratio ista, manu Sacerdotis superposita. Oremus.

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, Deus qui Moysi famulo tuo in monte Sinai apparuisti, et filios Israel de terra Ægypti eduxisti, deputans eis angelum pietatis tuæ, qui custodiret eos die ac nocte; te quæsumus, Domine, ut mittere digneris sanctum angelum tuum, qui similiter custodiat et hunc famulum tuum *N.*, et perducat eum ad gratiam baptismi tui. *Sine* Per Christum.

Adjuratio super masculum tantum.

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero: da honorem Jesu Christo Filio ejus et Spiritui Sancto, et recede ab hoc famulo Dei *N.*; quia istum sibi Deus et Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem fontemque baptismatis dono vocare dignatus est; et hoc signum sanctæ crucis, ✠ *Hic faciat Sacerdos signum sanctæ crucis in fronte infantis cum pollice, ita dicens:* quod nos fronte ejus damus, tu, maledicte diabole, nunquam audeas violare, per eum qui venturus est judicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. Amen.

Adjuratio super masculum tantum.

Deus, immortale præsidium omnium postulantium, liberatio supplicum, pax rogantium, vita credentium, resurrectio mortuorum, te invoco Domine, super hunc famulum tuum *N.*, qui baptismi tui donum petens æternam consequi gratiam spirituali regeneratione desiderat. Accipe eum, Domine, et quia dignatus es dicere, Petite et accipietis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis; petenti itaque præmium porrige, et januam pande pulsanti; ut æternam cælestis lavacri benedictionem consecutus promissa tui muneris regna percipiat. Per Christum Dominum.

Adjuratio super masculos tantum sine Oremus.

Audi, maledicte Satana; adjuratus per nomen æterni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi Filii ejus, cum tua victus invidia tremens gemensque discede: nihil tibi sit commune cum servo Dei jam cælestia cogitanti, renuntiaturo tibi et sæculo tuo et beatæ immortalitati victuro. Da igitur honorem advenienti Spiritui Sancto, qui ex summa cæli arce descendens, perturbatis fraudibus tuis, divino fonte purgatum pectus, id est sanctificatum Deo templum et habitaculum, perficiat: et ab omnibus penitus noxiis præteritorum criminum liberatus servus Dei gratias perennes Deo referat semper, et benedicat nomen ejus sanctum in sæcula sæculorum. Amen.

Adjuratio super masculos tantum sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus.

Exorcizo te, immunde spiritus, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, ut exeas et recedas ab hoc famulo Dei *N.* Ipse enim tibi imperat, maledicte, damnate, qui pedibus super mare ambulavit, et Petro mergenti dextram porrexit.

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero; da honorem Jesu Christo Filio ejus et Spiritui Sancto; et recede ab hoc famulo Dei *N.*, quia istum sibi Deus et Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem fontemque baptismatis dono vocare dignatus est; et hoc signum sanctæ crucis *ut supra.*

Super feminam dicatur ista oratio, cum Oremus.

Deus cæli, Deus terræ, Deus angelorum, Deus archangelorum, Deus patriarcharum, Deus prophetarum, Deus apostolorum, Deus martyrum, Deus confessorum, Deus virginum, Deus omnium bene viventium, Deus cui omnis lingua confitetur et omne genu flectitur cælestium, terrestrium, et infernorum; te invoco, Domine, super hanc famulam tuam *N.* ut perducere eam digneris ad gratiam baptismi tui. *Sine* Per Christum Dominum.

Adjuratio super feminam tantum Sacerdote dicente sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus.

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero; da honorem Jesu Christo, Filio ejus, et Spiritui Sancto; et recede ab hac famula Dei *N.;* Quia istam sibi Deus et Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedictionem fontemque baptismatis dono vocare dignatus est; et hoc signum sanctæ ✠ crucis, *Hic faciat Sacerdos signum crucis in fronte infantis cum pollice, ita dicens:* quod nos fronti ejus damus, tu, maledicte diabole, nunquam audeas violare; per eum qui venturus est judicare vivos et mortuos et sæculum per ignem. Amen.

Super feminam tantum dicatur oratio ista sequens, sine Dominus vobiscum, *sed tantum cum* Oremus.

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, Deus qui tribus Israel de Ægyptiaca servitute liberasti, et per Moysen famulum tuum de custodia mandatorum tuorum in deserto monuisti, et Susannam de falso crimine liberasti; te supplex, Domine deprecor, ut liberes et hanc famulam tuam *N.*, et perducere eam digneris ad gratiam baptismi tui.

Ergo, maledicte diabole, recognosce sententiam tuam, et da honorem Deo vivo et vero; da honorem Jesu Christo Filio ejus et Spiritui Sancto; et recede ab hac famula Dei *N.;* quia istam sibi Deus et Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam et benedic-

onem fontemque baptismatis dono vocare dignatus est; et hoc signum ucis ✠, *et cetera.*

Adjuratio super feminam tantum sine Oremus.

Exorcizo te, immunde spiritus, per Patrem et Filium et Spiritum ınctum, ut exeas et recedas ab hac famula Dei *N.* Ipse enim tibi ıperat, maledicte, damnate, qui cæco nato oculos aperuit et quadriduıum Lazarum de monumento suscitavit. Ergo, maledicte diabole.

Ex hinc vero dicatur tam super masculum quam super feminam, ne Dominus vobiscum *et* Oremus.

Æternam ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine, sancte ater, omnipotens æterne Deus, qui es auctor luminis et veritatis super ınc famulum tuum *N.;* ut* digneris eum illuminare lumine intelliıntiæ tuæ: munda eum et sanctifica: da ei scientiam veram, ut oneus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui: teneat firmam spem, ınsilium rectum, doctrinam sanctam; ut aptus sit ad percipiendam ratiam baptismi tui. Per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium ıum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus per mnia sæcula.

Dominus vobiscum.

Secundum Matthæum

In illo tempore, Oblati sunt Jesu parvuli, ut manus eis imponeret et raret. Discipuli autem ejus increpabant eos: Jesus autem ait illis; inite parvulos venire ad me, et nolite eos prohibere; talium est enim egnum cælorum. Et cum imposuisset manus eis, abiit inde.

Post Evangelium Sacerdos †porrigat librum puero† ad osculandum.

Super masculum et feminam ista oratio dicatur sine Dominus vobisum, *et sine* Oremus.

Nec te latet, Satana, imminere tibi pœnas; imminere tibi tormenta; mminere tibi diem judicii, diem supplicii sempiterni, diem qui venturus st velut clibanus ardens, in quo tibi atque universis angelis tuis æternus uperveniet interitus. Proinde, damnate atque damnande, da honorem)eo vivo et vero; da honorem Jesu Christo Filio ejus et Spiritui ancto; in cujus nomine atque virtute præcipio tibi quicunque es, piritus immunde, ut exeas et recedas ab hoc famulo Dei *N.*, quem hodie)eus et Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam et enedictionem fontemque baptismatis dono vocare dignatus est; ut fiat jus templum per aquam regenerationis in remissionem omnium peccaorum. In nomine ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus st judicare vivos et mortuos et seculum per ignem. Amen.

* York MS.—"ut benedictionem tuam infundas et digneris," *et cetera.*
† Sir John Lawson's MS.—"*ponat librum ori pueri.*"

Deinde sputet Sacerdos in sinistra manu, et tangat aures et nares infantis cum pollice dextro cum sputo; et dicat ad aurem dexteram, Effeta, *quod est,* adaperire; *ad nares,* In odorem suavitatis; *ad aurem sinistram,* Tu autem effugare, diabole: appropinquabit enim judicium Dei.

* *Postea dicat Sacerdos compatribus et commatribus una cum circumstantibus ut ipsi dicant* Pater noster, Ave Maria, *et* Credo in Deum Patrem, *quas etiam et ipse dicat, cunctis audientibus,* Pater noster, Ave Maria, Credo in Deum Patrem.

Postea faciat crucem cum pollice in palmam dextram infantis, et interrogato ejus nomine, dicat: N., Accipe signaculum Domini nostri Jesu Christi in manu tua dextera, ut te signes et te de adversa parte repellas,† ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde signet puerum manu sua dextera, et interrogato ejus nomine, dicat: N., Signo te signaculo Domini nostri Jesu Christi de manu tua dextera, ut te conservet contra adversarios tuos, ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum.

Postea intromittens catechumenum per manum dextram in Ecclesiam, interrogato prius nomine, dicat: N., Ingredere templum Dei, ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

BENEDICTIO FONTIS.

Infans in fontem si stercoret, ejice lympham:
Si tantum mingat, non moveatur aqua.

Quando fons fuerit mundandus, et de pura aqua renovandus, quod sæpe debet fieri propter aquæ corruptionem, tunc dicitur sequens Litania et benedicitur fons modo sequenti cum cereo accenso. Et nota quod aqua baptismatis non debet mutari propter honorem alicujus potentis, nisi fuerit corrupta.

Nota quod aqua benedicta fontium in Vigilia Paschæ et Pentecostes non aspergatur per ecclesiam sed aliqua alia aqua benedicta more solito, sicut in aliis Dominicis diebus. Memorialiter retinendum est quod aqua

* York MS.—"*Tunc dicat Sacerdos compatribus et commatribus una cum circumstantibus, ut dicat quilibet vir et mulier* Pater noster, Ave Maria, *et* Credo *in honore Dei et beatæ Mariæ, ut istud salutare sacramentum baptismi, quod iste puer hodie accipiet, sit salus ejus corporis et salvatio animæ.*

"*Quo dicto dicat Sacerdos cunctis audientibus Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, et Symbolum. Quibus dictis nominetur puer a patrinis vel matrinis: deinde a Sacerdote faciente crucem cum pollice in palmam dextram infantis, interrogato ejus nomine, dicatur* Accipe signaculum," *et cetera.*

† MSS. add "ut in fide Catholica permaneas."

‹edicta circa fontes est aspergenda, sed non aqua fontium, utrum christe fuerit sanctificata vel non. Quoniam in decretis originalibus ‹ctorum Patrum Clementis et Paschasii Paparum invenitur quod aqua ‹tium non est aqua aspersionis, sed baptismatis et purgationis. Unde ‹eat unusquisque Sacerdos, ne illa aqua tangat nisi quos baptizat; quia ‹n opus est ut baptizati iterum baptizentur. Cesset ergo stulta præsumpnis aspersio tam in Vigilia Paschæ et Pentecostes, quam in omnibus ‹eris diebus; quia per Ecclesiam Romanam cunctis Christianis sub na excommunicationis majoris est inhibita.

Hic incipit Litania in benedictione fontium.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Christe audi nos.
Pater de cælis, Deus : miserere nobis.
Filius, redemptor mundi, Deus : miserere nobis.
Spiritus Sancte Deus : miserere nobis.
Sancta Trinitas, unus Deus : miserere nobis.
Sancta Maria : ora pro nobis.
Sancta Dei genetrix : ora.
Sancta virgo virginum : ora.
Sancte Michael : ora.
Sancte Gabriel : ora.
Sancte Raphael : ora.
Omnes sancti Angeli et Archangeli : orate pro nobis.
Omnes sancti beatorum Spirituum Ordines : orate pro nobis.
Sancte Johannes Baptista : ora.
Omnes sancti Patriarchæ atque Prophetæ : orate.
Sancte Petre, ii. : ora.
Sancte Paule : ora.
Sancte Andrea : ora.
Sancte Jacobe : ora.
Sancte Johannes : ora.
Sancte Thoma : ora.
Sancte Jacobe : ora.
Sancte Philippe : ora.
Sancte Bartholomæe : ora.
Sancte Matthæe : ora.
Sancte Simon : ora.
Sancte Juda : ora.
Sancte Matthia : ora.
Sancte Barnaba : ora.
Sancte Marce : ora.
Sancte Luca : ora.

Sancte Martialis: ora.
Sancte Timothee: ora.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ: orate.
Omnes sancti Discipuli Domini: orate.
Omnes sancti Innocentes: orate.
Sancte Stephane: ora.
Sancte Line: ora.
Sancte Clete: ore.
Sancte Clemens: ora.
Sancte Corneli: ora.
Sancte Cypriane: ora.
Sancte Sixte: ora.
Sancte Thoma: ora.
Sancte Laurenti: ora.
Sancte Vincenti: ora.
Sancte Chrysogone: ora.
Sancti Johannes et Paule: orate.
Sancti Cosma et Damiane: orate.
Sancti Marcelline et Petre: orate.
Sancte Ignati: ora.
Sancte Alexander: ora.
Sancte Albane: ora.
Sancte Edmunde: ora.
Sancte Oswalde: ora.
Omnes sancti Martyres, orate.
Sancte Silvester: ora.
Sancte Gregori: ora.
Sancte Leo: ora.
Sancte Martine: ora.
Sancte Augustine: ora.
Sancte Nicolae: ora.
Sancte Hilari: ora.
Sancte Ambrosi: ora.
Sancte Johannes: ora.
Sancte Wilfride: ora.
Sancte Cuthberte: ora.
Sancte Benedicte: ora.
Sancte Hieronime: ora.
Sancte Leonarde: ora.
Sancte Maure: ora.
Sancte Egidi: ora.

[Sancte Judoce : ora.]*
Sancte Antoni : ora.
Sancte Hilarion : ora.
Omnes sancti Confessores : orate.
Omnes sancti Monachi et Heremitæ : orate.
Sancta Magdalena : ora.
Sancta Maria Ægyptiaca : ora.
Sancta Felicitas : ora.
Sancta Perpetua : ora.
Sancta Agatha : ora.
Sancta Lucia : ora.
Sancta Agnes : ora.
Sancta Cecilia : ora.
Sancta Anastasia : ora.
Sancta Petronella : ora.
Sancta Katharina : ora.
Sancta Margareta : ora.
Sancta Christina : ora.
Sancta Juliana : ora.
Sancta Scholastica : ora.
Sancta Everildis : ora.
Omnes sanctæ Virgines : orate.
Omnes Sancti : orate.
Propitius esto : parce nobis, Domine.
Ab omni malo : libera nos, Domine.
Ab insidiis diaboli : libera.
A carnalibus desideriis : libera.
Ab omnibus immunditiis mentis et corporis : libera.
A subita et æterna morte : libera.
Per mysterium sanctæ Incarnationis tuæ : libera.
Per Crucem et Passionem tuam : libera.
Per sanctam Resurrectionem tuam : libera.
Per admirabilem Ascensionem tuam : libera.
Per gratiam Sancti Spiritus Paracliti : libera.
In die judicii : libera.
Peccatores : te rogamus audi nos.
Ut pacem et concordiam nobis dones : te rogamus.
Ut sanctam Ecclesiam tuam regere ac defensare digneris : te rogamus.
Ut domnum Apostolicum et omnes gradus Ecclesiæ in sancta religione conservare digneris : te rogamus.

* York MS.

Ut cunctum populum Christianum, pretioso sanguine tuo redemptum, conservare digneris : te rogamus.
Ut in Christo renatis remissionem omnium peccatorum donare digneris : te rogamus.
Ut nos hodie sine peccato custodias : te rogamus.
Ut nos exaudire digneris : te rogamus.
Fili Dei : te rogamus audi nos.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi : parce nobis, Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi : exaudi nos, Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi : miserere nobis.
Christe audi nos.
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

*Finita Litania stet Sacerdos versus ad orientem, dum benedicit fontem *hoc modo* dicens :*

Dominus vobiscum. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, adesto magnæ pietatis tuæ mysteriis; adesto sacramentis ; et ad creandos novos populos quos tibi fons baptismatis parturit, spiritum adoptionis emitte ; ut quod humilitatis nostræ gerendum es ministerio, tuæ virtutis impleatur effectu. Per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus per omnia sæcula sæculorum.

Dominus vobiscum.

Sursum corda.

Gratias agamus Domino Deo nostro.

Vere dignum et justum est æquum et salutare nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus : Qui invisibili potentia sacramentorum tuorum mirabiliter operaris effectum, et licet nos tantis mysteriis exsequendis simus indigni, tu tamen gratiæ tuæ dona non deserens, etiam ad nostras preces aures tuæ pietatis inclinas : Deus, cujus Spiritus super aquas inter ipsa mundi primordia ferebatur, ut jam tunc virtutem sanctificationis aquarum natura conciperet : Deus, qui nocentis mundi crimina per aquas abluens regenerationis speciem in ipsa diluvii effusione signasti, ut unius ejusdemque elementi mysterio et finis esset vitiis et origo virtutibus : Respice, Domine, in faciem Ecclesiæ tuæ, et multiplica in ea regenerationes tuas, qui gratiæ tuæ affluens impetu lætificas civitatem tuam, fontemque baptismatis aperis toto orbe terrarum gentibus innovandis, ut tuæ majestatis imperio sumat Unigeniti tui gratiam de Spiritu Sancto : *Hic dividatur aqua cum manu in modum crucis.* Qui hanc aquam regener-

* Bodleian MS.—" cum cereo accenso "

ndis hominibus præparatam arcana sui luminis admixtione fecundet; ut sanctificatione concepta ab immaculato divini fontis utero in novam renata creaturam progenies cælestis emergat; et quos aut sexus in corpore aut ætas discernit in tempore, omnes in unam pariat gratia mater infantiam. Procul ergo hinc, jubente te, Domine, omnis spiritus immundus abscedat: procul tota nequitia diabolicæ fraudis absistat. Nihil hic loci habeat contrariæ virtutis admixtio; non insidiando circumvolet, non latendo surrepat; non inficiendo corrumpat. Sit hæc sancta et nnocens creatura libera ab omni impugnatoris incursu, et totius equitiæ purgata discessu. Sit fons ✠ vivus, aqua ✠ regenerans, unda ✠ purificans, ut omnes hoc lavacro salutifero diluendi, operante in is Spiritu Sancto, perfectæ purgationis indulgentiam consequantur. *Hic ignet aquam manu signo crucis.* Unde bene ✠ dico te, creatura aquæ, er Deum ✠ vivum, per Deum ✠ verum, per Deum ✠ sanctum, per Deum ui te in principio verbo separavit ab arida; cujus Spiritus super te rebatur; qui te de Paradiso manare jussit, et in quattuor fluminibus tam terram rigare præcepit. *Hic Sacerdos ejiciat aquam manu sua de nte in quattuor partibus dicendo:* Qui te in deserto amaram suavitate dita fecit esse potabilem et sitienti populo de petra produxit. Beneico ✠ te per Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, ui te in Cana Galilææ signo admirabili sua potentia convertit in vinum: ui pedibus super te ambulavit, et a Johanne in Jordane in te baptizatus st: qui te una cum sanguine de latere suo produxit, et discipulis suis ussit ut credentes baptizarentur in te dicens: Ite docete omnes gentes, aptizantes eos in nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti. *Hic nutet vocem suam quasi legendo, dicens:* Hæc nobis præcepta servantibus, u, Deus omnipotens, clemens, adesto, tu benignus aspira. *Hic aspiret n aquam ter in modum trianguli.** Tu has simplices aquas ore tuo benedicito, ut præter naturalem emundationem quam lavandis possint dhibere corporibus, sint etiam purificandis mentibus efficaces. *Hic reus liquescat in aquam in modum crucis, et ponatur postea in aquam n modum crucis.* Descendat in hanc plenitudinem fontis virtus Spiritus ui, totamque hujus aquæ substantiam regenerandi fecundet effectu. Hic omnium peccatorum maculæ deleantur: hic natura ad imaginem uam condita et ad honorem sui reformata principii cunctis vetustatis qualoribus emundetur, ut omnis homo hoc sacramentum regenerationis ngressus in veræ innocentiæ novam infantiam renascatur. Per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat n unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

* MSS.—"*in modum hujus figuræ* V."

Finita benedictione fontium, mittat Sacerdos oleum sanctum in aquam crucem faciens de ipso oleo cum ipsa billione quæ est in vase olei, sic dicendo: Conjunctio olei unctionis et aquæ baptismatis. In nomine ✠ Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amem.

Deinde mittat Sacerdos chrisma in fontem, crucem faciendo de ipso chrismate cum ipsa billione quæ est in vase chrismatis, sic dicendo: Fecundetur et sanctificetur fons iste salutifero chrismate. In nomine ✠ Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Tertia vice sumat Sacerdos simul oleum et chrisma, et faciat signum crucis in aqua, sic dicendo: Conjunctio chrismatis sanctificationis et olei unctionis et aquæ baptismatis. In nomine Patris ✠ et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Ritus Baptizandi.

*Notandum est quod in vigiliis Paschæ et Pentecostes consecratis fontibus non infundetur oleum neque chrisma, nisi assint aliqui qui debeant baptizari.** *Tunc portetur infans ad fontes ab his qui eum suscepturi sunt ad baptismum, ipsisque eundem puerum super fontes inter manus tenentibus, ponat Sacerdos manum dextram super eum et interrogato ejus nomine respondeant qui eum tenent: N. Iterum Sacerdos dicat: N.,* Abrenuntias Satanæ. *Respondeant patrini et matrinæ:* Abrenuntio. *Iterum Sacerdos: N.,* Et omnibus operibus ejus. *Patrini et matrinæ:* Abrenuntio. *Tertio dicat Sacerdos: N.,* Et omnibus pompis ejus. *Patrini et matrinæ:* Abrenuntio.

Postea ungat Sacerdos pectus infantis et inter scapulas de oleo sancto, crucem faciens cum pollice suo, prius nominato puero, dicens: N., Ego linio te, *super pectus,* oleo salutis, *inter scapulas,* In Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam. Amen.

Deinde interrogato nomine ejus, respondeant patrini: N. Iterum Sacerdos: N., Credis in Deum, Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ. *Respondeant patrini:*† Credo. *Iterum Sacerdos: N.,* Credis et in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum, natum et passum. *Respondeant patrini:* Credo. *Tertio interroget Sacerdos: N.,* Credis et in Spiritum Sanctum; sanctam Ecclesiam Catholicam; sanctorum communionem; remissionem peccatorum; carnis resurrectionem, et vitam æternam post mortem. *Patrini:* Credo. *Tunc interroget Sacerdos nomen infantis, dicens: N.,* Quid petis. *Patrini:* Baptismum. *Item interroget Sacerdos: N.,* Vis baptizari. *Patrini:* Volo.

* York and Bodley MSS.—"*Postea compatre vel commatre tenente puerum, Sacerdos interroget nomen pueri, et dicat:* Abrenuntias Satanæ," *et cetera.*

† York MS. adds in each case in this paragraph "*et matrinæ.*"

Deinde accipiat Sacerdos infantem in manibus suis, et interrogato nomine infantis baptizet eum sub trina mersione tantum, Sanctam Trinitatem invocando, dicens: N., Et ego baptizo te in nomine Patris; *secundo mergat*, et Filii; *tertio mergat*, et Spiritus Sancti. Amen.

Si dubitet Sacerdos de infante utrum vere fuerit baptizatus vel non, accipiat infantem in manibus et baptizet eum, sic dicens: Si baptizatus es, non te rebaptizo.* Si non baptizatus es, ego baptizo te: In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen: *ut supra dictum est, et suscipiatur puer a commatre, postea ab omnibus tangatur.*

Deinde nominato puero, Sacerdos faciat signum crucis in vertice pueri de chrismate cum pollice, dicens: N., Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum ipse te liniat chrismate ✠ salutis in Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam. Amen.

Postea induatur infans veste chrismali, Sacerdote interrogante nomen infantis, ita dicendo: N., Accipe vestem candidam et immaculatam, quam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam. Amen.

Deinde interroget Sacerdos nomen infantis, iterum dando ei candelam in manu sua dextra, et dicat: N., Accipe lampadem ardentem; irreprehensibilem custodi baptismum tuum; serva mandata; ut cum venerit Dominum ad nuptias possis occurrere ei una cum sanctis suis in aula cœlesti, ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

Si Episcopus adest statim confirmari eum oportet et postea communicari, si ætatis ejus est, dicendo sic: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat corpus tuum et animam tuam in vitam æternam. Amen.

Si infans sit injungatur patri et matri tueri puerum vel tueri facere ab igne et aqua et omnibus aliis periculis usque ad ætatem septem annorum; et si ipsi non faciant patrini et matrinæ tenentur. Similiter compatri et commatri injungatur docere infantem Pater noster *et* Ave Maria *et* Credo in Deum, *vel doceri facere; quod chrismale deferatur ad Ecclesiam; similiter quod confirmetur, quando citius Episcopus advenerit circum partes per septem milliaria.*

Ritus Baptizandi in Necessitate.

Ad baptizandum infirmum† *in necessitate.* Medelam tuam deprecor, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui subvenis in periculis, qui temperas flagella dum verberas. Te ergo, Domine, supplices depre-

* York MS.—"non intendo te rebaptizare; sed si non," &c.

† Sir John Lawson's MS.—"*Ad baptizandum infantem in necessitate.*"

camur, ut hunc famulum tuum *N.* exuas ab ægritudine hac, ut non prævaleat inimicus usque ad animæ tentationem: et sicut in Job terminum pone, ne inimicus de anima ejus sine baptismi redemptione triumphet. Differ ab eo exitum mortis, et spatium vitæ extende; releva quem perducas ad gratiam baptismi tui. Per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum.

De sputo tangat nares et aures, dicens: [*N.*—MSS.] Effeta, quod est adaperire: In odorem suavitatis: Tu autem effugare, *et cetera, ut supra.*

Exorcismus aquæ baptismatis. Exorcizo te, creatura aquæ, in nomine Dei Patris omnipotentis; in nomine Domini nostri, Jesu Christi, Filii Dei, et Spiritus Sancti: et si quod fantasma vel si qua virtus inimici iniqua vel incursio diaboli ades, eradicare et effugare ab hac creatura aquæ, ut fiat fons saliens in vitam æternam. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Postea dicatur per ordinem: Abrenuntias, *et cetera, ut supra.*

*In maxima necessitate quilibet** *infantem baptizare potest: in aqua ter mergatur, vel semel, nominando puerum, ita dicens: N.,* Ego baptizo te: In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Sacerdos parochialis debet suis parochianis frequenter proponere formam baptizandi parvulos in absentia presbyteri, si necesse fuerit, quæ est hæc in lingua vulgari: N.,† I crysten the in the name of the Fader and of the Sonne and of the Holy Goste, *aquam super parvulos spargendo interim vel ipsum in aquam mergendo ter vel saltem semel. Et quod quilibet homo sive clericus sive laicus et etiam pater pueri vel etiam mater ejus potest in extremæ necessitatis articulo proprium filium baptizare, nisi fuerit aliquis alius*‡ *præsens qui hoc facere sciret et vellet.*

Postea procedat ad altare Sacerdos et commatres cum infante, et ibi legatur Evangelium.

Secundum Marcum.

In illo tempore: Respondens unus de turba dixit: Magister, attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum. Qui ubicunque illum apprehenderit, allidit eum, et spumat, et stridet dentibus, et arescit. Et dixi discipulis tuis ut ejicerent illum, et non potuerunt. Qui respondens

* MSS.—"*vel quælibet.*"

† Sir John Lawson's MS.—"*N.*, I crÿsten ÿe in ÿe naÿme of ÿe fadeÿr, and of ÿe sone, and of ÿe halÿ gaÿste. The other three MSS. have the Anglo-Saxon *th.*"

‡ York MS.—"*vel aliqua alia.*"

ait: O generatio incredula, quamdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset illum, statim spiritus conturbavit eum, et elisus in terra volutabatur spumans. Et interrogavit patrem ejus. Quantum temporis est, ex quo illi hoc accidit? At ille ait: Ab infantia; et frequenter eum in ignem et in aquam misit, ut eum perderet: sed si quid potes, adjuva nos, misertus nostri. Jesus autem ait illi: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri cum lacrymis aiebat, Credo, Domine; adjuva incredulitatem meam. Et cum videret Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde et mute Spiritus, ego tibi præcipio, exi ab eo, et amplius ne introeas in eum. Et clamans et multum discerpens eum, exiit ab eo. Et factus est sicut mortuus; ita ut multi dicerent, quia mortuus est. Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, **Hic dicat Sacerdos commatri, ut surgat cum puero,** et surrexit. Et cum introisset in domum, discipuli ejus secreto interrogabant eum. Quare nos non potuimus ejicere illum? Et dixit eis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione et jejunio.

Secundum Johannem.

In principio erat Verbum: et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil quod factum est. In ipso vita erat, et vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet; et tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Johannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux; sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est: et mundus eum non cognovit. In propria venit: et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus; qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate vivi, sed ex Deo nati sunt. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis.

†*Notandum est quod quilibet Sacerdos parochalis debet parochianis suis formam baptizandi in aqua pura naturali et recenti et non in aliquo alio liquore frequenter in Dominicis diebus exponere; ut si necessitas emergat,*

* York MS.—"*Hic Sacerdos elevet infantem per manum dexteram.*"

† These rubrics are omitted in Sir John Lawson's and the York MS. The Bodleian MS. is defective.

sciant parvulos in forma Ecclesiæ baptizare proferendo formam verborum baptismi in lingua materna distincte et aperte et solum unica voce, nullo modo iterando verba illa rite semel prolata vel similia super eundem, sine aliqua additione, subtractione, interruptione, verbi pro verbo positione, mutatione corruptione seu transpositione sic dicendo: N., I crysten thee in the name of the Fader and of the Sonne and of the Holy Goste. Amen. *Vel in lingua Latina sic: N.,* Ego baptizo te in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen: *aquam super infantem spargendo, vel ipsum in aquam mergendo ter vel saltem semel. Et si puer fuerit baptizatus secundum illam formam caveat sibi unusquisque, ne iterum eundem baptizet. Sed si hujusmodi parvuli convalescant, deferantur ad Ecclesiam, et dicantur super eos exorcismi et catechismi cum unctionibus, et cum aliis supradictis, præter inversionem aquæ et formam baptismi, quæ omnino sunt omittenda videlicet usque* Quid petis; *et ab hinc usque ad illum locum quo Sacerdos debeat parvulum chrismate linire. Et ideo si laicus baptizaverit puerum antequam deferatur ad Ecclesiam, interroget Sacerdos diligenter quid dixerit et quid fecerit. Et si invenerit laicum discrete et debito modo baptizasse et formam verborum baptismi ut supra in suo idiomate integre protulisse, approbet factum et non rebaptizet eum.*

Si vero dubitet rationabiliter Sacerdos utrum infans ad baptizandum sibi oblatus prius in forma debita fuerit baptizatus vel non, debet omnia perficere cum eo sicut cum alio quem constat sibi non esse baptizatum: præter quod verba sacramentalia essentialia proferre debeat sub conditione, hoc modo dicens: N., Si baptizatus es, non te baptizo: si non es baptizatus, ego baptizo te; In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen; *sub aspersione vel immersione ut supra.*

Et est observandum tam de baptismate quam de confirmatione, quod quandocunque dubitatur, sine dubitatione conferantur, quia non dicitur iteratum, quod nescitur fuisse collatum; et ideo sub prædicta forma baptizentur infantes expositi de quorum baptismo probabiliter dubitatur, sive inveniantur cum sale vel sine sale.

Notandum est etiam quod si infans sit in periculo mortis, tunc primo introducatur ad fontem et firmiter baptizetur incipiendo ad hunc locum,* Quid petis: *et si post baptismum vixerit, habeat totum residuum servitium supradictum. Hoc autem in quolibet sacramento observetur quod quandocunque periculum videtur imminere, semper incipiatur ad substantiam illius sacramenti, et postea residuum compleatur ubi poterit.*

Non licet aliquem baptizare in aula vel in camera vel in aliquo loco privato, sed duntaxat in Ecclesiis in quibus sunt fontes ad hoc specialiter or-

* The Sarum Manual—"*postea.*"

*dinati, nisi fuerit filius regis vel principis, vel saltem necessitas emerserit.**

Presbyter autem si poterit, semper habeat fontem lapideum integrum et honestum ad baptizandum. Si autem nequierit, habeat vas conveniens ad baptismum, quod aliis usibus nullatenus deputetur, nec extra Ecclesiam deportetur.

Sollemnis baptismus celebrari solet in Sabbato sancto Paschæ et Vigilia Pentecostes; et ideo pueri nati infra octo dies ante Pascha vel infra octo dies ante Pentecosten Domini, debent reservari ad baptizandum in Sabbato sancto Paschæ et in Vigilia Pentecostes, si commode et sine periculo valeant reservari. Ita quod tempore medio inter nativitatem puerorum et hujusmodi baptismum perfectum reincipiant catechismum, solaque diebus prædictis baptismi consecratis fontibus sit immersio facienda. Hi autem qui aliis anni temporibus nati exstiterint, incontinenti cum nati fuerint, propter mortale periculum quod sæpe pueris imminet et improvisum, baptizentur.†

Non licet laico vel mulieri aliquem baptizare nisi in articulo necessitatis. Si vero vir et mulier adessent, ubi immineret necessitatis articulus baptizandi puerum, et non esset alius minister ad hoc magis idoneus præsens, vir citius baptizaret et non mulier: nisi forte mulier melius sciret verba sacramentalia quam vir, vel aliud impedimentum subesset.

Similiter notandum quod pater et mater non debent proprium filium de sacro fonte levare nec baptizare nisi in extremæ necessitatis articulo; tunc enim bene possunt sine præjudicio copulæ conjugalis ipsum baptizare, nisi fuerit aliquis alius præsens qui hoc facere sciret et vellet.

Vir etiam et uxor sua non debent simul levare puerum alterius de sacro fonte. Nulli religiosi debent admitti in patrinos; quod de monialibus vero similiter observandum est.

Viri autem et mulieres quæ suscipiunt pueros in baptismo, constituuntur eorum fidejussores apud Deum, et ideo frequenter debent eos admonere, cum adulti fuerint seu disciplinæ capaces, ut castitatem custodiant, et justitiam diligant, caritatem teneant; et ante omnia orationem Dominicam et salutationem angelicam, symbolum fidei, et signaculo sanctæ crucis se signare eos docere teneantur. Unde non

* The Sarum Manual Adds—"*propter quam ad Ecclesiam accessus absque periculo haberi non potest.*"

† The Sarum Manual adds—"*Verum tamen in Sabbato sancto Paschæ et in Vigilia Pentecostes, peracta consecratione fontium, non infundatur oleum neque chrisma, nec ulterius in officio baptismi procedatur, nisi forte aliquis adsit baptizandus; sed linteamine mundo cooperiantur, et usque ad completorium Paschæ et Pentecostes reserventur, ut si forte his diebus aliquis baptizandus advenerit, fecundatis et sanctificas fontibus olei et chrismatis infusione, baptizetur.*

"*Et nota quod de aqua sanctificata in fonte baptismali in Sabbato sancto Paschæ et in Vigilia Pentecostes nunquam debet populus aspergi post aquæ chrismationem nec ante.*"

debent recipi in patrinos nec admittantur nisi qui sciunt prædicta, quia patrini debent instruere filios suos spirituales in fide, quod non possent facere, nisi ipsimet in fide prius instruerentur.

Si baptizandus non poterit loqui, vel quia parvulus, vel quia mutus, vel quia ægrotus aut aliunde impotens, tunc debent patrini pro eo respondere ad omnes interrogationes in baptismo. Si autem loqui poterit, tunc pro seipso respondeat ad singulas interrogationes, nisi ad interrogationes sui nominis tantum; ad quas semper patrini sui respondeant pro eo.

Qui suscipiunt pueros de sacro fonte non debent eos tenere coram Episcopo in confirmatione, nisi cogente necessitate. Non plures quam unus vir et una mulier debent accedere ad suscipiendum parvulum de sacro fonte. Unde plures ad hoc simul accedentes peccant faciendo extra prohibitionem canonis, nisi alia fuerit consuetudo approbata: tamen ultra tres ad maximum ad hoc nullatenus recipiantur.

Monendi sunt etiam laici quod parvuli sui confirmati tertia die post confirmationem deportentur ad Ecclesiam, et frontes eorum per manus Sacerdotis propter chrismatis reverentiam in baptisterio abluantur, et ligaturæ eorum tunc igne comburantur.

Item nullus debet admitti ad sacramentum corporis et sanguinis Jesu Christi extra mortis periculum articulum nisi fuerit confirmatus, vel a receptione sacramenti confirmationis fuerit rationabiliter impeditus.

*Non debet Sacerdos parochialis esse sine chrismate; sed quilibet Sacerdos parochialis debet a suo Episcopo, non ab alio, in propria persona sua, vel per alium Sacerdotem, Diaconum, vel Subdiaconum, chrisma petere singulis annis.**

Sacerdos qui de vetere chrismate ungit baptizatum, nisi in articulo necessitatis, deponendus est: et ideo debet omni anno in die Cenæ Domini novum chrisma ab Episcopo confici, et vetus removeri et concremari.

Item tam sacrum oleum quam chrisma sub fideli custodia, clavi adhibita, debent observari, ne ad illa possit manus temeraria extendi ad aliqua nefaria exercenda.

Nota quod tempore interdicti generalis licite possunt conferri baptismus et confirmatio, tam adultis quam parvulis, sed non pulsatis campanis, neque alta voce.

* The Sarum Manual adds—"*ante Pascha.*"

ORDO AD PURIFICANDUM MULIEREM.*

Veniat Sacerdos ad ostium Ecclesiæ et dicat mulieri accipiens eam per manum : Ingredere in templum Dei.

Postea dicat hunc Psalmum : Ad to levavi *cum* Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos inducas.

Salvam fac ancillam tuam :

Deus meus, sperantem in te.

Mitte ei auxilium de sancto :

Et de Sion tuere eam.

Domine, exaudi orationem meam :

Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Deus, qui hanc famulam tuam in pariendi periculo liberasti, servientem tui nomini devotam esse concede : ut temporali cursu fidelium peracto tuæ misericordiæ perpetuam consequatur quietem. Per Christum.

Tunc surgat, et eat ad locum ubi sedere debeat usque post Missam : peractaque Missa surgat et reveniat ad eundem locum ubi prius, videlicet ad gradus altaris ; et ibi genuflectat, ut sumat et recipiat absolutionem a Sacerdote hoc modo. Dicat Sacerdos : Misereatur, *et cetera.* Absolutionem omnium peccatorum. *Deinde benedicat panem, et det mulieri : quibus peractis eat ad propria.*

* This Office is in none of the MSS. It has been added on a blank page of the York MS., in a later hand, but without the first and last rubrics.

ORDO AD FACIENDA SPONSALIA.

Statuantur vir et mulier ante ostium Ecclesiæ coram Deo et Sacerdote et populo, vir a dextris mulieris et mulier a sinistris viri. Tunc Sacerdos interroget banna, dicens in lingua materna, sub hac forma:

Ecce convenimus hic fratres coram Deo et angelis et omnibus sanctis ejus in facie Ecclesiæ ad conjungendum duo corpora scilicet hujus viri et hujus mulieris, *Hic respiciat Sacerdos personas conjungendas,* ut a modo sint una caro et duæ animæ in fide et in lege Dei, ad promerendum simul vitam æternam, quicquid ante hoc fecerint.

In lingua materna ad populum hoc modo:

Lo, bretheren, we are comen here before God and his angels and all his halowes, in the face and presence of our moder holy Chyrche, for to couple and to knyt these two bodyes togyder, that is to saye, of this man and of this woman, that they be from this tyme forthe but one body and two soules in the fayth and lawe of God and holy Chyrche, for to deserue everlastynge lyfe, what someuer that they have done here before.

Admoneo igitur vos omnes, ut si quis est ex vobis qui aliquid dicere sciat quare isti adolescentes legitime contrahere non possunt modo confiteatur.

**Item in lingua materna ad populum hoc modo:*

I charge you on Goddes behalfe and holy Chirche, that if there be any of you that can say any thynge why these two may not lawfully be wedded togyder at this tyme, say it nowe outher pryuely or appertly in helpynge of your soules and theirs bothe.

Eadem fiat admonitio ad virum et mulierem ut si quid ab eis occulte actum fuerit vel si quid devoverint vel aliquo modo de se noverint quare legitime contrahere non potuerint, tunc confiteantur.

**Item in lingua materna ad virum et mulierem hoc modo:*

Also I charge you both and eyther be your selfe, as ye wyll answer before God at the day of dome, that yf there be any thynge done pryuely or openly betwene yourselfe, or that ye knowe any lawfull lettyng why that ye may nat be wedded togyder at thys tyme, say it nowe or we do any more to this mater.

* Sir John Lawson's and York MSS. omit these paragraphs.

Si vero aliquis impedimentum aliquod proponere voluerit et ad hoc obandum cautionem præstiterit, differantur sponsalia donec rei veritas gnoscatur.

Non fidabit Sacerdos nec consentiet ad fidationem inter virum et mulierem ante tertium edictum bannorum. Debet enim Sacerdos banna in facie Ecclesiæ infra Missarum sollemnia, cum major affuerit multitudo, per tres dies sollemnes et disjunctos interrogare; ita quod inter unumquemque diem sollemnem cadat ad minus una dies (ferialis.—Sir J. Lawson's and York MSS.)

Et notandum quod sollemnitas matrimonii prohibetur celebrari ab Adventu Domini, id est a prima Dominica in Adventu inclusive usque ad Octavas Epiphaniæ inclusive; et a Septuagesima usque post Octavas, Paschæ, id est post Dominicam in Albis; et a prima die Rogationum inclusive usque ad octavum diem post Pentecosten, qui est in Festo Sanctæ Trinitatis inclusive. Et ideo qui incipiunt celebrare nuptias in Octavis Epiphaniæ et in Dominica in Albis et in Festo Sanctæ Trinitatis videntur Canonem violare.

* *Unde versus geniti.*

a longe	hominem	dederunt	modo	vestrum	sit S. Trinitas
ASPICIES	VETEREM	CIRCUM	QUASI	QUIS	BENEDICTA
Infra Adventum	*Post Octavas Epiphaniæ*	*Prima Septuagesimæ*	*Post Octavas Paschæ*	*Prima Rogationum*	*Post Festum Trinitatis*
Non licet	*Hic licet*	*Hic non*	*Hic licet*	*Non licet*	*Hic licet*

* *Debet etiam Sacerdos terminum præfigere competentem infra quem qui voluerit et valuerit legitimum opponat impedimentum. Et si contrahentes diversorum sint parochianorum, tunc in utraque Ecclesiæ parochianorum illorum sunt banna interroganda. Si autem unius et ejusdem sint parochiæ, tunc tantum in Ecclesia illius parochiani banna interrogentur. Sacerdos vero qui contractis matrimonialibus ante trinam sollemnem interrogationem bannorum, ut prædictum est, præsumpserit interesse, pœnam suspensionis ab officio per triennium incurrit. Similiter Sacerdos parochianus qui matrimonia clandestina in parochia sua prohibere contempserit, ab officio per triennium debet suspendi; et gravius est puniendus, si culpæ qualitas id requirat. Prohibentur autem clandestina matrimonia duplici ratione, videlicet ne sub spe matrimonii committatur fornicatio; et matrimonialiter conjuncti injuste separentur. Sæpe enim in matrimonio occulto unus conjugum mutat propositum, et dimittit reliquum probationibus destitutum et sine remedio restitutionis; et ideo prohibeant Sacerdotes parochianos suos, ne dent sibi fidem ex mutuo in*

* Sir John Lawson's and the York MSS. omit these paragraphs.

occulto, sed coram publicis et honestis personis ad hoc constitutis. Quisquis etiam Sacerdos sive sæcularis sive regularis extiterit, qui sollemnizationem matrimonii extra Ecclesiam parochiæ vel capellam habentem jura parochiæ sibi competentia ab antiquo, absque diocesani loci licentia spirituali, celebrare præsumpserit aut celebrationi interesse, ipso facto per annum integrum ab officio est suspensus.

Postea Sacerdos dicat ad virum cunctis audientibus in lingua materna sub hac forma :

N., Vis habere hanc mulierem in sponsam et eam diligere, honorare, tenere et custodire, sanam et infirmam, sicut sponsus debet sponsam: et omnes alias propter eam dimittere, et illi soli adhærere quamdiu vita utriusque vestrum duraverit.

Respondeat vir : Volo.

**Iterum in lingua materna ad virum hoc modo :*

N., Wylt thou haue this woman to thy wyfe and loue her [and wirschipe hir—*Cambridge MS.*] and keep her, in syknes and in helthe, and in all other degrese be to her as a husbande sholde be to his wyfe, and all other forsake for her, and holde the only to her to thy lyues ende.

Respondeat vir hoc modo : I wyll.*

Iterum Sacerdos dicat ad mulierem sub hac forma :

N., Vis habere hunc virum in sponsum, et illi obedire et servire, et eum diligere et honorare ac custodire sanum et infirmum, sicut sponsa debet sponsum, et omnes alios propter ipsum dimittere, et illi soli adhærere, quamdiu vita utriusque vestrum duraverit.

Respondeat mulier : Volo.

**Iterum in lingua materna ad mulierem hoc modo :*

N., Wylt thou haue this man to thy husbande, and to be buxum to hym, [luf hym, obeye to him, and wirschipe hym—*Cambridge MS.*], serue hym and kepe hym in sykenes and in helthe: and in all other degrese be unto him as a wyfe shulde be to hir husbande, and all other to forsake for hym, and holde the only to hym to thy lyues ende.

Respondeat in mulier hoc modo : I wyll.*

Deinde Sacerdos : Who gyues me this wyfe.

Deinde detur femina a patre suo vel ab amico; quæ si puella sit discoopertam habeat manum; si vidua tectam. Quam vir recipiat in Dei fide et sua servandam, sicut vovit coram Sacerdote; et teneat eam per

* These paragraphs are omitted in the MSS., but in the Cambridge MS. are given on an inserted slip.

manum dexteram in manu sua dextera, et sic vir mulieri det fidem per verba de præsenti ita dicens, Sacerdote docente:

Here I take the *N.* to my wedded wyfe, to haue and to holde, at bedde and at borde, for fayrer for fouler,* for better for warse, in sekeness and in hele, tyl dethe us departe,† and thereto I plyght the my trouthe: *manum retrahendo.*

Deinde dicat mulier Sacerdote docente:

Here I take the *N.* to be my wedded husbande, to haue and to holde, at bedde and at borde, for fayrer for fouler,* for better for wars, in sekenes and in helth, tyll dethe us departe,† and there to I plyght the my trouthe: *manum retrahendo.*

Deinde ponat vir aurum, argentum et annulum super scutum vel librum. Et quærat Sacerdos si annulus fuerit benedictus vel non antea: si non fuerit benedictus, tunc benedicat Sacerdos annulum hoc modo:

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Oremus.

Benedic Domine annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus,‡ ut quæ eam portaverit in tua pace consistat et in tua voluntate permaneat, et in amore tuo vivat et senescat et multiplicetur in longitudinem dierum. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Alia Oratio. Creator et conservator humani generis, dator gratiæ spiritualis, largitor æterne salutis, tu Domine, permitte benedictionem§ tuam super hunc famulum tuum et super hanc famulam tuam, ut armati virtute cælestis defensionis proficiant ad æternam salutem. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Tunc aspergatur aqua benedicta super annulum. Deinde accipiat sponsus annulum cum tribus principalibus digitis, et docente Presbytero incipiens a pollice sponsæ, In nomine Patris; *ad secundum digitum,* et Filii; *ad tertium digitum,* et Spiritus Sancti; *ad quartum digitum, videlicet medicum, dicens* Amen; *et ibi dimittat annulum secundum decretum xxx. quæstione v.* Feminæ, *ad finem: quia in medico est quædam vena procedens usque ad cor.*

Tunc dicat sponsus tenens manum sponsæ, docente Sacerdote:

With this rynge I wedde the, and with this golde and siluer I honoure the, and with this gyft I dowe thee.

Sacerdos interroget dotem mulieris: tunc si terra in dotem ei detur, procidat illa ad pedes viri, et dicat Sacerdos hos versus:

Manda, Deus, virtuti tuæ: confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis. A templo sancto tuo quod est in Hierusalem: tibi offerent reges munera. Increpa feras arundinis: congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos qui probati sunt argento. Gloria Patri.

* All the MSS. for "fouler" have "layther" or "layrer."

† At this place all the MSS. have in the text or in margin, "if holy kirk it will ordayn."

‡ York MS.—"bene✠dicimus."

§ York MS.—"bene✠dictionem."

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Hic roget Sacerdos circumstantes orare pro eis dicens:

Pater noster. Et ne nos.

Salvum fac servum tuum et ancillam tuam: Deus meus, sperantes in te.

Esto eis, Domine, turris fortitudinis: A facie inimici.

Nihil proficiat inimicus in eis: Et filius iniquitatis non apponat nocere eis.

Mitte eis, Domine, auxilium de sancto: Et de Sion tuere eos.

Deus custodiat eos ab omni malo: Custodiat animas vestras Dominus.

Dominus vobiscum. Oremus. *Oratio.*

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, Deus vivorum et mortuorum, ipse conjungat vos; impleatque Dominus benedictionem suam in vos. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Oremus. Respice, Domine, de cælo sancto tuo super hanc conventionem, et qui misisti sanctum angelum tuum Raphaelem Tobiæ et Saræ filiæ Raguelis, ita, Domine, mitte benedicti✠onem tuam super istos adolescentes, ut in tua voluntate permaneant, et in tua securitate consistant, et in amore tuo vivant et senescant et multiplicentur in longitudinem dierum. Per.

Tunc aspergantur et introducantur in ecclesiam, et prostratis illis ante gradum Altaris, Sacerdos in eundo cum suis ministris dicat Psalmum:

Beati omnes qui timent Dominum, *et cetera (cxxvii.)* Gloria Patri.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster. Et ne.

Salvum fac servum tuum et ancillam tuam: Deus meus, sperantes in te.

Dominus custodiat vos ab omni malo: Custodiat animas vestras Dominus.

Dominus custodiat introitum vestrum et exitum vestrum: Ex hoc, nunc et usque in sæculum.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, benedic adolescentulos istos, et semina semen vitæ æternæ in mentibus eorum, ut quicquid pro utilitate sua didicerint, hoc facere cupiant, per Jesum Christum, recuperatorem hominum, Filium tuum unigenitum. Qui tecum. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Oremus. Benedi✠cat et custodiat vos Deus Pater, ostendatque faciem suam vobis, et misereatur vestri: convertat Dominus vultum suum super vos, et det vobis pacem; impleatque vos Jesus Christus omni bene✠dictione spiritali in remissionem omnium peccatorum, ut habeatis vitam æternam [et vivatis—MSS.] in sæcula sæculorum. Amen.

Oremus. Benedicti sitis a Domino, qui creavit mundum ex nihilo; qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Oremus.

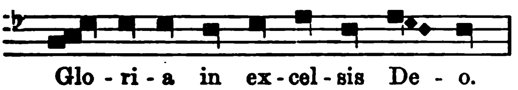
Omnipotens sempiterne Deus, qui primos parentes nostros Adam et Evam sua virtute creavit suaque benedictione sanctificavit, et in societate amoris copulavit; ipse corda et corpora vestra sancti✠ficet et bene✠dicat, atque in societatem et amorem veræ dilectionis conjungat. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Finitisque orationibus prædictis, introductisque illis inter chorum et altare ex parte australi Ecclesiæ, et statuta muliere ad dexteram viri, incipiatur Missa sollemniter de Trinitate.

Officium.

Benedicta sit sancta Trinitas atque indivisa unitas: confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Psalmus. Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu.

Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te, Benedicimus te, Adoramus te, Glorificamus te. Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam, Domine Deus, Rex cælestis, Deus, Pater omnipotens. Domine Fili unigenite, Jesu Christe, Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris, Qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis. Quoniam tu solus sanctus, Tu solus Dominus, Tu solus altissimus, Jesu Christe, cum Sancto Spiritu, In gloria Dei Patris. Amen.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui dedisti nobis famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, et in potentia majestatis adorare unitatem; quæsumus, ut ejusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur adversis.

Alia Oratio sub una conclusione.

Exaudi nos, omnipotens et misericors Deus, ut quod nostro ministratur officio, tua benedictione potius impleatur. Per Dominum nostrum.

*Ad Corinthios (*1 *vi.* 15-20*).*

Fratres: Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adhæret meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim, inquit, duo in carne una. Qui autem adhæret Deo, unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcunque fecerit homo,

extra corpus est. Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam corpora vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in nobis est; quem habetis a Deo, et non estis vestri. Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro.

Responsorium.

Benedictus es, Domine, qui intueris abyssos et sedes super Cherubim.
V. Benedicite Deum cæli, quia fecit nobiscum misericordiam suam. Alleluya.
V. Benedictus es, Domine, Deus patrum nostrorum, et laudabilis in sæcula.

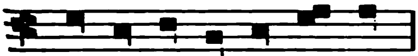
*Sequentia.**

Benedicta sit beata Trinitas, Deitas æterna pariter, co-æqualis gloria:
Deus Genitor, Natus genitus, cum sacro Pneumate permanens super omne quod exstat:
Quibus est una semper voluntas, et a se discrepans haud unquam triplicata persona.
Nam constat Deitas una, non in tres Deos divisa, quod fides fatetur a Christo orthodoxe edita.
Hæc namque pellit delicta, patriam cedit serenam, qua dulcem jubilant agmina symphoniam cælica:
Altithroni vestigia imitantur stolis candidata,
Operiunturque binas quas captant post sæcli discrimina.
Et nos, quos illustrat gratia Dei supera, demus nostra debita;
Quatinus caterva cælica nobis maneat post funera socia,
Ultimaque post acta discrimina possimus alta perfrui mox palatia,
Quo perspicua flagrat lux accensa constanti flamma, quo Deus est, visio nostra et salus æterna,
Angelorum quæ illustrat fortiter pectora,
Ut in Christo solo sua defigant lumina.
Hæc namque est sitis illa flagrans, qua tunc sitient animæ sanctorum vel corpora,
Cum fuerint data perpetua eis pro bonis a judice præmia.

Secundum Johannum (iii. 27-29).

In illo tempore, Respondens Johannes dixit: Non potest homo accipere quicquam, nisi datum fuerit illi de cælo. Ipsi vos testimonium perhibebitis, quod dixerim: Ego non sum Christus, sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est. Amicus autem sponsi qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est, ut et gaudium vestrum impleatur.

* Om. Ed. and MSS., except York.

Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, Et ex Patre natum ante omnia sæcula: Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, Genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cælis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine, Et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, assus et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas, Et ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem, Qui ex Patre Filioque procedit, Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et unam sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, Et vitam venturi sæculi. Amen.

Offertorium.

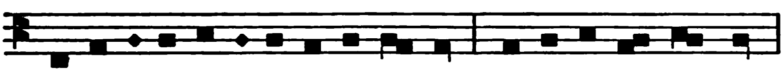
Benedictus sit Deus Pater, unigenitusque Dei Filiis, Sanctus quoque Spiritus, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Secreta.

Sanctifica, quæsumus, Domine Deus noster, per tui sancti nominis invocationem, et per Unigeniti tui virtutem, hujus oblationis hostiam et cooperante Spiritu Sancto, per eam nosmetipsos tibi perfice munus æternum.

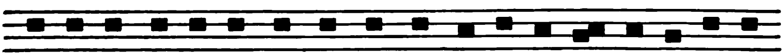
Alia Secreta sub una conclusione.

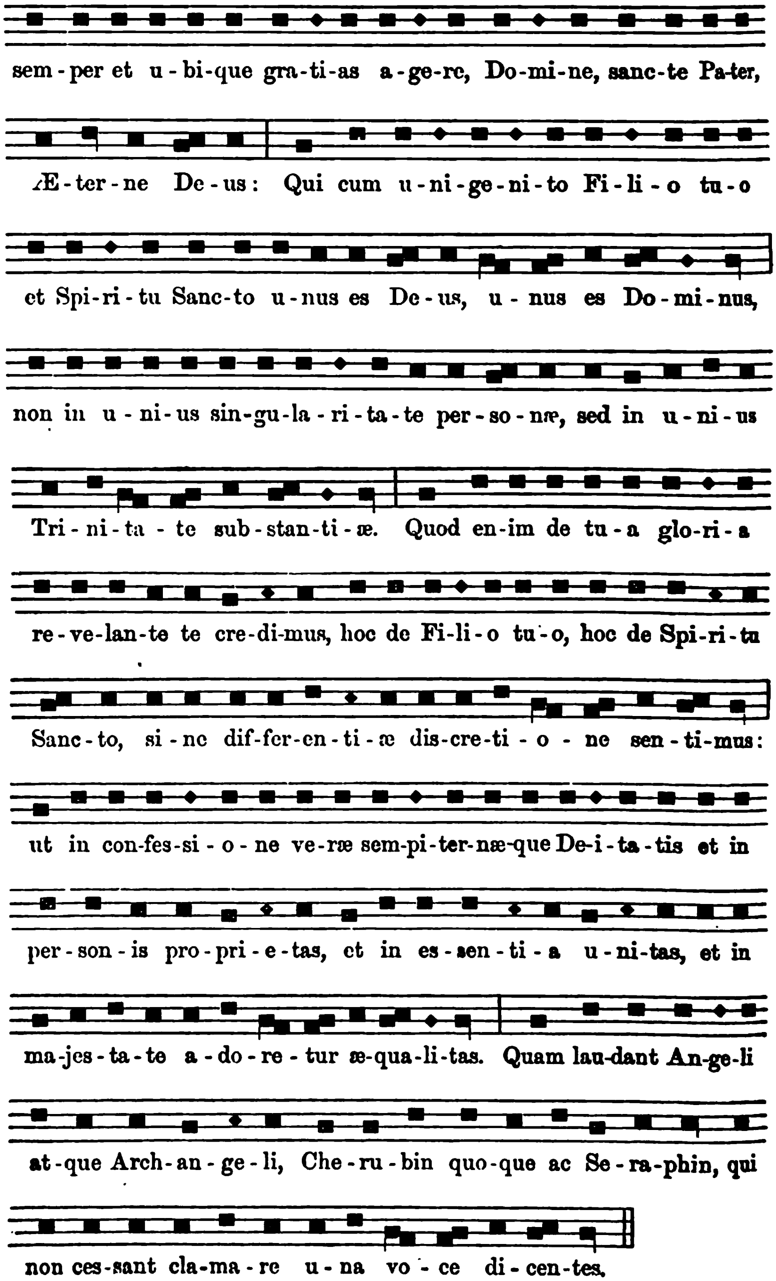
Suscipe, quæsumus, Domine, pro sacra connubii lege munus oblatum, et cujus largitor es operis, esto dispositor. Per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus.

sem-per et u-bi-que gra-ti-as a-ge-re, Do-mi-ne, sanc-te Pa-ter,
Æ-ter-ne De-us: Qui cum u-ni-ge-ni-to Fi-li-o tu-o
et Spi-ri-tu Sanc-to u-nus es De-us, u-nus es Do-mi-nus,
non in u-ni-us sin-gu-la-ri-ta-te per-so-næ, sed in u-ni-us
Tri-ni-ta-te sub-stan-ti-æ. Quod en-im de tu-a glo-ri-a
re-ve-lan-te te cre-di-mus, hoc de Fi-li-o tu-o, hoc de Spi-ri-tu
Sanc-to, si-ne dif-fer-en-ti-æ dis-cre-ti-o-ne sen-ti-mus:
ut in con-fes-si-o-ne ve-ræ sem-pi-ter-næ-que De-i-ta-tis et in
per-son-is pro-pri-e-tas, et in es-sen-ti-a u-ni-tas, et in
ma-jes-ta-te a-do-re-tur æ-qua-li-tas. Quam lau-dant An-ge-li
at-que Arch-an-ge-li, Che-ru-bin quo-que ac Se-ra-phin, qui
non ces-sant cla-ma-re u-na vo-ce di-cen-tes.

Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth; pleni sunt cæli et terra gloria tua: Hosanna in excelsis: Benedictus qui venit in nomine Domini; Hosanna in excelsis.

TE IGITUR, clementissime Pater, per Jesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus uti accepta habeas et benedicas hæc do✠na, hæc mu✠nera, hæc san✠cta sacrificia illibata, Imprimis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pacificare, custodire, adunare, et regere digneris toto orbe terrarum, una cum famulo tuo Papa nostro *N.* et Antistite nostro *N.* et Rege nostro *N.* et omnibus orthodoxis atque catholicæ et apostolicæ fidei cultoribus.

Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum *N.* et omnium circumstantium atque omnium fidelium Christianorum, quorum tibi fides cognita est et nota devotio; pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis et incolumitatis suæ, tibique reddunt vota sua æterno Deo vivo et vero.

Communicantes et memoriam venerantes, Inprimis gloriosæ semper virginis Mariæ, genetricis Dei et Domini nostri Jesu Christi, Sed et beatorum apostolorum ac martyrum tuorum, Petri, Pauli, Andreæ, Jacobi, Johannis, Thomæ, Jacobi, Philippi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis et Thaddæi, Lini, Cleti, Clementis, Sixti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Johannis et Pauli, Cosmæ et Damiani, et omnium Sanctorum tuorum, quorum meritis precibusque concedas, ut in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ, quæsumus, Domine, ut placatus accipias, diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, et in electorum tuorum jubeas grege numerari. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quam oblationem tu, Deus omnipotens, in omnibus, quæsumus, bene✠dictam, ascri✠ptam, ra✠tam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis cor✠pus et san✠guis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi.

Qui pridie quam pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, et elevatis oculis in cælum ad te Deum patrem suum omnipotentem, Tibi gratias agens, bene✠dixit ac fregit, deditque discipulis suis, dicens, Accipite et manducate ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum.

Simili modo posteaquam cenatum est, accipiens et hunc præclarum

calicem in sanctas ac venerabiles manus suas, Item tibi gratias agens, bene✠dixit, deditque discipulis suis, dicens, Accipite et bibite ex eo omnes. Hic est enim calix sanguinis mei novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

Unde et memores, Domine, nos tui servi sed et plebs tua sancta ejusdem Christi Filii tui Domini Dei nostri tam beatæ passionis, necnon et ab inferis resurrectionis, sed et in cælos gloriosæ ascensionis, offerimus præclaræ majestati tuæ de tuis donis ac datis hostiam pu✠ram, hostiam san✠ctam, hostiam immacu✠latam, pa✠nem sanctum vitæ æternæ, et cali✠cem salutis perpetuæ.

Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris, et accepta habere, sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui justi Abel et sacrificium patriarchæ nostri Abrahæ, et quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum, in conspectu divinæ majestatis tuæ, ut quotquot ex hac Altaris participatione, sacrosanctum Filii tui cor✠pus et san✠guinem sumpserimus, omni bene✠dictione cælesti et gratia repleamur. Per eundem Jesum Christum Dominum nostrum. Amen.

Memento etiam, Domine, famulorum famularumque tuarum *N.* qui nos præcesserunt cum signo fidei, et dormiunt in somno pacis. Ipsis, Domine, et omnibus in Christo quiescentibus locum refrigerii, lucis, et pacis ut indulgeas deprecamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Nobis quoque peccatoribus famulis tuis, de multitudine miserationem tuarum sperantibus, partem aliquam et societatem donare digneris, cum tuis sanctis Apostolis et Martyribus, cum Johanne, Stephano, Matthia, Barnaba, Ignatio, Alexandro, Marcellino, Petro, Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Cæcilia, Anastasia, et cum omnibus Sanctis tuis: intra quorum nos consortium non æstimator meriti, sed veniæ, quæsumus, largitor admitte. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas sancti✠ficas, vivi✠ficas, bene✠dicis, et præstas nobis.

Per Ip✠sum et cum Ip✠so et in Ip✠so est tibi Deo Patri omni✠potenti in unitate Spiritus ✠ Sancti omnis honor et gloria. Per omnia sæcula sæculorum.

Oremus.

Præceptis salutaribus moniti, et divina institutione formati, audemus dicere.

Hic levet manus. Pater noster, qui es in cælis: Sanctificetur nomen tuum: Adveniat regnum tuum: Fiat voluntas tua, sicut in cælo, et in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem.

Libera nos, quæsumus, Domine, ab omnibus malis, præteritis, præsentibus, et futuris; et intercedente pro nobis beata et gloriosa semperque virgine Dei genetrice Maria et beatis Apostolis tuis Petro et Paulo atque Andrea, cum omnibus Sanctis, da propitius pacem in diebus nostris; ut ope misericordiæ tuæ adjuti, et a peccato simus semper liberi et ab omni perturbatione securi. Per eundem Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum. Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus.

Hic Sacerdos faciat fractionem Eucharistiæ more solito et dicat: Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Postea dimittat fractiones super patenam, et calice corporalibus cooperto, vertat se Sacerdos ad sponsum et sponsam, et dicat super eos sequentes orationes, illis genuflectentibus sub pallio super eos extento, quod teneant duo clerici in superpelliciis.

Sed cum plures sunt benedictiones in nuptiis celebrandis, scilicet in introitu Ecclesiæ, et super pallium, et post Missam, et super thorum in sero, quæro quæ benedictio sit recitanda in secundis nuptiis, et quæ non. Dicendum est quod in hac oratione,* Deus qui potestate virtutis, *sunt tres benedictiones quæ idem habent principium scilicet,* Deus qui potestate *et* Deus qui tam excellenti *et* Deus per quem mulier. *Media vero est omittenda in secundis nuptiis, ut patet infra; quia in illa benedictione agitur de unitate Christi et Ecclesiæ, quæ figuratur in primo matrimonio, non autem in secundo. Unde apostolus ad Corinthios vi.:* Erunt inquit duo in carne una; *et Extra, (de digamis non ordinandis, capitulo* Debitum pastoralis officii); *et Extra, (de secundis nuptiis, capitulo primo et capitulo,* Vir autem). *Sed qui adhæret pluribus uxoribus dissolvit unitatem vel fœdus unitatis; ideo benedictio quæ agit de unitate, scilicet* Deus qui tam excellenti, *non dicatur in secundis nuptiis, et hoc est verum tam pro viro bigamo quam pro muliere vidua, quia caro benedicta trahit ad se carnem non benedictam. Sed omnes aliæ benedictiones debent dici,*

* Sir John Lawson's and the York MSS. have here only the short rubric, which is given in the Missal (Surtees Ed., vol. ii. p. 191), forbidding the benediction in case of second marriages.

tam in secundis nuptiis quam in primis, secundum Romanam Ecclesiam et secundum Doctores Hostiensem et Thomam.

Notandum quod vir vel mulier ad bigamiam vel ad secundas nuptias transiens non debet iterum a presbitero benedici (Extra, eodem titulo, Vir autem). *Hostiensis dicit quod personæ nubentes non benedicuntur in secundis nuptiis; cujus ratio est quia per carnem alias benedictam caro non benedicta, cum qua jungitur, benedicitur. In commixtione enim corporum, per quam efficiuntur una caro vir et mulier, caro benedicta trahit ad se carnem non benedictam; sicut oleum sanctum trahit ad se oleum admixtum non sanctum, et sic totum fit sanctum. Hæc Hostiensis in glosa super capitulum,* Vir autem. *Hic videtur Hostiensis innuere quod nullæ secundæ nuptiæ sint benedicendæ. Cujus contrarium dicit Thomas; sed huic antiquæ concertationi finem ponit quædam constitutio quæ creditur fuisse Johannis xxii.; ubi dicit, quod si forsan alter eorum vel ambo ad secundas nuptias transeuntes in primis benedicti non fuerint, danda est benedictio in secundis. Quod sic intellige: Si maritus viduæ mortuæ, qui non fuit benedictus in secundis nuptiis illius viduæ, contraxerit cum relicta vidua quæ non fuit benedicta in secundis nuptiis mariti sui, debent nuptiæ eorum secundæ benedici, quia neuter prius fuerat in nuptiis benedictus. Consimiliter si ille, qui prius contraxit cum vidua et non fuerit in secundis nuptiis ejus benedictus, contraxerat cum virgine seu e contra, benedicendæ sunt nuptiæ eorum. Sic intellige illam constitutionem quæ sic incipit* Concertationi antiquæ. *Item de jure antiquo capellanus benedicens secundas nuptias suspensus erat ab officio et beneficio, et mittendus erat ad sedem apostolicam pro absolutione obtinenda, ut Extra, eodem titulo, capitulo primo. Sed iste rigor hodie temperatur, ita quod presbiteri qui secundas nuptias benedixerint, etiam scienter, ex hoc ad sedem apostolicam venire minime teneantur: sed a pœna suspensionis in hoc casu a jure indicta per suos possunt diocesanos absolvi. Hæc prædicta patent in ista constitutione sequenti:*

Concertationi antiquæ finem imponere cupientes, præsenti declaramus edicto, quod licet vir vel mulier ad bigamiam vel ad secundas nuptias transierint, benedici non debeant, cum fuerint alias benedicti. Sed si forsitan alter eorum vel ambo essent ad secundas nuptias transeuntes, et in primis nuptiis benedicti non fuerint, danda est benedictio in secundis nuptiis. Sane volentes antiquum rigorem temperare, concedimus, quod presbiteri qui secundas nuptias benedixerint scienter, ad sedem apostolicam ex hoc accedere minime teneantur, sed a pæna suspensionis hoc casu a jure indicta per suos possunt diocesanos absolvi. Si qui vero juxta opinionem quorundam se non reputantes suspensos, ordines quoslibet seu quævis beneficia receperint, diocesani eorum a pæna suspensionis præ-

dicta ipsos absolvere ac super exsecutione ordinum et retentione beneficiorum hujusmodi cum eis valeant licite dispensare.

Hic quæri potest quare secundæ nuptiæ non benedicantur. Ad hoc dico quod secundum matrimonium quamvis in se consideratum sit perfectum sacramentum, tamen in ordine ad primum sacramentum consideratum aliquid habet de defectu sacramenti, quia non habet plenam significationem, cum non sit una unius vel unicus unicæ, sicut est in matrimonio Christi et Ecclesiæ; et ratione hujus defectus benedictio a secundis nuptiis subtrahitur. Sed hoc est intelligendum, quando secundæ nuptiæ sunt secundæ ex parte viri et ex parte mulieris, vel ex parte viri vel mulieris tantum. Si vero virgo contrahat cum illo qui prius habuit aliam uxorem nihilominus nuptiæ benedicuntur. Salvatur et aliquo modo significatio et in ordine ad primas nuptias, quia Episcopus et si unam Ecclesiam habeat sponsam, habet tamen plures personas desponsatas in una Ecclesia. Sed anima non potest esse sponsa alterius quam Christi: quia cum dæmone fornicatur, nec est matrimonium spirituale, et propter hoc quando mulier secundo nubit, nuptiæ non benedicuntur propter defectum sacramenti.

Ista oratio scilicet Propitiare, *dicetur sine* Oremus.

Oratio.

Propitiare, Domine, supplicationibus nostris, et institutis tuis quibus propagationem humani generis ordinasti benignus assiste; ut quod te auctore jungitur, te auxiliante servetur. Per Christum Dominum nostrum.

Oratio. Oremus.

Deus, qui potestate virtutis tuæ de nihilo cuncta fecisti, qui dispositis universitatis exordiis homini ad imaginem Dei facto ideo inseparabile mulieris adjutorium condidisti; ut femineo corpori de virili dares carne principium, docens quod ex uno placuisset institui nunquam licere disjungi: *Hic incipit benedictio sacramentalis.* Deus, qui tam excellenti mysterio conjugalem copulam consecrasti, ut Christi et Ecclesiæ sacramentum præsignares in fœdere nuptiarum: *Hic finit benedictio sacramentalis.* Deus, per quem mulier jungitur viro et societas principaliter ordinata ea benedictione donatur, quæ sola nec per originalis peccati pænam nec per diluvii est ablata sententiam: *Hic respiciat Sacerdos mulierem.* Respice propitius super hanc famulam tuam, quæ maritali jungenda est consortio, (et) tua se expetit protectione muniri. Sit in ea jugum dilectionis et pacis: fidelis et casta nubat in Christo, imitatrixque sanctarum permaneat fœminarum: sit amabilis, ut Rachel, viro; sapiens, ut Rebecca; longæva et fidelis, ut Sara. Nihil in ea ex actibus suis ille auctor prævaricationis usurpet. Nexa fidei mandatisque per-

maneat uni thoro juncta; contactus illicitos fugiat; muniat infirmitatem suam robore disciplinæ. Sit verecundia gravis, pudore venerabilis, cælestibus doctrinis erudita; sit fæcunda in sobole; sit probata et innocens; et ad beatorum requiem atque ad cælestia regna perveniat, et videat filios filiorum suorum usque in tertiam et quartam progeniem, et ad optatam perveniat senectutem. Per Christum Dominum nostrum.

Tunc Sacerdos conversus ad altare resumat fractiones Eucharistiæ in manibus suis, et dicat: Pax Domini sit semper vobiscum.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

Hæc sacrosancta commixtio Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi fiat nobis et omnibus sumentibus salus mentis et corporis, et ad vitam æternam capessendam præparatio salutaris. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus. Per omnia sæcula sæculorum.

Habete vinculum pacis et caritatis, ut apti sitis sacrosanctis mysteriis Dei.

Hic surgant ab oratione sponsus et sponsa, et accipiat sponsus pacem a Sacerdote et ferat sponsæ, osculans eam, et neminem alium, nec ipse nec ipsa: sed clericus statim a presbitero pacem accipiens ferat aliis sicut solitum est.

Oremus.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, da nobis hoc Corpus et Sanguinem Filii tui, Domini nostri, Jesu Christi, ita sumere ut mereamur per hoc remissionem peccatorum nostrorum accipere, et tuo Sancto Spiritu repleri; quia tu es Deus et præter te non est alius nisi tu solus. Qui vivis et regnas Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Perceptio corporis et sanguinis tui, Domine Jesu Christe, quam indignus sumere præsumo, non mihi veniat ad judicium nec ad condemnationem; sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum animæ et corporis. Qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Domine Jesus Christe, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificasti, libera me per hoc sacrum Corpus et Sanguinem tuum ab omnibus iniquitatibus et universis malis meis; et fac me tuis obedire præceptis et a te nunquam in perpetuum separari permittas. Qui cum Deo Patre et eodem Spiritu Sancto vivis et regnas Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Corpus Domini nostri Jesu Christi sit mihi remedium sempiternum ı vitam æternam. Amen.

Sanguis Domini nostri Jesu Christi conservet me in vitam æternam. .men.

Corpus et Sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat corpus meum ; animam meam in vitam æternam. Amen.

Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus ; et de munere mporali fiat nobis remedium sempiternum in vitam æternam. Amen.

Hæc nos, Domine, communio purget a crimine, et cælestis remedii ciat esse consortes. Per eundem.

Communio.

Benedicimus Deum cæli et coram omnibus viventibus confitebimur : quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Postcommunio.

Proficiat nobis ad salutem animæ et corporis, Domine Deus, hujus cramenti susceptio, et sempiternæ Sanctæ Trinitatis ejusdemque dividuæ unitatis confessio.

Alia Oratio sub una conclusione.

Quæsumus, omnipotens Deus, instituta providentiæ tuæ pro amore mitare, ut quos legitima societate connectis, longæva pace custodias. er Dominum nostrum.

Propter sollemnitatem hujus sacramenti det Sacerdos benedictionem :m calice, et deposita casula dicat Sacerdos super eos sequentem orationem.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, te supplices exoramus, ; conjunctionem famulorum tuorum tua bene✠dictione fovere digneris opitius. Ab eis, quæsumus, omnipotens Deus, inimici insidiæ avertan.r; et sanctitatem etiam in ipso conjugio imitentur, qui tua providentia njungi meruerunt. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Benedictio Thalami.

Nocte vero sequenti cum sponsus et sponsa ad lectum pervenerint, cedat Sacerdos et benedicat thalamum, dicens:

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Bene✠dic, Domine thalamum hunc et omnes habitantes in eo, ut in ıa pace consistant, et in tua voluntate permaneant, et in amore tuo .vant et senescant et multiplicentur in longitudinem dierum. Per hristum Dominum nostrum. Amen.

Deinde aspergatur thalamus aqua benedicta, et dicatur Antiphona: .sperges me.

Psalmus. Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

℣. Et secundum multitudinem miserationum tuarum : dele iniquitatem meam.

Versiculus. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

Oratio. Oremus.

Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, et mittere digneris sanctum angelum tuum de cælis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet et defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum.

Alia Oratio super illos.

Benedicat vos Deus Pater et Filius et Spiritus Sanctus, qui trinus est in numero et unus est in nomine. Amen.

Tunc secundum morem antiquum thurificentur torus et thalamus.

ORDO AD VISITANDUM INFIRMUM.

Sacerdos præter casulam indutus stola pro necessitate cum fratribus mum intrans dicat:

Pax huic domui et omnibus habitantibus in ea. Pax egredientibus ingredientibus. Alleluya.

Tunc aquam benedictam super infirmum et per totam domum aspergat, ens Antiphonam: Asperges me, Domine.

Psalmus. Miserere mei, Deus.

Versiculus. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

Oremus. *Oratio.*

Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, et ttere digneris sanctum angelum tuum de cælis qui custodiat, foveat, tegat, visitet et defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per ristum Dominum nostrum.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Omnipotens et misericors Deus, quæsumus immensam pietatem tuam, ad introitum humilitatis nostræ hunc famulum tuum *N.* in hoc habiculo fessum jacentem visitatione salutifera visitare digneris; et sicut itasti, Domine, Tobiam et Saram et socrum Petri puerumque centuriis, ita et iste, pristina sanitate animæ et corporis recepta, gratiarum i in ecclesia tua referat actionem. Per Dominum nostrum Jesum ristum Filium tuum.

Oremus Dominum Jesum Christum et cum omni supplicatione mus, ut hunc famulum suum *N.* per sanctum angelum suum visitare tificare atque confortare dignetur, Qui cum Deo Patre et Spiritu cto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Oratio. Oremus.

Respice, Domine, de cælo, et vide, et visita hunc famulum tuum *N.*; ✠dic eum, sicut benedicere dignatus es Abraham, Isaac et Jacob. pice, Domine, oculis tuis, et reple eum omni gaudio et lætitia et

timore tuo sancto, et expelle ab eo omnes inimici insidias. Mitte Domine, angelum pacis, qui hanc domum perpetua pace custodiat Christum Dominum nostrum. Amen.

Hic dicantur Septem Psalmi pœnitentiales cum Litania.

Antiphona. Ne reminiscaris.

Psalmus. Domine, ne in furore *(Ps. vi.)*

Psalmus. Beati quorum *(Ps. xxxii.)*

Psalmus. Domine, ne in furore *(Ps. xxxviii.)*

Psalmus. Miserere mei, Deus *(Ps. li.)*

Psalmus. Domine, exaudi *(Ps. cii.)*

Psalmus. De profundis *(Ps. cxxxi.)*

Psalmus. Domine, exaudi *(Ps. cxliii.)*

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Sicut erat.

Antiphona.

Ne reminiscaris, Domine, delicta nostra vel parentum nost neque vindictam sumas de peccatis nostris.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Christe audi nos.
Pater de cælis Deus, miserere ei.
Fili redemptor mundi Deus, miserere ei.
Spiritus Sancte Deus, miserere ei.
Sancta Trinitas, unus Deus, miserere ei.
Sancta Maria, tu illum adjuva.
Sancta Dei Genetrix, tu illum adjuva.
Sancta Virgo virginum, tu illum adjuva.
Sancte Michael, tu illum adjuva.
Sancte Gabriel, tu illum adjuva.
Sancte Raphael, tu illum adjuva.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, vos illum adjuvate.
Omnes sancti beatorum Spirituum Ordines, vos illum ad
Sancte Johannes Baptista, tu illum adjuva.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, vos illum adjuvat
Sancte Petre (ii.), tu illum adjuva.
Sancte Paule, tu illum adjuva.
Sancte Andrea, tu illum adjuva.
Sancte Jacobe, tu illum adjuva.
Sancte Johannes, tu illum adjuva.
Sancte Thoma, tu illum adjuva.
Sancte Jacobe, tu illum adjuva.
Sancte Philippe, tu illum adjuva.
Sancte Bartholomæe, tu illum adjuva.
Sancte Matthæe, tu illum adjuva.

Sancte Symeon, tu illum adjuva.
Sancte Juda, tu illum adjuva.
Sancte Matthia, tu illum adjuva.
Sancte Barnaba, tu illum adjuva.
Sancte Marce, tu illum adjuva.
Sancte Luca, tu illum adjuva.
Sancte Martialis, tu illum adjuva.
Sancte Timothee, tu illum adjuva.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, vos illum adjuvate.
Omnes sancti Discipuli Domini, vos illum adjuvate.
Omnes sancti Innocentes, vos illum adjuvate.
Sancte Stephane, tu illum adjuva.
Sancte Line, tu illum adjuva.
Sancte Clete, tu illum adjuva.
Sancte Clemens, tu illum adjuva.
Sancte Corneli, tu illum adjuva.
Sancte Cypriane, tu illum adjuva.
Sancte Sixte, tu illum adjuva.
Sancte Thoma, tu illum adjuva.
Sancte Laurenti, tu illum adjuva.
Sancte Vincenti, tu illum adjuva.
Sancte Chrysogone, tu illum adjuva.
Sancte Fabiane, tu illum adjuva.
Sancte Sebastiane, tu illum adjuva.
Sancte Christofore, tu illum adjuva.
Sancte Georgi, tu illum adjuva.
Sancte Dionysi cum sociis tuis, tu illum adjuva.
Sancte Maurici cum sociis tuis, tu illum adjuva.
Sancte Eustachi cum sociis tuis, tu illum adjuva.
Sancte Blasi, tu illum adjuva.
Sancti Johannes et Paule, vos illum adjuvate.
Sancti Cosma et Damiane, vos illum adjuvate.
Sancti Marcelline et Petre, vos illum adjuvate.
Sancte Albane, tu illum adjuva.
Sancte Oswalde, tu illum adjuva.
Sancte Edmunde, tu illum adjuva.
Omnes sancti Martyres, vos illum adjuvate.
Sancte Silvester, tu illum adjuva.
Sancte Leo, tu illum adjuva.
Sancte Gregori, tu illum adjuva.
Sancte Ambrosi, tu illum adjuva.

Sancte Martine, tu illum adjuva.
Sancte Nicolae, tu illum adjuva.
Sancte Basili, tu illum adjuva.
Sancte Germane, tu illum adjuva.
Sancte Augustine, tu illum adjuva.
Sancte Pauline, tu illum adjuva.
Sancte Johannes, tu illum adjuva.
Sancte Wilfride, tu illum adjuva.
Sancte Willerine, tu illum adjuva.
Sancte Cuthberte, tu illum adjuva.
Sancte Swithune, tu illum adjuva.
Sancte Sampson, tu illum adjuva.
Sancte Edmunde, tu illum adjuva.
Sancte Hieronyme, tu illum adjuva.
Sancte Edwarde, tu illum adjuva.
Sancte Leonarde, tu illum adjuva.
Sancte Benedicte, tu illum adjuva.
Sancte Egidi, tu illum adjuva.
Sancte Auboni, tu illum adjuva.
Sancte Hilarion, tu illum adjuva.
Omnes sancti Confessores, vos illum adjuvate.
Omnes sancti Monachi et Heremitæ, vos illum adjuvate.
Sancta Maria Magdalena, tu illum adjuva.
Sancta Maria Ægyptia, tu illum adjuva.
Sancta Pelagia, tu illum adjuva.
Sancta Felicitas, tu illum adjuva.
Sancta Perpetua, tu illum adjuva.
Sancta Agatha, tu illum adjuva.
Sancta Agnes, tu illum adjuva.
Sancta Cecilia, tu illum adjuva.
Sancta Lucia, tu illum adjuva.
Sancta Anastasia, tu illum adjuva.
Sancta Sabina, tu illum adjuva.
Sancta Eufemia, tu illum adjuva.
Sancta Fides, tu illum adjuva.
Sancta Caritas, tu illum adjuva.
[Sancta Spes, tu illum adjuva.—Cambridge MS.]
Sancta Katharina, tu illum adjuva.
Sancta Margareta, tu illum adjuva.
Sancta Juliana, tu illum adjuva.
Sancta Scholastica, tu illum adjuva.

Sancta Petronella, tu illum adjuva.
Sancta Austreberta, tu illum adjuva.
Sancta Hilda, tu illum adjuva.
Sancta Everildis, tu illum adjuva.
Sancta Etheldreda, tu illum adjuva.
Omnes sanctæ Virgines, vos illum adjuvate.
Omnes Sancti, vos illum adjuvate.
Propitius esto, parce ei, Domine.
Ab omni malo, libera eum, Domine.
Ab insidiis diaboli, libera eum, Domine.
A carnalibus desideriis, libera eum, Domine.
Ab omnibus immunditiis mentis et corporis, libera eum, Domine.
A subita et æterna morte, libera eum, Domine.
Per mysterium sanctæ Incarnationis tuæ, libera eum, Domine.
Per Crucem et Passionem tuam, libera eum, Domine.
Per sanctam Resurrectionem tuam, libera eum, Domine.
Per admirabilem Ascensionem tuam, libera eum, Domine.
Per gratiam Sancti Spiritus Paracliti, libera eum, Domine.
In die judicii, libera eum, Domine.
Peccatores, te rogamus audi nos.
Ut eum a lecto ægritudinis misericorditer relevare digneris, te rogamus.
Ut eum sanum et incolumem Ecclesiæ tua sanctæ repræsentare digneris, te rogamus.
Ut remissionem omnium peccatorum suorum ei donare digneris, te rogamus.
Ut nos exaudire digneris, te rogamus.
Fili Dei, te rogamus, audi nos.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, parce ei, Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, exaudi eum, Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere ei, Domine.
Christe audi nos.
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos. Sed libera nos.
Salvum fac servum tuum, Domine :
Deus meus, sperantem in te.
Convertere, Domine, usque quo :
Et deprecabilis esto super servum tuum.
Mitte ei, Domine, auxilium de sancto :
Et de Sion tuere eum.
Nihil proficiat inimicus in eo :

Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
Dominus conservet eum et vivificet eum :
Et beatum faciat eum in terra, et non tradat eum in a
inimicorum ejus.
Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus :
Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.
Esto ei, Domine, turris fortitudinis :
A facie inimici.
Domine Deus virtutum, converte nos.
Et ostende misericordiam tuam, et salvi erimus.
Domine, exaudi orationem meam :
Et clamor meus ad te veniat.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus. *Oratio.*

Domine Deus, qui per apostolum tuum Jacobum locutus es d Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent eum, ungentes eum oleo sancto in nomine Domini, et oratio fidei s infirmum, et allevabit eum Dominus, et si in peccatis sit, dimit ei ; cura, quæsumus, redemptor noster, gratia Sancti Spiritus lan istius infirmi fratris nostri *N.*, et sua sana vulnera, ejusque d peccata atque dolores cunctos cordis et corporis ab eo expelle, plen ei interius exteriusque sanitatem restitue ; ut ope misericordi sanatus ad pristina pietatis tuæ reparetur officia. Per Christum Do nostrum. Amen.

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui subvenis in periculis et in n tate laborantibus, majestatem tuam suppliciter exoramus, ut n digneris sanctum angelum tuum Raphaelem, qui famulum tu angustiis et in necessitatibus laborantem consolationibus attollat, et de præsenti consequatur auxilium et æterna remedia compreh Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui famulo tuo Ezechiæ ter quinos annos ad vitam donas et hunc famulum tuum a lecto ægritudinis tua potentia erigat ad sal Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Oremus. *Oratio.*

Respice, Domine, famulum tuum in infirmitate sui corporis la tem, et animam refove quam creasti ; ut castigationibus eme continuo se sentiat tua medicina salvatum. Per Christum Do nostrum. Amen.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui facturæ tuæ pio semper dominaris affectu; inclina aurem tuam supplicationibus nostris et famulum tuum ex adversa valitudine corporis laborantem placatus respice, et visita in salutari tuo ac cælestis gratiæ præsta medicinam. Per Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Virtutum cælestium Deus, qui ab humanis corporibus omnem languorem et infirmitatem præcepti tui potestate depellis; adesto propitius huic famulo tuo, ut, fugatis infirmitatibus et viribus receptis, nomen sanctum tuum instaurata protinus sanitate benedicat. Per Christum Dominum nostrum.

Oremus.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui fragilitatem humanæ conditionis nostræ, infusa virtutis tuæ dignatione, confirmas, ut salutaribus remediis pietatis tuæ corpora nostra et membra vegetentur; super hunc famulum tuum *N.* propitiatus intende, ut omni necessitate corporeæ infirmitatis exclusa gratia in eo pristinæ sanitatis perfecte reparetur. Per Christum Dominum nostrum.

Hic confiteatur infirmus; postea absolvatur sic a singulis, et secundum quosdam osculetur a cunctis.

Notandum est quod licet Sacerdos possit de facto absolvere infirmum in articulo mortis ab omnibus peccatis suis, tamen si aliquis casus occurrat in confessione a quo ipse Sacerdos eum alias de jure absolvere non posset, injungendum est infirmo, quod, cum convaluerit, præsentet se illi confiteri qui eum de jure vel consuetudine in hac parte absolvere debeat, recepturus ejus mandata et satisfacturus: nam alias reincidit in eandem sententiam quam prius sustinuit.

Deinde audita confessione infirmi et factis interrogationibus expedientibus, injungat Sacerdos infirmo quod si quid injuste alieni habuerit vel si quem injuste læserit seu damnificaverit, reddat et satisfaciat, si valeat: sin autem, veniam humiliter postulet.*

Attamen non injungat ei in Sacerdos aliquam pænitentiam, sed dicat ei benigne hoc modo:

Frater, tu tot et talia peccata commisisti, pro quibus si tu esses sanus talem pænitentiam agere deberes usque ad tale tempus: *Innotescendo ei illam pænitentiam in speciali.* Sed quia infirmus es et forte vita tua ad hoc peragendum extendere non valeat, ideo non injungo tibi aliquam pænitentiam. Volo tamen si per hanc infirmitatem forte discesseris, facias talem eleemosynam, vel saltem ad minus injungas amicis

* Ed.—"*damnaverit.*"

tuis vel exsecutoribus tuis ipsam facere ex parte tua pro ipsa pænitentia: *Assignando ipsam eleemosynam in speciali.* Si autem convalueris, pænitentiam quam tibi notificavi adimpleas, vel iterum humiliter de novo redeas ad confessionem vel mihi vel alii qui tibi absolutionis beneficium in hac parte de jure conferre valeat et debeat; et concedo tibi, quod omnes indulgentiæ quorumcunque prælatorum tibi concessæ seu qualitercunque concedendæ eorumque benedictiones, omnes aquæ benedictæ aspersiones devotæ pectoris tui, tunsiones cordis tui, contritiones, ista confessio et omnes aliæ confessiones tuæ devotæ, omnia jejunia, abstinentiæ, eleemosynæ, vigiliæ, disciplinæ, orationes et peregrinationes et omnia alia bona quæ fecisti vel facies, et omnia mala quæ pro Deo sive injuste sustinuisti vel sustinebis, Passio Salvatoris Domini nostri Jesu Christi meritaque beatæ et gloriosæ Virginis Mariæ et omnium sanctorum aliorum, necnon suffragia totius Ecclesiæ sanctæ Catholicæ cedant tibi in remissionem istorum et omnium aliorum peccatorum tuorum in augmentationem meritorum et consecutionem præmiorum æternorum. Amen.

Deinde dicat Sacerdos hoc modo:

Misereatur tui omnipotens Deus, (et dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conservet et confirmet in bono et ad vitam perducat æternam. Amen.)

Si infirmus bullam habeat apostolicam de plena absolutione et remissione omnium peccatorum suorum semel in articulo mortis concessam, tunc primo legat Sacerdos effectum bullæ. Deinde, ceteris peractis, ut prædictum est fiat tamen ejus absolutio sub hac forma:

Dominus Jesus Christus pro sua magna pietate te absolvat; et ego auctoritate ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi et beatorum apostolorum Petri et Pauli et domini nostri domni *N.* divina providentia summi pontificis, et virtute gratiæ tibi concessæ et electionis qua me in tuum confessorem elegisti in hac parte mihi commissa, absolvo te ab omnibus peccatis tuis de quibus corde contritus et ore mihi confessus es, et ab omnibus aliis peccatis tuis de quibus si tuæ occurrerent memoriæ confiteri velles; ab omni fractione votorum, et ab omni omissione pænitentiarum salutarium sacramentaliter tibi injunctarum, et ab omni transgressione divinorum mandatorum: tibique concedo plenam indulgentiam omnium peccatorum tuorum, in quantum claves Ecclesiæ et potestas domini Papæ se extendunt. Et si immiscendo te divinis sic innovatus es aut unquam fuisti, quod aliquam notam irregularitatis contraxisti vel pænam suspensionis interdicti seu excommunicationis incurristi, eadem auctoritate tollo et amoveo, tecumque dispenso et sacramentis Ecclesiæ te restituo. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

ABSOLUTIO.

ia Absolutio, si infirmus non habeat bullam Apostolicam de plena tione et remissione peccatorum.

ominus Jesus Christus, qui dixit beato Petro ceterisque discipulis Quodcunque ligaveritis super terram, erit ligatum et in cælis; et unque solveritis super terram, erit solutum et in cælis; ipse te, *N.*, at ab omnibus peccatis tuis, quæcunque cogitatione, locutione, ione, negligenter egisti; atque a nexibus peccatorum tuorum tum perducere dignetur ad regna cælorum. Qui vivit et regnat Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus per omnia sæcula sæcu-. Amen.

atio. Oremus.

us misericors, Deus clemens, qui secundum multitudinem misera-a tuarum peccata per pænitentiam deles, et præteritorum criminum venia remissionis evacuas; respice super hunc famulum tuum *N.*, issionem sibi omnium peccatorum suorum tota cordis confessione tem deprecatus exaudi: renova in eo, piissime Pater, quicquid tate corruptum vel quicquid diabolica fraude vitiatum est, et in e corporis ecclesiæ tuæ membrum percepta remissione restitue. ere, Domine, gemituum ejus, miserere lacrimarum, et non habentem m nisi in tua misericordia ad sacramentum reconciliationis admitte. hristum Dominum nostrum.

emus. *Oratio.*

a nobis, quæsumus, Domine, quod sicut publicani precibus et sione placatus es, ita et huic famulo tuo placare, Domine, et pre-ejus benignus aspira; ut in confessione flebili permanens et peti-perpetuam misericordiam tuam celeriter exoret, sacrisque altaribus tus divino rursus famulatui mancipetur. Per Christum Dominum m. Amen.

emus. *Oratio.*

nnipotens sempiterne Deus, qui per Jacobum apostolum tuum presbyteros ecclesiæ et ungere oleo infirmos præcepisti; præsta, mus, ut digneris per manus nostras hunc famulum tuum *N.* infir-de oleo sanctificato ungere et bene✠dicere. Hoc autem quod nos us tua carismata complectimur, hoc interius spiritualiter tua divina ac invisibiliter tua malagmata operentur. Per Christum Dominum m. Amen.

De Extrema Unctione.

Notandum tamen est, quod unctio non debet finiri antequam fo incipiatur; nec forma finiri antequam unctio incipiatur. Huic coı dat dictum Scoti super iv. dist. vii.

Tunc Sacerdos accipiat oleum infirmorum super pollicem dextrum sic cum pollice tangat infirmum oleo sancto, signum crucis faciens s utrumque oculum infirmi, incipiendo ad dextrum oculum, hoc n dicens:

Per istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericordiaı per intercessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, in geat tibi Dominus quicquid peccasti per visum. Amen.

Semper enim accipiat Sacerdos de prædicto oleo infirmorum et noı alio, donec omnes sequentes unctiones finiantur.

Ad aures.

Per istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericord et per intercessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, dulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per auditum. Amen.

Ad labia.

Per istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericord et per intercessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, in geat tibi Dominus quicquid peccasti per gustum et illicita ve Amen.

Ad nares, dicens:

Per istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericordi et per intercessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, dulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per odoratum. Amen.

Manus infirmi Sacerdotis debent inungi in partibus exterioribus, n et episcopus ungebat in partibus interioribus. Manus vero cujuscun alterius infirmi debent ungi interius.

Super manus, dicens:

Per istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericordi et per intercessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, dulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per tactum et operation Amen.

Ad pedes, dicens:

Per istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericordiaı per intercessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, indul tibi Dominus quicquid peccasti per incessum pedum. Amen.

Ad cor, dicens:

Per istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericordiaı

cessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, indulgeat ιinus quicquid peccasti per illicitas cogitationes. Amen.

r *umbilicum, dicens:*

istam sanctam unc✠tionem et suam piissimam misericordiam et cessionem beatæ Mariæ virginis et omnium sanctorum, indulgeat ιinus quicquid peccasti per ardorem libidinis. Amen.

›letio unctionis.

omine Patris et Filii et Spiritus Sancti sit tibi hæc unctio ad .onem mentis et corporis et ad munimen et defensionem contra ımundorum spirituum. Amen.

'dos lavet manus suas cum sale et aqua in vase quo stuppæ olei · quæ igne cremantur. Postea dicat Sacerdos hanc orationem mus.

ine Deus, Salvator noster, qui es vera salus et medicina, a quo dicamentum venit, quique Jacobi apostoli tui voce nos instruis dos olei liquore tangentes tuæ postulemus misericordiam pietatis; ropitius super hunc famulum tuum *N.*, et quem languor cruciat n et virium defectus trahit ad occasum, medela tuæ gratiæ restialutem. Sana quoque, quæsumus, Domine, omnium medicator cunctorum languorum cruciatus, ægritudinumque et dolorum dissolve tormenta, viscerum ac cordium interna medica. ·um quoque et cogitationum sana discrimina; ulcerum varietaputredines evacua; conscientiarum atque plagarum obducito ; veteres, immensasque remove passiones: carnis ac sanguinis ı reforma, delictorumque cunctorum veniam tribue. Sicque :tas tua jugiter custodiat, ut nec ad corruptionem aliquando ıec ad perditionem, nunc te auxiliante, perducat infirmitas. Sed æc olei sacrati perunctio mortis et morbi atque languoris præpulsio et peccatorum omnium exoptata remissio. Qui cum Deo ris et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

; unctione totaliter, expediens est ut Sacerdos ante communionem ab infirmo an aliqua alia peccata sibi ad memoriam occurrant, s non erat confessus. Nam posset esse quod aut per devotas Sacerdotis sive aliorum Deus cor infirmi illustraret, et daret ei verius et plenius confiteri. Et postea interroget eum Sacerdos oscat Corpus et Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sic

r, credis quod sacramentum quod tractatur in altari sub forma verum Corpus et Sanguis Domini nostri Jesu Christi. *Responmus dicens:* Credo.

le communicetur infirmus, nisi prius communicatus fuerit, et

nisi de vomitu vel alia irreverentia probabiliter timeatur: in quo ca Sacerdos dicat infirmo sic:

Frater, in hoc casu sufficit tibi vera fides et bona voluntas: tantu crede, et manducasti.

Isti non debent sumere Corpus Christi.

Dum vomit infirmus non debet sumere Corpus
Christi; nisi credit; credendo fideliter egit.
Ebrius, insanus, erroneus, et male credens,
Et pueri; Corpus Christi non suscipiant hi.
Non nisi mense semel aliquis communicet æger.

Et nota quod Sacerdos infirmus et communicandus induetur stola.

Hic communicetur infirmus, Sacerdote dicente hoc modo:

Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat corpus tuum et animam tuam in vitam æternam. Amen.

Deinde dicat Sacerdos sine Dominus vobiscum *sed tantum cum* Oremu *orationem sequentem, quod non dicitur nisi tantum quando infirmu communicetur.*

Oratio.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, te fideliter depre camur ut huic fratri nostro *N.*, accipienti sacrosanctum Corpus et Sanguinem Jesu Christi, Filii tui, Domini nostri, tam corporis quam anima sit salus per eundem Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui peccatores et scelerum onere depressos sacerdotibus tuis ostendere jussisti: Deus, qui discipulis tuis, ut bene haberent, manus super infirmos ponere præcepisti: Deus, qui per apostolos tuos infirmos sacro oleo ungere et pro eis orare docuisti: Deus, qui per impositionem manus sacerdotum cum tui sancti nominis invocatione peccata relaxare voluisti; exaudi orationes nostras, et da huic famulo tuo infirmitatis noxa oppresso per hoc sacrum mysterium, quod nos famulos tuos indignos agere voluisti, remissionem omnium peccatorum; quatinus per hanc olei sacrati unctionem et Corporis ac Sanguinis tui perceptionem atque manus nostræ impositionem cuncta ei facinora Sancti Spiritus gratia relaxentur, sanitates animæ et corporis restituantur; ut non plus ei noceat conscientia reatus sui ad pænam, quam indulgentia et reconciliatio ad veniam. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Si Episcopus adest, absolvat infirmum et dicat has orationes. ... *autem, Sacerdos hæc compleat. Oratio.*

Dominus Jesus Christus apud te sit, ut te defendat; intra te sit, te reficiat; circa te sit, ut te conservet; ante de sit, ut te deducat; p

e sit, ut te justificet; super te sit, ut te benedicat. Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Benedicat te Deus: sanet te Dei Filius: illuminet te Spiritus Sanctus; corpus tuum custodiat; animam tuam salvet; cor tuum irradiet; sensum tuum dirigat, et ad supernam vitam te perducat, Qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Oratio. Oremus.

Benedicat te Deus cæli; adjuvet te Christus, Filius Dei: corpus tuum in suo sancto servitio custodiri et conservari faciat; mentem tuam illuminet; sensum tuum custodiat; gratiam suam ad perfectum animæ tuæ in te augeat; ab omni malo te liberet; dextera sua te defendat; qui sanctos suos semper adjuvat, ipse te adjuvare et conservare dignetur. Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus. Per omnia sæcula seculorum. Amen.

Oremus. *Oratio.*

Benedicat te Deus Pater, qui in principio cuncta creavit. Benedicat te Dei Filius, qui de supernis sedibus pro nobis salvator descendit. Benedicat te Spiritus Sanctus, qui in similitudinem columbæ in Jordanis flumine requievit in Christo. Ipseque te in Trinitate sanctificet, quem omnes gentes venturum expectant, Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Oremus. *Oratio.*

Benedicat te Deus Pater: custodiat te Jesus Christus: illuminet te Spiritus Sanctus omnibus diebus vitæ tuæ. Confirmet te virtus Christi; indulgeat tibi Dominus universa delicta tua; Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Benedicat te Deus Pater, qui te creavit. Amen.

***Respondeatur** et sic per singulas benedictiones sequentes:*

Benedicat te Dei Filius, qui pro te passus est. Amen.

Benedicat te Spiritus Sanctus, qui in te effusus est. Amen.

Benedicat te Virgo et Mater regis æterni. Amen.

Benedicant te Angeli et Archangeli, Principatus et Potestates. Amen.

Benedicant te novem Ordines Angelorum regni cælestis. Amen.

Benedicant te viginti quatuor Seniores, qui ante thronum Dei sunt. Amen.

Benedicant te Virtutes et Dominationes. Amen.

Benedicant te Throni, Cherubin et Seraphin. Amen.

Benedicant te Patriarchæ et Prophetæ et Apostoli Domini. Amen.

Benedicant te Martyres et Confessores. Amen.

Benedicant te Monachi et Virgines Dei. Amen.

Benedicant te cælum et terra, mare et omnia quæ in eis sunt. Amen.

Benedicant te sol et luna, et omnis benedictio quæ est in Scripturis sanctis scripta super te veniat. Amen.

Quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Sciendum autem est quod non licet alicui ministrare sacramentum unctionis extremæ nisi tantum Sacerdoti, unde si aliquis non Sacerdos attemptaret hoc facere, nihil faceret consecratio.

Loca vero ungenda sunt supra dicta et non alia nisi in mutilatis, in quibus debent ungi loca magis propinqua. Et notandum quod si Sacerdos, aliquibus partibus inunctis, aliis restantibus ad ungendum defecerit, partes tamen unctæ non sunt iterato ungendæ; sed quæ restant unctiones ungendæ per Sacerdotem alium sunt complendæ. Potest enim Sacerdos, uno clerico ponente, infirmum ungere, et etiam sine clerico in necessitatis articulo.

Moneant frequenter Sacerdotes parochianos suos quod omnes xiv. annorum amplius se exhibeant ad sacramentum unctionis extremæ suscipiendum quando metus mortis imminet.

Doceat autem eos quod hoc sacramentum licite potest iterari sine aliqua injuria; unde quotiens homo convaluerit, et nova infirmitas iterato supervenerit ex qua fuerit metus mortis, potest idem homo in unaquaque hujusmodi infirmitate ungi. In eadem quoque infirmitate hoc sacramentum iterari potest, nam in ægritudine diuturnâ debet fieri, quando videtur adducere ad mortem.

Si illum articulum evadat, eadem infirmitate durante, et postea ad statum similem reducatur; iterum potest inungi: quia alius est infirmitatis status, licet sit eadem infirmitas. Et si aliquis post hoc sacramentum convaluerit, nihilominus ad opus conjugale et ad omne opus honestum licite potest reverti.

*Hoc sacramentum non est conferendum euntibus ad bellum vel duellum, nec peregrinis aut navigantibus vel his qui statim occidendi sunt; *quia talis mors non imminet ex defectu naturæ.**

Similiter pueri frenetici, furiosi, vel aliqui alii hujusmodi alienationem mentis patientes, eo quod debitam discretionem devotionis et veræ pœnitentiæ non habeant, ad hoc sacramentum non admittantur; nisi forte frenetici, furiosi vel amentes in sana mente constituti hoc sacramentum petierint, vel alias ante hujus modi passionem seu alienationem de sua salute fuerint solliciti; tunc nihilominus consulitur hoc sacramentum eis fiducialiter ministrari. Institutione Lambeth Pecham sic scribit in ultimo casu.

Nota quod tempore interdicti non debet conferri sacramentum Unctionis Extremæ nec alia sacramenta, exceptis Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, et Viatico, exsistenti in articulo mortis tantum conferendo.

* Om. Sarum Manual.

Commendatio Animarum.

Ordo in agenda mortuorum cum anima in agonia fuerit et i tione sui a corpore laboraverit.

Conveniant fratres et commendent animam suam Christo.

Antiphona.

Subvenite, Sancti Dei; occurrite, angeli Domini; su animam ejus, offerentes eam in conspectu altissimi.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Oremus. *Oratio.*

Tibi, Domine, commendamus animam famuli tui *N.*, ut seculo tibi vivat, et quæ pro fragilitate mundanæ conversation admisit, tu venia misericordissimæ pietatis absterge. Qui regnas cum Deo Patre.

Oremus. *Oratio.*

Misericordiam tuam, Domine, sancte Pater, omnipoten Deus, pietatis affectu rogare pro aliis cogimur, qui pro pecca supplicare nequaquam sufficimus; tamen de tua confisi gratui et solita benignitate clementiam tuam deposcimus, ut animam f *N.* ad te revertentem cum pietate suscipias. Assit ei angelus t tui Michael, et per manus sanctorum tuorum inter sanctos tuos in sinibus Abrahæ, Isaac et Jacob, Patriarcharum tuorum locare digneris; quatinus liberata de principibus tenebrarum e pœnarum nullis jam primævæ nativitatis vel ignorantiæ au iniquitatis seu fragilitatis confundatur erroribus, sed potius a a tuis, et sanctæ beatitudinis requie perfruatur; ut cum mag dies advenerit, inter sanctos et electos tuos resuscitatus gloria contemplationis tuæ perpetuo satietur. Per Christum Dominum Amen.

Antiphona.

Suscipiat te Christus qui vocavit te, et in sinu Abrahæ an cant te.

Psalmus. In exitu Israel *usque ad* usque in sæculum.

Antiphona.

Suscipiat te Christus, qui vocavit te, et in sinu Abrahæ an cant te.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Oremus.

Omnipotens sempiterne, Deus, qui humano corpori an

similitudinem tuam inspirare dignatus es, dum te jubente pulvis in pulverem revertitur; tu imaginem tuam cum sanctis et electis tuis æternis sedibus præcipias sociari, eamque ad te revertentem de Ægypti partibus blande leniterque suscipias, et angelos tuos sanctos ei obviam mittas, viamque illi justitiæ demonstra, et portas gloriæ tuæ aperi. Repelle, quæsumus, ab ea omnes principes tenebrarum, et agnosce depositum fidele quod tuum est. Suscipe, Domine, creaturam tuam non ex diis alienis creatam, sed a te solo Deo vivo et vero: quia non est alius præter te, Domine, et non est secundum opera tua. Lætifica, clementissime Deus, animam servi tui, et clarifica eam in multitudine misericordiæ tuæ. Ne memineris, quæsumus, Domine, iniquitatum ejus antiquarum et ebrietatum ejus quas suscitavit furor mali desiderii. Licet enim peccaverit, tamen te non negavit, sed signo fidei insignitus, te, qui omnia et eum inter omnia fecisti, fideliter exoravit. Qui vivis et regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Antiphona.

Chorus angelorum te suscipiat, et in sinu Abrahæ te collocet, et cum Lazaro quondam paupere æternam habeas requiem.

Psalmus. Dilexi quoniam (*Ps. cxiv.*)

Psalmus. Credidi propter quod (*Ps. cxv.*)

Psalmus. Laudate Dominum (*Ps. cxvi.*)

Psalmus. Confitemini (*Ps. cxvii.*)

Psalmus. Beati immaculat (*Ps. cxviii. usque in finem Psalmi*).

Antiphona.

Chorus angelorum te suscipiat et in sinu Abrahæ te collocet, et cum Lazaro quondam paupere æternam habeas.

Requiem æternam dona eis, Domine:

Et lux perpetua luceat eis.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Oremus. *Oratio.*

Diri vulneris novitate percussi et quodammodo cordibus sauciati, misericordiam tuam, mundi Redemptor, flebilibus vocibus imploramus, ut cari nostri animam ad tuam clementiam, qui fons pietatis es, revertentem, blande leniterque suscipias, et quas illa ex carnali commoratione contraxit maculas, tu Deus inolita bonitate clementer deleas, pie indulgeas, oblivioni in perpetuum tradas atque hanc laudem tibi cum ceteris reddituram et ad corpus quandoque reversuram sanctorum tuorum cœtibus aggregari præcipias; Qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Hic roget circumstantes orare pro eo.

Pater noster. Et ne nos inducas in temptationem.
Requiem æternam dona eis, Domine:
Et lux perpetua luceat eis.
Anima ejus in bonis demoretur:
Et semen ejus hereditet terram.
Non intres in judicium cum servo tuo, Domine:
Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.
A porta inferi:
Erue, Domine, animas eorum.
Requiescant in pace. Amen.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.
Oremus. *Oratio.*

Partem beatæ resurrectionis obtineat, vitamque æternam mereatur habere in cælis per te, Jesu Christe Salvator mundi, Qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum.

Oremus. *Oratio.*

Deus, cui soli competit medicinam præstare post mortem, præsta, quæsumus, ut anima famuli tui *N.* terrenis exuta contagiis in tuæ redemptionis parte muneretur. Qui vivis et regnas.

Postea lavetur Sacerdos a sacerdotibus. Post induatur ut ordo exigit, et in feretro ponatur, et aspergatur et incensetur, et dicatur hæc Oratio:

Suscipe, Domine, animam servi tui, quam de ergastulo hujus sæculi vocare dignatus es; et libera eam de principibus tenebrarum, et de locis pœnarum, ut absoluta omnium vinculis delictorum quietis ac lucis æternæ beatitudine perfruatur, et inter sanctos et electos tuos in resurrectionis gloria resuscitari mereatur: Qui vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Notandum quod post commendationem communem sic dicenda est Antiphona:

Requiem æternam dona eis, Domine:
Et lux perpetua luceat eis.
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos.
Requiem æternam dona eis, Domine:
Et lux perpetua luceat eis.
Credo videre bona Domini:
In terra viventium.
A porta inferi:
Erue, Domine, animas eorum.
Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo.

Absolve, quæsumus, Domine, animas famulorum famularumque tuarum ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuos resuscitati respirent. Per Christum Dominum nostrum. Amen.
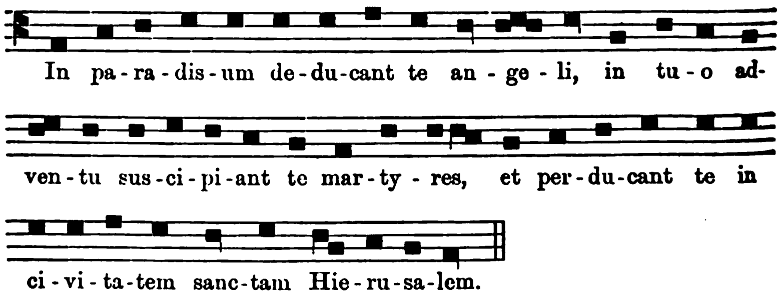
Requiescant in pace. Amen.

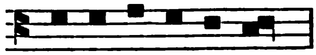
In processione pro mortuo aspergatur corpus, et oretur pro eo cum Psalmo. De profundis.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos.
Requiem æternam dona eis, Domine.
Credo videre bona Domini.
A porta inferi.
Requiescant in pace.
Dominus vobiscum.
Oremus.
Oratio. Omnipotens sempiterne Deus.
Oratio. Inclina, Domine.
Oratio. Quæsumus, Domine, pro tua pietate.
Oratio. Absolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui.
Oratio. Fidelium Deus omnium conditor et redemptor animarum.

Tunc deportetur ad Ecclesiam cum Responsorio. Libera me, Domine.

Cum Ecclesiæ appropinquaverit, dicatur Antiphona:

Psalmus. Miserere.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos.
Requiem æternam.
Credo videre bona Domini.
A porta inferi.
Dominus vobiscum.

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam sine spe misericordiæ.

Oratio. Fidelium Deus.

Et cum deportetur corpus ad Ecclesiam incipiatur Responsorium, Libera me; *vel cum omnibus Responsoriis sequentibus, si tempus fuerit prolixum, incipiendo ad primum Responsorium, omnibus percantatis, repetatur si necessitas fuerit; et cum Ecclesiæ appropinquaverit, cantetur Responsorium,* Libera me, *cum Antiphona,* In Paradisum, *si placet.*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

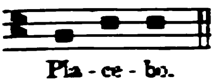
Pater noster.

DE MODO DICENDI EXSEQUIAS DEFUNCTORUM.

[AD VESPERAS.]

Antiphona.

Psalmus (cxiv.)

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.

Quia inclinavit aurem suam mihi, et in diebus meis invocabo.

Circumdederunt me dolores mortis: et pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem et dolorum inveni: et nomen Domini invocavi.

O Domine, libera animam meam: misericors Dominus et justus, et Deus noster miseretur.

Custodiens parvulos Dominus: humiliatus sum et liberavit me.

Convertere, anima mea, in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.

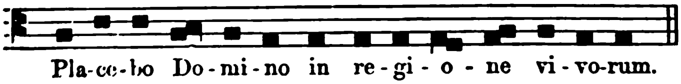
Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.

Placebo Domino in regione vivorum.

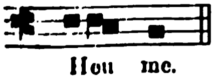
*Requiem æternam dona eis, Domine:

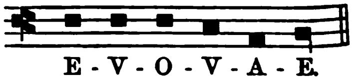
Et lux perpetua luceat eis.

Antiphona.

Antiphona.

* Om. Cambridge MS.

Psalmus (cxix.)

Ad Dominum, cum tribularer, clamavi : et exaudivit me.

Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa.

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?

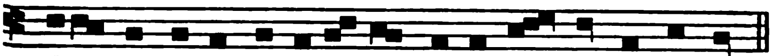
Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis.

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! habitavi cum habitantibus Cedar : multum incola fuit anima mea.

Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus : cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

*Requiem æternam.

Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (cxx.)

Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.

Auxilium meum a Domino : qui fecit cælum et terram.

Non det in commotionem pedem tuum : neque dormitet qui custodit te.

Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.

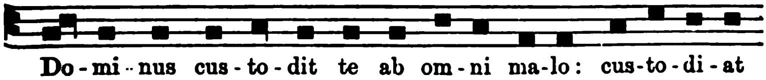
Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram uam.

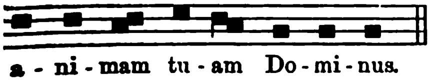
Per diem sol non uret te, neque luna per noctem.

Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus.

Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum : ex hoc, nunc, t usque in sæculum.

Antiphona.

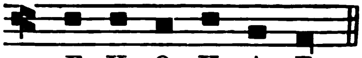

* Om. Cambridge MS.

Antiphona.

Si in - i - qui - ta - tes.

E - V - O - V - A - E.

Psalmus (cxxix.)

De profundis clamavi ad te, Domine: Domine, exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.

Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit.

Quia apud te propitiatio est: et propter legem tuam sustinui te, Domine.

Sustinuit anima mea in verbo ejus: speravit anima mea in Domino.

A custodia matutina usque ad noctem, speret Israel in Domino.

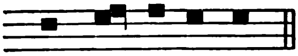
Quia apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio.

Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus ejus.

Antiphona.

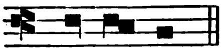

Si in - i - qui - ta - tes ob - ser - va - ve - ris Do - mi - ne, Do - mi - ne

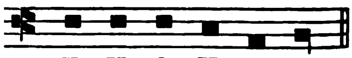

quis sus - ti - ne - bit?

Antiphona.

O - pe - ra.

E - V - O - V - A - E.

Psalmus (cxxxvii.)

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei.

In conspectu Angelorum psallam tibi: adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini tuo.

Super misericordia tua et veritate tua: quoniam magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.

In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terræ: quia audierunt omnia verba oris tui.

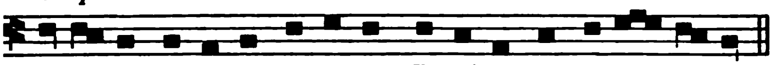
Et cantent in viis Domini: quoniam magna est gloria Domini.

Quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit: et alta a longe cognoscit.

Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me; et super iram ıimicorum meorum extendisti manum tuam; et salvum me fecit dexera tua.

Dominus retribuet pro me: Domine, misericordia tua in sæculum: ·pera manuum tuarum ne despicias.

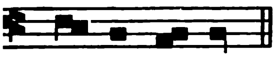
Antiphona.

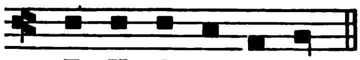
O-pe-ra ma-nu-um tu-a-rum, Do-mi-ne, ne de-spi-ci-as.

℣. A porta inferi:
Erue, Domine, animas eorum.

Antiphona.

Tu-am De-us.

E-V-O-V-A-E.

Psalmus.

Magnificat anima mea Dominum: et exultavit spiritus meus in Deo alutari meo.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce enim ex hoc beatam ne dicent omnes generationes.

Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen ejus.

Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.

Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.

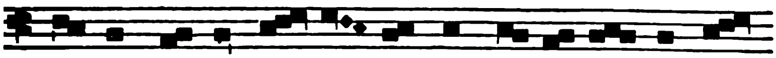
Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes.

Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, et semini ejus in sæcula.

*Requiem æternam.

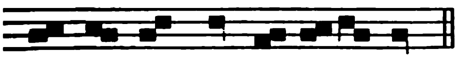
Antiphona.

Tu-am, De-us, de-pos-ci-mus pi-e-ta-tem, ut

e-is tri-bu-e-re dig-ne-ris lu--ci-das et

qui-e-tas man-si-o--nes.

* Om. York and Cambridge MSS.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Psalmus (cxlv.)

Lauda, anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quamdiu fuero.

Nolite confidere in principibus: in filiis hominum, in quibus non est salus.

Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

Beatus cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius: qui fecit cælum et terram, mare, et omnia, quæ in eis sunt.

Qui custodit veritatem in sæculum, facit judicium injuriam patientibus: dat escam esurientibus..

Dominus solvit compeditos: Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit elisos: Dominus diligit justos.

Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet: et vias peccatorum disperdet.

Regnabit Dominus in sæcula Deus tuus, Sion: in generationem et generationem.

Requiem æternam dona eis, Domine:

Et lux perpetua luceat eis.

Credo videre bona Domini:

In terra viventium.

A porta inferi:

Erue, Domine, animas eorum.

Dominus vobiscum.

Et cum spiritu tuo. Oremus.

Pro episcopo. Oratio.

Deus, qui inter apostolicos sacerdotes famulum tuum pontificali fecisti dignitate censeri, præsta, quæsumus, ut quorum vicem ad horam gerebat in terris, eorum perpetuo consortio lætetur in cælis. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Pro sacerdote. Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam sine spe misericordiæ supplicatur, propitiare animæ famuli tui sacerdotis, ut qui de hac vita in tui nominis confessione decessit, sanctorum tuorum in numero facias aggregari. Per Dominum nostrum Jesum.

Pro famulo. Oratio.

Inclina, Domine, aurem tuam ad preces nostras, quibus misericordiam tuam supplices deprecamur, ut animam famuli tui, quam de hoc sæculo

migrare jussisti, in pacis ac lucis regione constituas et sanctorum tuorum jubeas esse consortem. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Pro famula. Oratio.

Quæsumus, Domine, pro tua pietate miserere animæ famulæ tuæ, et a contagiis mortalitatis exutam in æternæ salvationis partem restitue. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Pro benefactoribus. Oratio.

Miserere, quæsumus, Domine, animabus omnium benefactorum nostrorum defunctorum, et de beneficiis quæ nobis largiti sunt in terris præmia æterna consequantur in cælis.

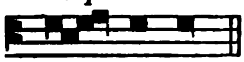
Oratio generalis pro mortuis.

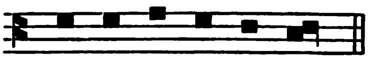
Fidelium Deus omnium conditor et redemptor, animabus famulorum amularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum, ut ndulgentiam quam semper optaverunt piis supplicationibus consequantur. Qui vivis et regnas cum Deo.

AD MATUTINAS.

[IN PRIMO NOCTURNO.]

Antiphona.

Psalmus (v.)

Verba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum.

Intende voci orationis meæ, Rex meus, et Deus meus.

Quoniam ad te orabo: Domine, mane exaudies vocem meam.

Mane astabo tibi, et videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem u es.

Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injusti ante culos tuos.

Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquunur mendacium.

Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus: ego autem in ultitudine misericordiæ tuæ.

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in more tuo.

Domine, deduc me in justitia tua: propter inimicos meos, dirige in conspectu tuo viam meam.

Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.

Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: judica illos, Deus.

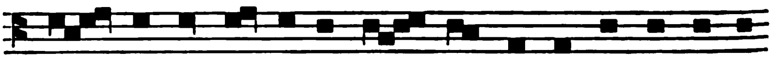
Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam irritaverunt te, Domine.

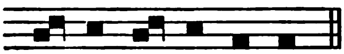
Et lætentur omnes, qui sperant in te: in æternum exultabunt, et habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices justo.

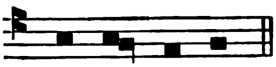
Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

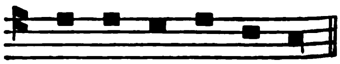
Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (vi.)

Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.

Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

Et anima mea turbata est valde: sed tu, Domine, usquequo?

Convertere, Domine, et eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.

Quoniam non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.

Turbatus est a furore oculos meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

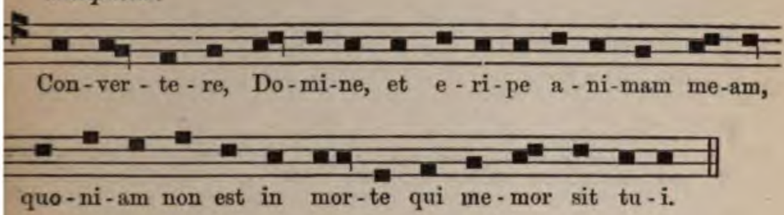
Discedite a me, omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

Exaudivit Dominus deprecationem meam: Dominus orationem meam suscepit:

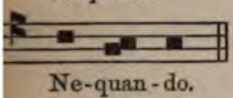
Erubescant, et conturbentur vehementur omnes inimici mei: convertantur, et erubescant valde velociter.

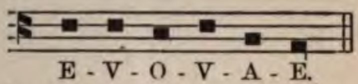
Requiem æternam.

Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (vii.)

Domine, Deus meus, in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, et libera me.

Nequando rapiat, ut leo, animam meam: dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.

Domine, Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis.

Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.

Persequatur inimicus animam meam, et comprehendat, et conculcet in terra vitam meam, et gloriam meam in pulverem deducat.

Exsurge, Domine, in ira tua: et exaltare in finibus inimicorum meorum.

Et exsurge, Domine Deus meus, in præcepto, quod mandasti: et synagoga populorum circumdabit te.

Et propter hanc in altum regredere: Dominus judicat populos.

Judica me, Domine, secundum justitiam meam, et secundum innocentiam meam super me.

Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum: scrutans corda et renes, Deus.

Justum adjutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde.

Deus judex justus, fortis, et patiens: numquid irascitur per singulos dies?

Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, et paravit illum.

Et in eo paravit vasa mortis; sagittas suas ardentibus effecit.

Ecce parturiit injustitiam: concepit dolorem, et peperit iniquitatem.

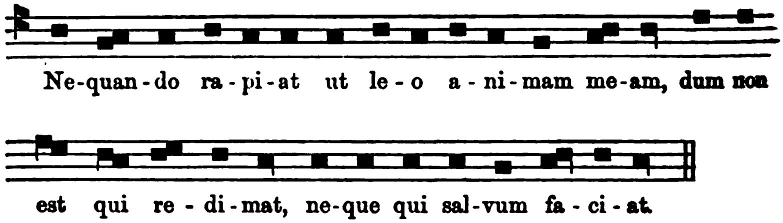
Lacum aperuit, et effodit eum: et incidit in foveam, quam fecit.

Convertetur dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

Confitebor Domino secundum justitiam ejus: et psallam nomini Domini altissimi.

Requiem æternam.

Antiphona.

℣. In memoria æterna erunt justi.

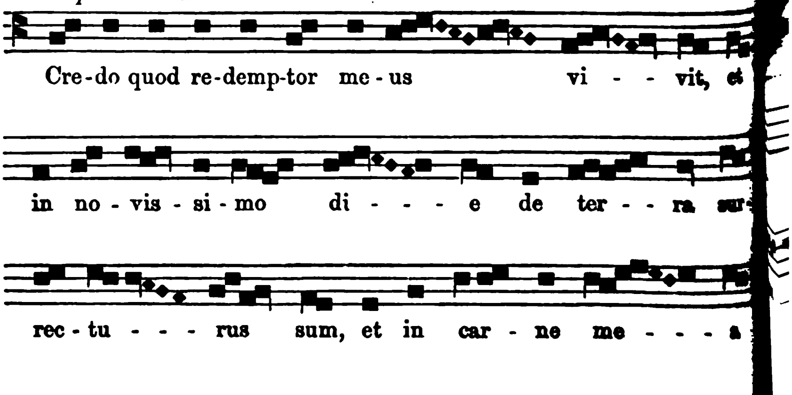
Ab auditione mala non timebunt.

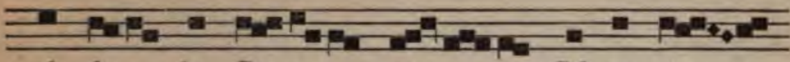
Pater noster. Et ne nos.

Lectio prima (Job vii.)

Parce mihi, Domine: nihil enim sunt dies mei. Quid est homo, quia magnificas eum? Aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, et subito probas illum. Usquequo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam salivam meam? Peccavi: quid faciam tibi, o custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis? Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in pulvere dormiam, et si mane me quæsieris, non subsistam.

Responsorium.

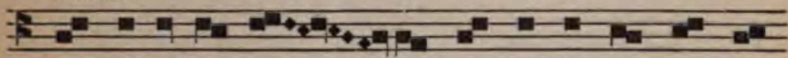

vi - de - - bo De - - um Sal - va - to - -

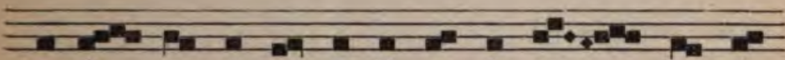

rem me - - um.

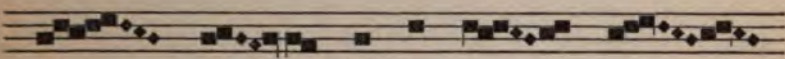
Versus.

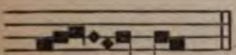
Quem vi - su - rus sum e - go ip - se et non

a - li - - us et o - cu - li me - i con - - spec - tu -

ri sunt Sal - va - to - - rem

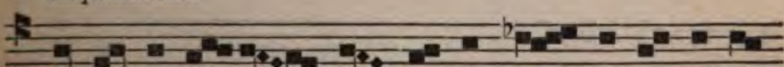

me - - um.

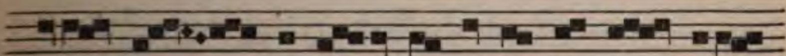
Lectio secunda (Job x.)

Tædet animam meam vitæ meæ, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ. Dicam Deo: Noli me condemnare. Indica mihi cur me ita judices? Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adjuves? Numquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo, et tu videbis? Numquid sicut dies hominis dies tui, et anni tui sicut humana sunt tempora, ut quæras iniquitatem meam, et peccatum meum scruteris? Et scias, quia nihil impium fecerim, cum sit nemo qui de manu tua possit eruere.

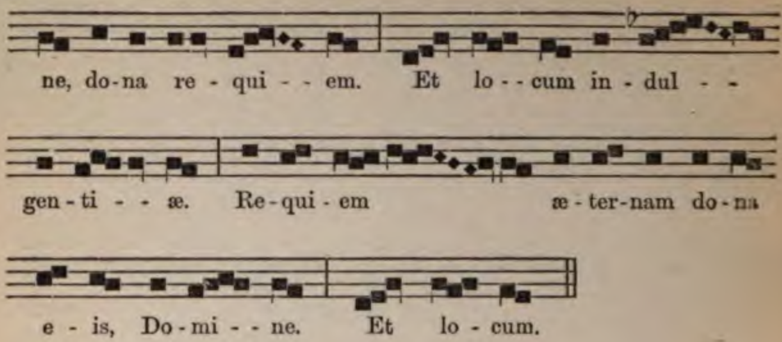
Responsorium.

Qui La - za - rum re - sus - ci - ta - - sti a mo - nu -
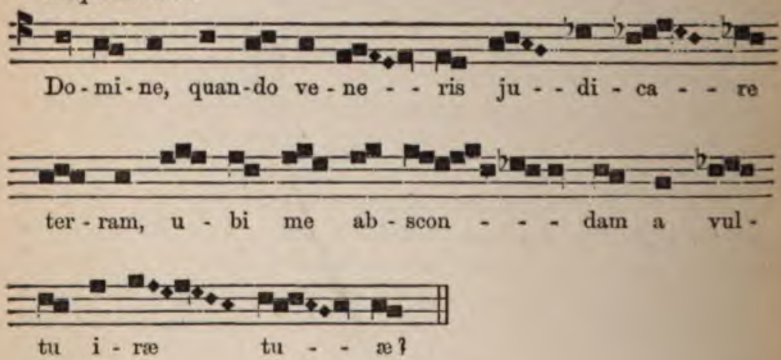

men - - to fæ - ti - - dum, tu e - is, Do - - mi -
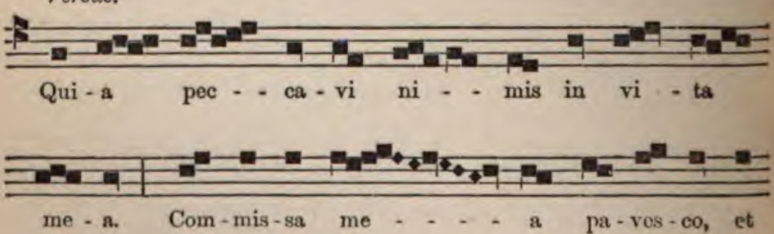

Lectio tertia (Job x.)

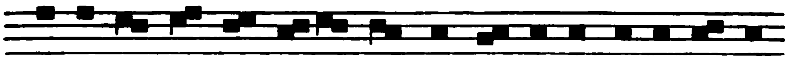
Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me totum in circuitu, et sic repente præcipitas me? Memento, quæso, quod sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti? Pelle et carnibus vestisti me: ossibus et nervis compegisti me. Vitam et misericordiam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit spiritum meum.

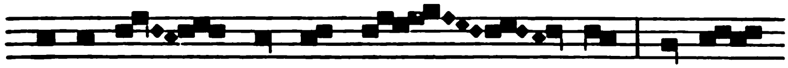
Responsorium.

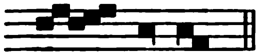

Versus.

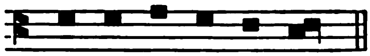

[IN SECUNDO NOCTURNO.]

Antiphona.

Psalmus (xxii.)

Dominus regit me, et nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocavit.

Super aquam refectionis educavit me: animam meam convertit.

Deduxit me super semitas justitiæ, propter nomen suum.

Nam et si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es:

Virga tua et baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.

Impinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians, quam præclarus est!

Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.

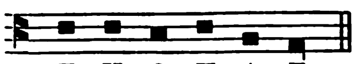
Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (xxiv.)

Ad te, Domine, levavi animam meam : Deus meus, in te confido, non erubescam.

Neque irrideant me inimici mei: etenim universi qui sustinent te, non confundentur.

Confundantur omnes iniqua agentes supervacue.

Vias tuas, Domine, demonstra mihi : et semitas tuas edoce me.

Dirige me in veritate tua, et doce me : quia tu es Deus salvator meus, et te sustinui tota die.

Reminiscere miserationum tuarum, Domine, et misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt.

Delicta juventutis mea et ignorantias meas ne memineris.

Secundum misericordiam tuam memento mei tu, propter bonitatem tuam, Domine.

Dulcis et rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

Diriget mansuetos in judicio : docebit mites vias suas.

Universæ viæ Domini misericordia et veritas requirentibus testamentum ejus et testimonia ejus.

Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo : multum est enim.

Quis est homo, qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.

Anima ejus in bonis demorabitur: et semen ejus hæreditabit terram.

Firmamentum est Dominus timentibus eum : et testamentum ipsius, ut manifestetur illis.

Oculi mei semper ad Dominum : quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

Respice in me, et miserere mei : quia unicus, et pauper sum ego.

Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me.

Vide humilitatem meam, et laborem meum: et dimitte universa delicta mea.

Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, et odio iniquo oderunt me.

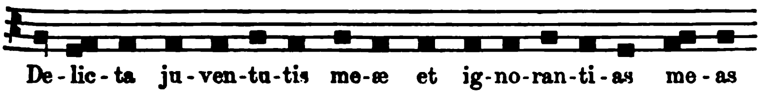
Custodi animam meam, et erue me: non erubescam, quoniam speravi in te.

Innocentes, et recti adhæserunt mihi : quia sustinui te.

Libera, Deus, Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

Requiem æternam.
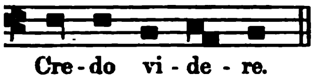
Antiphona.

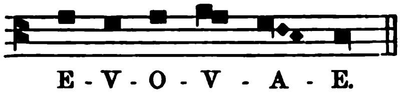

Antiphona.

Psalmus (xxvi.)

Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo ?

Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo ?

Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas.

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, et ceciderunt.

Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.

Si exsurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.

Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini mnibus diebus vitæ meæ.

Ut videam voluptatem Domini, et visitem templum ejus.

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo : in die malorum protexit ne in abscondito tabernaculi sui.

In petra exaltavit me : et nunc exaltavit caput meum super inimicos neos.

Circuivi, et immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis : antabo, et psalmum dicam Domino.

Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te : miserere mei, et xaudi me.

Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea : faciem tuam, Domine, equiram.

Ne avertas faciem tuam a me : ne declines in ira a servo tuo.

Adjutor meus esto : ne derelinquas me, neque despicias me, Deus alutaris meus.

Quoniam pater meus, et mater mea dereliquerunt me : Dominus utem assumpsit me.

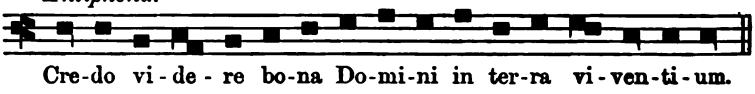
Legem pone mihi, Domine, in via tua : et dirige me in semitam ectam propter inimicos meos.

Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.

Credo videre bona Domini in terra viventium.

Expecta Dominum, viriliter age: et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

Antiphona.

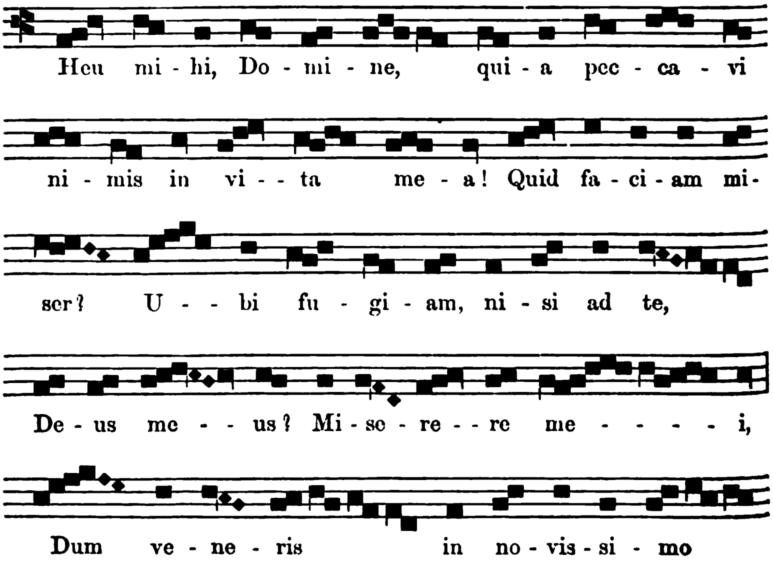

℣. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi.

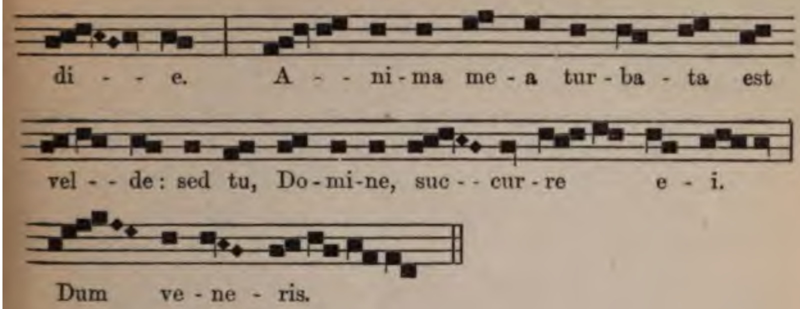
℟. Et animas in terra viventium pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Lectio quarta (Job xiii.)

Responde mihi: Quantas habeo iniquitates, et peccata, scelera mea, et delicta ostende mihi. Cur faciem tuam abscondis, et arbitraris me inimicum tuum? Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris. Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ. Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum considerasti: qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimentum, quod comeditur a tinea.

Responsorium.

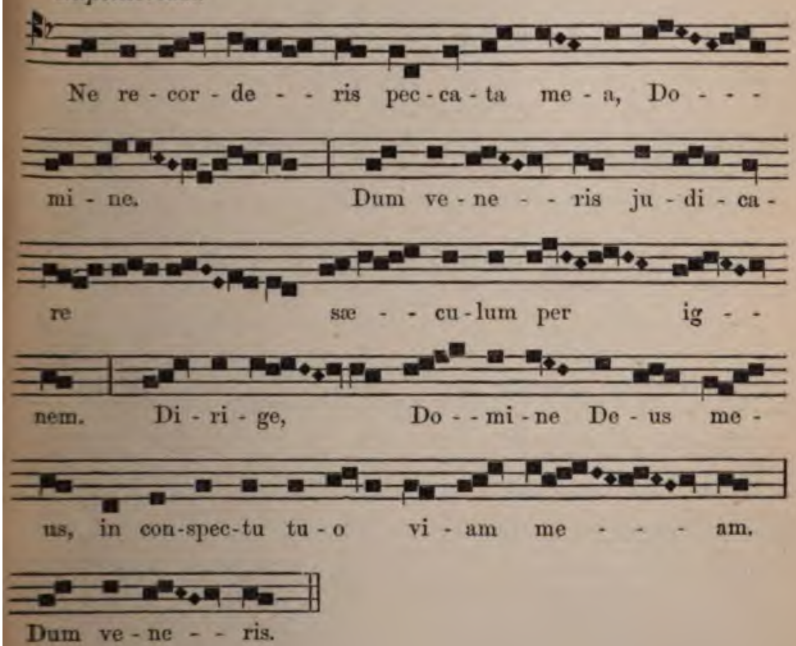

Lectio quinta (Job xiv.)

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur, et conteritur, et fugit velut umbra, et numquam in eodem statu permanet. Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos, et adducere eum tecum in judicium? Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es? Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt. Recede paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus.

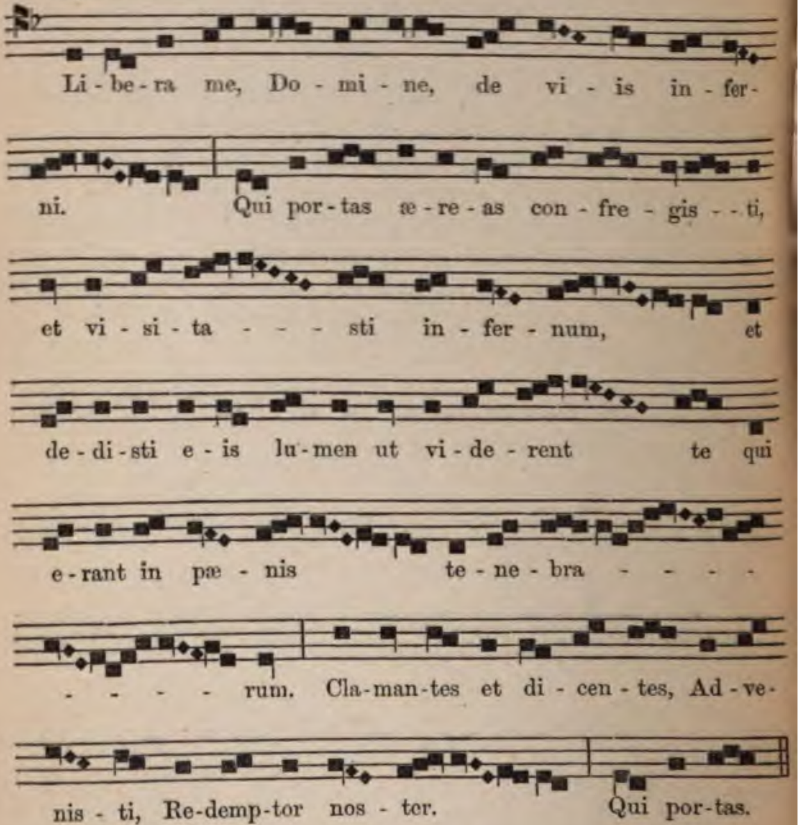
Responsorium.

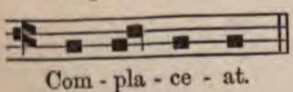
Lectio sexta (Job xiv.)

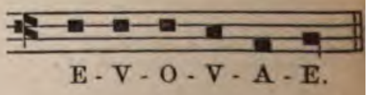
Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, et abscondas me, donec pertranseat furor tuus, et constituas mihi tempus, in quo recorderis mei? Putasne mortuus homo rursum vivat? Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea. Vocabis me, et ego respondebo tibi; operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.

Responsorium.

Antiphona.

***Psalmus** (xxxix.)*

Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi.

Et exaudivit preces meas: et eduxit me de lacu miseriæ, et de luto cis.

Et statuit super petram pedes meos: et direxit gressus meos.

Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.

Videbunt multi, et timebunt: et sperabunt in Domino.

Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus: et non respexit in anitates, et insanias falsas.

Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua: et cogitationibus uis non est qui similis sit tibi.

Annuntiavi, et locutus sum: multiplicati sunt super numerum.

Sacrificium, et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi.

Holocaustum et pro peccato non postulasti: tunc dixi, Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus, volui, et legem tuam in medio cordis mei.

Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo: Domine, tu scisti.

Justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam, et salutare tuum dixi.

Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam a concilio multo.

Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me.

Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meæ, et non potui, ut viderem.

Multiplicatæ sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me.

Complaceat tibi, Domine, ut eruas me: Domine, ad adjuvandum me espice.

Confundantur, et revereantur simul, qui quærunt animam meam, ut uferant eam.

Convertantur retrorsum, et revereantur, qui volunt mihi mala.

Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.

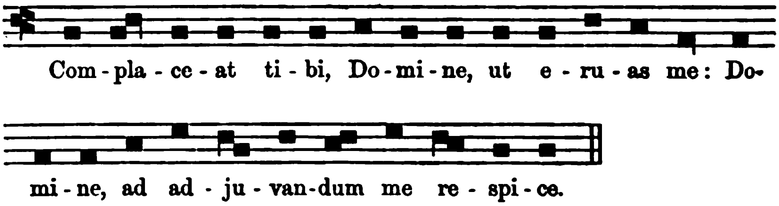
Exultent, et lætentur super te omnes quærentes te: et dicant semper: Iagnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

Ego autem mendicus sum, et pauper: Dominus sollicitus est mei.

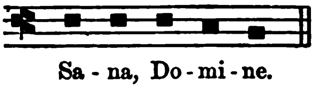
Adjutor meus, et protector meus tu es: Deus meus, ne tardaveris.

Requiem æternam.

Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (xl.)

Beatus, qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.

Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum faciat eum in terra: et non tradat eum in animam inimicorum ejus.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.

Ego dixi: Domine, miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi.

Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, et peribit nomen ejus?

Et si ingrediebatur ut videret, vana loquebatur: cor ejus congregavit iniquitatem sibi.

Egrediebatur foras, et loquebatur in idipsum.

Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me cogitabant mala mihi.

Verbum iniquum constituerunt adversum me: Numquid qui dormit, non adjiciet ut resurgat?

Etenim homo pacis meæ, in quo speravi: qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.

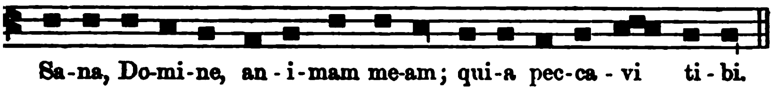
Tu autem, Domine, miserere mei, et resuscita me: et retribuam eis.

In hoc cognovi, quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.

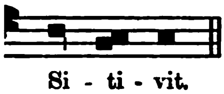
Me autem propter innocentiam suscepisti: et confirmasti me in conspectu tuo in æternum.

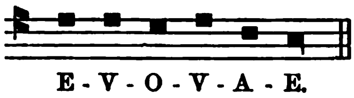
Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, et usque in sæculum: fiat, fiat.

Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (xli.)

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te, Deus.

Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum: quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?

Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei.

In voce exultationis et confessionis, sonus epulantis.

Quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi; salutare vultus mei, et Deus meus.

Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis, et Hermonii a monte modico.

Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua, et fluctus tui super me transierunt.

In die mandavit Dominus misericordiam suam, et nocte canticum ejus.

Apud me oratio Deo vitæ meæ, dicam Deo: Susceptor meus es.

Quare oblitus es mei? et quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?
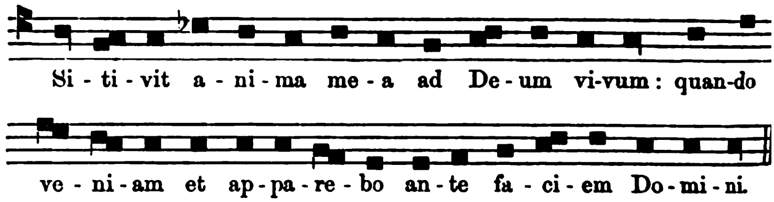
Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi, qui tribulant me inimici mei.

Dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus? quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

Requiem æternam.

Antiphona.

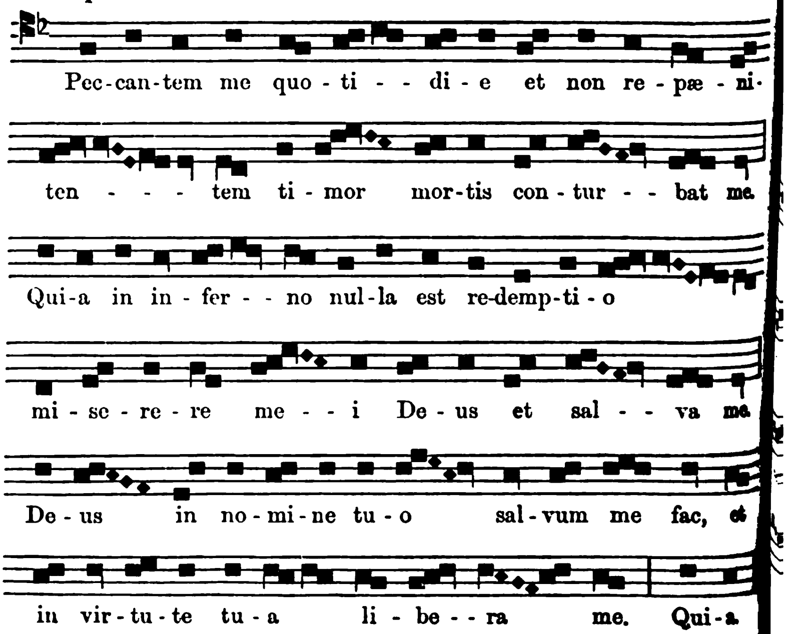

℣. **Animæ eorum in bonis demorentur.**
℟. **Et semen eorum hæreditet terram.**

Lectio septima (Job xvii.)

Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, et solum mihi superest sepulchrum. Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me, Domine, et pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me. Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem, et rursum post tenebras spero lucem. Si sustinuero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum. Putredini dixi : Pater meus es ; Mater mea, et soror mea, vermibus. Ubi est ergo nunc præstolatio mea, et patientiam meam quis considerat ?

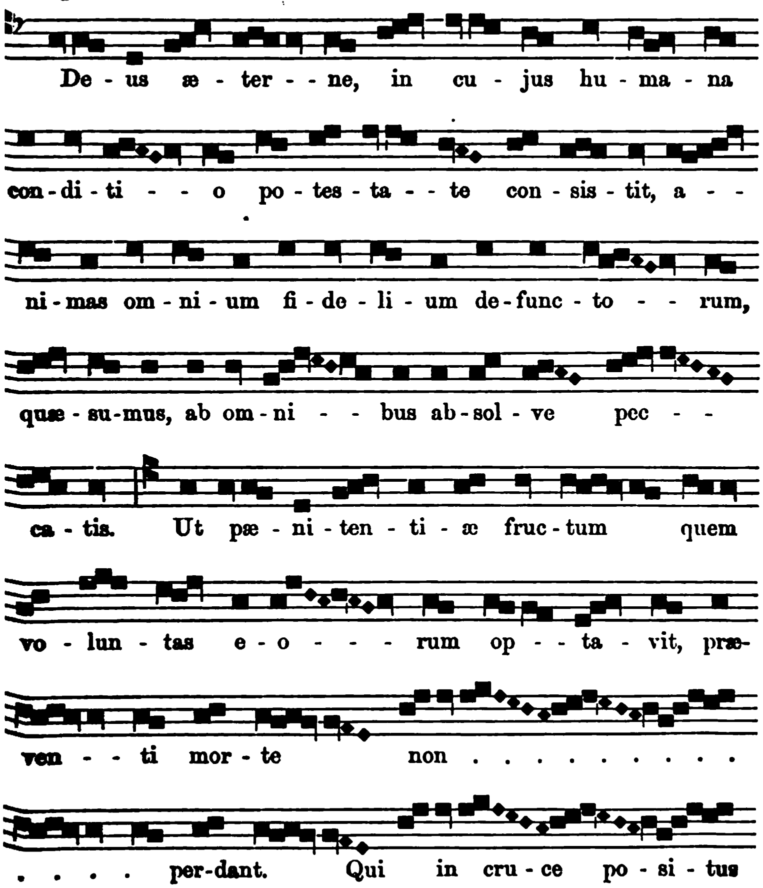
Responsorium.

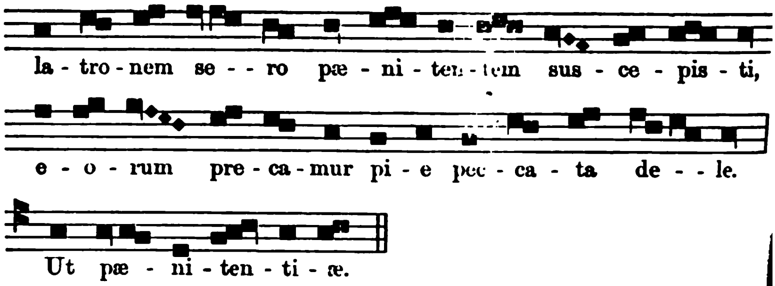

Lectio octava (Job xix.)

Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, et derelicta sunt ntummodo labia circa dentes meos. Miseremini mei, miseremini mei, ltem vos, amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quare persequi- ini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat, scribantur sermones mei? Quis mihi det, ut exarentur in libro stylo rreo, et plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Scio enim quod edemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum: et ırsum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum meum. uem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius: :posita est hæc spes mea in sinu meo.

Responsorium.

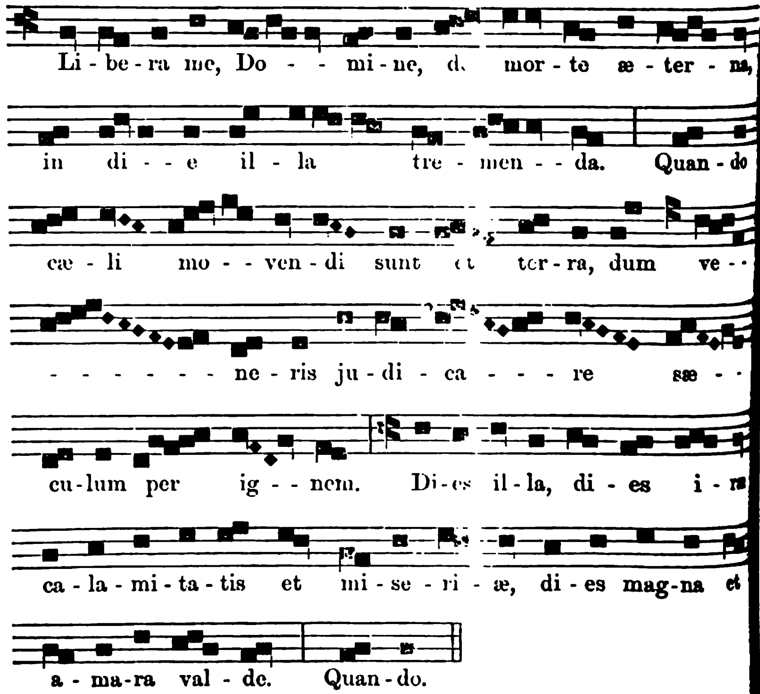

Lectio nona (Job x.)

Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret. Fuissem, quasi non essem, de utero translatus ad tumulum. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum: antequam vadam, et non revertar ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine: terram miseriæ et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Responsorium.

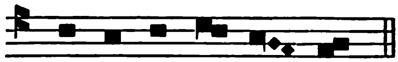
Repetatur Responsorium, Libera me, *quando fit cum novem Lectionibus.*

V. Audivi vocem de cælo dicentem:
R. Beati mortui qui in Domino moriuntur.

IN LAUDIBUS.

Antiphona.

Psalmus (l.)

Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum: dele iniquitatem meam.

Amplius lava me ab iniquitate mea: et a peccato munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi, et malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas, cum judicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta et occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super nivem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium et lætitiam: et exultabunt ossa humiliata.

Averte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me, Deus: et spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua: et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi lætitiam salutaris tui: et spiritu principali confirma me.

Docebo iniquos vias tuas; et impii ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis meæ: et exultabit lingua mea justitiam tuam.

Domine, labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.

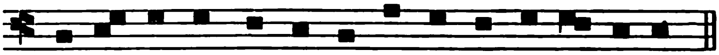
Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies.

Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua, Sion: ut ædificentur muri Jerusalem.

Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes et holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

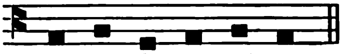
Requiem æternam.

Antiphona.

Ex - ul - ta - bunt Do - mi - no os - sa hu - mi - li - a - ta.

Antiphona.

Ex - au - di, Do - mi - ne.

E - V - O - V - A - E.

Psalmus (lxiv.)

Te decet hymnus, Deus, in Sion; et tibi reddetur votum in Jerusalem.

Exaudi orationem meam; ad te omnis caro veniet.

Verba iniquorum prævaluerunt super nos; et impietatibus nostris tu propitiaberis.

Beatus, quem elegisti, et assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis.

Replebimur in bonis domus tuæ; sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate.

Exaudi nos, Deus, salutaris noster; spes omnium finium terræ, et in mari longe.

Præparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.

Turbabuntur gentes, et timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini, et vespere delectabis.

Visitasti terram, et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio ejus.

Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus, in stillicidiis ejus lætabitur germinans.

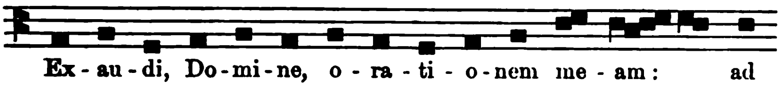
Benedices coronæ anni benignitatis tuæ; et campi tui replebuntur ubertate.

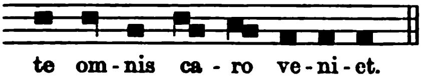
Pinguescent speciosa deserti, et exultatione colles accingentur.

Induti sunt arietes ovium, et valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

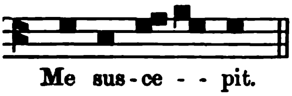
Requiem æternam.

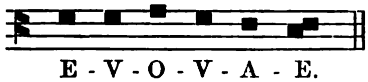
Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (lxii.)

Deus Deus meus, ad te de luce vigilo.

Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

In terra deserta, et invia, et inaquosa, sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, et gloriam tuam.

Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.

Sic benedicam te in vita mea: et in nomine tuo levabo manus meas.

Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea: et labiis exultationis laudabit os meum.

Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te, quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhæsit anima mea post te; me suscepit dextera tua.

Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo; quia obstructum est os loquentium iniqua.

(Psalmus lxvi.)

Deus misereatur nostri, et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, et misereatur nostri.

Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi, Deus; confiteantur tibi populi omnes.

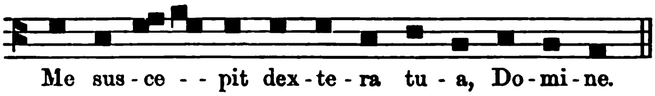
Lætentur, et exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis.

Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum.

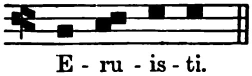
Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus: et metuant eum omnes fines terræ.
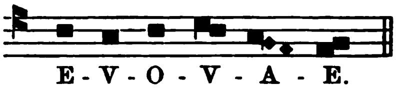
Requiem æternam.

Antiphona.

Antiphona.

Psalmus (Canticum Ezechiæ—Esaiæ xxxviii.)

Ego dixi: In dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi.

Quæsivi residuum annorum meorum; dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.

Non aspiciam hominem ultra, et habitatorem quietis.

Generatio mea ablata est, et convoluta est a me, quasi tabernaculum pastorum.

Præcisa est, velut a texente, vita mea; dum adhuc ordirer, succidit me: de mane usque ad vesperam finies me.

Sperabam usque ad mane, quasi leo sic contrivit omnia ossa mea.

De mane usque ad vesperam finies me; sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba.

Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum.

Domine, vim patior, responde pro me. Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ.

Domine, si sic vivitur, et in talibus vita spiritus mei, corripies me, et vivificabis me. Ecce in pace amaritudo mea amarissima.

Tu autem eruisti animam meam, ut non periret: projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.

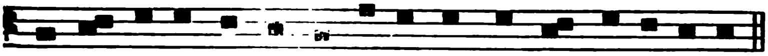
Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt, qui descendunt in lacum, veritatem tuam.

Vivens, vivens ipse confitebitur tibi, sicut et ego hodie; pater filiis notam faciet veritatem tuam.

Domine, salvum me fac; et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.

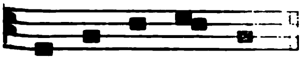
Requiem æternam.

Antiphona.

E - ru - is - ti, Do - mi - ne, **a - ni-mam me - am ne pe - ri - ret.**

Antiphona.

Om - nis spi - ri - tus.

E - V - O - V - A - E.

Psalmus (cxlviii.)

Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis.

Laudate eum, omnes Angeli **ejus: laudate eum, omnes Virtutes ejus.**

Laudate eum, sol et luna: **laudate eum, omnes stellæ et lumen.**

Laudate eum, cæli cælorum: **et aquæ omnes, quæ super cælos sunt, laudent** nomen Domini.

Quia ipse dixit, et facta sunt; **ipse mandávit, et creata sunt.**

Statuit ea in æternum, et in **sæculum sæculi: præceptum posuit, et non præteribit.**

Laudate Dominum de terra: **dracones, et omnes abyssi.**

Ignis, grando, nix, glacies, **spiritus procellarum: quæ faciunt verbum ejus.**

Montes, et omnes colles, **ligna fructifera, et omnes cedri.**

Bestiæ et universa pecora, **serpentes, et volucres pennatæ.**

Reges terræ, et omnes populi, **principes, et omnes judices terræ.**

Juvenes et virgines, senes cum **junioribus laudent nomen Domini; quia exaltatum est** nomen ejus solius.

Confessio ejus **super** cælum et **terram, et exaltavit** cornu populi sui.

Hymnus omnibus Sanctis ejus; **filiis Israel,** populo appropinquanti **sibi.**

(Psalmus cxlix.)

Cantate Domino canticum novum, laus ejus in Ecclesia Sanctorum.

Lætetur Israel in eo, qui fecit eum; et filii Sion exultent in rege suo.

Laudent nomen ejus in choro; in tympano, et psalterio psallant ei.

Quia beneplacitum est Domino in populo suo: et exaltabit mansuetos in salutem.

Exultabunt Sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis.

Exaltationes Dei in gutture eorum; et gladii ancipites in manibus eorum.

Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.

Ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis.

Ut faciant in eis judicium conscriptum: gloria hæc est omnibus Sanctis ejus.

(Psalmus cl.)

Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus.

Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

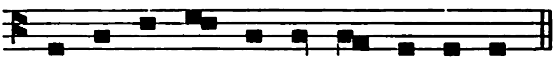
Laudate eum in sono tubæ; laudate eum in psalterio et cithara.

Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.

Laudate eum in cymbalis benesonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis: omnis spiritus laudet Dominum.

Requiem æternam.

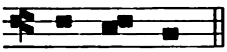
Antiphona.

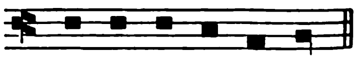

V. A porta inferi;

R. Erue, Domine, animas eorum.

Antiphona.

Psalmus (Canticum Zachariæ—Lucæ i.)

Benedictus Dominus Deus Israel; quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ.

Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui.

Sicut locutus est per os Sanctorum, qui a sæculo sunt, Prophetarum ejus.

Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium, qui oderunt nos.

Ad faciendum misericordiam cum patribus nostris: et memorari testamenti sui sancti.

Jusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem nostrum: daturum se nobis.

Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi.

In sanctitate et justitia coram ipso, omnibus diebus nostris.

Et tu, puer, Propheta Altissimi vocaberis : præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.

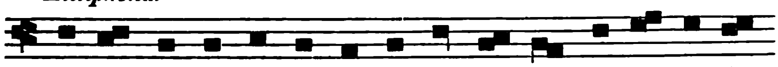
Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum.

Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitavit nos, oriens ex alto.

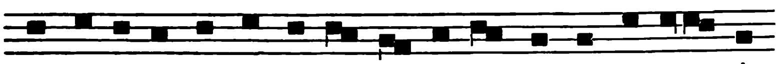
Illuminare his, qui in tenebris, et in umbra mortis sedent : ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

Requiem æternam.

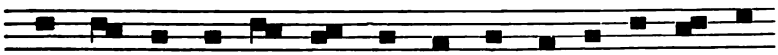
Antiphona.

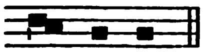
E - go sum re - sur - rec - ti - o et vi - ta : qui cre - dit in

me, e - ti - am si mor - tu - us fu - e - rit, vi - vet : et om - nis

qui vi - vit et cre - dit in me non mo - ri - e - tur in

æ - ter - num.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Psalmus (cxliv.)

Exaltabo te Deus meus rex : et benedicam nomini tuo in sæculum, et in sæculum sæculi.

Per singulos dies benedicam tibi : et laudabo nomen tuum in sæculum, et in sæculum sæculi.

Magnus Dominus et laudabilis nimis : et magnitudinis ejus non est finis.

Generatio et generatio laudabit opera tua : et potentiam tuam pronunciabunt.

Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur : et mirabilia tua narrabunt.

Et virtutem terribilium tuorum dicent : et magnitudinem tuam narrabunt.

Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt : et justitia tua exultabunt.

Miserator et misericors Dominus: patiens, et multum misericors.

Suavis Dominus universis: et miserationes ejus super omnia opera ejus.

Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua: et sancti tui benedicant tibi.

Gloriam regni tui dicent: et potentiam tuam loquentur:

Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: et gloriam magnificentiæ regni tui.

Regnum tuum regnum omnium sæculorum: et dominatio tua in omni generatione et generationem. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: et sanctus in omnibus operibus suis.

Allevat Dominus omnes, qui corruunt: et erigit omnes elisos.

Oculi omnium in te sperant, Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno.

Aperis tu manum tuam: et imples omne animal benedictione.

Justus Dominus in omnibus viis suis: et sanctus in omnibus operibus suis.

Prope est Dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate.

Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet: et salvos faciet eos.

Custodit Dominus omnes diligentes se: et omnes peccatores disperdet.

Laudationem Domini loquetur os meum: et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in sæculum, et in sæculum sæculi.

Sacerdos. Requiem æternam dona eis, Domine:

R. Et lux perpetua luceat eis.

Credo videre bona Domini:

In terra viventium.

A porta inferi:

Erue, Domine, animas eorum.

Dominus vobiscum.

Oratio pro Episcopo. Deus, qui inter apostolicos.

Pro Sacerdote. Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam.

Pro famulo. Inclina, Domine, aurem tuam.

Pro famula. Quæsumus, Domine, pro tua.

Oratio generalis. Animabus, quæsumus, Domine, famulorum famularumque tuarum oratio proficiat supplicantium; ut eas et a peccatis omnibus exuas, et tuæ redemptionis facias esse participes. Qui vivis et regnas.

Rectores chori. Requiescat in pace.

Chorus. Amen.

Notandum est vero quod omnibus Festis novem Lectionum, tam Duplicibus quam Simplicibus, et diebus aliis quibus Placebo *et* Dirige *non dicuntur in conventu, debet hebdomadarius matricis ecclesiæ privatim per se ante Vesperas, sicut debent omnes capellani totius provinciæ parochiales ecclesias regentes, exsequias defunctorum complere. Quando ergo hebdomadarius die Dominica vel in Festis novem Lectionum dicet* Dirige *et* Placebo, *si in crastino ferialiter debet dici usque ad Laudes tantum dicat, et in crastino post Matutinas dicantur Laudes in conventu scilicet* Exultabunt, *et cetera. Et si in crastino non debeat dici ferialiter, dicat ipse hebdomadarius Laudes cum* Dirige. *Et si dies Lunæ fuerit, ante Vesperas dicetur* Dirige, *in choro cum tribus Lectionibus, scilicet* Responde mihi, *et cetera : Die Martis* Spiritus meus attenuabitur, *et cetera. Et sic deinceps per septimanam. Unde si Festum vel Festa intervenerint nihilominus quælibet turba dicetur secundum suam Feriam : si prima turba dicetur tam die Sabbati quam die Dominica : et ad quamlibet turbam dicetur Versiculus proprius singulis Feriis ; et ultimum siquidem Responsorium semper repetitur, quando fit hoc servitium cum novem Lectionibus, et aliter non ; nisi in Paschalibus, quando fit hoc servitium cum tribus Lectionibus, quod alias fieret cum novem Lectionibus ; quia tunc quæcunque dicatur turba semper erit ultimum Responsorium,* Libera me, Domine, de morte, *et cetera, et reincipietur. Item quando fit generalis obitus pro illis qui decesserunt in servitio Ecclesiæ, semper fit cum novem Lectionibus, et ad* Placebo *tantum una Oratio scilicet* Fidelium; *ad* Dirige, Absolve; *ad Laudes* Animabus; *ad Commendationem* Absolve; *nisi adjungatur obitus specialis generali. Tunc dicitur Oratio prius competens speciali. Quando fit cum tribus Lectionibus in choro, præterquam in Paschali tempore, sic ordinentur Collectæ ad* Placebo. Fidelium Deus omnium; *ad* Dirige absolve; *et* Miserere.

*Deus, veniæ largitor et humanæ salutis amator, quæsumus, immensam clementiam tuam, ut nostræ congregationis fratres et sorores, qui ex hoc sæculo transierunt, beata Maria semper virgine et beato Petro Apostolo tuo intercedente cum omnibus Sanctis, ad perpetuæ beatitudinis consortium pervenire concedas. Per Christum.

Et sequatur Oremus. *Et ab hebdomadario alta voce, et facto silentio, dicatur a singulis Oratio :*

Deus, qui nos patrem et matrem honarare præcepisti, miserere clementer animabus patrum et matrum nostrorum, eorumque peccata dimitte, nosque eos in æternæ claritatis gaudio fac videre.

Qua finita, dicat hebdomadarius alta voce. Oratio.

Deus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, famulis et

* Cambridge MS.—"*Istæ Orationes sequentes sunt ex devotione.*"

famulabus tuis omnibus hic et ubique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum, ut a cunctis reatibus absoluti te cum sine fine lætentur. Per eundem Christum.

V. Requiescant in pace. Amen, *loco* Benedicamus Domino, *et adjungatur* Fidelium animæ per misericordiam Dei in pace, requiescant. Amen.

Talis ordo Collectarum dicatur ad Laudes, nisi quando Animabus *erit prima collecta. Semper quando cantatur Missa de requie in conventu, nisi pro corpore præsenti, præmittatur commendatio post* Pretiosa, *cum Versu* Requiem æternam *in fine cujuslibet Psalmi, si fit cum regimine chori; et si non, in fine tantum; et sequantur Orationes competentes speciali cum generali scilicet* Absolve: *quære commendationes ante* Placebo.

Post commendationem dicatur Versus:

Requiem æternam dona eis, Domine.

Et lux perpetua luceat eis.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne.

Requiem æternam.

Credo videre.

A porta inferi.

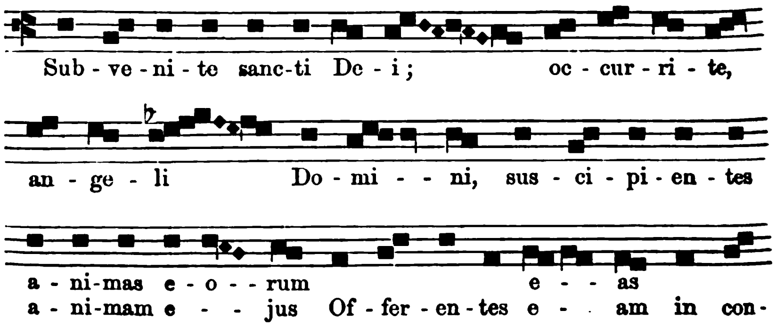
Dominus vobiscum. Oremus.

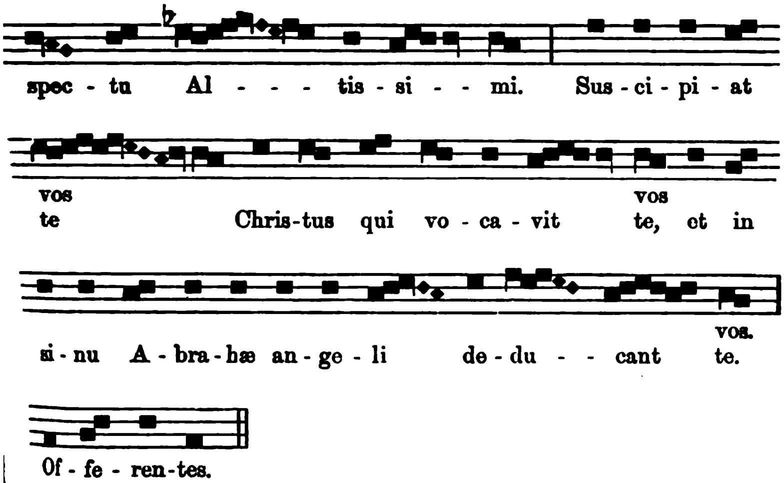
Absolve, quæsumus, Domine, animas famulorum famularumque tuarum ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuo resuscitati respirent. Per Christum Dominum nostrum.

Commendationes Mortuorum.

Post Missam Sacerdos in Albis et capatus solus Capa serica cum suis in Albis aspergat et incenset corpus.

Interim cantetur Responsorium.
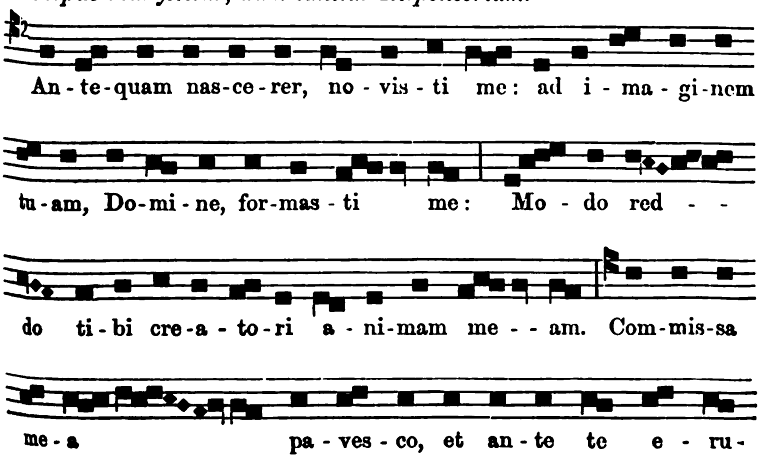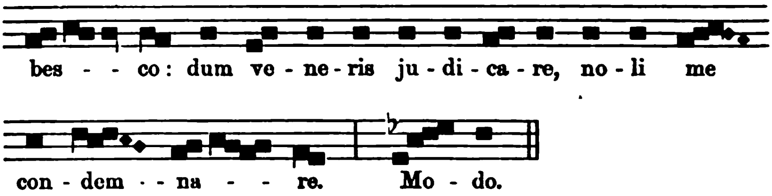

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Oremus.

Non intres in judicum cum servo tuo, Domine, quoniam nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum suorum tribuatur remissio. Non ergo eum, quæsumus, tua judicialis sertentia premat, quem tibi vera supplicatio fidei Christianæ commendat, sed gratia tua illi succurrente mereatur evadere judicium ultionis, qui dum viveret insignitus est signaculo Sanctæ Trinitatis. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Corpus thurificetur, dum canitur Responsorium.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Oremus.

Deus, cui omnia vivunt, et cui non pereunt moriendo corpora nostra sed mutantur in melius, te supplices deprecamur, ut quicquid animæ famuli tui vitiorum tuæque voluntati contrarium, fallente diabolo et propria iniquitate atque fragilitate, contraxerit, tu pius et misericors abluas indulgendo, eamque suscipi jubeas per manus sanctorum Angelorum tuorum deducendam in sinibus Patriarcharum tuorum Abraham scilicet amici tui et Isaac electi tui atque Jacob dilecti tui, quo aufugit dolor et tristitia atque suspirium, fidelium quoque animæ plena felicique jocunditate lætantur, ut in novissimo magni judicii die inter sanctos et electos tuos eam facias perpetuæ gloriæ percipere portionem, quam oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit, quam præparasti diligentibus te. Præstante Domino nostro Jesu Christo, qui tecum.

Corpus incensetur dum cantatur Responsorium:

Heu mihi, Domine, *ut supra*, p. 74.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Oremus.

Fac, quæsumus, Domine, hanc cum servo tuo *N.* defuncto misericordiam, ut factorum suorum in pœnis non recipiat vicem, qui tuam in votis tenuit voluntatem: ut sicut hic eum vera fides junxit fidelium turmis, ita eum illic tua miseratio societ angelicis choris. Per Christum Dominum nostrum.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Hic roget circumstantes orare pro eo:

Pater noster, *sine nota.* Et ne nos.

Requiem æternam.

Credo videre.

A porta inferi.

Dominus vobiscum.

Pro Sacerdote. Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam.
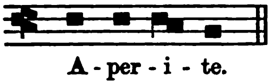
Pro famulo Oratio. Inclina, Domine.

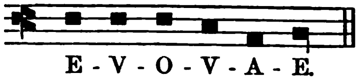
Pro famula Oratio. Quæsumus, Domine, pro tua pietate.

Hic aspergatur corpus et incensetur ter et efferatur ad sepulchrum.

INHUMATIO DEFUNCTI.

Antiphona.

Psalmus (cxvii.)

Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicat nunc Israel, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicat nunc domus Aaron: quoniam in sæculum misericordia ejus.

Dicant nunc qui timent Dominum: quoniam in sæculum misericordia ejus.

De tribulatione invocavi Dominum: et exaudivit me in latitudine Dominus.

Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo.

Dominus mihi adjutor: et ego despiciam inimicos meos.

Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine.

Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.

Omnes gentes circuierunt me: et in nomine Domini, quia ultus sum in eos.

Circumdantes circumdederunt me: et in nomine Domini, quia ultus sum in eos.

Circumdederunt me sicut apes, et exarserunt sicut ignis in spinis: et in nomine Domini, quia ultus sum in eos.

Impulsus eversus sum ut caderem: et Dominus suscepit me.

Fortitudo mea, et laus mea Dominus: et factus est mihi in salutem.

Vox exultationis et salutis in tabernaculis justorum.

Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me: dextera Domini fecit virtutem.

Non moriar, sed vivam: et narrabo opera Domini.

Castigans castigavit me Dominus: et morti non tradidit me.

Aperite mihi portas justitiæ: ingressus in eas confitebor Domino: hæc porta Domini, justi intrabunt in eam.

Confitebor tibi, quoniam exaudisti me: et factus es mihi in salutem.

Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.

A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, et lætemur in ea.

O Domine, salvum me fac, O Domine, bene prosperare: benedictus qui venit in nomine Domini.

Benediximus vobis de domo Domini: Deus Dominus, et illuxit nobis.

Constitute diem sollemnem in condensis, usque ad cornu altaris.

Deus meus es tu, et confitebor tibi: Deus meus es tu, et exaltabo te.

Confitebor tibi, quoniam exaudisti me: et factus es mihi in salutem.

Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

Requiem æternam.

Antiphona.

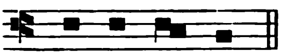

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Oremus.

Piæ recordationis affectu, fratres carissimi, commemorationem facimus cari nostri, quem Dominus de ergastulo hujus sæculi assumpsit; obsecrantes misericordiam Dei nostri, ut ipse ei tribuere dignetur placidam et quietam mansionem, et remittat omnes lubricæ temeritatis offensas, ut concessa venia plenæ indulgentiæ, quicquid in hoc sæculo proprio vel alieno reatu deliquit, totum ineffabili pietate ac benignitate sua deleat et abstergat. Qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Antiphona.

Psalmus (xli.)

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te, Deus.

Sitivit anima mea ad Deum fortem, vivum: quando veniam, et parebo ante faciem Dei?

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi otidie: Ubi est Deus tuus?

Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam: quoniam ansibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

In voce exultationis, et confessionis: sonus epulantis.

Quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et eus meus.

Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui e terra Jordanis, et Hermoniim a monte modico.

Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua, et fluctus tui, super me transierunt.

In die mandavit Dominus misericordiam suam, et nocte canticum ejus.

Apud me oratio Deo vitæ meæ: dicam Deo: Susceptor meus es.

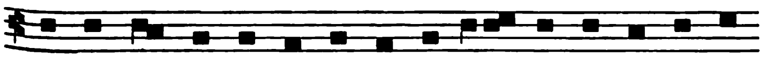
Quare oblitus es mei? et quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?

Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei.

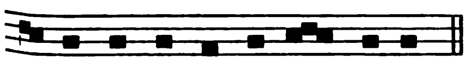
Dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus? quare tristis es, anima mea? et quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

Antiphona.

In - gre - di - ar in lo-cum ta - ber - na - cu - li ad - mi - ra-

bi - lis, us-que in do - mum De - i.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

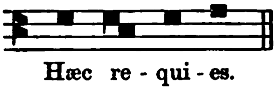
Pater noster. Oremus.

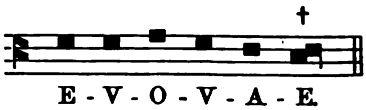
Obsecramus misericordiam tuam, omnipotens æterne Deus, qui hominem ad imaginem tuam creare dignatus es, ut spiritum et animam famuli tui, quem hodierna die rebus humani eximi et ad te accersiri ussisti, blande leniterque suscipias; non ei dominentur umbræ mortis, nec tegat eum chaos et caligo tenebrarum; sed exutus omnium criminum

labe, in sinu Abrahæ Patriarchæ collocatus, locum lucis et refrigerii se adeptum esse gaudeat; ut eum magni judicii dies advenerit, cum sanctis et electis tuis eum resuscitari jubeas. Per Christum Dominum nostrum.*

Hic aspergatur corpus, et incensetur, et ponatur in sepulcro :

Antiphona.

Psalmus (cxxxi.)

Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus :

Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob :

Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei :

Si dedero somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem :

Et requiem temporibus meis : donec inveniam locum Domino tabernaculum Deo Jacob.

Ecce audivimus eam in Ephrata : invenimus eam in campis silvæ.

Introibimus in tabernaculum ejus : adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.

Surge, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuæ.

Sacerdotes tui induantur justitiam : et sancti tui exultent.

Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui.

Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam : de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.

Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia mea hæc, quæ docebo eos : Et filii eorum usque in sæculum, sedebunt super sedem tuam.

Quoniam elegit Dominus Sion : elegit eam in habitationem sibi.

Hæc requies mea in sæculum sæculi : hic habitabo quoniam elegi eam.

---

* The Bodleian MS. here gives the following "*Benedictio Sepulcri*:" the Cambridge MS. also has it on the margin :—

"Rogamus te, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, ut bene✠dicere et sancti✠ficare digneris hoc sepulcrum et corpus in eo collocandum ; ut sit remedium salutare in eo quiescenti et redemptio animæ ejus atque tutela et munimen contra sæva jacula inimici. Per Christum."

† The York MS. gives A for the last note of this chant.

Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo panibus.

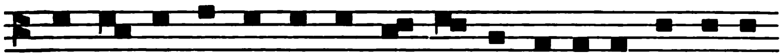
Sacerdotes ejus induam salutari: et sancti ejus exultatione exultabunt.

Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo.

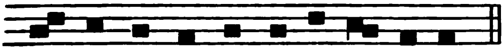
Inimicos ejus induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

Requiem æternam.

Antiphona.

Hæc re-qui-es me-a in sæ-cu-lum sæ-cu-li: hic ha-bi-

ta-bo quo-ni-am e-le-gi e-am.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Oremus.

Deus, apud quem mortuorum spiritus vivant, et in quo electorum animæ, deposito carnis onere plena, felicitate lætantur; præsta supplicantibus nobis ut anima famuli tui, quæ temporali per corpus visionis hujus luminis caruit visu, æternæ illius lucis solatio potiatur: non eum tormentum mortis attingat, non dolor horrendæ visionis afficiat, non pœnalis timor excruciet, non reorum catena proxima constringat; sed concessa sibi omnium delictorum venia optatæ quietis consequatur gaudia repromissa. Per Christum Dominum nostrum.

Absolutio super corpus in sepulcro.

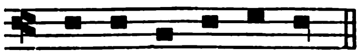
Dominus Jesus Christus qui beato Petro apostolo ceterisque discipulis suis licentiam dedit ligandi atque absolvendi, ipse te absolvat ab omni vinculo delictorum; et quantum meæ fragilitati permittitur, sis absolutus ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, habeasque vitam æternam, et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

Hic aspergatur corpus, et incensetur; postea projiciatur terra supra corpus in modum crucis, Sacerdote dicente:

Antiphona.

De ter-ra.

E-V-O-V-A-E.

Psalmus (cxxxviii.)

Domine, probasti me, et cognovisti me:

Tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam:

Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam, et funiculum meum investigasti.

Et omnes vias meas prævidisti: quia non est sermo in lingua mea.

Ecce, Domine, tu cognovisti omnia novissima, et antiqua: tu formasti me, et posuisti super me manum tuam.

Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, et non potero ad eam.

Quo ibo a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam?

Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades.

Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis maris:

Etenim illuc manus tua deducet me: et tenebit me dextera tua.

Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: et nox illuminatio mea in deliciis meis.

Quia tenebræ non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus.

Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meæ.

Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, et anima mea cognoscit nimis.

Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto: et substantia mea in inferioribus terræ.

Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, et nemo in eis.

Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum.

Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur: exsurrexi, et adhuc sum tecum.

Si occideris, Deus, peccatores: viri sanguinum, declinate a me:

Quia dicitis in cogitatione: accipient in vanitate civitates tuas.

Nonne qui oderunt te, Domine, oderam: et super inimicos tuos tabescebam?

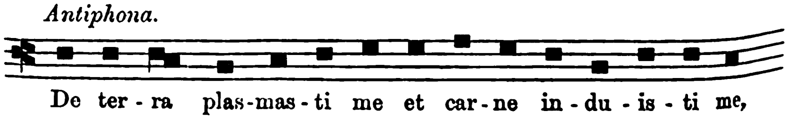
Perfecto odio oderam illos: et inimici facti sunt mihi.

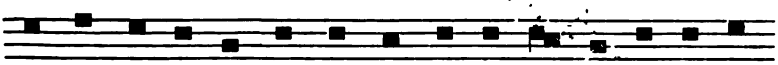
Proba me Deus, et scito cor meum: interroga me, et cognosce semitas meas.

Et vide, si via iniquitatis in me est: et deduc me in via æterna.

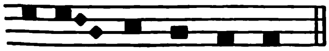
Requiem æternam.

Antiphona.

re-demp-tor me-us; Do - mi - ne, re - sus - ci - ta e - um in

no - vis - si - mo di - e.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Oremus.

Oremus, fratres carissimi, pro Spiritu cari nostri, quem Dominus de ergastulo hujus sæculi vocare dignatus est, cujus corpusculum hodie sepulturæ traditur, ut eum pietas Domini in sinu Abrahæ, Isaac, et Jacob collocare dignetur; ut cum dies judicii advenerit, inter sanctos et electos suos cum in dextera parte coronandum resuscitari faciat. Præstante Domino nostro Jesu Christo. Qui cum Patre.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui justis supplicationibus semper præsto es, qui pia vota dignaris intueri; da famulo tuo, cujus depositioni hodie officia humanitatis exhibemus, cum sanctis atque fidelibus tuis beati muneris portionem. Per Christum.

Oremus. *Oratio.*

Deus vitæ dator et humanorum corporum reformator, qui te a peccatoribus exorari voluisti; exaudi preces quas speciali devotione pro anima famuli tui tibi lacrymabiliter fundimus, ut liberare eam ab infernorum cruciatibus et collocare inter agmina sanctorum tuorum digneris, veste quoque illa cælesti et stola immortalitatis indui et Paradisi amænitate jubeas confoveri. Per Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Deus qui humanarum animarum æternus amator es, animam famuli tui, quam vera dum in corpore maneret tenuit fides, ab omni cruciatu infernorum redde extorrem; ut segregata ab infernalibus claustris sanctorum tuorum mereatur adjuvari consortiis. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum.

Oratio. Sine Oremus.

Temeritatis quidem est, Domine, ut homo hominem, mortalis mortuum, cinis cinerem tibi Domino Deo nostro audeat commendare; sed quia terra suscipit terram et pulvis convertitur in pulverem, donec omnis caro in suam redigatur originem, inde tuam, Deus, piissime pater, lacrimabiliter, quæsumus, pietatem, ut hujus famuli tui animam, quam de mundi hujus voragine cænulenta ducis ad patriam cælestem, Abrahæ amici tui sinu recipias et refrigerii rore perfundas. Sit ab æstuantis gehennæ truci incendio segregatus et beatæ requiei te donante con-

junctus; et si quæ illi sunt, Domine, dignæ cruciatibus culpæ, tu eas gratia mitissimæ lenitatis indulge; nec peccati recipiat vicem, sed indulgentiæ tuæ piam sentiat bonitatem: cumque finito mundi termino sempiternum cunctis illuxerit regnum, omnium sanctorum cætibus aggregatus cum electis tuis resurgat in parte dextera coronandus. Per Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Debitum humani corporis sepeliendi officium fidelium more complentes, Deum cui omnia vivunt fideliter deprecemur, ut hoc corpus cari nostri in infirmitate sepultum in ordine sanctorum suorum resuscitet, et ejus spiritum sanctis et fidelibus suis aggregari jubeat, cum quibus inenarrabili gloria et perenni felicitate perfrui mereatur. Præstante Domino nostro Jesu Christo. Qui cum Patre.

Hic roget orare pro eo et pro omnibus quiescentibus in cœmeterio. Psalmus (cxxix.), De profundis.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster, *sine nota.* Et ne nos.

Requiem æternam.

Credo videre.

A porta inferi.

Dominus vobiscum. Oremus.

Partem beatæ resurrectionis obtineat, vitamque æternam habere mereatur in cælis, Per te, Jesu Christe, salvator mundi. Qui cum Patre.

Oremus.

Absolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum.

Oremus.

Deus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, famulis et famulabus tuis omnibus hic et ubique in Christo quiescentibus, da propitius veniam peccatorum, ut a cunctis reatibus absoluti tecum sine fine lætentur. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Fidelium Deus omnium conditor et redemptor, animabus famulorum famularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum, ut indulgentiam, quam semper optaverunt, piis supplicationibus consequantur. Qui vivis et regnas.

Anima ejus et animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei in pace requiescant. Amen.*

* The Bodleian MS. here ends, with "*Explicit Manuale in usum Ebor.*"

Benedictio Panis diebus Dominicis.

Benedicite.

Dominus vobiscum.

Oratio.

Bene✠dic, Domine, creaturam istam panis, sicut benedixisti quinque panes in deserto, ut omnes gustantes ex eo tam corporis quam animæ recipiant sanitatem.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

*Et aspergatur aqua benedicta.**

Benedictio Peræ et Baculi.

Dominum vobiscum. Oremus.

Deus, omnipotens Pater, qui mundum ex informi materia fecisti et unicum Filium tibi coæternum pro generis humani redemptione, Spiritu Sancto cooperante, incarnari jussisti; quæsumus, ut hanc peram et hunc baculum bene✠dicere digneris, atque per virtutem potentiæ tuæ ab hostibus contra nos dimicantibus invicta permaneant, ut quicunque ex eis pugnaverint incolumitatem tam corporis quam animæ, te adjuvante, percipiant. Per Christum Dominum.

Oremus. *Oratio.*

Domine Deus omnipotens, humani generis creator atque redemptor, qui pro salute hominum de cælis ad terras descendens et idipsum humanum genus informans tuæ spiritualis alimento doctrinæ per præcepta tuæ legis ad cælum sublevasti, obediens ipse factus usque ad mortem Patri; te supplices exoramus, ut hanc peram et hunc baculum bene✠dicere pro tua pietate digneris, sicut benedixisti duodenum Apostolicum indumentum, quibus tuis dilectis Apostolis jussisti, ut mundum contemnentes supernum Patrem panem peterent ad quotidianum victum debitaque dimitterent, quatinus per hanc visibilem peregrinationis peram et baculum, quicunque accepturi sunt eos induantur atque confortentur tuæ clementiæ alimonia, et in frugalitate permanentes mereantur pervenire ad æterna dona civium supernorum. Per Dominum nostrum.

Tunc aspergatur aqua benedicta. Deinde tradat Sacerdos peram peregrino dicens:

Accipe hanc peram signum peregrinationis. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

* The Cambridge MS. goes on from this to the "Sententia majoris Excommunicationis."

Deinde tradat ei baculum dicens :

Per hunc baculum accipias benedictionem et misericordiam a Deo salutari tuo. Qui vivit.

Psalmus. Deus misereatur (*lxvii.*)

Psalmus. Beati immaculati (*cxix.*)

Psalmus. Benedictus Dominus Deus Israel (*S. Luc. i.* 68).

Gloria Patri.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Salvum fac servum tuam :
Deus meus sperantem in te.

Mitte ei, Domine, auxilium de sancto :
Et de Sion tuere eum.

PRO ITER AGENTIBUS.

O Domine salvos eos fac. O Domine, bene prosperare.

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Domine Deus virtutum.

Et ostende.

Domine exaudi.

Dominus vobiscum. Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiternus Deus, qui est via veritas et vita, iter tuum in beneplacito suo disponat, angelum sanctum Raphaelem in hac peregrinatione tua custodem adhibeat, qui ad loca desiderata cum pace te eundo perducat, et cum salute iterum ad nos redeundo reducat. Sit interventrix tui beata Dei genitrix Maria cum universis Angelis et Archangelis, Patriarchis quoque et Prophetis. Sint intercessores sancti Apostoli Petrus et Paulus cum ceteris apostolis, martyribus, confessoribus et virginibus. Obtineatque tibi sancti *N.*, quorum quæris suffragia, cum omnibus sanctis justa desideria et prosperitatem remissionemque peccatorum ac vitam æternam. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

BENEDICTIO CRUCIS ET EORUM QUI IN HIERUSALEM PROFICISCUNTUR.

[Benedic, Domine, hanc crucem qui per virtutem sanctæ crucis tuæ mundum a potestate dæmonum liberasti, et sanctifica illam ut sit inimicis tuis obstaculum et in te credentibus perpetuum salutis vexillum, Salvator mundi, Qui cum Deo Patre.—*MS. York.*]

Benedic, Domine, hanc crucem tuam qua eripuisti mundum a potes-

e dæmonum et superasti passione tua suggestorem peccati, qui ıdebat in prevaricatione primi hominis per vetitum lignum. Sancti-a, Domine, istud signaculum passionis tuæ, ut sit inimicis tuis obsta-lum et credentibus in te perpetuum vitæ efficiatur vexillum. Per ominum.

[*Hic dat peregrino crucem.*

Accipe signaculum sanctæ crucis in qua salus mundi pependit, lvans sanguine mundum.

Dum ponitur super vestimentum crux, dicantur—MS. York.]

Psalmus. Qui habitat.

Psalmus. Levavi oculos.

Psalmus. De profundis.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos.

Ego dixi, Domine, miserere mei.

Salvum fac servum tuum.

Convertere, Domine, usque quo.

Esto ei, Domine, turris fortitudinis :

A facie inimici.

Domine, exaudi orationem meam :

Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum. Oremus. *Oratio.*

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et viam famuli tui in salutis tuæ prosperitate dispone, ut inter omnes hujus viæ et vitæ varietates tuo semper protegatur auxilio. Per Christum Dominum.

Oratio.

Deus, qui diligentibus te misericordiam tuam semper impendis, et a servientibus tibi in nulla es regione longinquus ; dirige viam famuli tui in voluntate tua, ut te protectore et te præduce per justitiæ semitas sine offensione gradiatur. Per Dominum nostrum.

Hic tradat ei vestimentum cum cruce, dicens :

Accipe vestimentum cruce Domini salvatoris signatum, ut per illud salus et benedictio et virtus prospere proficiscendi, ad sepulcrum ipsius tibi comitetur. Qui cum Patre.

[*Oratio.*

In nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis. Sit tibi hoc signum sanctæ crucis jugum Christi mansuetum et leve, et protectio sanctæ crucis custodiat te, et ad Hierusalem cælestem te perducat Qui vivit et regnat.

Oratio.

Deus infinitæ misericordiæ, majestatis immensæ, quem nec spatia locorum nec intervalla temporum ab his quos tueris abjungunt ; adesto

huic famulo tuo in te ubique confidenti, et intercedente beata Dei genetrice semperque Virgine Maria et benedicto Michaele archangelo et beato Juliano confessore tuo et omnibus Sanctis, per omnem qua iturus es viam dux et comes adesse dignare. Nihil sibi difficultatis obsistat, cuncta sint prospera, cuncta salubria, ut sub ope dexteræ tuæ quicquid justo expetierat desiderio celeri consequatur effectu. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum.—*MS. York.*]

Benedictio Clipei et Baculi hominis proficiscentis ad duellum.

Sacerdos incipiat cum Psalmo. Deus in adjutorium meum.

Psalmus. Benedicam Dominum *(xxxiii.)*

Psalmus. Judica, Domine, nocentes *(xxxiv.)*

Psalmus. Qui habitat *(xc.)*

Psalmus. Quicunque vult.

Antiphona. Ne reminiscaris.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos.

Domine non secundum.

Domine ne memineris.

Adjuva nos.

Salvum fac servum tuum.

Esto ei, Domine, turris fortitudinis.

Domine exaudi.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui mundum ex informi materia fecisti et unicum Filium tuum tibi coæternum pro generis humani redemptione, Spiritu Sancto cooperante, incarnari atque de hoste antiquo triumphare fecisti : te suppliciter petimus, ut hoc scutum atque baculum istum dextra potentiæ tuæ bene✠dicere digneris, ut sint arma invincibilia atque triumphali potentia tua adminiculante, victricia ; quatinus quicunque his armis pugnaverit, tua protectione munitus tam corporis quam animæ salutem percipiat, atque creatori omnium gratias referat. Qui vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum.

Tradatur tunc ei scutum et dicat Sacerdos :

Accipe hoc scutum corporis tui protectionem. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Similiter et baculus tradatur ei, et dicat Sacerdos :

Accipe hunc baculum ad hoc duellum præparatum, cum quo vale-

ibi insurgentes terrere, habeasque victoriam. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Deinde curvet genua sua tenens scutum et baculum, et Sacerdos dicat super eum hanc Orationem :

Confortator et corroborator sustentamentumque tuorum fidelium, Adonay, indeficiens, interminabilis, inenarrabilis Pater, æterne Deus, qui gentes magnas regesque fortes coram populo tuo Israel destruxisti, quique puero tuo David de gigante te blasphemante atque in sua virtute confidente triumphare concessisti; te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum in te confidentem benedicere, adjuvare, protegere, confortare et conservare, atque sanctorum angelorum præsidio vallare digneris. Præsta ei, Domine, fidem rectam, spem firmam, cordis fiduciam, corporis fortitudinem, omnium membrorum valitudinem ; quatinus, te adjuvante, victoriam capessere mereatur, tibique Deo soli omnipotenti, et gratias et laudes referat. Per Dominum.

Tunc surgat, et iterum dicatur ei :

Confortare et esto robustus, spera in Domino et fac bonitatem, et noli oblivisci omnes retributiones ejus. Ipse det tibi vitam æternam et victoriam et benedictionem in sæculum sæculi.

Benedicat te Deus Pater; custodiat te Jesus Christus: præstet tibi victoriam, qui trinus et unus Deus vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Responsorium. Ne derelinquas hunc famulum tuum, Domine Pater et Dominator vitæ suæ, ut non corruat in conspectu adversariorum suorum. Ne gaudeat de eo inimicus suus.

℣. Apprehende arma et scutum, et exsurge in adjutorium ei, ne gaudeat.

Tunc dicatur Missa de Spiritu Sancto.

Offertorium. Spiritus Domini.

BENEDICTIO SUPER FRUCTUM NOVUM.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui cælum et terram mare et omnia quæ in eis sunt creasti; te supplices exoramus, ut hunc fructum novum benedicere et sanctificare digneris, et multiplicare abundanter offerentibus tibi, ut repleas eorum cellaria cum fortitudine frumenti et vini, et lætantes in eis referant tibi Deo omnipotenti laudes et gratias. Per Dominum nostrum.

BENEDICTIO POMORUM.

Benedic, Domine, hunc fructum novum, ut qui utuntur ex eo sint sanctificati. Per Dominum nostrum.

Benedictio super Butyrum et Caseum.

Deus Pater omnipotens, æterne Deus, Jesu Fili Dei, rogamus t mittere digneris benedictionem tuam et medicinam cælestem et divi protectionem super hoc butyrum vel caseum, ut proficiat ad saluten ad protectionem contra omnes ægritudines corporum vel omnium m brorum intus vel foris omnibus istud sumentibus. Per Dominum.

Benedictio super potum qualemcunque vel cibum.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui fecisti cæ et terram, mare et omnia quæ in eis sunt; rogo te et peto in non Jesu Christi Unigeniti Filii tui, ut sanctificare digneris epulum is sicut benedixisti epulationem Abrahæ, Isaac et Jacob, et sicut b dixisti sex hydrias in Cana Galilææ, et in vinum bonum conversæ s de aqua; ita converte materiam cervisiæ in suavitatem et hilarita servis tuis qui in fide catholica crediderunt. Per eundem Chris Dominum nostrum.

Benedictio ad Domum Novam.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et hanc domum ser oculis tuæ pietatis illustra, et descendat super habitantes in ea gr tuæ larga benedictio, ut in his manufactis habitaculis cum salubri manentes ipsi tuum semper sint habitaculum. Per Dominum.

Benedictio in horrea.

Multiplica super nos, Domine, misericordiam tuam, et preces nos propitius exaudire digneris, sicut exaudisti famulum tuum re David, qui te in area hostias offerendo placavit, iram avertit, in gentiam impetravit; ita veniat, quæsumus, speratæ benedictionis uber ut repleti frugibus tuis de tua misericordia semper gloriemur.] Dominum nostrum Jesum Christum.

Benedictio ad omnia quæ volueris.

Benedic, Domine, creaturam istam *N.*, ut sit remedium salut generi humano, et præsta per invocationem nominis tui, ut quicun ex ea sumpserint, corporis sanitatem et animæ tutelam percipiant.] Dominum nostrum Jesum.

Benedictio Salis et Carnis.

Deus cæli terræque dominator, qui das escam omni carni et imp

ınimal benedictione; benedic et sanctifica hanc creaturam salis et ut nobis dona tua sumentibus animæ et corporis sanitatem pro- concedas. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Benedictio Eleemosynarum pro salute Vivorum.

ınipotens sempiterne Deus, creator omnium elementorum et icatio, qui es Trinitas et Unitas, precamur te, clementissime Pater, mosyna ista per misericordiam tuam accepta tibi sit pro famulo , et sit benedictio tua super hæc omnia dona tua. Per Dominum m.

Benedictio Eleemosynarum pro Defunctis.

ıscondite eleemosynam.
rrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
ter noster. Et ne nos.
quiem æternam.
porta inferi.
edo videre bona.
›mine exaudi.
›minus vobiscum. Et cum spiritu tuo.
emus. *Oratio.*
precor te, Domine Deus omnipotens, ut istam eleemosynam bene- et sanctificare digneris pro anima famuli tui *N.* ut vitam æternam ı mereatur in cælis. Per Dominum nostrum.
atio.
ɔus, qui eleemosynarum distributione docuisti peccata delere, hanc ɔsynam pro anima famuli tui *N.* suscipe, et lucis ei lætitiam in .e sanctorum tuorum societate concede. Per Dominum.

In Die Parasceves.*

die Parasceves duo Presbyteri nudis precibus cruci dicant:
›pule meus, quid feci tibi aut in quo contristavi te, responde mihi; ›duxi te in de terra Ægypti, parasti crucem salvatori tuo.
ua Diaconi † *in Albis nudis pedibus in medio Chori respondeant ter do genua:*
ɡios O Theos, Agios Iskyros, Agios Athanatos, eleyson ymas.
iorus ter flectendo dicat:
nctus Deus, sanctus fortis, sanctus et immortalis, miserere nobis.

* The Plain Chant of this Office will be found in the Processional.

† Sir J. Lawson's MS.—"*Duo Presbyteri vel Diaconi.*"

Postea dicti duo Diaconi cum cruce aliquantulum progressi dicant:*

Quia eduxi te per desertum quadraginta annis et manna cibavi te et introduxi in terram satis optimam, parasti crucem Salvatori tuo.

Diaconus. Agios.

Chorus. Sanctus Deus.

Deinde Sacerdotes Choro appropinquantes dicant:

Quid ultra debui facere tibi, et non feci? Ego quidem plantavi te vineam meam fructu decoram, et tu facta es mihi nimis amara; aceto namque mixto cum felle sitim meam potasti, et lancea perforasti latus Salvatoris tui.

Diaconus. Agios.

Chorus. Sanctus Deus.

Sacerdotes discooperiant crucem, et dicant Antiphonam:

Ecce lignum crucis in quo salus mundi pependit, venite adoremus.

Chorus flexibus genibus dicat:

Ecce lignum crucis in quo salus mundi pependit, venite adoremus.

Psalmus. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.

Antiphona. Ecce lignum crucis.

Versus. Beati qui scrutantur.

Antiphona. Ecce lignum crucis.

Versus. Non enim qui operantur, *et cetera.*†

Interim prælatus et ministri cum clero adorent crucem.

Item, dum adoratur, dicant Antiphonam:

Tuam crucem adoramus, Domine, et sanctam resurrectionem tuam laudamus et glorificamus; ecce enim propter crucem venit gaudium in universo mundo.

Psalmus. Deus misereatur nostri et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos et miseratur nostri.

Antiphona. Tuam crucem adoramus. Domine.‡

Versus. Ut cognoscamus.

Antiphona. Tuam crucem.

Et sic deinceps interim hymnus cantetur, dum clerus et populus adoret crucem:

Crux fidelis inter omnes
Arbor una nobilis;

* Sir J. Lawson's MS.—"*Presbyteri.*"

† Sir J. Lawson's MS.—"*Et sic totus Psalmus cantetur, et post quemlibet Versum repetatur Antiphona,* Ecce lignum, *et dum canitur, adoretur crux a prælato et ministris a clero et populo.*"

‡ Sir J. Lawson's MS.—"*Et sic totus Psalmus percantetur, et post quemlibet Versum Antiphona* Tuam crucem."

Nulla silva talem profert
Fronde, flore, germine:
Dulce lignum, dulces clavos,
Dulce pondus sustinet.

Item dum adoratur crux.

Dum fabricator mundi mortis supplicium pateretur in cruce, clamans voce magna tradidit Spiritum, et ecce velum templi scissum est; monumenta aperta sunt; terræ motus enim factus fuerat magnus, quia mortem Filii Dei clamabat mundus se sustinere non posse. Aperto ergo militis lancea latere crucifixi Domini, exivit sanguis et aqua in redemptionem salutis nostræ.

Versus. O admirabile pretium, cujus pondere captivitas redempta est mundi; tartarea confracta sunt claustra inferni; aperta est nobis janua regni.

Tandem adorata cruce bajulent eam duo Presbyteri ad locum sepulcri, ubi Prælatus eam suscipit incipiendo Antiphonam:

Super omnia ligna cedrorum tu sola excelsior, in qua vita mundi pependit; in qua Christus triumphavit, et mors mortem superavit in æternum.

**Antiphona.* In pace in id ipsum dormiam et requiescam.

**Antiphona.* Habitabit in tabernaculo tuo, requiescet in monte sancto tuo.

**Antiphona.* Caro mea requiescet in spe.

*Tunc presbiteri flexis genibus ponentes crucem in sepulcro thurificent am et postea incipiant:**

Sepulto Domino signatum est monumentum, ponentes milites qui custodierunt illud.

In Sancto Sabbato Paschæ.

In sancto Sabbato Paschæ ignis de berillo vel de silice exceptus in occidenali parte ecclesiæ accendatur. Prælatus vero post Nonam sacris vestibus et Japa serica alba indutus, præcedentibus ministris in Albis, cum Textu et um Cruce [nudata et vexillo in Cruce] appenso, et thurifero cum thuriulo vacuo et cum cereo hastæ affixo qui ab aliquo majori debet ferri, et eroferariis cum cereis non accensis, et puero cum aqua benedicta, ad ignem enedicendum procedat, majoribus ecclesiæ prælatum proximo sequentibus t inferioribus subsequentibus, [stanteque] in ordine clero Prælatus cum ninistris stans juxta ignem dicat legendo:

Dominus vobiscum. Oremus.

* Sir John Lawson's MS.- "*Item prælatus incipiat Antiphonam.*

Deus, qui Filium tuum, angularem scilicet lapidem, caritatis ignem, fidelibus contulisti; productum et silice, nostris profuturum usibus, novum ignem sanctifica, et concede nobis per hæc festa paschalia cælestibus desideriis inflammari, ut ad perpetua festa purgatis mentibus pertingere valeamus. Per eundem.

Alia Oratio. Oremus.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, benedicere et sanctificare digneris ignem istum, quem nos indigni per invocationem unigeniti Filii tui, Domini nostri, Jesu Christi, benedicere præsumimus; Tu, clementissime Deus, cum tua benedictione sanctifica, et ad profectum humani generis provenire concede. Per eundem.

Benedictio Incensi. Oremus.

Veniat, omnipotens Deus, super hoc incensum larga tuæ benedictionis infusio, hujusque thymiamatis creaturam, invisibilis regnator, intende; ut non solum sacrificium, quod hac nocte litatum est, arcana luminis tui admixtione refulgeat, sed in quocunque loco aliquid ex hujus sanctificationis fuerit mysterio deportatum, explosa omni diabolicæ fraudis nequitia, virtus tuæ majestatis assistat. Per Dominum.

Deinde aspergatur ignis a Prælato aqua benedicta; et impleto thuribulo de igne benedicto et incenso benedicto a Prælato, postea accensis cereis, videlicet tam cereis a ceroferariis deportatis, quam cereo hastæ affixo, de igne benedicto, redeat in chorum processio ex parte boreali, et Prælatus cum ministris et majoribus ecclesiæ processionem sequatur, ceroferariis canentibus hymnum sequentem :

Inventor rutili dux bone luminis,
Qui certis vicibus tempora dividis;
Merso sole chaos ingruit horridum,
Lumen redde tuis, Christe, fidelibus.

Chorus respondeat Antiphonam : Inventor.

℣. Quamvis innumero sidere regiam
Lunarique polum lampade pinxeris,
Incussu silicis lumina nos tamen
Monstras saxigeno lumine quærere.

Chorus. Inventor.

℣. Tu lux vera oculis, Tu quoque sensibus;
Intus Tu speculum, Tu speculum foris;
Lumen, quod famulans offero, suscipe
Tinctum pacifici chrismatis unguine.

Chorus. Inventor.

℣. Per Christum genitum, summe Pater, tuum,
In quo visibilis stat Tibi gloria:

Qui noster Dominus, qui tuus unicus
Spirat de patrio corde Paraclitum.
Chorus. Inventor.

V. Per quem splendet honor, laus, sapientia,
Majestas, bonitas, et pietas tua,
Regnum contineant Numine triplici,
Texens perpetuis sæcula sæculis.
Chorus. Inventor.

nedictio Cerei.

aconus, antequam canat, postulet benedictionem a Prælato, et › Exultet, *deferat librum Prælato (ad osculandum):*

ultet jam angelica turba cælorum; exultent divina mysteria, et ati regis victoria tuba intonet salutaris. Gaudeat se tellus tantis tam fulgoribus, et æterni regis splendore lustratam totius orbis se ; amisisse caliginem. Lætetur et mater ecclesia, tanti luminis ta fulgoribus, et magnis populorum vocibus hæc aula resultet. opter astantibus nobis, fratres carissimi, ad tam miram sancti luminis claritatem, una mecum, quæso, Dei omnipotentis miseri- m invocate, ut qui me non meis meritis intra levitarum numerum are dignatus est, luminis sui gratia infundente, cerei hujus laudem e perficiat. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium ejus, m eo vivit et regnat Deus in unitate Spiritus Sancti, Per omnia sæculorum. Amen.

minus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

rsum corda.

bemus ad Dominum.

atias agamus Domino Deo nostro.

gnum et et justum est.

re quia dignum et justum est invisibilem Deum omnipotentem n, Filiumque ejus unigenitum, Dominum nostrum Jesum um, cum Sancto Spiritu, toto cordis ac mentis affectu et vocis erio personare, qui pro nobis æterno Patri Adæ debitum solvit, ris piaculi cautionem pio cruore detersit. Hæc sunt enim festa lia, in quibus verus ille agnus occiditur, ejusque sanguine postes rantur. Hæc nox est, in qua primum patres nostros filios Israel s de Ægypto rubrum mare sicco vestigio transire fecisti. Hæc nox est, quæ peccatorum tenebras columnæ illuminatione it. Hæc nox est, quæ hodie per universum mundum in Christum tes, a vitiis sæculi segregatos et caligine peccatorum, reddit gratiæ, sanctitati. Hæc nox est, in qua destructis mortis vinculis us ab inferis victor ascendit. Nihil enim nobis nasci profuit, nisi

redimi profuisset. O sancte Pater, quam mira circa nos tuæ pietatis dignatio. O inæstimabilis dilectio caritatis: ut servum redimeres, filium tradidisti. O certe necessarium Adæ peccatum et nostrum, quod Christi morte deletum est. O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem. O beata nox, quæ sola meruit scire tempus et horam, in qua Christus ab inferis resurrexit. Hæc nox est, de qua scriptum est: Et nox ut dies illuminabitur: et Nox illuminatio mea in deliciis meis. Hujus igitur sanctificatio noctis fugat scelera, culpas lavit, et reddit innocentiam lapsis et mæstis lætitiam; fugat odia, concordiam parat, et curvat imperia. *Hic ponat incensum per crucem.* In hujus igitur noctis gratia suscipe, sancte Pater, incensi hujus sacrificium vespertinum, quod tibi in hac cerei oblatione sollemni ministrorum manus de operibus apum sacrosancta reddit ecclesia. Sed jam columnæ hujus præconia novimus quam in honorem Dei rutilans ignis accendit. *Hic accendatur.* Qui licet divisus in partes mutuati luminis detrimenta non novit, alitur liquantibus ceris, quas in substantiam pretiosæ hujus lampadis mater apes eduxit. O vere beata nox, quæ exspoliavit Ægyptios, ditavit Hebræos; nox, in qua terrenis cælestia junguntur. Oramus ergo te, Domine, ut cereus iste in honorem nominis tui consecratus ad noctis hujus caliginem destruendam indeficiens perseveret, atque in odorem suavitatis acceptus, supernis luminaribus misceatur. Flammas ejus Lucifer matutinus inveniat, ille, inquam, Lucifer qui nescit occasum; ille qui regressus ab inferis humano generi serenus illuxit. Precamur ergo te, Domine, ut nos famulos tuos, omnem clerum et devotissimum populum, una cum patre nostro papa *N.* et rege nostro *N.* necnon et archiepiscopo nostro *N.*, quiete temporum concessa, in his paschalibus gaudiis conservare digneris.

Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, Per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Postea septem pueri in Superpelliceis vel in Albis in choro Litaniam hanc cantent, choro alternatim respondente eis:

Kyrie eleyson.
Christe eleyson.
Christe audi nos.
Pater de cælis Deus, miserere nobis.
Fili, Redemptor mundi Deus, miserere nobis.
Spiritus Sancte Deus, miserere nobis.
Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nobis.
Sancta Maria, ora pro nobis.
Sancte Michael, ora pro nobis.

Omnes sancti Angeli et Archangeli Dei, orate pro nobis.
Omnes sancti beatorum Spirituum Ordines, orate pro nobis.
Sancte Johannes Baptista, ora pro nobis.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro nobis.
Sancte Petre, ii., ora pro nobis.
Sancte Paule, ora pro nobis.
Sancte Andrea, ora pro nobis.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis.
Omnes sancti Discipuli Domini, orate pro nobis.
Omnes sancti Innocentes, orate pro nobis.
Sancte Stephane, ora pro nobis.
Sancte Line, ora pro nobis.
Sancte Clete, ora pro nobis.
Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.
Sancte Sylvester, ora pro nobis.
Sancte Martine, ora pro nobis.
Sancte Benedicte, ora pro nobis.
Omnes sancti Confessores, orate pro nobis.
Omnes sancti Monachi et Eremitæ, orate pro nobis.
Sancta Maria Magdalena, ora pro nobis.
Sancta Felicitas, ora pro nobis.
Sancta Perpetua, ora pro nobis.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro nobis.
Omnes Sancti, orate pro nobis.

Kyrie eleyson.
Christe eleyson.
Christe audi nos.
Sancta Dei Genetrix, ora pro nobis.
Sancte Gabriel, ora pro nobis.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro nobis.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro nobis.
Sancte Jacobe, ora pro nobis.
Sancte Joannes, ora pro nobis.
Sancte Philippe, ora pro nobis.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis.
Sancte Clemens, ora pro nobis.
Sancte Sixte, ora pro nobis.
Sancte Laurenti, ora pro nobis.
Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.

Sancte Gregori, ora pro nobis.
Sancte Johannes, ora pro nobis.
Sancte Wilfride, ora pro nobis.
Omnes sancti Confessores, orate pro nobis.
Sancta Agatha, ora pro nobis.
Sancta Agnes, ora pro nobis.
Sancta Cæcilia, ora pro nobis.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro nobis.
Omnes Sancti, orate pro nobis.

Kyrie eleyson. Christe eleyson.
Christe audi nos.
Sancta Virgo virginum, ora pro nobis.
Sancte Raphael, ora pro nobis.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro nobis.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro nobis.
Sancte Bartholomæe, ora pro nobis.
Sancte Jacobe, ora pro nobis.
Sancte Matthæe, ora pro nobis.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis.
Sancte Vincenti, ora pro nobis.
Sancte Georgi, ora pro nobis.
Sancte Dionysi, cum sociis, ora pro nobis.
Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.
Sancte Augustine, ora pro nobis.
Sancte Willelme, ora pro nobis.
Sancte Cuthberte, ora pro nobis.
Omnes sancti Confessores, orate pro nobis.
Sancta Lucia, ora pro nobis.
Sancta Petronilla, ora pro nobis.
Sancta Juliana, ora pro nobis.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro nobis:
Omnes Sancti, orate pro nobis.
Propitius esto: parce nobis, Domine.
Ab omni malo, libera nos, Domine.
Ab insidiis diaboli, libera nos, Domine.
Per mysterium sanctæ Incarnationis tuæ, libera nos, Domine.
Per Passionem et Crucem tuam, libera nos, Domine.
Per sanctam Resurrectionem tuam, libera nos, Domine.
Per admirabilem Ascensionem tuam, libera nos, Domine.

Per gratiam Sancti Spiritus Paracliti, libera nos, Domine.
In die Judicii, libera nos, Domine.
Peccatores, Te rogamus, audi nos.

Ut pacem et concordiam nobis dones; Te rogamus, audi nos.
Ut sanctam ecclesiam tuam regere ac defensare digneris; Te rogamus, audi nos.
Ut domnum apostolicum et omnes gradus ecclesiæ in sancta religione conservare digneris; Te rogamus, audi nos.
Ut archiepiscopum nostrum et omnem congregationem sibi commissam in sancta religione conservare digneris; Te rogamus, audi nos.
Ut cunctum populum Christianum pretioso sanguine tuo redemptum conservare digneris; Te rogamus, audi nos.
Ut gratiam Sancti Spiritus cordibus nostris infundere digneris; Te rogamus, audi nos.
Ut cunctis fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris; Te rogamus, audi nos.
Ut nos exaudire digneris; Te rogamus, audi nos.
Fili Dei; Te rogamus, audi nos.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; Parce nobis, Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; Exaudi nos, Domine.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi; Miserere nobis.

Evangelium Nativitatis Domini.

Dominus vobiscum.
Initium sancti Evangelii secundum Matthæum.
Gloria tibi, Domine.

Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam, et fratres ejus. Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naason. Naason autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Raab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Uriæ. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Asam. Asa autem genuit Josaphat. Josaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam. Ozias

autem genuit Joathan. Joathan autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassem. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Josiam. Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus, in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.

EVANGELIUM DE CONCEPTIONE BEATÆ MARIÆ.

Dominus vobiscum.

Sequentia sancti Evangelii secundum Lucam.

Gloria tibi, Domine.

Factum est autem cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, apertum est cælum; et descendit Spiritus Sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: et vox de cælo facta est; Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi. Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, Qui fuit Heli, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, Qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph, Qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, Qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, qui fuit Mathat, Qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joseph, Qui fuit Juda, qui fuit Johanna, qui fuit Resa, Qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Thosan, Qui fuit Helmadam, qui fuit Her, qui fuit Jesu, Qui fuit Heliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, Qui fuit Levi, qui fuit Symeon, qui fuit Juda, Qui fuit Joseph, qui fuit Jona, qui fuit **Eliachim, Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, Qui fuit Nathan, qui fuit David, qui fuit Jesse, Qui fuit Obeth, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, Qui fuit Naason, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, Qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Judæ, Qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, Qui fuit Thare, qui fuit Nachor, qui fuit Saruch, Qui fuit Ragau, qui fuit Phalech, qui fuit Heber, Qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxat, Qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, Qui fuit Mathusale, qui fuit Enoch, qui fuit Jareth, Qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos, Qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei. Jesus autem plenus Spiritu Sancto regressus est a Jordane.**

De Anathemate.*

At the begynnynge God and holy Chirche curses all those that the ·aunches of holy Chirche brekes or distourbes; and all that is ageynst the eas or right or the state of holy Chirche, or therto assentes with dede r councell; and all that holy Chirche pryues of right, or makes of holy Chirche lay fee that is halowed or sanctifyed.

Also all those that wyttingly or wylfully tythes falsly; and that yues nat to God and to holy Chirche the tenth parte or the x. peny f euery thinge lefully wonne in gayne, marchandyse, or with any other raft, withdrawynge only the expences and the costages that nedefully ehoues be made aboute the thynge that the wynnynge is goten of; not endynge the wynnynge of (one) marchandyes with the losse of an other.

And also all those that of the frute of the erthe, or of the catell, or f any other thynge that renewes in the yere, gyues nat theyr tythes ooly, without any withdrawynge of the costages.

Also all those that for euyll wyll of the person or the parysshe preste, r the clerke, or of any other minyster of holy Chirche, withholdes endynges, rentys, offerynges,† or any thinge that ought to be gyuen to r to holy Chirche.

Also all those that the fredome of holy Chirch lettes, or breke, or istourbs; that is to say, if a man fle to the chirche or chirchyerde, hoso him lets, or out drawe, or therto procure or assentes.

Also all those that dose sacrilege; that is to saye, for to take any oly thynge out of any holy place, or that that is nat halowed out of any oly place.

Also all they that letters pourches in any Lordes courte, that prosses of right may nat be determyned ne juged.

Also all those that the lande distourbes.

Also all those that blode drawes of any man or woman in violens or any other felonye in chirche or in chirchyerde; wherefore the chirche r the chirchyerde is enterditid, or susspended, or pollute.

Also all those that are ageynste the Kynges right.

Also all those that the warre susteynes ageynst the Kynges peas rongfully.

Also all robbers and reuers or men slears, but if it be hym selfe efendante.

* Cambridge MS.—"Sententiæ Majoris Excommunicationis." The form of is Great Cursing, and of the Bidding Prayer which follows, as given in Sir John Lawson's S., will be found in the Preface to this volume.

† York MS. adds "mortuaryse." So Cambridge MS.

Also all those that are ageynst the Kynges great charter, the whiche is confermed by the courte of Rome.

Also those that false witnes bereth or procures, theym wityngly; and namely in cause of matrimonye, in what courte so euer it be, or out of courte.

Also all those that false witnes bringes forth right matrimony to distourbe, or any man or woman, or diseryte of lande or of rente, tenement, or any other catel.

Also all fals aduocates that for mede putteth forthe false excepcyons and quarels, wherfor right matrimony is fordone.

Also all those that for mede or for fauour or for any other enchesoun malyciously outher man or woman bringes out of theyr good fame into wycked fame, or causeth* them lose theyr worldly goodes or honours; or putteth wrongfully to theyr purgacyon, of the whiche they was neuer infamed of before.

Also all those that maliciously distourbes or lettis the right presentacion of a chirche, the whiche the very patron sholde present, or therto procure with worde or dede, or with fals enquest, or with other power.

Also all those that maliciously dispyseth the commaundement to take a cursed man that hath layne in the sentence xl. dayes and no remedy will seke; and all that the takers distourbe with jugement or fals enquest.

Also all those that mede takes to breke peas, where as loue sholde be, or contake or stryfe mayntaynes with worde or dede, tyll they haue yelde agayne the mede to theim of whome they it toke, they may nat be assoyled.

Also all that houses, maners, graunges of persones or vicars, or of any other men of holy Chirche ageynst theyr attourney wyll any maner of good mouable or unmouable away beres, or with strength or wrongfully away drawes or wastis: of the whiche cursynge they may nat be assoyled tyll they haue made restitucyon† to them that the wronge is done to.

Also all those peple that any maner of good berith out with violens of holy Chirche or of howses of relygion, the whiche is layde therin because of warentyse or socour or to kepe; and all that therto assentis or procures.

Also all witches, and all that on them byleues.‡

* York MS.—"garres." So Cambridge MS.

† York and Cambridge MSS.—"made a sethe."

‡ Om. York MS.

Also all those that layse hande on preste or clerke in violence, but it be hymselfe defendinge.

Also all that Sarasynes counsayle or helpe agaynst Cristen men.

Also all women that their generacion or children destroyes as with drinkes or other craft.

Also all they that their children wrongfully faders or wytes on any man malyciously.

Also all they that wylfully lese theyr children, or leuys them in felde, or in towne, or in chirche dore,* or in any other place, and leuys them socourles.†

Also all falce mony makers and their consentours.

Also all they that good money clips for theyr auantage.

Also they that falces the pope's bulles or counterfaytes‡ the Kynges seale.

Also all they that byes or selles with fals mesures or fals weghtes; that is to say, to bye with one and selle with another.

Also all they that falces the kynge's standarde.

Also all they that malyciously distourbes man or woman, wedded or onwedded, to make theyr testament lawfully, and they that lets the execucyon lawfully made.

Also all they that forswere them on the holydome, wyllynge or wittynge, for loue or for hatred, or for to cause§ any man to lose his good or his honoure.

Also all they that brennis chirches or houses of any mannes in lande of peas.

Also robbers or reuers openly or priuely by daye or by night that any mannes good steles, be which good men were worthy to suffre dethe.

Also all they that withholdes any mannes goodes that hath be asked openly in holy Chirche themselfe wittinge.

Also all feloners and their maynteners.

Also all conspiratours or fals sweres in assises or in any other court.

Also all they that any fals playntes puttes forthe ageynst the fraunches of holy Chirch or of the Kynge or of the royalme.

Also all they that offringes that is offred in chirche, or in chirche yerde, or in chapel, or oratory, or in any place within the province of Yorke, that is withholden or put away in any other place ageynst the

* Cambridge and York MSS. add—"or in gate-schadels."

† Cambridge and York MSS. add—"when the children are of unpower."

‡ York MS.—"controves."

§ York and Cambridge MSS.—"to gar."

persones wyll, or his parissh preste of the parisshe that it is offred in, but if they be priuylegid.

Also all they that their goodes gyues in drede of dede in fraude of holy Chirche, or for to forbere their dettes and all that therto counsayls or helps.

Also al they that lettes prelates or ordinares of holy Chirche for to hold consistorye, sessyon, or chapter for to enquere of sinne or of excesse that nedes to be for the helth of the sowle.

Also all heritikes that bileue nat in the sacrament of the auter, the which is Goddes owne body in flesshe and blode in forme of brede, and other sacramentis that toucheth the helth of manne's sowle.

[*York MS.*—"Also all usures, as if a man len his catell or his gude till another to tak avawntage be covenande for lennyng of his catell. For if thare war any swylk in a citee, the citee sulde be enterdited that na sacrament sulde be done thare in, to thai war putt oute of that citee."]*

These be the poyntes of the grete cursinge that our holy faders, popes, and archebisshops hathe ordeyned, for to be published at the leste iii. in the yere, in eury parysshe chirche: that is to saye, the first Sonday of Lente or the seconde; and also some Sonday after Mawdlen tyde, or ellis before, as it may best fall; and also some Sonday in the Aduente before Cristmas, and thus holy Chirche useth throughout all the places in Cristendome.

De Excommunicatione.

Si quis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, et causam excommunicationis expresse conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero scripturæ hujusmodi teneatur excommunicato tradere infra mensem si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum vel litteras testimoniales confici, sigillo autentico signatas.

Quando quis sollemniter excommunicat, dicat hoc modo:

Ex auctoritate Dei Patris omnipotens et Filii et Spiritus Sancti et sanctorum apostolorum et sanctorum canonum et nostri ministerii anathematizamus atque a liminibus sanctæ Dei matris ecclesiæ sequestramus illos qui hoc mala fecerunt vel consenserunt, vel terras sancti Petri depopulati sunt; ut non habeant partem cum Deo neque cum sanctis ejus. Et nisi restituerint et ad satisfactionem venerint, sic extinguatur lucerna eorum in sæcula sæculorum. Fiat, Fiat.

* This is added in the Cambridge MS. on the margin in a later hand.

PRECES IN DOMINICIS DICENDÆ.

Deprecemur Deum Patrem omnipotentem pro stabilitate sanctæ matris esiæ et pro pace terræ.

We shall make a specyall prayer unto God Almyghty, and to the ious virgyn his moder our lady saynt Mary, and to all the gloryous pony of heuen, for the state of all holy Chirche and for the peas of royalme. And for all that are trewe to the kynge and to the rne. Specially for our holy fader the pope of Rome and all his e Cardynals.* And specially for the holy crosse that God was done 1, that God for his merci bringe it out of the hethen mennes handes Christen mennes kepynge.

We shall pray specyally for our holy fader the archebisshop of this and for all other archebysshops and bysshops, abbottes, pryors, kes, chanons, and for all maner of men and women of relygion God gyue them good perseuerance in honest and clene relygious rnge.

We shall pray specially for the person of this chirche that hath the of mannes sowles, that God gyue them grace well for to teach theyr gettes euery curat in his degree: and the subgettes so well to worke r helefull techynge, that both the techers and the subgets may come he blys euerlastinge.

We shall pray also for all prestes and clerkes that redys or singes in chirche or in any other; and for all other thrughe whome Goddis ice is in holy Chirche mayntayned and upholden.

We shall pray specyally for the kynge and the quene, and the peers lords, and all the good commeners of this londe; and specyally for hose that hathe the good counsayle of the londe to gouerne; that gyue them grace, such counsayle to take and ordeyne, and so for to ke therafter that it may be louinge to God Almighty and profite and are to the royalme, and† gaynstandinge and refrayninge of our yes power and malice.‡

We shall pray especially for all those that worshippes this chirche ny other with boke, belle, vestimente, chalice, auterclothe or towell,

* York MS. adds—"for the Patriark of Jerusalem."

† York MS.—"and schame and senchyp to our enmyse gaynstandyng," *et cetera.*

‡ York MS. adds—"We sall pray specially for the meer, the xii., the schirrives,[1] and xiiii. and for all gode communers of this cite, and for thame that has this cite for to rn, that God gife thame grace so weil to rewle itt that may be to God lovyng, and ng to the cite, and profet and help to the communers."

[1] In the Corporation of York two sheriffs were substituted for three bailiffs in 1397.

[illegible] ... salutare

[illegible] ... et metuant

[illegible] ... fac regem ...

[illegible] ... in die in qua invocaverimus te.

[illegible] ... in testament wytes any gode." So Cambridge MS.

[illegible] ... Cambridge MSS. ... erge."

[illegible] ... and York MS. ... qwarte (quart) and heel (heill) both of body [illegible]

[illegible] York MS. ... that er bun in dett."

Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hæreditati tuæ:
Et rege eos, et extolle eos usque in æternum.
Domine, fiat pax in virtute tua:
Et abundantia in turribus tuis.
Exsurge, Domine, adjuva nos:
Et libera nos propter nomen tuum.
Domine Deus virtutum, converte nos:
Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.
Domine, exaudi orationem meam:
Et clamor meus ad te veniat.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.
Oremus. ***Oratio.***

Ecclesiæ tuæ, quæsumus, Domine, preces placatus admitte, ut destructis adversitatibus et erroribus universis secura tibi serviat libertate.

Oratio.

Deus, qui caritatis dona per gratiam Sancti Spiritus tuorum cordibus fidelium infudisti; da famulis et famulabus tuis pro quibus tuam deprecamur clementiam salutem mentis et corporis, ut te tota virtute diligant, et quæ tibi placita sunt tota dilectione perficiant.

Oratio.

Deus, a quo sancta desideria, recta consilia, et justa sunt opera; da servis tuis illam quam mundus dare non potest pacem, ut et corda nostra mandatis tuis dedita, et hostium sublata formidine tempora sint tua protectione tranquilla. Per Christum.

Ye shall knele downe devoutly on your knese and make a specyall praer unto our blessed lady saint Mary and to all the felawshyp of heuen, for all the brethren and sisters of our moder Chirche, *Saynt Peter of Yorke,* Saynt John of Beuerlay, Saynt Wilfred of Ryppon, and Saynt Mary of Suthwell; and specyally for all those that be seke in this parisshe or in any other, that God of his goodnes releas them of their peynes in theyr sekenes, and turne them to the way that is moste to Goddes plesure, and welfare †of theyre soules.†

We shall praye for all those that duely and truly payes theyr tendes and theyr offerynges to God and to the holy Chirche, that God do them mede in the blisse of heuen that euer shall last: and they that dose nat so, that God of his mercy brynge them sone to amendemente.‡

* York MS.—"Sajnt Petyr house of Yorke."

† York MS.—"heill." So Cambridge MS.

‡ York MS. adds on the margin:—"Also we shall pray specialy for the weder that God of his greі grace wald send swylke weder, that corn might be getyn and saved unto mannes sustinance and fude."

We shall pray also for all true pilgrymes and palmers where so[illegible] they be on water or on londe, that God of his goodness grant [illegible] parte of our good prayers and us parte of theyr good pylgrimages.*

We shall also praye for all land tylland, that God for his go[illegible] and for his grace and through our good prayers maynteyne them [illegible] they may be saued from all euyll wyndes and wederes and fr[illegible] [illegible] stormes, that God sende us corne and catell for to lyve [illegible] bodilie pleasures and the welfare of our sowles.†

We shall pray also for all women that be with chylde in [illegible] or any other, that God comforte them and send the[illegible] Cristendom,‡ and the moder purificacyon of holy Chirche, and relea[illegible] of peyne in theyr trauaylynge.

We shall pray specially for theym that this daye gave brede t[illegible] chirche, for to be made holy brede of: for them that it begu[illegible] [illegible]: for them and for us, and for all them that nede [illegible] of good prayers.

In worshyp of our lady saynt Mary and of her v. joyes, every [illegible] and woman say in the honoure of hir v. tymes Ave Maria.

Antiphona.

Ave, regina celorum,
Mater regis angelorum;
O Maria, flos virginum,
Velut rosa vel lilium,
Funde preces ad Filium
Pro salute fidelium.

℣. Post partum virgo inviolata.

Oremus. *Oratio.*

Famulorum tuorum, quesumus, Domine, delictis ignosce; ut qui placere de actibus nostris non valemus, genetricis Filii tui [illegible] Dei nostri intercessione salvemur. Per eundem Christum Do[illegible] nostrum.

Hec Antiphona dicitur tempore Paschali:

Regina celi, letare, alleluya:
Quia quem meruisti portare, alleluya:
Resurrexit, sicut dixit, alleluya.
Ora pro nobis Deum, alleluya.

℣. Post partum virgo inviolata.

* York and Cambridge MSS.—"there gode gates."

† York MS.—"so that thai may be upstandand, and for all ye see farand, Almyghty save thame fra all maner of perels and brynge them and their gudes whare thaie walde be." So Cambridge MS.

‡ Cambridge MS.—"grace to be cristend."

Oremus. *Oratio.*

Gratiam tuam, quæsumus, Domine, mentibus nostris infunde; ut qui, angelo nuntiante, Christi Filii tui incarnationem cognovimus, per Passionem ejus et Crucem ad Resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Ye shall make a specyall prayer for your faders sowlles, for your moders sowles, godfaders sowles and godmoders sowles; broders sowles and sisters sowles, *and for all your elders sowles,* and for all the sowles and ye or I be bownde to praye for; and specyally for all the sowles whose bones are buryed in this chirche or in this chirche yerde, or in any other holy place: and in especyall for all the sowles that bydes the great mercy of Almyghty God in the bytter peynes of Purgatory: that God for his great mercy releas them of theyr peyne, if it be his blessyd wyll. And that our prayers may sumwhat stande them in stede, euery man and woman of your charite helpe them with a Pater noster and an Ave Maria.

Psalmus. De profundis.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos.

Requiem æternam.

Credo videre.

A porta inferi.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus. *Oratio.*

Fidelium Deus omnium conditor, *et cetera.*

Fidelium animæ per misericordiam Dei in pace requiescant. Amen.

* York MS.—"and for all our evenkyn saules."

[COMMENDATIO ANIMARUM.

The Bodleian MS. gives the following form instead of that printed on pp. 55-58:—

Ista Oratio dicatur quando anima videtur laborare transeundo de corpore.

Antiphona. Subvenite sancti Dei, occurrite angeli Domini, suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi.

Requiem æternam.

Oratio. Proficiscere anima Christiana, de hoc mundo;

In nomine Dei Patris omnipotentis, qui te creavit.

In nomine Jesu Christe Filii ejus, qui pro te passus est.

In nomine Spiritus Sancti, qui in te effusus est.

In nomine Angelorum et Archangelorum.

In nomine Thronorum et Dominatuum.

In nomine Principatuum et Protestatum et omnium cœlestium Virtutum.

In nomine Cherubin et Seraphin.

In nomine Patriarcharum et Prophetarum.

In nomine Apostolorum et Martyrum.

In nomine Confessorum et Episcoporum.

In nomine Sacerdotum et Levitarum et omnium Ecclesiæ Catholicæ graduum.

In nomine Virginum et fidelium Viduarum, hodie in pace locus tuus fiat et habitatio tua in cælesti Hierusalem.

Suscipe, itaque, Domine, servum tuum in bonum ac lucidum habitaculum tuum.

Libera, Domine, animam servi tui, ex omnibus periculis infernorum et de locis pænarum et de omnibus doloribus tribulationum.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Enoch et Eliam de morte communi.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Moysen de manu Pharaonis.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Loth de Sodomis et de flamma ignis.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Isaac de manu patris sui Abrahæ.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Job de passionibus suis.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis et de manu regis iniqui.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti David manu Saul regis et de manu Goliæ.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Petrum et Paulum de carceribus.

Sic liberare digneris animam servi tui; et tecum habitare in domibus cælestibus concedas.]

[ABSOLUTIO SUPER INFIRMUM HABENTEM BULLAM INDULGENTIÆ.*

Dominus Jesus Christus pro sua magna pietate te absolvat; et ego minister Christi licet indignus, per electionem suam confessor tuus constitutus et per te acceptus, auctoritate Domini nostri Jesu Christi et gloriosissimæ virginis Mariæ et beatorum apostolorum Petri et Pauli omniumque Sanctorum Dei ac beatissimi in Christo patris et domni nostri *N.* papæ divina providentia in Romana ecclesia mihi commissa, te absolvo ab omnibus peccatis tuis, de quibus corde contritus et ore confessus fueris, et ab omnibus aliis de quibus si occurrent memoriæ tuæ velles confiteri; et sacramentis ecclesiæ te restituo, et tibi in sinceritate fidei et * * * * * * existenti de omnibus peccatis tuis, quatinus claves ecclesiæ permittunt, auctoritate mihi commissa, plenam remissionem indulgeo et concedo. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.]

[FORMA ABSOLUTIONIS DE PÆNA ET CULPA ORDINATA IN CONSISTORIO APOSTOLICO.†

Auctoritate Dei Patris omnipotentis et beatorum Petri et Pauli apostolorum et sanctæ Romanæ Ecclesiæ mihi concessa, ego te absolvo ab omni sententia excommunicationis majoris et minoris, et restituo te unitati fidelium et sacramento Ecclesiæ; et te auctoritate mihi commissa absolvo ab omnibus peccatis tuis confessis et contritis ac oblitis. Item auctoritate Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum et sanctæ Romanæ Ecclesiæ ac etiam auctoritate domni nostri summi Pontificis mihi in hac parte commissa, et in quantum debeo, si ista vice moriaris, absolvo te ab omnibus peccatis tuis in purgatorio debitis propter culpam et offensas quas contra Deum et animam tuam commisisti; et in quantum mihi permittitur, restituo te illi innocentiæ, in qua eras quando baptizatus fuisti. Si vero ista vice non moriaris, reservo tibi plenam indulgentiam tibi concessam a Domino Papa pro ultimo articulo mortis tuæ. In nomine et Filii et Spiritus Sancti.]

* From Sir John Lawson's MS. † From the Bodleian MS.

PROCESSIONALE

SECUNDUM USUM EBORACENSEM.

PROCESSIONALE

SECUNDUM USUM EBORACENSEM.

OMINICA PRIMA ADVENTUS DOMINI, ET CETERIS DOMINICIS USQUE AD NATIVITATEM DOMINI.*

Ad Processionem in exitu Chori. Antiphona.

Missus est angèlus Gabriel a Deo in civitatem Nazareth ad virginem ariam desponsatam Joseph, et dixit ad eam: Spiritus Sanctus superniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque et quod

---

* The following rubrics and office for the First Sunday in Advent om the Sarum Manual may supply, except in minor details, the rections which would have been given, had there been longer rubrics the York books :—

IN DOMINICIS DIEBUS.

Deinde (i.e. post aspersionem aquæ benedictæ) eat Processio hoc dine. Imprimis procedant ministri virgam manu gestantes locum cientes Processioni. Deinde pueri in superpelliceis aquam benedictam stantes; deinde Acolythus crucem ferens; et post ipsum duo Ceroferarii riter incedentes; deinde Thuribularius; et post eum Subdiaconus; inde Diaconus, omnes Albis cum Amictibus indutis, absque Tunicis vel sulis; et post Diaconum eat Sacerdos in simili habitu cum Capa serica, teris et clericis de secunda forma sequentibus habitu non mutato, non ni et bini, sed ex duabus partibus juxta ordinem quo disponuntur in oro. Et clerici de superiori gradu eodem ordine quo disponuntur in pite, habitu non mutato; sed excellentiores sequentur per ordinem, quod omnibus Dominicis non Duplicibus observetur per totum annum. Et eat Processio per ostium Presbyterii septentrionale circuiens Presbyterium. piscopus si præsens fuerit, Mitram gerat, et Baculum in fine Processionis. cerdos vero, sive præsens fuerit Episcopus sive non, in anteriori parte st suos ministros procedat, et in eundo singula Altaria aspergat.

In Duplicibus tamen Festis, quæ in Dominica contingunt, in procendo Altaria non aspergat, sed eat post Diaconum in habitu ante dicto. einde ab australi parte Ecclesiæ per fontes venientes procedant ad Crucem, cerdote cum suis ministris prædictis medio suo ordine stante; ita quod

nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini: Fiat mihi secundum verbum tuum. Alleluya.

V. (sacerdotalis). Egredietur virga de radice Jesse.

Oratio.

Deus, qui de beatæ Mariæ virginis utero verbum tuum angelo nun-

---

puer deferens aquam et acolythus stent juxta gradum ante Crucem. Omnes autem clerici interesse possunt Processionibus totius anni, licet nulli horæ diei præcedentis interfuerint.

Omnibus Dominicis per totum Adventum ante Processionem in eundo dicatur hæc sequens Antiphona, cantore incipiente hoc modo:

Antiphona. Missus est Gabriel, *et cetera.*

Quando vero pervenerit Processio ante magnam Crucem in Ecclesia, nisi fieri debeat statio, non dicatur Antiphona de Cruce usque ad inceptionem Historiæ Deus omnium; *sed statim post Antiphonam vertat se Sacerdos ad populum, et dicat in lingua materna sic:*

Oremus pro Ecclesia Anglicana et pro rege nostro et archiepiscopis, episcopis, et specialiter pro episcopo nostro *N.*, et pro decano vel rectore hujus Ecclesiæ, *scilicet in Ecclesiis parochialibus,* et pro terra sancta, pro pace Ecclesiæ et terræ, et regina et suis liberis, *et cetera more solito.*

Deinde vertat se Sacerdos et dicat istum Psalmum: Deus misereatur, *ex utraque parte Chori more solito sine nota, ex parte Chori principali incipiatur. Finito Psalmo cum* Gloria Patri *et* Sicut erat, *sequatur:*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Deinde dicat Sacerdos in audientia sed sine nota:

Et ne nos. Sed libera.

Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam:
Et salutare tuum da nobis.

Sacerdotes tui induantur justitia:
Et sancti tui exsultent.

Domine, salvum fac regem:
Et exaudi nos in die qua invocaverimus te.

Salvum fac servum tuum:
Deus meus sperantem in te.

Salvum fac populum tuum:
Et rege eos et extolle eos usque in æternum.

Domine, fiat pax in virtute tua:
Et abundantia in turribus tuis.

Domine, exaudi orationem meam:
Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui caritatis dona per gratiam Sancti Spiritus tuorum cordibus fidelium infundis; da famulis et famulabus tuis, pro quibus tuam deprecamur clementiam, salutem mentis et corporis, ut te tota virtute diligant, et quæ tibi placita sunt tota dilectione perficiant, et pacem tuam nostris concede temporibus. Per Christum.

tiante carnem suscipere voluisti; præsta supplicibus tuis, ut qui vere eam Dei genetricem credimus, ejus apud te intercessionibus adjuvemur. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

In eundo ante Crucem. Responsorium.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen

Item conversus ad populum dicat Sacerdos in lingua materna: Oremus pro animabus *N.* et *N.* *more solito; et postea vertat se Sacerdos, et dicat Psalmum,* De profundis, *supradicto modo:*

Gloria Patri *cum* Kyrie eleyson. Pater noster.

Requiem æternam.

A porta inferi.

Credo videre.

Dominus vobiscum.

Oremus. *Oratio.*

Absolve, quæsumus, Domine animas famulorum tuorum pontificum et sacerdotum, et animas famulorum famularumque tuarum, parentum, parochianorum, amicorum, benefactorum nostrorum, et animas omnium fidelium defunctorum ab omni vinculo delictorum; ut in resurrectionis gloria inter sanctos electos tuos resuscitati respirent. Per.

Requiescant in pace. Amen.

Hæc preces prædictæ dicuntur supradicto modo omnibus Dominicis per annum, sive de Dominica sive aliquo Festo fit servitium, nisi Duplex fuerit; et nisi in sexta die a Nativitate Domini, et in die sancti Silvestri, si in Dominica evenerit; et nisi in Dominica Palmarum. Ita tamen quod in Ecclesiis parochialibus non ad Processionem, sed post Evangelium et Offertorium supradicto modo dicuntur ante aliquod Altare in Ecclesia, vel in pulpito ad hoc constituto: tamen Psalmus De profundis *cum Versu et Oratione* Absolve, quæsumus, Domine, *semper in statione ante Crucem in Ecclesia supradicto modo (dicatur), nisi in Duplicibus Festis et in sexta die a Nativitate Domini, et in die sancti Silvestri, quando in Dominica evenerit; et nisi in Dominica Palmarum, ut supra diximus.*

Finitis precibus intrent Chorum, cantore incipiente Responsorium Lætentur cæli, *et cetera, cum Versu vel sine Versu pro dispositione cantoris,* Orietur in diebus ejus, *et cetera, sed sine* Gloria. *Quod per totum annum observetur, quando dicitur Responsorium in introitu Chori, et quando dicatur, Versus cantatur a toto Choro.*

Deinde dicat Sacerdos ad gradum Chori hunc Versum, Vox clamantis in deserto.

Responsorium. Parate viam Domini, *et cetera.*

Non dicitur Dominus vobiscum *post Processionem; similiter per totum annum, sed tantum*

Oremus.

Oratio. Excita, quæsumus, Domine, potentiam, *et cetera.*

Deinde eat Sacerdos cum suis Ministris in Cœmeterium Canonicorum pergendo, et orando dicat Psalmum De profundis, *cum Oratione* Deus, cujus miseratione, *et cetera.*

Iste modus et ordo Processionis servetur generaliter omnibus Dominicis

justum; et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet judicium et justitiam in terra. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus justus noster.

℣. In diebus illis salvabitur Juda et Israel habitabit confidenter.
Et hoc est nomen.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Et hoc est nomen.

℣. *(sacerdotalis).* Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ.

Oratio.

Excita, Domine, potentiam tuam et veni, ut ab imminentibus peccatorum nostrorum periculis te mereamur protegente eripi, te liberante salvari. Qui vivis et regnas, *et cetera.*

Deinde redeat Processio in Chorum cum Responsorio vel Antiphona de Sancto loci cum Versiculo et Oratione de eodem, et concludatur Per Christum Dominum.

---

non Duplicibus per annum cum suis Antiphonis vel Responsoriis cum Oratione et Versu.

In Dominica tamen a Septuagesima usque ad Quadragesimam dicatur Versus post Antiphonam in ipsa statione ad gradum ante Crucem a duobus Clericis de secunda forma ad populum conversis habitu non mutato.

Similiter a Dominica ab Octavis Paschæ usque ad proximam Dominicam ante Ascensionem Domini dicitur Versus a duobus Clericis de secunda forma ad populum conversis, in superpelliceis coram Cruce.

In proxima Dominica ante Ascensionem Domini dicatur Versus a tribus de superiori gradu in pulpito ad populum conversis. Et si Episcopus in hac Dominica vel in quacunque alia officium exsequatur, ipse indutus Capa serica cum Mitra et Baculo ac omnibus supradictis Ministris ad benedictionem aquæ solet Chorum intrare; qui dum fit benedictio salis et aquæ a Sacerdote ut prædicitur ad hoc induto, in sedem se recipiat episcopalem, ibique post aspersionem principalis Altaris a Sacerdote factam, tam Canonicos quam ceteros clericos ad sedem episcopalem accedentes modo et ordine prædicto aspergat; et tam Versiculum quam Orationem post Antiphonam Asperges me *et post reversionem Processionis in Chorum dicat ubi debet. Ipse similiter in Dominicis per æstatem, si officium (ex)secutus sit Missæ vel cum Oratio dicatur in statione ante Crucem, Sacerdos cum prædictis ad Processionem vestitus preces cum Orationibus sequentibus easdem dicet more solito; et post reversionem in Chorum, dum hora tertia et sexta cantata fuerit, Pontifex induet se pro Missa. Si vero Episcopus executor officii non fuerit, tunc in habitu clericali cum chirothecis tamen et baculo clericos ut supra aspergat; sed in Processione cum Capa serica cum Mitra et Baculo semper in fine procedat: et prædictus Sacerdos hebdomadarius super omnia exsequatur quæ ad Processionem pertinent loco et habitu consueto.*

Dominica Secunda.

Processio ut supra in Dominica præcedente.

In statione ante Crucem. Oratio.

Excita, Domine, corda nostra ad præparandas Unigeniti tui vias, ut per ejus adventum purificatis tibi mentibus servire mereamur. Qui tecum.

Ad introitum Chori memoria de Festo loci, ut supra.

Dominica Tertia.

Ad Processionem ut supra in Dominica prima.

In statione ante Crucem. Oratio.

Aurem tuam, quæsumus, Domine, precibus nostris accommoda, et mentis nostræ tenebras gratia tuæ visitationis illustra. Per Christum.

Ad introitum Chori, ut supra.

Dominica Quarta.

Fiat Processio ut supra.

In eundo ante Crucem. Responsorium.

Nascetur nobis parvulus et vocabitur Deus fortis; ipse sedebit super thronum David patris sui et imperabit. Cujus potestas super humerum ejus.

℣. In ipso benedicentur omnes tribus terræ, omnes gentes servient ei.

Cujus potestas.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Sacerdos dicat Versiculum:

Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ.

Oratio.

Excita, quæsumus, Domine, potentiam tuam et veni, et magna nobis virtute succurre, ut auxilium gratiæ tuæ quod nostra præpediunt peccata indulgentiam tuæ propitiationis acceleret. Qui vivis.

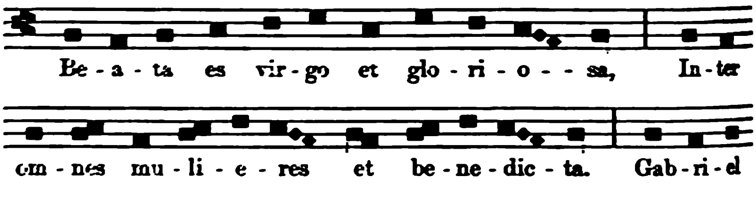
Si Vigilia Nativitatis Domini in Dominica contigerit, Processio Dominicalis fiat ut in Dominica quarta supra.

IN DIE NATIVITATIS.*

In exitu Chori. Responsorium.

Beata es, Maria, quæ Dominum portasti creatorem mundi. Genuisti qui te fecit, et in æternum permanes virgo.

Et dicitur Prosa a toto Choro:

* The Sarum rule for the Nativity and Double Feasts given in the Processionals is here added :—

In die Nativitatis, quacunque die contigerit, dum hora prima ad Missam canitur, sex pueri ad ministrandum vestiti Capis sericis (sic) *in Chorum deferant, quibus ceteri clerici ad Processionem et ad Missam, donec cantatur* Agnus Dei *et* Pax Domini *per totum Chorum data fuerit induantur, præter Sacerdotem et Ministros. Quod totiens fiat, quotiens in Festis Duplici Dominica videlicet vel aliis Festis Processio fiat causa festivitatis.*

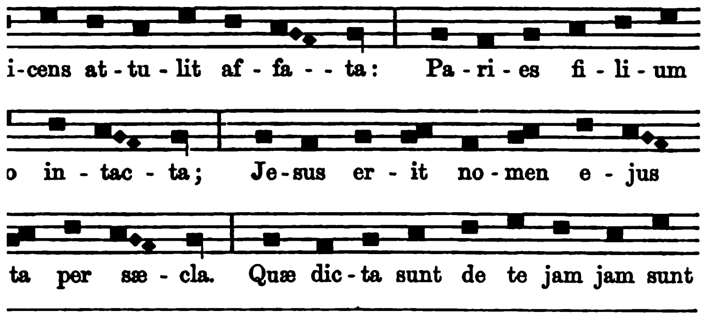
Dicta hora sexta eat Processio per medium Chori per ostium occidentale circueundo Chorum, ut in omnibus aliis Festis Duplicibus per annum, quo ingreditur per Ecclesiam, et sic eat Processio circa claustrum hoc ordine.

Præcedat minister virgam manu gestans, locum faciens Processioni; deinde aqua benedicta; deinde tres cruces a tribus Acolythis Albis et Tunicis deferentibus; deinde ceroferarii duo Albis cum Amictibus induti tantum; deinde duo Thuribularii in simili habitu; deinde Subdiaconus; tunc Diaconus, Dalmatica et Tunica indutus Textus singulos deferat. Post Diaconum eat Sacerdos in Alba cum Capa serica, Choro interim sequente in Capis sericis, ita ut singuli suo quoque loco ordinentur. In primis pueri; deinde clerici de secunda forma; post illos qui sunt superioris gradus juxta prædictum ordinem, scilicet ut excellentiores subsequantur. Quod in omnibus Duplicibus Festis observetur, in quibus fit Processio. Ita tamen quod in Festis minoribus Duplicibus non habentur nisi duæ cruces tantum. Præterea in die Ascensionis Domini et in Festo Corporis Christi precedentibus vexillis per ordinem et capsula reliquiarum, quæ a duobus clericis de secunda forma in Capis sericis deferatur, inter Subdiaconum et Thuribularium.

Descendit de cælis missus, *et cetera.*

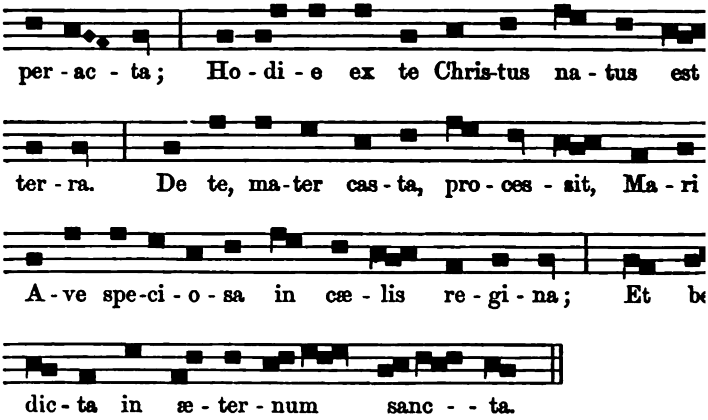
Tres Clerici de superiori gradu in medio Processionis in Capis sericis simul cantent in eundo Prosam sequentem hoc modo:

Prosa. Felix Maria, mundi regina, te collaudant universa cælorum agmina, stellæ, mirandaque structura.

rus respondeat Versum sequentem hoc modo:
quam sponsus, *et cetera.*
·ici cantent hanc Prosam sequentem in hunc modum sequentem:
sa. Familiam custodi, Christe, tuam, qui natus alma de Maria
;ti morte tua, ut cognoscat te conditorem.
rus prosequatur: Gloria Patri.
·ici aliam Prosam: Te laudant, alme rex, tellus, pontus, cæli,

e scilicet Prosa in ipsa statione ante Crucem ab ipsis finiatur; et umquemque Versum respondeat Chorus cantum Prosæ super tres A E O, quod in omnibus observetur.
primus ad vota tuæ majestatis condens omnia. A.
lie natum ante sæcula. A.
um per virginis viscera. A.
ci mundo. A.
uisti. A.
clementia. A.
pelleres orbis crimina veniens lux aurea.
rus respondeat eo modo ut sequitur sic:
ricæ mundi.
introitu Chori hæc sequens Antiphona, cantore incipiente:
lie Christus natus est; hodie Salvator mundi apparuit. Hodie a canunt angeli, lætantur archangeli: Hodie exsultent justi s, Gloria in excelsis Deo. Alleluya.
æc Antiphona non sufficiat ad introitum Chori, tunc repetatur in a Antiphona: Hodie in terra canunt angeli.
ıedictus qui venit in nomine Domini.
p. Deus Dominus illuxit nobis.
tio.
ıcede, quæsumus, omnipotens Deus, ut nos unigeniti tui nova per nativitas liberet, quos sub peccati jugo vetusta servitus tenet.
ıdem.
lus et ordo Processionis hujus diei locum habent in omni Duplici er totum annum, quod ex sollemnitate sua Processionem habet, quod in aliis Festis non dicatur Prosa, et excepta Purificatione. scopus præsens fuerit exsequatur officium; in Processione omnes i et Subdiaconi in simili habitu incedant.

℣. *(sacerdotalis).* Tanquam sponsus Dominus procedens de thalan

Oratio.

Deus, qui salutis æternæ beatæ Mariæ virginitate fecunda h generi præmia præstitisti; tribue, quæsumus, ut ipsam pro nobis cedere sentiamus, per quam meruimus auctorem vitæ suscipere, Doı nostrum Jesum Christum Filium tuum.

Chorus. Amen.

In eundo ante Crucem. Responsorium.

Descendit de cælis missus ab arce patris, introivit per aurem v in regionem nostram indutus stola purpurea. Et exivit per a portam lux et decus universæ fabricæ mundi.
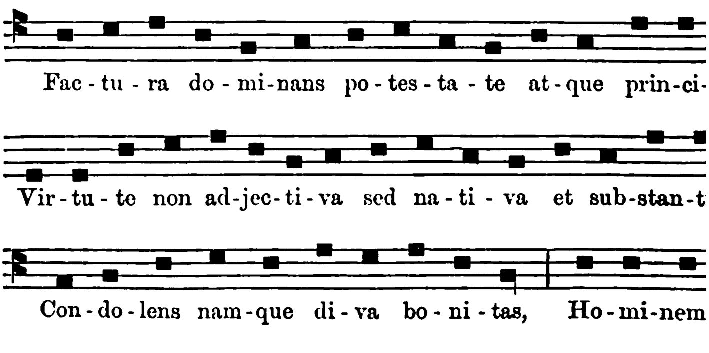
℣. Tanquam sponsus Dominus procedens de thalamo suo.

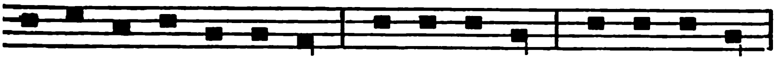
Et exivit.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

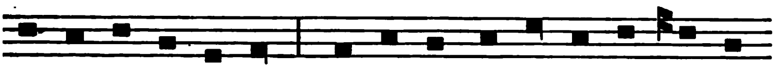
Et exivit.

Dicatur alternatim a Choro Prosa :

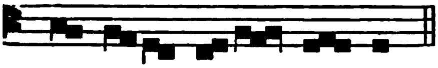
cre - a - ver - at ad vi-tam, Frau-de hos-tis In-cur-ris - se

Mor-tis dis-cri-mi-na, Dic-ta-vit con-sil - i - um ad-mi-

ra - bi - le at-que ne-ces-sar - i - um.

Fa - bri - - cæ mun - di.

Oratio.

Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut nos Unigeniti tui nova per carnem nativitatis liberet, quos sub peccati jugo vetusta servitus tenet. Qui tecum.

Redeat processio in Chorum cum Responsorio.

Verbum caro factum est et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, Plenum gratiæ et veritatis.

℣. In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.

Plenum gratiæ.

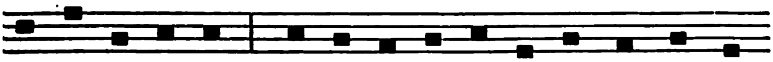
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Plenum gratiæ.

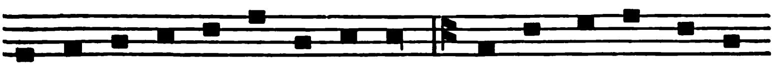
A Choro dicatur alternatim ista Prosa:

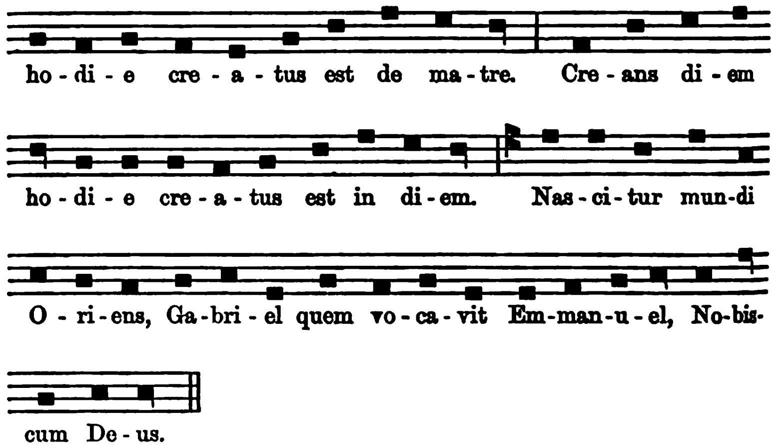
Quem æ - the - ra et ter - ra at-que ma - re non præ - va - let

to-tum ca - pe - re, As - in - æ præ - se - pe in - fans im-plens,

cæ - los re-gens, u - be - ra su-gens. Fac - tor ma-tris na - tus

V. (sacerdotalis). Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Oratio.

Da nobis, quæsumus, Domine Deus noster, ut qui nativitatem Domini nostri Jesu Christi nos frequentare gaudemus, dignis conversationibus ad ejus mereamur pertingere consortium. Per eundem.

Si dies sancti Stephani vel sancti Johannis vel sanctorum Innocentium vel sancti Thomæ martyris, fiat Processio ut in die Nativitatis Domini, si in Dominica evenerit, aliter non.

Dominica infra.

Ad Processionem in exitu Chori. Responsorium. Beata.

V. Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.

Genuisti.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Genuisti.

V. (sacerdotalis). Tanquams ponsus Dominus procedens de thalamo suo.

Oratio.

Deus, qui salutis æternæ beatæ Mariæ virginitate fecunda humano generi præmia præstitisti; tribue, quæsumus, ut ipsam pro nobis intercedere sentiamus, per quam meruimus auctorem vitæ suscipere Dominum nostrum, *et cetera, ut in die Nativitate Domini, sed sine Prosis.*

IN FESTO CIRCUMCISIONIS

ı Responsorio, Versus et Oratione, ut die Nativitatis Domini si ça sit, aliter non fiat Processio.

IN DIE EPIPHANIÆ

cunque die evenerit, semper fiat Processio cum Responsoriis, Prosis, lis et Orationibus, ut in die Nativitatis Domini.

ingressum Chori. Responsorium.

›olumbæ specie Spiritus Sanctus visus est, Paterna vox audita est, Filius meus dilectus, In quo mihi bene complacui, Ipsum audite.

ı aperti sunt super eum, et vox Patris audita est.

est Filius.

:ia Patri et Filio et Spiritui Sancto.

|uo mihi.

›rdotalis). Reges Tharsis et insulæ munera offerent.

tio.

s, qui hodierna die Unigenitum tuum gentibus stella duce reve-ɔncede propitius, ut qui jam te ex fide cognovimus usque ad con-.dam speciem tuæ celsitudinis perducamur. Per eundem Christum ım.

IN FESTO TRANSLATIONIS SANCTI WILLELMI.

nte octavum diem evenerit.

xitu Chori.

›. Beata es, Maria. *Cum Prosa* Beata es virgo.

›rdotalis). Tanquam sponsus.

'io. Deus qui salutis.

undo ante Crucem.

›. Descendit, *cum* Gloria Patri, *ut supra in die Nativitatis et cum Prosa Versiculus* Verbum caro.

'io. Concede, *et cetera ut supra.*

'ntroitum Chori.

›. In columbæ, *cum Versu et Versiculo et Oratione de Episcopo.*

ero Festum sancti Willelmi in Octavis Epiphaniæ evenerit, Pro-ıt sicut in Dominica post Octavas Epiphaniæ ordinata est.

CA POST OCTAVAS EPIPHANIÆ, ET CETERIS DOMINICIS DIEBUS USQUE AD PURIFICATIONEM BEATÆ MARIÆ.

'rocessione ante Missam fiat Processio ut supra in die Nativitatis exceptis Prosis quæ non dicantur nisi in Festis Duplicibus.

In exitu Chori.

Resp. Beata es, Maria.

V. Ave Maria, *ut in Dominica infra Octavas Nativitatis Domini.*

In Duplicibus Festis in Dominica contingentibus dicatur Prosa: Beata es virgo. *V.* Post partum.

Oratio. Deus qui salutis. Per Christum Dominum.

Ante Crucem.

Resp. Descendit *cum* Gloria Patri.

V. Verbum caro.

Oratio. Concede, quæsumus.

In eundo in Chorum. Resp. Verbum caro.

V. Benedictus qui venit.

Oratio. Vota, quæsumus, *ut supra scribitur.*

Ad introitum de Festo loci cum Antiphona et Versiculo et Oratione.

Iste ordo Processionis servetur omnibus diebus Dominicis, de quocunque fit servitium usque ad Purificationem nisi Septuagesima anteveniat. Notandum vero quod post Purificationem dicantur istæ Antiphonæ in exitu Chori singulis diebus Dominicis, de quocunque fit servitium usque ad diem Palmarum ad Processionem. Dicantur alternatim Antiphona Anima mea, *vel Antiphona* Tota pulchra, *vel Antiphona* Beata Dei genetrix, *vel Antiphona* Ave regina, *vel Antiphona* Ave Maria, *vel Antiphona* Post partum.

Oratio. Concede *vel* Famulorum.

In reditu Chori. Resp. Abscondi tanquam aurum peccata mea, et celavi in sinu meo iniquitatem meam. Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

V. Quoniam iniquitatem meam ego agnosco, et delictum meum coram me est, semper tibi soli peccavi. Miserere mei, Deus.

Dicantur hæc Responsoria omnibus Dominicis a Festo Purificationis usque ad Septuagesimam, sive de Dominica sive de aliquo Festo Sanctorum.

V. (sacerdotalis). Excelsus super omnes gentes.

Oratio.

Vota, quæsumus, Domine, supplicantis populi cælesti pietate prosequere, ut quæ agenda sunt videant, et ad implenda quæ viderint convalescant. Per Christum.

Ad introitum Chori dicatur Antiphona de Festo loci, vel Responsorium cum Versiculo et Oratione de eodem a Festo Purificationis usque ad Dominicam in Ramis Palmarum.

Dominica Secunda post Octavas Epiphaniæ.

Omnia fiant, ut in prima Dominica cum ista Oratione.

Omnipotens sempiterne Deus, qui cælestia simul et terrena moderaris, supplicationes populi tui clementer exaudi, et pacem tuam nostris concede temporibus. Per Christum.

Dominica Tertia.

Preces ante Crucem fiant ut supra notatur cum Oratione dominicali ante Crucem.*

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, infirmitatem nostram propitius respice, atque ad protegendum nos dexteram tuæ majestatis extende. Per Christum.

Dominica Quarta.

Processio fiat ut supra cum ista Oratione.

Deus, qui nos in tantis periculis constitutos pro humana scis fragilitate non posse subsistere; da nobis salutem mentis et corporis, ut ea quæ pro peccatis nostris patimur, te adjuvante, vincamus. Per Christum.

Dominica Quinta.

Oratio.

Familiam tuam, quæsumus, Domine, pro tua pietate custodi, ut quæ in sola spe gratiæ cælestis innititur, tua semper protectione muniatur. Per Christum.

Dominica in Septuagesima.

Si ante Purificationem evenerit, ad Processionem dicitur Responsorium Beata es, *ut supra. Versiculus,* Post partum. *Oratio,* Deus qui salutis. *Si vero post Purificationem evenerit, ad Processionem in exitu Chori una Antiphona de Domina, cum Versiculo et Oratione secundum ordinem.*

In eundo ante Crucem dicitur Responsorium sequens:

Ecce carissimi, dies illa judicii magna et terribilis instat; prætereunt dies nostri, et velociter advenit præclarus adventus Domini: jam crebro sono vos hortatur et dicit, Priusquam ostium Paradisi claudatur, unusquisque vestrum cito properet, ut introiens in æternum cum Domino regnet; properate vosmet ipsos, Ut videatis immortalem sponsum et possideatis regnum cælorum.

V. Ecce mater nostra Hierusalem cum magno affectu clamat ad vos et dicit, Venite filii mei dilectissimi, venite ad me. Ut videatis.

V. (sacerdotalis). Fiat misericordia tua, Domine, super nos.

* For these Preces see *supra*, p. 128.

Oratio.

Preces populi tui, quæsumus, Domine, clementer exaudi, ut qu pro peccatis nostris affligimur, pro tui nominis gloria miseric liberemur. Per Christum Dominum.

Ad introitum Chori Antiphona de Festo loci cum Versic Oratione de eodem.

Dominica in Sexagesima.

In eundo a Choro dicitur de Domina secundum ordinem Versiculo et Oratione de eadem.

In eundo ad Crucem dicitur Responsorium:

Benedicens ergo Deus Noe ait: Nequaquam ultra maledicam propter homines. Ad imaginem quippe Dei factus est homo.

℣. Hoc erit signum fœderis inter me et terram; Arcum meum in nubibus cæli. Ad imaginem.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Ad imaginem.

℣. *(sacerdotalis).* Fiat misericordia tua, Domine, super nos.

Oratio.

Deus, qui nos conspicis quia ex nulla nostra actione confi concede propitius ut contra omnia adversa doctoris gentium prot muniamur. Per Christum Dominum.

Ad introitum Chori memoria de Festo loci cum Versiculo et O de eodem.

Dominica in Quinquagesima.

In exitu Chori Antiphona de Domina secundum ordinem cum culo et Oratione de eadem.

In eundo ante Crucem Responsorium:

Revertenti Abraham a cæde quattuor regum occurrit rex Melchizedech, offerens panem et vinum. Erat enim Dei sacer benedixit illi.

℣. Benedictus Abraham Deo altissimo, qui creavit cælum et t Erat enim Dei Sacerdos.

℣. *(sacerdotalis).* Fiat misericordia tua, Domine, super nos.

Oratio.

Preces nostras, quæsumus, Domine, clementer exaudi, atque a torum nostrorum vinculis absolutos ab omni nos adversitate c Per Christum Dominum.

Ad introitum Chori memoria de Sancto loci cum Versiculo et O de eodem.

DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ, ET CETERIS DOMINICIS USQUE AD DOMINICAM PALMARUM.

In exitu Chori Antiphona de Domina cum Versiculo et Oratione de eadem.

In eundo ante Crucem Responsorium:

In die quando venerit Dominus ad judicium in majestate judicare sæculum, astabunt ante illum omnia agmina virtutum cælestium, sanctorum chori patriarcharum et prophetarum, gloria apostolorum, numerus martyrum, confessorum atque virginum; ibi assistent omnes populi ante totam majestatem Domini nimium perterriti; dies illa, dies iræ, dies tribulationis, dies miseriæ et vindictæ, dies tubæ et clangoris, dies nubis et caliginis, dies illa nimium erit ipsis amara. O quam felices erunt illi qui vocem Domini meruerint audire: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis præparatum est ab origine mundi.

V. *(sacerdotalis).* Fiat misericordia tua, Domine, super nos.

Oratio.

Deus, qui Ecclesiam tuam annua quadragesimali observatione purificas; præsta familiæ tuæ, ut quod a te obtinere abstinendo nititur, hoc bonis operibus exsequatur. Per Christum Dominum.

Ad ingressum Chori fiat memoria de Sancto loci cum Versiculo et Oratione de eodem, ut supra notatur.

Sic fiant Processiones omnibus diebus Dominicis usque in diem Palmarum cum Collecta ad Dominicam pertinente.

DOMINICA SECUNDA QUADRAGESIMÆ.

Ad Processionem fiat ut supra in prima Dominica. Antiphona de Domina secundum ordinem cum Versiculo et Oratione de eadem.

In eundo ante Crucem. In die quando, *et cetera ut supra.*

Oratio.

Deus, qui conspicis omni nos virtute destitui; interius exteriusque custodi, ut ab omnibus adversitatibus muniamur in corpore, et a pravis cogitationibus mundemur in mente. Per Christum Dominum.

DOMINICA TERTIA QUADRAGESIMÆ.

Ut supra.

Oratio.

Quæsumus, omnipotens Deus, vota humilium respice, atque ad defensionem nostram dexteram tuæ majestates extende. Per Christum Dominum nostrum.

Dominica Quarta Quadragesimæ.

Ut supra.

Oratio.

Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui ex merito n actionis affligimur, tuæ gratiæ consolatione respiremus. Per Chri Dominum.

Dominica in Passione.

Ut supra.

Oratio.

Quæsumus, omnipotens Deus, familiam tuam propitius respice, largiente regatur in corpore, et te servante custodiatur in mente. Christum Dominum.

Dominica in Ramis Palmarum.

Post aspersionem aquæ benedictæ, dum distribuuntur palmæ, cant sequentes Antiphonæ:

Antiphona.

Pueri Hebræorum tollentes ramos olivarum obviaverunt Dc clamantes et dicentes; Osanna in excelsis.

Antiphona.

Pueri Hebræorum vestimenta prosternebant in via et clam dicentes; Osanna filio David: Benedictus qui venit in nc Domini.

Antiphona.

Osanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini Israel: Osanna in excelsis.

V. (*sacerdotalis*). Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Dominum nostrum Jesum C tum die azymorum super pullum asinæ sedere voluisti ac pueros He orum vestimenta vel ramos olivarum in viam sternere et in la ipsius Osanna filio David decantare docuisti; da, quæsumus, ut centium et laudem in templo clamantium et eorum merita in cæles consequi mereamur. Per Christum Dominum.

Deinde procedat Processio cantando hanc Antiphonam:

Ante sex dies sollemnitatis Paschæ, quando venit Dominus in tatem Hierusalem, occurrerunt ei pueri, et in manibus portabant r palmarum, et clamabant voce magna dicentes: Osanna in exce Benedictus, qui venisti in multitudine misericordiæ: Osann excelsis.

Antiphona.

Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad Jesum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere pascha. At Jesus dixit eis: Ite in civitatem ad quendam, et dicite ei: Magister dicit, Tempus meum prope est, apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli, sicut præceperat eis Dominus et paraverunt pascha.

Antiphona.

Dominus Jesus ante sex dies paschæ venit Bethaniam ubi fuerat Lazarus mortuus, Quem suscitavit Jesus.

℣. Convenerunt autem ibi multi Judæorum, ut Lazarum viderent. Quem suscitavit Jesus.

Resp. Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et Lazarum interficerent, Propter quem multi veniebant et credebant in Jesum.

℣. Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a mortuis. Propter quem multi.

Resp. Cum audisset turba quia venit Jesus Hierosolymam, Cum ramis palmarum processerunt ei obviam; Et cum appropinquasset ad descensum montis Oliveti, omnes turbæ gaudentes et Deum magna voce collaudantes. Cum ramis.

Deinde Diaconus accepta benedictione legat Evangelium:

Secundum Matthæum (xxi. 1-9*).*

In illo tempore, Cum appropinquasset *usque ad* in nomine Domini.

Finito Evangelio Diaconus deferat librum executori officii ad osculandum. Dum autem hæc fiunt, Corpus Domini ab alio Sacerdote vestito Alba et Capa serica cum cuppa argentea per orientalem partem Ecclesiæ, cum pallio desuper portato a duobus Diaconibus et duobus acolythis, præcedentibus duobus clericis cum torcheis usque stationem prædictam (deferatur).

Deinde benedicat Sacerdos genuflectendo tribus vicibus Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam et honorem. *Postea Chorus similiter faciat et prosequatur sic. Tunc recedat Sacerdos cum Corpore in Ecclesiam per eandem viam qua venit.*

Deinde procedat Processio cantando circa Ecclesiam:

Cum appropinquaret Dominus Hierosolymam, misit duos ex discipulis suis dicens: Ite in castellum quod est contra vos, et invenietis pullum asinæ alligatum super quem nullus hominum sedit, solvite et adducite mihi. Si quis vos interrogaverit, dicite, Opus domini est. Solventes adduxerunt ad Jesum, et imposuerunt illi vestimenta, et sedit super eum, et alii prosternebant vestimenta sua in via, alii ramos de arboribus externebant, et qui sequebantur clamabant: Osanna, Bene-

dictus qui venit in nomine Domini: Benedictum regnum patris nostri David: Osanna in excelsis. Miserere nobis, fili David.

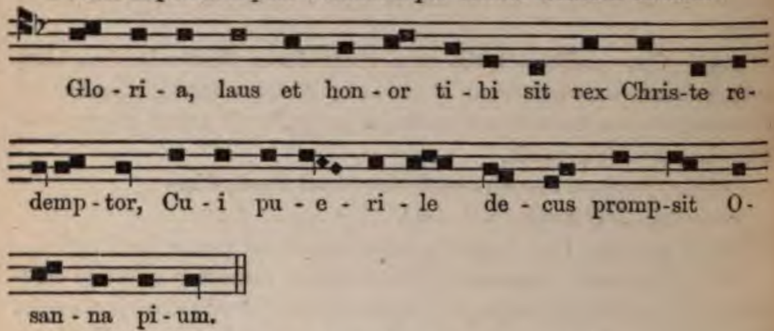
Ante ostium occidentale stet Processio, et cantetur Responsorium:

Collegerunt pontifices et Pharisæi concilium et dicebant: Quid faciemus, quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum; ne forte veniant Romani et tollant nostrum locum et gentem.

Tres Sacerdotes versis vultibus ad populum ante ostium Ecclesiæ cantent istum Versum:

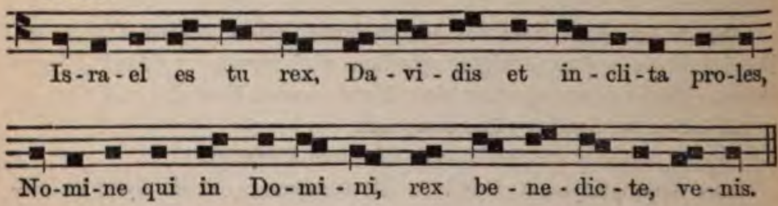
Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius prophetavit dicens: Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat. Ab illo ergo die cogitaverunt interficere eum dicentes. Si dimittimus.

Finito Responsorio post Versum super ostium Ecclesiæ cantetur:

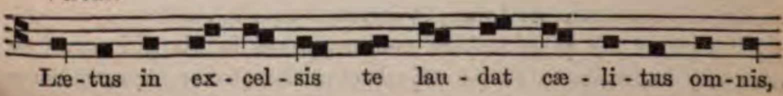

Chorus flexis genibus repetat: Gloria, laus.

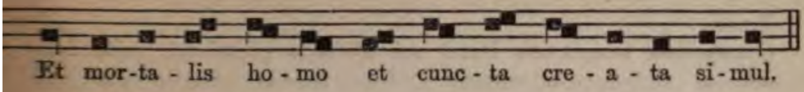
Pueri.

Chorus: Gloria, laus.

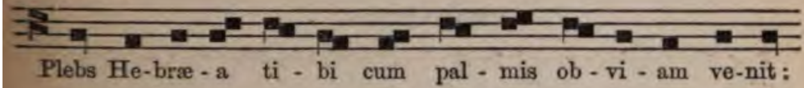
Versus.

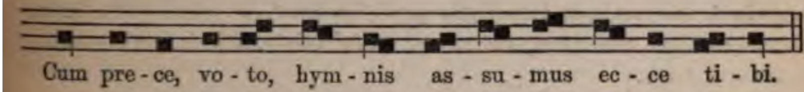

Chorus: Gloria, laus.

Versus.

Chorus: Gloria, laus. *Postea incepto a puero,* Gloria, laus, *Chorus stando finiat.*

Deinde introeat processio in Ecclesiam. Exsecutor officii incipiat Responsorium:

Ingrediente Domino in sanctam civitatem, Hebræorum pueri resurrectionem vitæ pronuntiantes, Cum ramis palmarum, Osanna clamabant in excelsis.

A toto choro cantetur Versus:

Cum audisset populus, quia venit Jesus Hierosolymam exierunt ei obviam. Cum ramis.

Finito Responsorio, exsecutor officii, substrato sibi tapeto, majore cruce nudata, dicat Sacerdos flectendo genua sua ter Antiphonam: Ave rex noster. *Chorus flexis genibus idem repetat. Hoc ter fiat a Prælato, et totiens cantetur tota Antiphona a toto Choro:*

Ave, rex noster, fili David, redemptor mundi, quem prophetæ prædixerunt salvatorem domui Israel esse venturum; Te enim ad salutarem victimam Pater misit in mundum, quem expectabant omnes sancti ab origine mundi, et nunc Osanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: Osanna in excelsis.

Postea quattuor vel tres Sacerdotes in pulpito incipiant Responsorium sequens:

Circumdederunt me viri mendaces, sine causa flagellis ceciderunt me. Sed tu, Domine defensor, vindica me.

℣. Quoniam tribulatio proxima est, et non est qui adjuvet. Sed tu, Domine.

Reincipiatur Responsorium. Circumdederunt.

Deinde procedat Processio in Chorum et dicatur Versus: Benedictus qui venit.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum salvatorem nostrum carnem sumere et crucem subire fecisti; concede propitius ut patientiæ ipsius habere documenta et resurrectionis consortia mereamur. Per eundem.

FERIA QUINTA.

Post Nonam facto sermone, statim Sacerdos in Albis cum ministris et cruciferis et ceroferariis similiter in Albis, comitante clero, ad Altaria lavanda procedant, ubi post aquam benedictam superinfundatur, lavantque Sacerdos et Diaconus Altare cum lympha et vino simul mixtis, deinde vinum similiter infunditur.

Dum hæc fiunt, canunt Responsorium Circumdederunt *cum Versu.*

De omnibus Sanctis.

Antiphona.

Beati estis, sancti Dei omnes, qui meruistis consortes fieri cælestium virtutum et perfrui claritatis gloria; ideoque precamur, ut memores nostri intercedere dignemini pro nobis ad Dominum Deum nostrum.

V. (sacerdotalis). Lætamini in Domino et exultate, justi.

Oratio.

Vide, Domine, infirmitates nostras et intercedentibus omnibus sanctis tuis, celeri nobis pietate succurre. Per Christum Dominum.

Ad Altare beatæ Mariæ Virginis.

Antiphona.

Ave regina cælorum; ave domina angelorum; salve radix sancta, ex qua mundo lux est orta; gaude gloriosa super omnes speciosa; vale valde decora, et pro nobis semper Christum exora.

V. (sacerdotalis). Post partum.

Oratio.

Concede nos famulos tuos, quæsumus, Domine Deus, perpetua mentis et corporis salute gaudere et gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessione a præsenti liberari tristitia et futura perfrui lætitia. Per Christum Dominum.

De uno martyre.

Antiphona.

Hic est vere martyr qui pro Christi nomine sanguinem suum fudit, qui minas judicum non timuit, nec terrenæ dignitatis gloriam quæsivit, sed ad cœlestia regna feliciter pervenit.

V. (sacerdotalis). Gloria et honore coronasti eum, Domine.

Oratio.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui beatæ *N.* martyris tui natalitia colimus, intercessione ejus in tui nominis amore roboremur. Per eundem.

Ad Altare sancti Johannis Baptistæ.

Antiphona.

Inter natos mulierum non surrexit major Johanne Baptista.

℣. *(sacerdotalis).* Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Johannes.

Oratio.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut familia tua per viam salutis incedat, et beati Johannis præcursoris tui hortamenta sectando ad eum quem prædixit secura perveniat Dominum nostrum Jesum Christum.

De sancta Katharina.

Antiphona.

Inclita sanctæ virginis Katharinæ sollemnia suscipiat alacriter pia mater Ecclesia. Ave virgo Deo digna; ave dulcis et benigna, obtine nobis gaudia, quæ possides cum gloria.

Item de sancta Katharina.

Antiphona.

Virgo sancta Katharina, Græciæ gemma, urbe Alexandrina Costi regis erat filia.

℣. *(sacerdotalis).* Specie tua et pulchritudine tua.

Oratio.

Deus, qui dedisti legem Moysi in summitate montis Sinai, et in eodem loco per angelos tuos corpus beatæ Katharinæ virginis et martyris tuæ mirabiliter collocasti; præsta, quæsumus, ut ejus meritis et intercessionibus ad montem qui Christus est valeamus pervenire. Qui tecum.

De sancto Thoma, Cantuariensi.

Antiphona.

Pastor cæsus in gregis medio pacem emit cruoris pretio; O lætus dolor in tristi gaudio, grex respirat pastore mortuo, plangens plaudit mater in filio, quia vivit victor sub gladio.

℣. *(sacerdotalis).* Gloria et honore coronasti eum, Domine.

Oratio.

Deus, pro cujus Ecclesia gloriosus pontifex et martyr Thomas gladiis impiorum occubuit; præsta, quæsumus, ut omnes qui ejus implorant auxilium petitionis suæ salutarem consequantur effectum. Per Christum Dominum.

De sancto Petro.

Antiphona.

Solve jubente Deo terrarum, Petre, catenas,
Qui facis ut pateant cælestia regna beatis.

Item de sancto Petro.

Antiphona.

Beatus Petrus apostolus vidit sibi Christum occurrere, et adorans eum ait : Domine, quo vadis. Venio Romam iterum crucifigi.

V. (sacerdotalis). Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

Oratio.

Deus, qui beatum Petrum apostolum a vinculis absolutum illæsum abire fecisti ; nostrorum, quæsumus, absolve vincula peccatorum, et omnia mala a nobis propitiatus exclude. Per Christum.

Ad Altare sancti Andreæ, apostoli.

Antiphona.

Andreas apostolus dixit ad Ægeam : Tanto meo regi Deo ero acceptior, quanto pro ejus amore fuero permanens in tormentis confessor.

V. (sacerdotalis). Dilexit Andream Dominus.

Oratio.

Majestatem tuam, Domine, suppliciter exoramus, ut sicut Ecclesiæ tuæ beatus Andreas apostolus tuus exstitit prædicator et rector, ita apud te sit pro nobis perpetuus intercessor. Per Christum Dominum.

De sancto Stephano.

Antiphona.

Stephanus vidit cælos apertos, vidit et introivit. Beatus homo cui cæli patebunt.

V. (sacerdotalis). Gloria et honore coronasti eum.

Oratio.

Da nobis, Domine, quæsumus, imitari quod colimus, ut discamus et inimicos diligere, quia ejus natalitia celebramus qui novit etiam pro persecutoribus exorare Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum.

De sancto Johanne, apostolo et evangelista.

Antiphona.

Hic est discipulus ille qui testimonium perhibuit, et scimus quia verum est testimonium ejus.

V. (sacerdotalis). Valde honorandus est beatus Johannes.

atio.

:lesiam tuam, quæsumus, Domine, benignus illustra, ut beati uis apostoli tui et evangelistæ illuminata doctrinis, ad dona per- sempiterna. Per Dominum.

De sancto Jacobo.

tiphona.

jorem caritatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro suis.

cerdotalis). In omnes terras exivit sonus eorum.

atio.

esto, Domine, plebi tuæ sanctificator et custos, ut apostoli tui munita præsidiis, et conversatione tibi placeat et secura mente at. Per Christum Dominum.

De sancta Maria Magdalena.

tiphona.

rit Maria lacrimis pedes Domini; lavit Dominus illius maculas et corporis.

cerdotalis). Dimissa sunt ei peccata multa.

atio.

:gire nobis, clementissime Pater, quod sicut beata Maria Magda- ominum nostrum Jesum Christum super omnia diligendo suorum it veniam peccaminum, ita nobis apud misericordiam tuam sempi- i impetret beatitudinem. Per eundem.

De sancto Michaele, archangelo.

tiphona.

chael archangele, veni in adjutorio populo Dei.

cerdotalis). In conspectu angelorum psallam tibi.

atio.

us, qui miro ordine angelorum ministeria hominumque dispensas; e propitius, ut quibus tibi ministrantibus in cælo semper assistitur, in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum.

De sancto Gregorio.

tiphona unius confessoris.

nfessor Domini.

cerdotalis). Amavit eum Dominus et ornavit eum.

Oratio.

Deus qui animae famuli tui Gregorii aeternae beatitudinis praemia contulisti: concede propitius, ut qui peccatorum nostrorum pondere premimur, ejus apud te precibus sublevemur. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

De sancto Nicolao.

Antiphona.

Beatus Nicolaus adhuc puerulus multo jejunio macerabat corpus.

℣. [illegible]. Ora pro nobis, beate Nicolae.

Oratio.

Deus qui beatum Nicolaum pontificem tuum innumeris decorasti miraculis: tribue nobis, quaesumus, ut ejus meritis et precibus a gehennae incendiis liberemur. Per eundem Dominum.

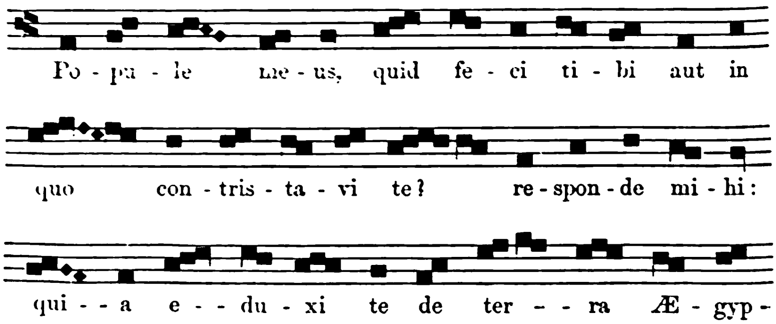
Antiphona.

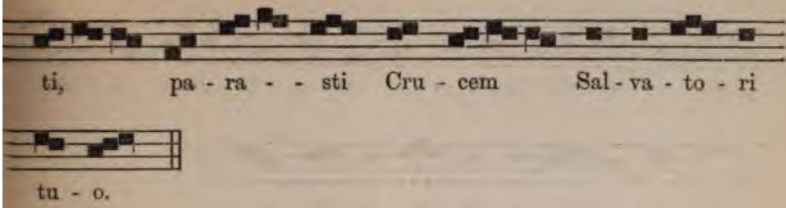
Salvator mundi, salva nos omnes: sancta Dei genetrix virgo semper Maria, ora pro nobis: precibus quoque sanctorum apostolorum martyrum et confessorum atque sanctarum virginum suppliciter petimus, ut a malis omnibus eruamur, bonisque omnibus nunc et semper perfrui mereamur.

℣. [illegible]. Laetamini in Domino.

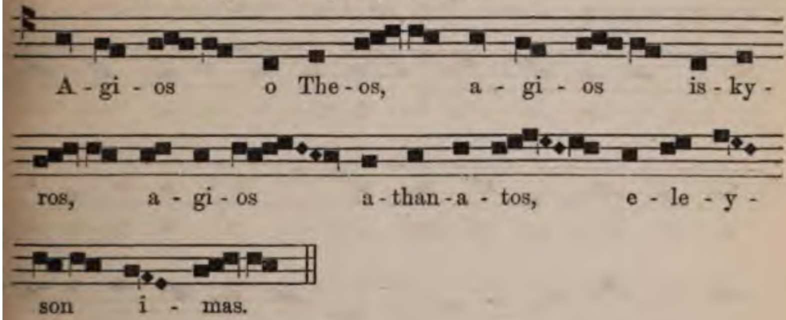
In die Parasceves.

In die Parasceves expletis Orationibus post passionem, duo Presbyteri in Albis a dextera parte Altaris stolas suas coram eis in modum crucis habentes, nudis pedibus super tapetum ab Altari usque in Chorum expansa procedentes, et Crucem coopertam cum cervicali supposito bajulantes cantent Antiphonam:

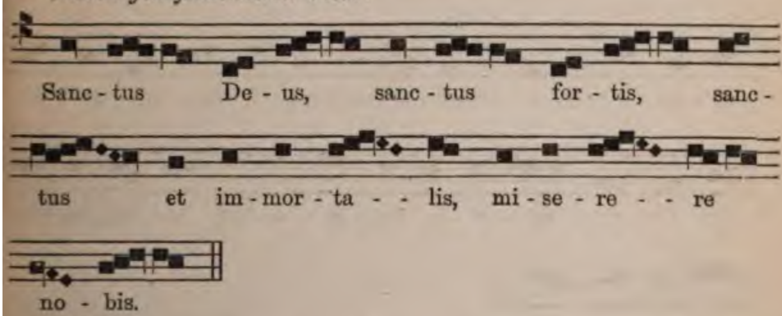

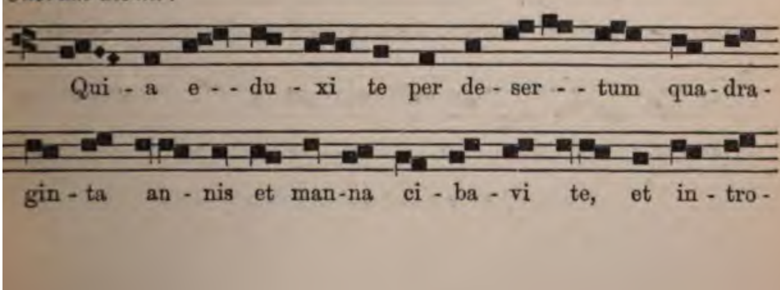

Deinde duo Diaconi in Albis, nudis pedibus, in medio ante ostium occidentale Chori respondeant genuflectendo:

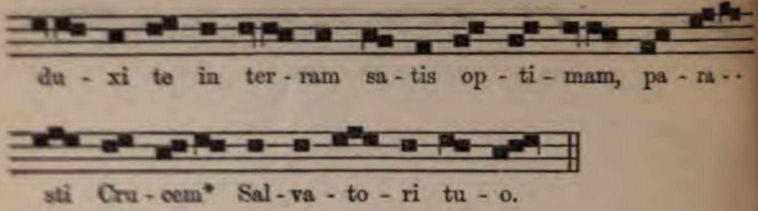

Chorus genuflectendo ter dicat:

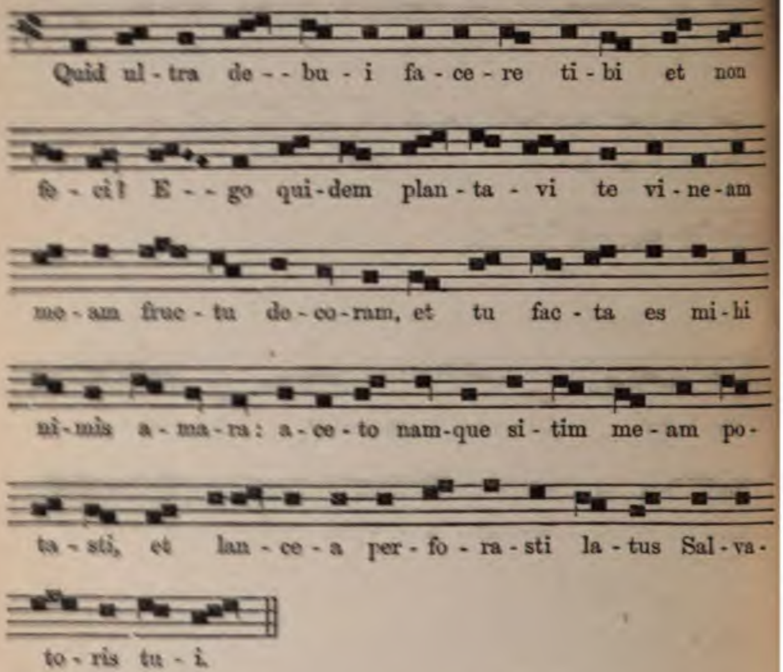

Postea duo Presbyteri ante Crucem aliquantulum progressi versus Chorum dicant:

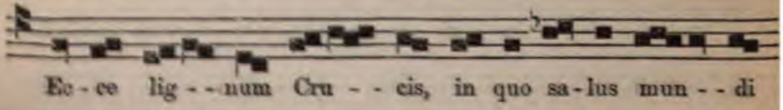

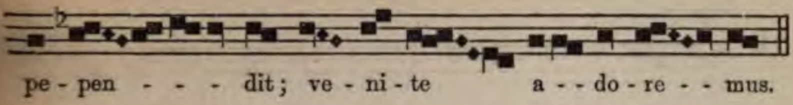

Diaconus ante ostium Chori dicat Agios, *ut supra. Chorus respondeat* Sanctus, *ut supra. Deinde Presbyteri Choro proximantes dicant:*

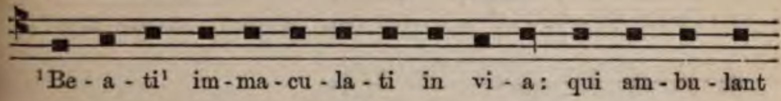

Duo Diaconi Agios. *Chorus respondeat* Sanctus. *Deinde Presbyteri stantes super gradum altiorem, discooperta cruce, dicant Antiphonam:*

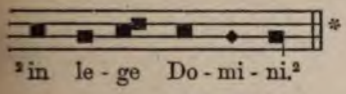

* In the York Manual this word is noted as before.

Dum dicat Chorus, Crux adoretur: primo Sacerdotes portantes adorent genuflectendo (et) osculentur; et sic [fiat a] populo:

Chorus. Ecce lignum.

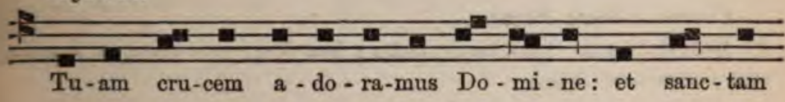
V. (sacerdotalis). Beati qui scrutantur testimonia ejus: et toto corde exquirunt eum.

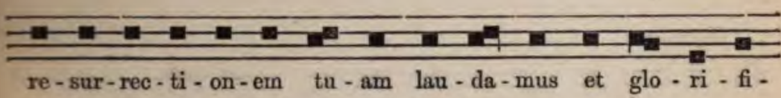
Chorus. Ecce lignum.

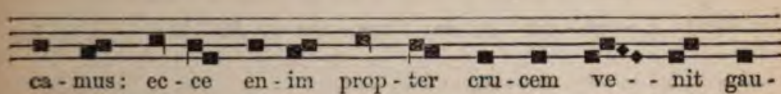
V. (sacerdotalis). Non enim qui operantur iniquitatem: in viis ejus ambulaverunt.

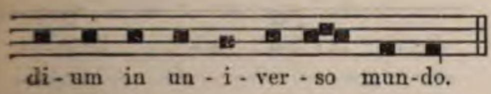
Chorus. Ecce lignum.

Hymnus.

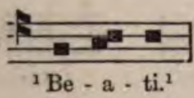

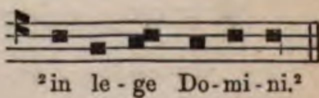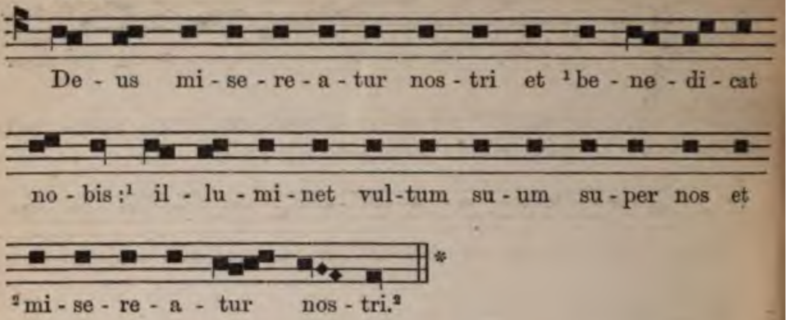

---

* The Manual has

Versus.

Chorus. Tuam crucem.

℣. Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.

Chorus. Tuam crucem.

℣. Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.

Chorus. Tuam crucem.

℣. Lætentur et exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate et gentes in terra dirigis.

Chorus. Tuam crucem.
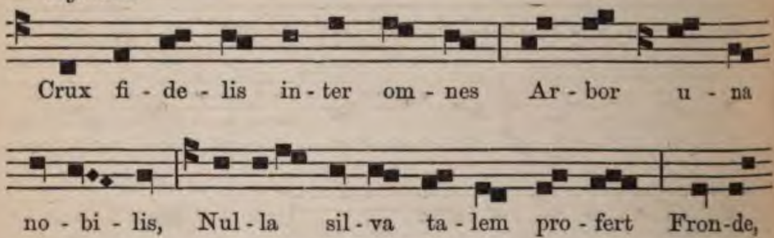
℣. Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum.

Chorus. Tuam crucem.

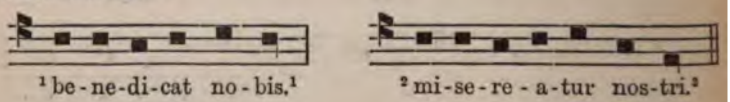
℣. Benedicat nos Deus, Deus noster: benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terræ.

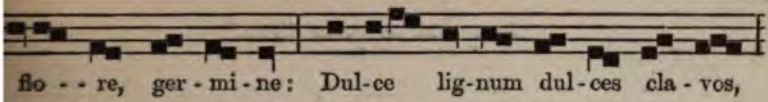
Chorus. Tuam crucem.

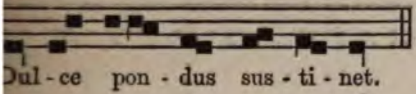
Hymnus.

* The Manual has—

Chorus. Crux.

II.

℣. Pange lingua gloriosi
Prælium certaminis,
Et super crucis tropæum
Dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatus vicerit.
Chorus. Crux.

III.

℣. De parentis protoplasti
Fraude facta condolens,
Quando pomi noxialis
Morte morsu corruit,
Ipse lignum tunc notavit,
Damna ligni ut solveret.
Chorus. Crux.

IV.

℣. Hoc opus nostræ salutis
Ordo depoposcerat,
Multiformis proditoris
Ars ut artem falleret,
Et medelam ferret inde,
Hostis unde læserat.
Chorus. Crux.

V.

℣. Quando venit ergo sacri
Plenitudo temporis,
Missus est ab arce Patris
Natus orbis conditor,
Atque ventre virginali
Caro factus prodiit.
Chorus. Crux.

VI.

℣. Lustra sex qui jam peracta
Tempus implens corporis,
Se volente natus ad hoc
Passioni deditus,
Agnus in cruce levatur
Immolatus stipite.
Chorus. Crux.

VII.

℣. Hic acetum, fel, arundo
Sputa, clavis, lancea;
Mite corpus perforatur,
Sanguis unda profluit,
Terra, pontus, astra, mundus
Quo lavantur flumine.
Chorus. Crux.

VIII.
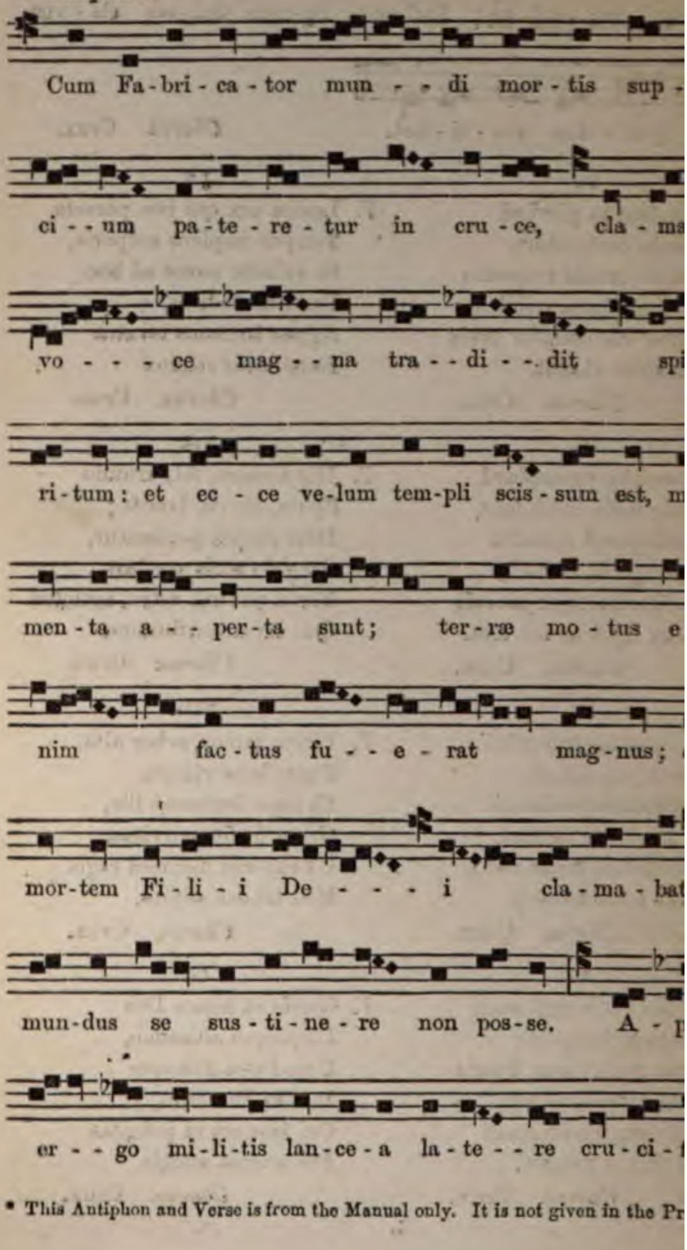
℣. Flecte ramos, arbor alta,
Tensa laxa viscera,
Et rigor lentescat ille,
Quem dedit nativitas,
Ut superni membra regis
Miti tendas stipite.
Chorus. Crux.

IX.
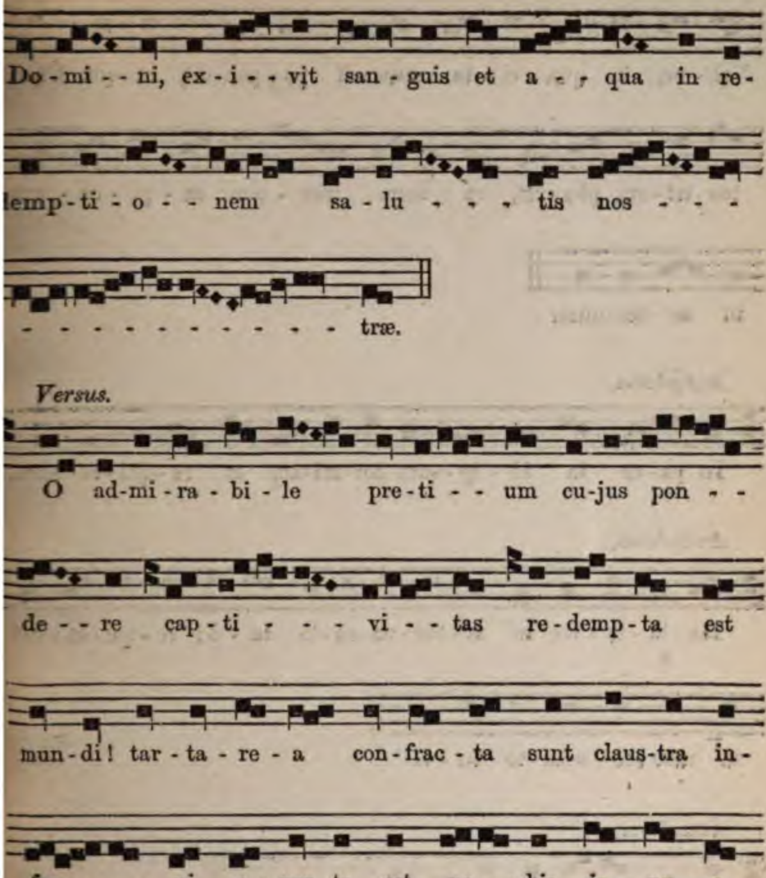
℣. Gloria et honor Deo
Usquequo altissimo,
Una Patri Filioque
Inclito Paraclito,
Cui laus est et potestas
Per æterna sæcula.
Chorus. Crux.

*Item dum adoratur Crux.**

Antiphona.

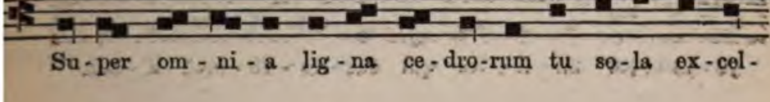

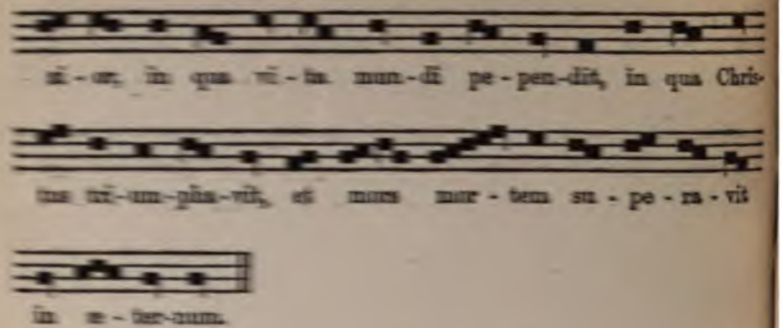

* This Antiphon and Verse is from the Manual only. It is not given in the Pr

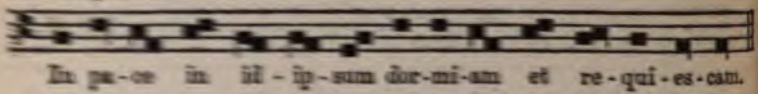

Tandem adorata Cruce bajulant eam duo Presbyteri ascendentes per partem aquilonarem Chori usque ad sepulcrum, et ibi Sacerdos incipiat :

Antiphona.

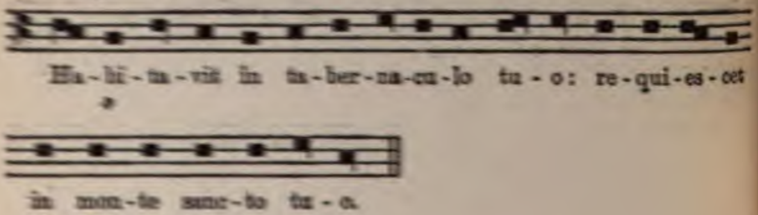

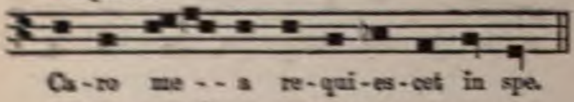

Antiphona.

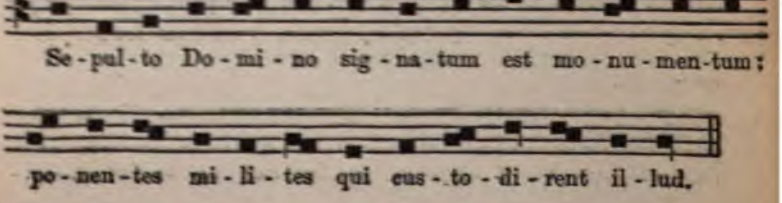

Antiphona.

Antiphona.

Postea executor officii genuflectens ponat Crucem in sepulcro, et thurificet eam, et erectus incipiat, et Chorus finiat :

[In die Cenæ.*

Ad Altaria lavanda in die Cenæ Responsorium:

Circumdederunt me viri mendaces sine causa: flagellis ceciderunt me. Sed tu, Domine, defensor vindica me.

℣. Quoniam tribulatio proxima est: et non est qui me adjuvet. Sed tu.

Deinde cantetur de Trinitate Antiphona:

Gratias tibi Deus, gratias tibi vera una Trinitas, una et summa Deitas, sancta et una Unitas.

℣. Benedicamus Patrem.

Oratio. Omnipotens æterne Deus.

Responsorium. Circumdederunt, *cum Versu.*

℣. Post partum.

Oratio famulorum.

Deinde de Domina, Antiphona: Ave regina cælorum. Ave Domina angelorum.]

In Vigilia Paschæ.

In Vigilia Paschæ post benedictionem ignis duo pueri cantent Hymnum.†

℣. Inventor rutili dux bone luminis,
Qui certis vicibus tempora dividis,
Merso sole chaos ingruit horridum;
Lumen redde tuis, Christe, fidelibus.

Chorus ingrediendo repetat Inventor rutili, *et dum pueri cantent Versus, stet Chorus:*

℣. Quamvis innumero sidere regiam
Lunarique polum lampade pinxeris,
Incussu silicis lumina nos tamen
Monstras saxigeno lumine quærere.
Chorus. Inventor rutili.

℣. Tu lux vera oculis, lux quoque sensibus,
Intus tu speculum, tu speculum foris,
Lumen quod famulans offero suscipe
Tinctum pacifici chrismatis unguine.
Chorus. Inventor rutili.

* From Sir John Lawson's MS.

† The plain chant for this hymn is given in the reprint of the York Missal, Surtees Soc., vol. lxix., p. 110.

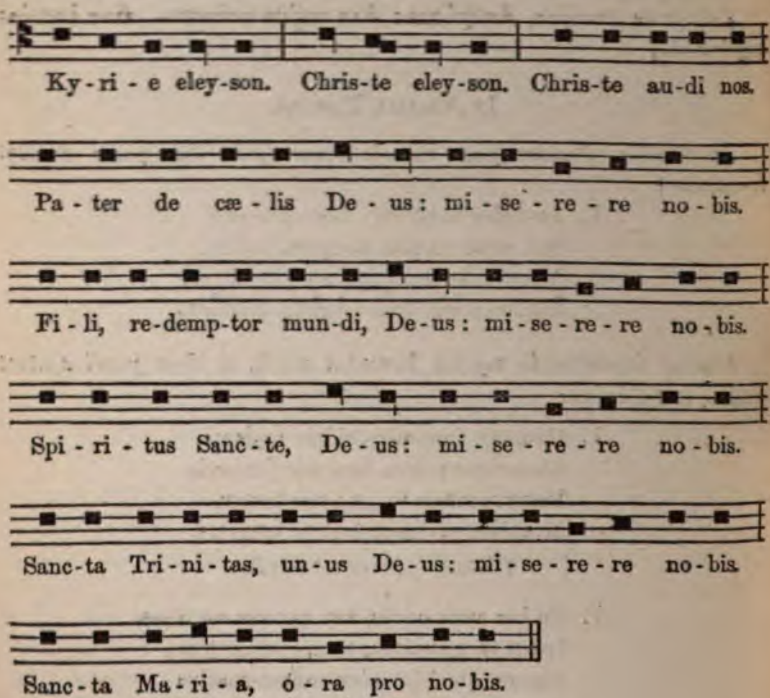
℣. Rex Christum genitum, summe Pater, tuum
In quo visibilis stat tibi gloria,
Qui noster Dominus, qui tuus Unicus
Spirat de patrio corde Paraclitum.

Chorus. Inventor rutili.

℣. Per quem splendor, honos, laus, sapientia,
Majestas, bonitas et pietas tua
Regnum continuat numine triplice
Texens perpetuis sæcula sæculis.

Chorus. Inventor rutili.

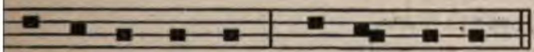
Post Lectiones septem pueri in superpelliceis, vel tres ubi plures non habentur, Litaniam cantant:

Sancte Michael, ora pro nobis.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro nobis.
Omnes sancti beatorum Spirituum Ordines, orate pro nobis.
Sancte Johannes Baptista, ora pro nobis.

Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro nobis.
Sancte Petre, ii., ora pro nobis.
Sancte Paule, ora pro nobis.
Sancte Andrea, ora pro nobis.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis.
Omnes sancti Discipuli Domini, orate pro nobis
Sancte Stephane, ora pro nobis.
Sancte Line, ora pro nobis.
Sancte Clete, ora pro nobis.
Sancte Clemens, ora pro nobis.
Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.
Sancte Silvester, ora pro nobis.
Sancte Martine, ora pro nobis.
Sancte Benedicte, ora pro nobis.
Omnes sancti Confessores, orate pro nobis.
Omnes sancti Monachi et Eremitæ, orate pro nobis.
Sancta Anna, ora pro nobis.
Sancta Maria Magdalena, ora pro nobis.
Sancta Felicitas, ora pro nobis.
Sancta Perpetua, ora pro nobis.
Sancta Agatha, ora pro nobis.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro nobis.
Omnes Sancti, orate pro nobis.

Hanc Litaniam puerorum sequatur Litania Diaconorum; dum dicitur ncta Dei genetrix, *procedat processio ad benedictionem fontium:*

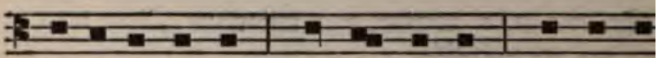

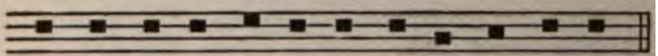
Ky - ri - e eley - son. Chris - te eley - son.

Christe audi nos.
Sancta Dei genetrix, ora pro nobis.
Sancte Gabriel, ora pro nobis.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro nobis.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro nobis.
Sancte Jacobe, ora pro nobis.
Sancte Johannes, ora pro nobis.
Sancte Philippe, ora pro nobis.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis.
Sancte Clemens, ora pro nobis.
Sancte Sixte, ora pro nobis.
Sancte Laurenti, ora pro nobis.

Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.
Sancte Gregori, ora pro nobis.
Sancte Johannes, ora pro nobis.
Sancte Wilfride, ora pro nobis.
Omnes sancti Confessores, orate pro nobis.
Sancta Agatha, ora pro nobis.
Sancta Agnes, ora pro nobis.
Sancte Cecilia, ora pro nobis.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro nobis.
Omnes Sancti, orate pro nobis.

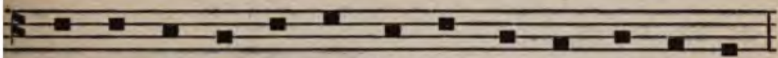
Post hanc Litaniam Prælatus stans versus orienten fontes, et post benedictionem fontium tres Sacerdotes canta in Choro:

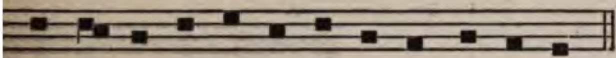

Sancte Raphael, ora pro nobis.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro nobis.
Sancte Bartholomæe, ora pro nobis.
Sancte Jacobe, ora pro nobis.
Sancte Matthæe, ora pro nobis.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis.
Sancte Vincenti, ora pro nobis.
Sancte Georgi, ora pro nobis.
Sancte Dionysi cum sociis tuis, ora pro nobis.
Sancte Blasi cum sociis tuis, ora pro nobis.
Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.
Sancte Leo, ora pro nobis.
Sancte Augustine, ora pro nobis.
Sancte Willelme, ora pro nobis.
Sancte Cuthberte, ora pro nobis.
Sancte Swithine, ora pro nobis.
Omnes sancti Confessores, orate pro nobis.
Sancta Katharina, ora pro nobis.

Sancta Lucia, ora pro nobis.
Sancta Petronilla, ora pro nobis.
Sancta Juliana, ora pro nobis.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro nobis.
Omnes Sancti, orate pro nobis.

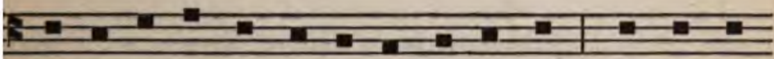

Pro - pi - ti - us es - to; Par - ce no - bis, Do - mi - ne.

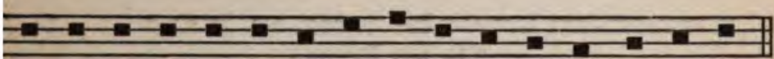

Ab om - ni ma - lo, li - be - ra nos, Do - mi - ne.

Ab insidiis diaboli, libera nos, Domine.
Per mysterium sanctæ Incarnationis tuæ, libera nos, Domine.
Per Crucem et Passionem tuam, libera nos, Domine.
Per sanctam Resurrectionem tuam, libera nos, Domine.
Per gratiam Sancti Spiritus Paracliti, libera nos, Domine.
In die judicii, libera nos, Domine.

Pec - ca - to - res: te ro - ga - mus au - di nos. Ut pa - cem

et con - cor - di - am no - bis do - nes: te ro - ga - mus, au - di nos.

Ut sanctam Ecclesiam tuam regere ac defensare digneris: te roganus, audi nos.

Ut domnum Apostolicum et omnes gradus ecclesiæ in sancta religione conservare digneris: te rogamus, audi nos.

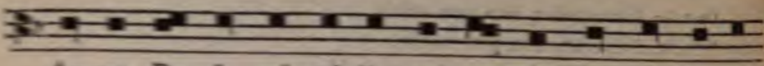
Ut archiepiscopum nostrum et omnem congregationem sibi comnissam in sancta religione conservare digneris: te rogamus, audi nos.

Ut cunctum populum Christianum pretioso sanguine tuo redemptum onservare digneris: te rogamus, audi nos.

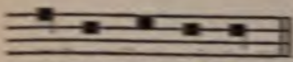
Ut gratiam Sancti Spiritus Paracliti cordibus nostris infundere ligneris: te rogamus, audi nos.

Ut cunctis fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris: te ogamus, audi nos.

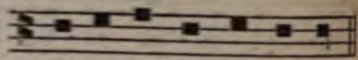
Totum repetatur a Choro:

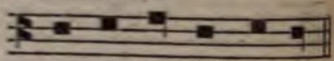
Ag-nus De-i, qui tol-lis pec-ca-ta mun-di, par-ce

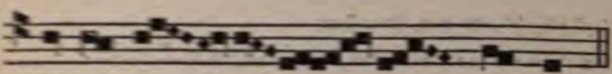
no-bis, Do-mi-ne.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, ex-au-di nos, Do-mi-ne.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, mi-se-re-re no-bis.

Ky-ri-e eley-son.

In die Paschæ.*

Sequitur Missa in ecclesiis parochialibus in die Paschæ. In aurora pulsatis campanis, ad classicum congregato clero et populo, flexis genibus dicitur Oratio Dominicalis; et postea Sacerdos thurificet sepulcrum, et proferatur sacramentum cum imagine cum corona spinea.†

---

* From Sir John Lawson's MS. Manual, A.D. 1405:—

"In die Paschæ.

"*In die Paschæ ad Resurrectionem Prælatus cum ministris cum Capis sericis, flexis genibus coram sepulchro, dicat Orationem Dominicam, et surgant, et thurificent sepulcrum, et accipiant pyxidem cum Corpore et Crucem, et versis vultibus ad populum incipiat Prælatus:*

Responsorium. Christus resurgens ex mortuis.

℣. Dicant nunc Judæi.

Responsorium. Christus, *et cetera.*

℣. Dicant, *et cetera.*

Quibus percantatis dicat Prælatus:

℣. Resurrexit Dominus.

Chorus respondeat: Sicut dixit nobis, Alleluya.

Et secundum quosdam fiat Processio circa fontem baptismalem, cum Psalmo Te Deum laudamus."

† Sarum Processional:—

"*In die Paschæ ante Missam et ante campanarum pulsationem conveniant clerici ad Ecclesiam, et accendantur omnia luminaria per*
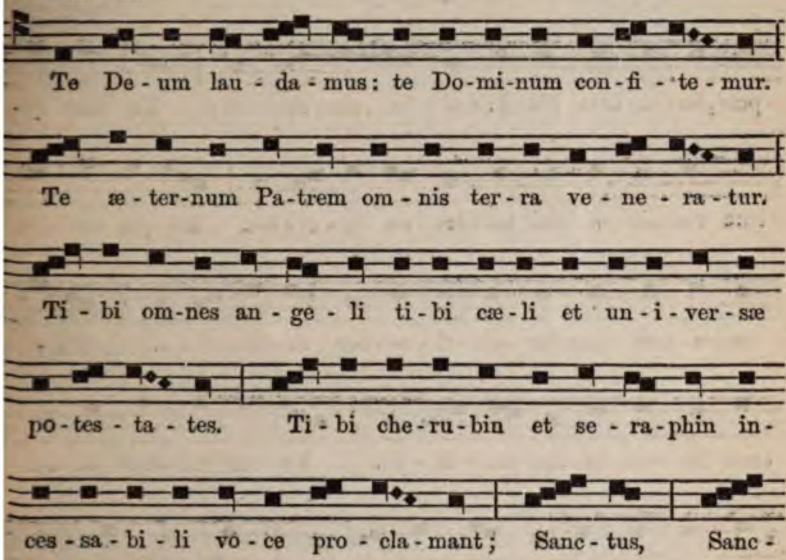
Incipiatur Responsorium Christus regnat, *quod cantetur circa fontem, cereis præcedentibus.*

Responsorium:

Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim vivit, vivit Deo. Alleluya, alleluya.
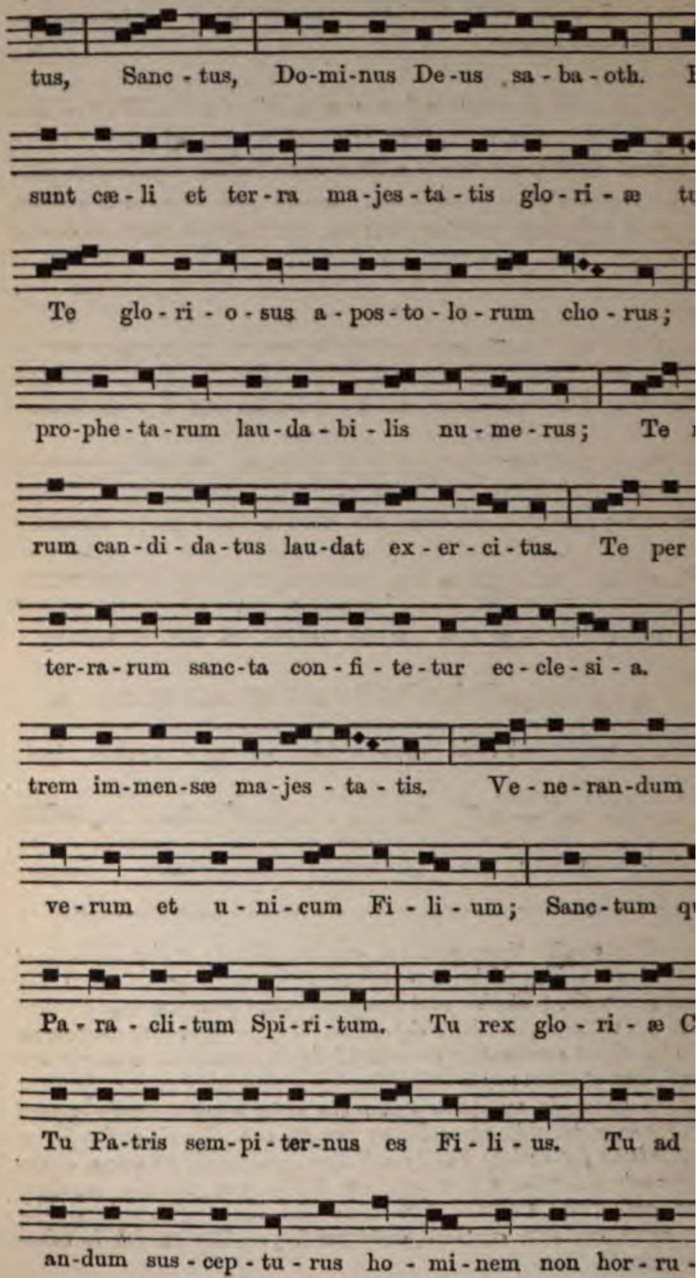
℣. Dicant nunc Judæi, quo modo milites custodientes sepulchrum perdiderunt regem ad lapidis positionem. Quare non servabant petram justitiæ? Aut sepultum reddant, aut resurgentem adorent nobiscum dicentes. Quod.

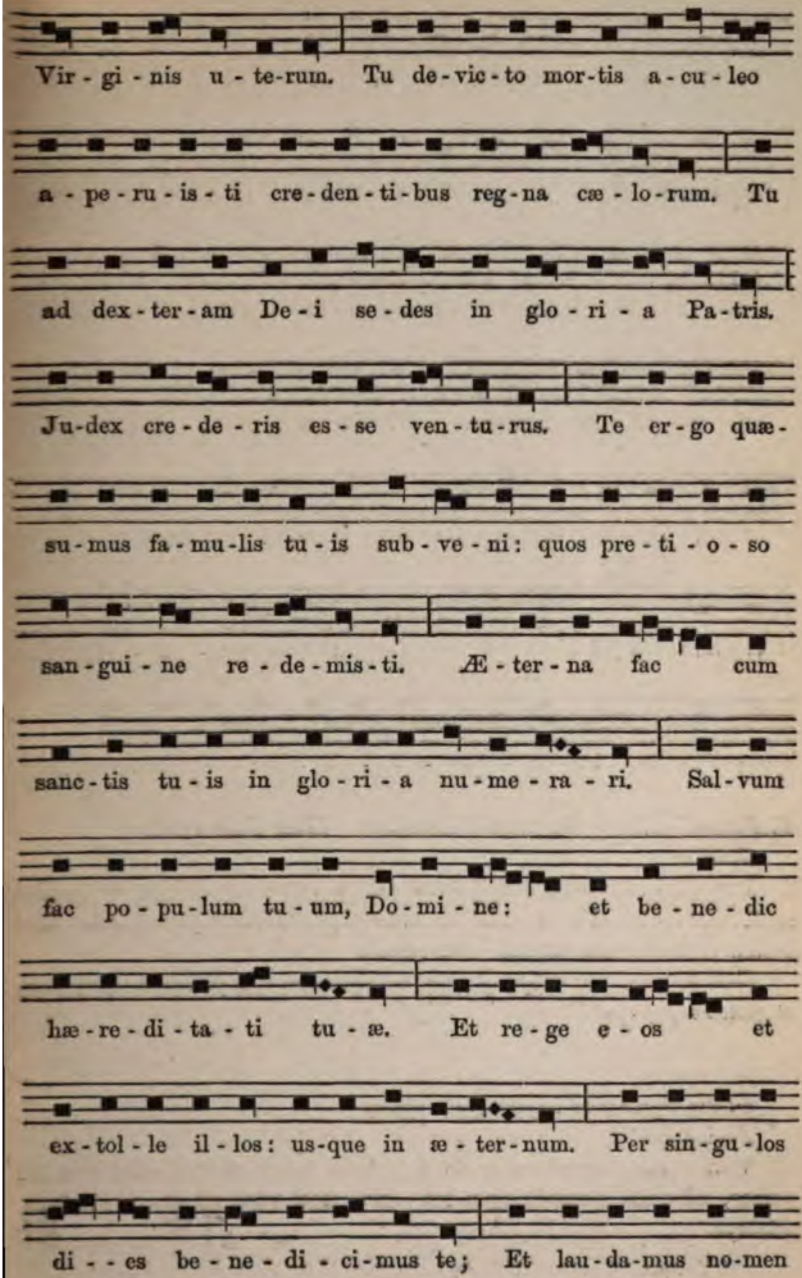
Psalmus.

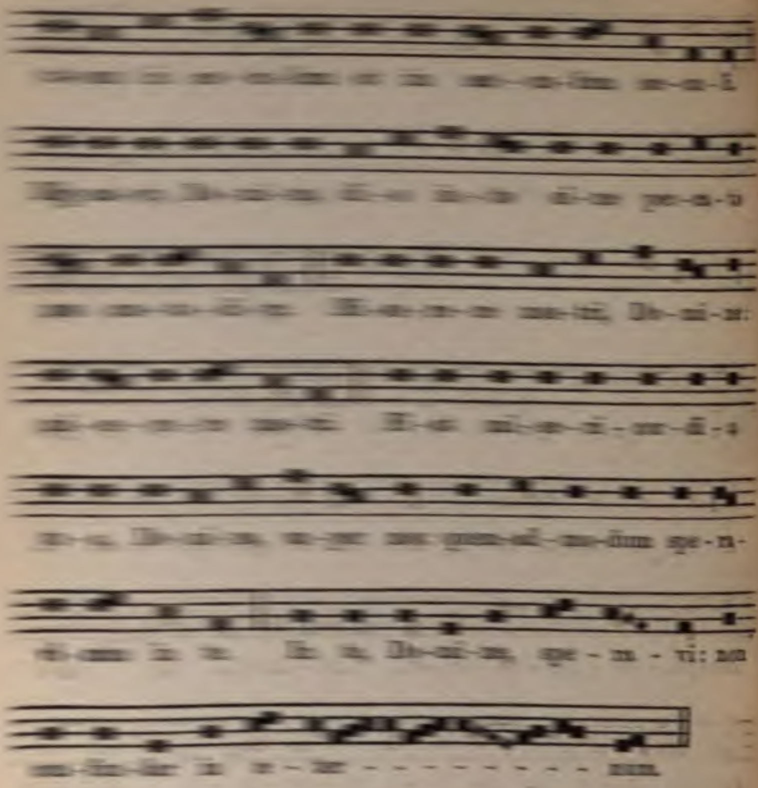

Ecclesiam. Duo excellentiores personæ cum ceroferario et thuribulario et clero circumstante ad sepulchrum accedant, et incensato prius sepulchro, cum magna veneratione statim post thurificationem genuflectendo Corpus Dominicum privatim super altare deponant. Iterum accipient crucem de sepulchro, et incipiat excellentior persona Christus resurgens, *cum quo eat Processio ad presbyterium australe incedendo per medium Chori, regrediens cum prædicta cruce de sepulchro assumpta inter duos Sacerdotes prædictos, super eorum brachia venerabiliter portata cum thuribulario et ceroferario præcedente per ostium Presbyterii boreale exeundo ad unum altare ex parte boreali Ecclesiæ, Choro sequente habitu non mutato, excellentioribus præcedentibus, Corpore vero Dominico super altare in pyxide dimisso in subthesaurarii custodia, qui illud in prædicta pyxide in tabernaculo dependeat."*

tus, Sanc - tus, Do-mi-nus De-us sa - ba - oth.
sunt cæ - li et ter - ra ma - jes - ta - tis glo - ri - æ
Te glo - ri - o - sus a - pos - to - lo - rum cho - rus;
pro-phe - ta - rum lau - da - bi - lis nu - me - rus; Te
rum can - di - da - tus lau-dat ex - er - ci - tus. Te per
ter-ra - rum sanc-ta con - fi - te - tur ec - cle - si - a.
trem im-men-sæ ma - jes - ta - tis. Ve - ne - ran-dum
ve - rum et u - ni - cum Fi - li - um; Sanc-tum
Pa - ra - cli - tum Spi - ri - tum. Tu rex glo - ri - æ
Tu Pa-tris sem-pi - ter-nus es Fi - li - us. Tu ad
an-dum sus - cep - tu - rus ho - mi-nem non hor - ru -

Vir - gi - nis u - te-rum. Tu de - vic - to mor - tis a - cu - leo
a - pe - ru - is - ti cre - den - ti - bus reg - na cæ - lo - rum. Tu
ad dex - ter - am De - i se - des in glo - ri - a Pa - tris.
Ju-dex cre - de - ris es - se ven - tu - rus. Te er - go quæ -
su - mus fa - mu-lis tu - is sub - ve - ni: quos pre - ti - o - so
san - gui - ne re - de - mis - ti. Æ - ter - na fac cum
sanc - tis tu - is in glo - ri - a nu - me - ra - ri. Sal - vum
fac po - pu - lum tu - um, Do - mi - ne: et be - ne - dic
hæ - re - di - ta - ti tu - æ. Et re - ge e - os et
ex - tol - le il - los: us-que in æ - ter - num. Per sin - gu - los
di - - es be - ne - di - ci - mus te; Et lau - da - mus no - men

℟. (Sacerdotes.) Resurrexit Dominus. Sicut dixit vobis.

Oratio.

Presta, quæsumus, omnipotens Deus, ut in resurrectione Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis percipiamus portionem. Qui tecum vivit et regnat Deus. Per omnia.

Deinde aspergitur aqua in qua est sacramentum, primo a Sacerdote, et postea a populo.
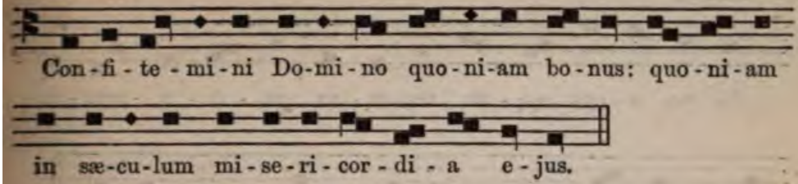
In die Paschæ ad aspersionem aquæ.

*Antiphona.**

Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro, alleluya: Et omnes, ad quos pervenit aqua ista, salvi facti sunt, et dicent, alleluya, alleluya.

* The plain chant for this Antiphon is given in the reprint of the Manual.

Versus.

Gloria Patri. Et omnes.

℣. *(sacerdotalis).* Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam. Et salvum.

Oratio.

Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, et mittere digneris sanctum angelum tuum de cælis qui custodiat, foveat, protegat, visitet et defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Ad Processionem ante Missam.

Responsorium.

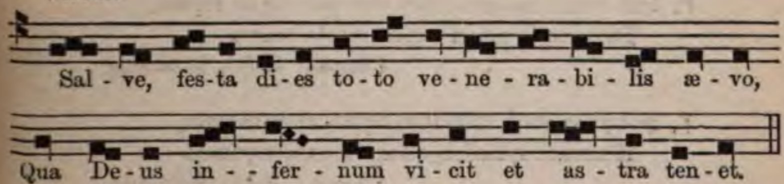
Dum transisset Sabbatum, Maria Magdalene et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, Ut venientes ungerent Jesum, alleluya, alleluya.

℣. Et valde mane una Sabbatorum veniunt ad monumentum orto jam sole. Ut venientes.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Non dicitur Versus nec Oratio, sed immediate sine intervallo incipiatur a tribus Vicariis in Capis sericis in medio processionis Salve, festa dies ; *et *dum Vicarii cantant, sed chorus Vicarii procedendo cantent Prosam sequentem :**

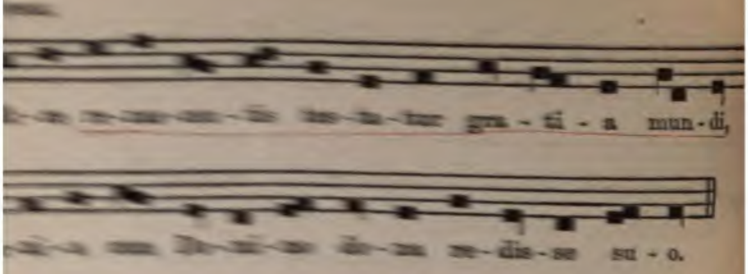
Versus.

Chorus. Salve, festa dies.

* Ita libri. The corresponding rubric in the Sarum Processional is :—

"*Eat processio per medium chori et ecclesiæ circumeundo ecclesiam et claustrum : tres clerici de superiori gradu prius in choro incipiant prosam sequentem,* Salve, festa dies, &c. *Chorus idem repetat post unumquemque Versum, cantore incipiente quotienscunque dicatur* Salve, festa dies. *Percantetur primus Versus a prædictis clericis in medio chori, antequam procedat processio.*"

Chorus. Salve, festa dies.

℣. Tempora florigero rutilant distincta sereno,
Et majore poli lumine porta patet.
Chorus. Salve, festa dies.

℣. Altius ignivomum solem cœli orbita ducit,
Qui vagus oceanas exit et intrat aquas.
Chorus. Salve, festa dies.

℣. Namque triumphanti post tristia tartara Christo
Undique fronde nemus, gramina flore favent.
Chorus. Salve, festa dies.

℣. Legibus inferni oppressis super astra meantem
Laudant rite Deum lux, polus, arva, fretum.
Chorus. Salve, festa dies.

℣. Qui crucifixus erat Deus ecce per omnia regnat,
Dantque Creatori cuncta creata precem.
Chorus. Salve, festa dies.

℣. Nobilitas anni, mensium decus, alme dierum,
Horarum splendor, scrupula cuncta patent.
Chorus. Salve, festa dies.

℣. Christus salus rerum, bone conditor atque redemptor,
Unica progenies ex deitate Patris.
Chorus. Salve, festa dies.

℣. Qui genus humanum cernens mersisse profundo,
Ut hominem eriperes, es quoque factus homo.
Chorus. Salve, festa dies.

In statione ante crucem incipiatur Responsorium:

Sedit angelus ad sepulcrum Domini, stola claritatis coopertus; dentes eum mulieres nimio terrore perterritæ astiterunt a longe; tunc cutus est angelus, et dixit eis.

. Nolite metuere, dico vobis; quia ille quem quæritis mortuum, jam vit, et vita hominum cum eo surrexit. Alleluya.

Tres Sacerdotes in pulpito versis vultibus ad Processionem canent:

V. Crucifixum in carne laudate,
Et sepultum propter vos glorificate,
Resurgentemque de morte adorate. Nolite.

'. *(sacerdotalis).* Surrexit Dominus de sepulchro.

Oratio.

Deus, qui pro nobis Filium tuum crucis patibulum subire voluisti, t inimici a nobis expelleres potestatem, concede nobis famulis tuis ut surrectionis gratiam consequamur. Per Dominum.

Ad introitum Chori.

Responsorium. Christus resurrexit, *ut in aurora Paschali.*

'. In resurrectione tua.

Oratio. Præsta, quæsumus.

Ad Vesperas in Processione.*

Finita Oratione cum Benedicamus Domino, *fiat Processio hoc ordine. 'rimo pueri aqua benedicta, deinde ceroferarii, et post eos cruciferarius; Antiphona assignetur per rectorem Chori alicui majorum ex illa parte, bi Chorus non regitur principaliter sed secondarie,* Alleluya, *ut postea otatur. Deinde intonetur per rectorem illius partis,* Laudate pueri

---

* Sir John Lawson's MS. Manual, A.D. 1405 :—

In die Paschæ ad Processionem in Vesperis.

Antiphona. Alleluya, *assignetur per rectores Chori ex alia parte ubi horus non regitur alicui majori ex eadem parte.*

Antiphona. Alleluya. Laudate pueri Dominum : laudate nomen omini, *et cetera, et prosequatur ex altera parte Chori post quemlibet verum Psalmi.*

Antiphona. Alleluya, alleluya, alleluya.

Psalmus. Laudate pueri. Gloria Patri. Sicut erat. Alleluya, lleluya, alleluya.

Post Antiphonam statim sequatur a duobus ceroferariis candelas rtantibus, alleluya. Laudate *usque ad* Domini, *non repetatur* alleluya, *d statim sequatur a duobis pueris.*

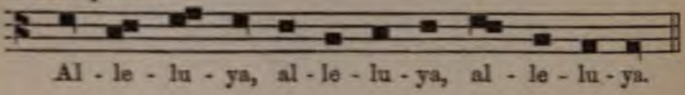
. Surrexit Dominus vere. Et apparuit Simoni, alleluya.

Oratio. Deus qui multiplicas, *et cetera.*

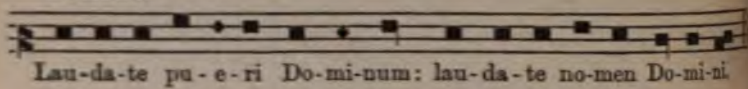
Tunc ordinetur Processio coram cruce, et assignetur Antiphona,

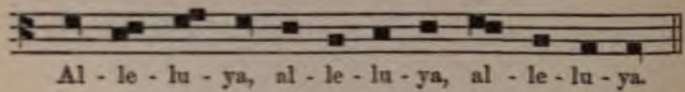
Dominum; *et sequatur pars illa totum versum usque in finem. Fin vero versu, iteretur ab alia parte Chori,* Alleluya, alleluya, alleluya. *D sic altera pars ut prius dicat; et singuli versus modulentur ab alia part, qua incipiebatur Psalmus, et ab altera parte repetatur.*

Antiphona.

Psalmus.

Sit nomen Domini benedictum: et nunc et usque in sæculum, alleluya.

A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen Domini, alleluya.

Excelsus super omnes gentes Dominus: et super cælos gloria ejus, alleluya.

Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat: humilia re picit in cælo et in terra, alleluya.

Alleluya, *per rectorem aliæ partis ubi Chorus regitur alicui majori e illa parte.*

Antiphona. Alleluya, alleluya, alleluya.

Psalmus. In exitu Israel de Egypto, domus Jacob de populo barbaro, *et sic totus Psalmus percantetur. Quære Psalmum ut supra.*

Deinde percantetur Responsorium. Rex noster, *et cetera.* Ad Patris *et cetera.*

V. Omnia. Ad Patris.

Deinde primum Versiculum. Surrexit Dominus de sepulchro: Q pro nobis pependit in ligno. Alleluya.

Oratio. Deus qui pro nobis, *et cetera.*

Tunc progrediatur Processio ad altare beatæ Mariæ Virginis cum h Antiphona: Alma redemptoris, *et cetera.*

V. Post partum, *et cetera.* Dei genetrix, intercede pro nobis. Allelu

Oratio. Gratiam tuam.

In introitu Chori de omnibus Sanctis. Lux perpetua lucebit san tuis, Domine, alleluya: et æternitas temporum, alleluya, allelu alleluya.

V. Vox lætitiæ et exultationis in tabernaculis justorum, alleluya.

Oratio. Præsta, *et cetera.*

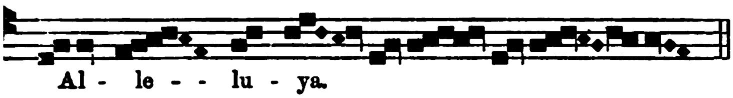
Suscitans a terra inopem: et de stercore erigens pauperem, alleluya.

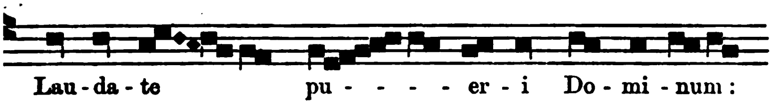
Ut collocet eum cum principibus: cum principibus populi sui, alleluya.

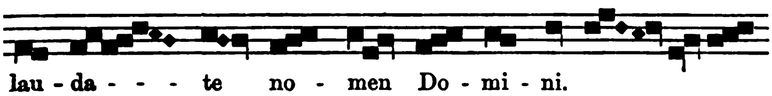
Qui habitare fecit sterilem in domo: matrem filiorum lætantem, alleluya.

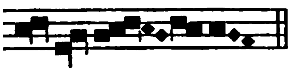
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Versus.

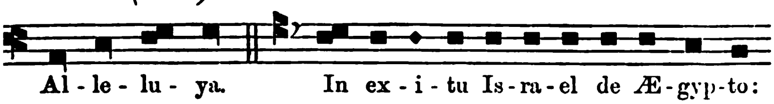
In statione ad fontes.

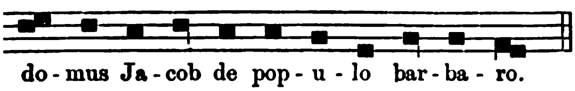
Oratio.

Deus, qui multiplicas ecclesiam tuam in sobole renascentium; fac eam gaudere propitius de suorum profectibus filiorum. Per Dominum nostrum.

Redeundo a fontibus usque ad crucifixum Antiphona assignetur alicui majori ex illa parte, ubi Chorus principaliter regitur: unum repetatur alleluya *post singulos versus.*

Psalmus (cxiii.)

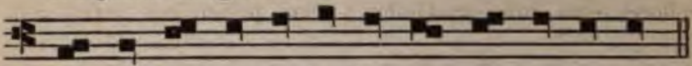

Facta est Judæa sanctificatio ejus: et Israel potestates ejus, *et cetera, usque ad finem Psalmi.*

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Et sequatur Antiphona.

In statione ante crucem.

Responsorium.

Rex noster in cruce debellans mortis principem tulit fortior armato spolia; diluculo resurgens in gloriam, processit in mundum, reliquit sudarium in sepulcro: ad patris solium victor revexit tropæum, alleluya.

Versus cantetur in medio Processionis:

O mira Christi regis clementia, quis vidit talia? Latronis crucem tolerans, jubet cherubin gladium versantem crucis socio latroni Paradisum aperire. Ad Patris.

V. *(sacerdotalis).* Surrexit Dominus de sepulcro.

Oratio.

Deus, qui pro nobis Filium tuum crucis patibulum subire voluisti, ut inimici a nobis expelleres potestatem; concede nobis famulis tuis, ut resurrectionis gloriam consequamur. Per.

Ad introitum Chori Antiphona:

Alma redemptoris mater, quæ pervia cæli
Porta manes et stella maris, succurre cadenti,
Surgere qui curat, populo: tu quæ genuisti,
Natura mirante, tuum sanctum genitorem,
Virgo prius ac posterius, Gabrielis ab ore
Sumens illud Ave, peccatorum miserere. Alleluya.

V. *(sacerdotalis).* Post partum virgo inviolata permansisti.

V. Ave Maria.

Oratio.

Gratiam tuam quæsumus, Domine, mentibus nostris infunde, ut qui angelo nuntiante Christi Filii tui incarnationem cognovimus, per passionem ejus et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per Christum.

De omnibus Sanctis Antiphona:

Lux perpetua lucebit sanctis tuis, Domine, alleluya, et æternitas temporum. Alleluya, alleluya, alleluya.

V. *(sacerdotalis).* Vox lætitiæ et exultationis.

Oratio. Præsta, quæsumus, omnipotens, Deus, *ut supra in Resurrectione.*

FERIA SECUNDA.

Ad Processionem ad fontem.

Antiphona. Alleluya.

Psalmus. Laudate pueri.

V. (sacerdotalis). Surrexit Dominus vere.

Oratio.

Deus, qui omnes in Christo renatos genus regium et sacerdotale fecisti; da nobis velle et posse quæ præcipis, ut populo ad æternitatem vocato una sit fides mentium et pietas actionum. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit et regnat.

Antiphona. Alleluya.

Psalmus. In exitu Israel, *et cetera.*

Ante Crucem, Antiphona: Christus resurrexit, *ut supra.*

Memoria de domina cum Antiphona:

Speciosa facta es et suavis in deliciis virginitatis, sancta Dei genetrix; quam videntes filiæ Sion vernantem in floribus rosarum et liliis convallium beatissimam prædicaverunt, et reginæ laudaverunt eam, alleluya.

Versus, Oratio, ut supra de omnibus Sanctis.

FERIA TERTIA.

Ut in die Paschæ cum hac Oratione:

Deus, qui credentes in te populos fonte baptismatis innovasti; hanc renatis in Christo concede custodiam, ut nullo erroris impulsu gratiam tuæ benedictionis amittant. Per eundem.

De Domina Ave regina, *quære supra post Octavas Epiphaniæ.*

Versus, Oratio, ut supra.

De omnibus Sanctis, ut supra.

FERIA QUARTA.

Ad Processionem ad fontem ut supra Feria secunda cum Oratione:

Deus, qui credentes in te populos gratiæ tuæ largitate multiplicas; respice propitius ad electionem tuam, ut qui sacramento baptismatis sunt renati regni cælestis mereantur introitum. Per Christum.

De Domina Antiphona: Anima mea.

IN OCTAVA PASCHÆ ET CETERIS DOMINICIS USQUE AD ASCENSIONEM DOMINI.

Ad Processionem Chori cantetur Responsorium:

Ego sum Alpha et OO, primus et novissimus, initium et finis, qui

ante mundi principium et in sæculum sæculi vivo in æternum: Manus meæ, quæ vos fecerunt, clavis confixæ sunt; propter vos flagellis cæsus sum, spinis coronatus sum; aquam petii pendens, et acetum porrexerunt in escam meam; mortuus sum, et sepultus sum; resurrexi, vobiscum sum. Videte, quia ego ipse sum, et non est Deus præter me. Alleluya.
℣. Ego sum vestra redemptio; Ego sum rex vester; Ego vos resuscitabo in die novissimo. Videte.

In eundo Responsorium: Sedit angelus.

Ad introitum Chori Responsorium: Christus resurgens.
℣. In resurrectione.

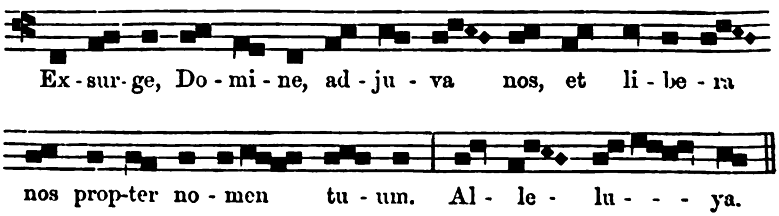
Oratio. Præsta, quæsumus. Qui tecum.

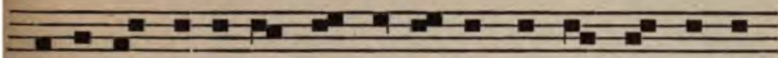
Feria Secunda in Rogationibus.

Notandum quod Feria secunda in Rogationibus in Processionibus flexis genibus a toto Choro, Sacerdote incipiente, surgentibus dicitur Antiphona:

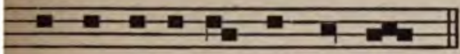
Surgite, sancti, de mansionibus vestris; loca sanctificate, plebem benedicite, et nos humiles peccatores in pace custodite, alleluya. In nomine Domini Dei nostri ambulabimus, nos et omnis populus; quoniam de Sion exibit lex, et verbum Domini de Hierusalem. Regnabit Dominus in æternum, alleluya.
℣. De Hierusalem exeunt reliquiæ, et salvatio de monte Sion; propterea protectio erit huic civitati, et salvabitur propter David famulum ejus, alleluya. Parce, Domine, parce populo tuo quem redemisti, Christe, sanguine tuo, et non in æternum irascaris nobis, alleluya, alleluya.
℣. Iniquitates nostræ, Domine, multiplicatæ sunt super capita nostra; delicta nostra creverunt usque ad cælos; parce, Domine, et inclina super nos misericordiam tuam, alleluya. Inundaverunt aquæ, Domine, super capita nostra; invocabimus nomen tuum de lacu novissimo; ne avertas faciem tuam singultu nostro, alleluya.

Item alia Antiphona in eundo cantanda:

De-us au - ri-bus nos - tris au - di - vi - mus, pa - tres nos - tri

an-nun-ti-a-ve-runt no - bis.

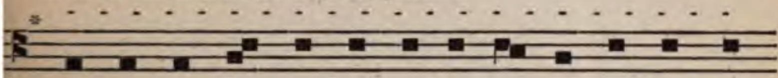
Psalmus (xliii.)

Exsurge, Domine, adjuva nos. Opus quod operatus in diebus eorum et in diebus antiquis, *et cetera, usque in finem Psalmi.*

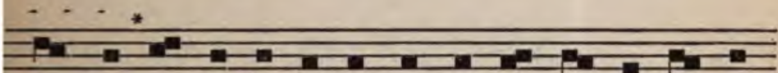
Gloria Patri et Filii et Spiritu Sancto. Sicut erat.

℣. Exsurge, Domine, adjuva nos.

Item in eundo cantetur hæc Antiphona :

Ky - rie e - ley - son qui pre - ti - o - so san - gui - ne

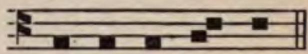

mun-dum e - ri - pu - is - ti de ma - le - dic - ti fau - ce

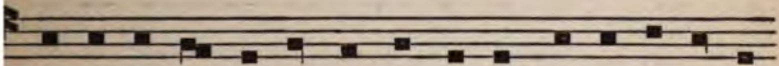

dra - co - nis.

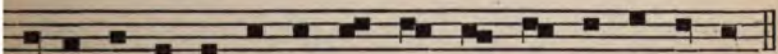
Chorus idem repetit :

Ky - ri - e eley-son.

Sanc-ta Ma - ri - a, quæ-su-mus, al-mum pos - ce - re re-gem

ju-re me-men-to, sal-vet ut om - nes nos ju - bi-lan - tes.

Chorus. Kyrie eleyson.

Et sic dicantur omnia nomina sanctorum sanctarumque de linea secundum exigentiam itineris. Cum perventum fuerit ad loca stationis, legatur Evangelium.

* In the old editions these notes are a third lower: but there are several reasons for concluding that the clef has been misplaced.

Ad introitum cantatur hæc Antiphona :

Salvator mundi, salva nos omnes. Sancta Dei genetrix, virgo semper Maria, ora pro nobis; precibus quoque sanctorum apostolorum, martyrum et confessorum atque sanctarum virginum suppliciter petimus, ut a malis omnibus eruamur, bonisque omnibus nunc et semper perfrui mereamur, alleluya.

V. (sacerdotalis). Lætamini in Domino, et exsultate justi, et gloriamini omnes recti corde.
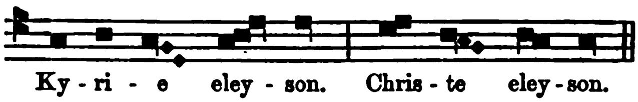
Oratio.

Vide, Domine, infirmitates nostras, et intercedentibus omnibus sanctis tuis celeri nobis pietate succurre. Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. Qui tecum.

Feria Tertia.

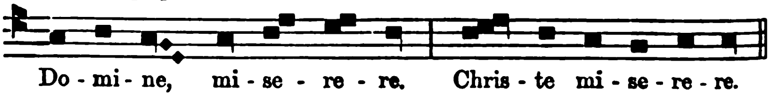
Ad Processionem, ut supra Feria secunda præcedente.

Cum perventum fuerit ad loca stationis, legatur Evangelium, ut supra; et postea procedat Processio cantando Litaniam hoc modo :

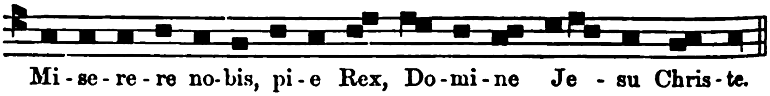

Chorus repetat ; Kyrie eleyson.
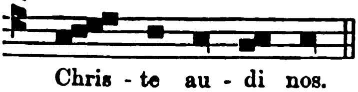
[*Et*] *sic* [*in*] *sequentibus :*

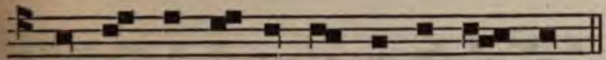

Chorus. Domine, miserere.

Chorus. Miserere nobis.

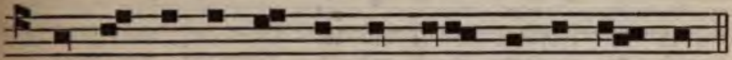

Chorus. Domine, miserere.

Sanc - ta Ma - ri - a, o - ra pro no - bis.

Chorus. Kyrie eleyson.

Sanc - ta De - i ge - ne - trix : o - - ra pro no - bis.

Chorus. Domine, miserere.

Sancto virgo virginum, ora pro nobis.

Chorus. Miserere.

Sancte Michael, ora pro nobis.

Chorus. Christe, audi.

Sancte Gabriel, ora pro nobis.

Chorus. Domine, miserere.

Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro nobis.

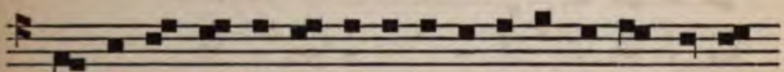
Chorus. Miserere.

Et sic dicantur omnia nomina sanctorum sanctarumque Litaniæ secundum exigentiam itineris.

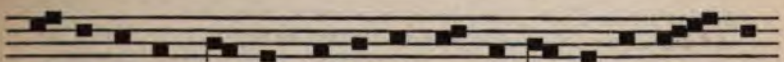
Ad introitum Antiphona : Salvator mundi, *cum Versu et Oratione ut supra.*

In Vigilia Ascensionis.

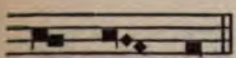
Ad Processionem ut supra Feria secunda præcedente. Cum perventum fuerit ad locum stationis, legatur Evangelium ut supra Feria secunda : et redeat Processio cantando Litaniam hoc modo :

Au - fer a no - bis, Do - mi - ne, in - i - qui - ta - tes nos - tras, ut

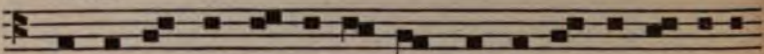
me - re - a - mur pu - ris men - ti - bus in - tro - i - re ad sanc - ta

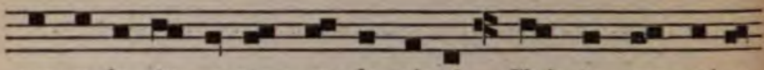
sanc - to - rum.

Chorus. Aufer.

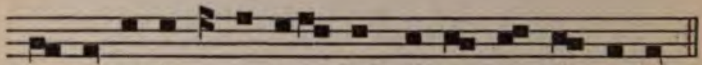
Versus.

Mi - se - re - re, mi - se - re - re, mi - se - re - re, Do - mi - ne,

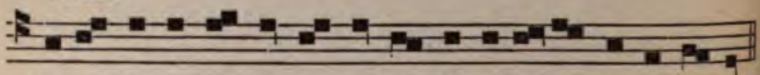
pop - u - lo tu - o quem re - de - mis - ti Chris - te, san - gui - ne

tu - o ne in æ - ter - num i - ras - ca - ris no - bis.

Chorus. Miserere.

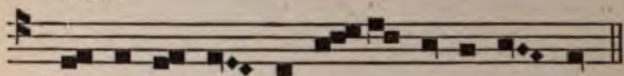
Versus.

Ex - au - di, ex - au - di, ex - au - di, Do - mi - ne, pre - ces nos - tras.

Chorus. Exaudi.

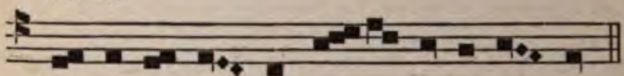
Versus.

Sanc - ta Ma - ri - a, o - - - - ra pro no - bis.

Chorus. Aufer a nobis, Domine.

Versus.

Sanc - te Mi - cha - el, o - - - ra pro no - bis.

Chorus. Aufer.

Et dicatur Litania per circuitum.
Ad introitum Chori Antiphona, et cetera ut supra.

In die Ascensionis Domini.

Ad Processionem in exitu Chori dicatur Responsorium :

Omnis pulchritudo Domini exaltata est super sidera : species ejus in nubibus cæli. Et nomen ejus in æternum permanet, alleluya.

V. A summo cælo egressio ejus ; et occursus ejus usque ad summum ejus. Et nomen.

*Sequatur Prosa.**

℣. Salve, festa dies toto venerabilis ævo,
Qua Deus ad cælos scandit et astra tenet.
Chorus. Salve.

℣. Qui paucis postquam surrexerat ipse diebus,
Pectora confirmans, discipulos solidat;
Chorus. Salve.

℣. Atque potestatem laxandi crimina præstans,
Discipulos pariter posse ligare dedit.
Chorus. Salve.

℣. Ite, meum nomen per totum gentibus orbem
Dicite credentibus notificare Deum.
Chorus. Salve.

℣. Et qui crediderit et quem baptismatis unda
Tinxerit in Christi nomine, salvus erit.
Chorus. Salve.

℣. Quem mittam vobis vos Spiritus ille docebit,
In linguis variis omnia posse loqui.
Chorus. Salve.

℣. Post modicum veniet qui suggeret omnia vobis,
Et visurus eum vado parare locum.
Chorus. Salve.

℣. Hoc cum dixisset, cunctis cernentibus illum,
Nubes suscepit, dum supra astra meat.
Chorus. Salve.

Non relinquam vos orphanos, alleluya, vado et venio ad vos. Et gaudebit cor vestrum, alleluya, alleluya.

℣. Nisi ego abiero Paraclitus non veniet: dum assumptus fuero, mittam vobis eum. Et gaudebit.

Gloria Patri et Filio et Spiritu Sancto. Alleluya.

Oratio non dicitur.

In die Pentecostes.

In exitu Chori Responsorium:

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto et cœperunt loqui, prout Spiritus

* The melody for the Prose is the same as that for Easter Day.

Sanctus dabat eloqui illis; et convenit multitudo dicentium, alle[l]

℣. Loquebantur variis linguis Apostoli magnalia Dei.

Gloria Patri et Filio et Spiritu Sancto. Alleluya.

*Sequitur Prosa.**

℣. Salve, festa dies toto venerabilis ævo,
Qua nova de cælo gratia fulsit humo.
Chorus. Salve.

℣. Spiritus ecce Deus †privato que quo† ejus,
Ignis adest specie discipulis hodie.
Chorus. Salve.

℣. Mentibus humanis infudit opes deitatis,
A Patre procedens, mystica dona ferens.
Chorus. Salve.

℣. Non cessat variis Christi magnalia linguis,
Plebs benedicta loquens gentibus omnigenis.
Chorus. Salve.

℣. Laus tibi, vitæ Pneuma sacrum fons, lux animarum,
Omnia vivificans semper et irradians.
Chorus. Salve.

℣. Pax Deus omne bonum, dulcis concordia morum,
Reple corda tuo munere mellifluo.
Chorus. Salve.

℣. Poscimus omnipotens, terram, mare, sidera replens,
Nos tibi purifica, protege, vivifica.
Chorus. Salve.

℣. Intima, Domine, ad prægustatæ Sophiæ,
Qua redolet cherubim prædictus ordo Dei.
Chorus. Salve.

℣. Nostra pie tangat seraphin carbunculus ora,
Ut mens perpetuo flagret amore tuo.
Chorus. Salve.

Ad introitum dicitur hoc Responsorium:

Loquebantur variis linguis Apostoli, alleluya, magnalia Dei. [R]
Spiritus Sanctus dabat eloqui illis, alleluya. Repleti sunt omnes S[piritu]
Sancto et cœperunt loqui. Prout.

* The melody is the same as before. † *Sic libri.*

IN DIE SANCTÆ TRINITATIS.*

Ad Processionem in exitu.
Responsorium. Stirps Jesse.

In eundo Responsorium. Benedicat nos *cum Versiculo.* Gloria Patri. *Deinde fiat memoria de sancta Cruce.*

Ad introitum Chori Responsorium de Sancto loci.

Iste ordo servetur in omnibus Festis principalibus in Dominica contingentibus usque ad Adventum Domini, ubi Processio non habetur propria, cum Responsorio de Trinitate secundum ordinem. In eundo ante crucem Antiphona de cruce secundum ordinem. In minoribus Festis Duplicibus in Dominicis contingentibus in exitu Chori dicitur istud Responsorium.

Felix namque es, sacra virgo Maria, et omni laude dignissima, Quia ex te ortus est sol justitiæ Christus Deus noster.

℣. Ora pro populo; interveni pro clero; intercede pro devoto femineo

---

* Sir John Lawson's MS. :—

IN FESTO S. TRINITATIS.

Ad Processionem Antiphona: Stirps Jesse. Et super.
℣. Virga Dei. Et super.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
℣. Post partum virgo inviolata permansisti:
Dei genetrix, intercede pro nobis.
Oratio.
Famulorum tuorum, quæsumus, Domine, delictis ignosce, ut qui tibi placere de actibus nostris non valemus, genetricis Filii Domini Dei nostri intercessione salvemur. Per eundem Christum.
Responsorium. Benedicat. Et metuant.
℣. Deus.
In introitu Chori Responsorium: Benedictus.
℣. Replebitur.
℣. Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu:
Laudemus et superexaltemus eum in sæcula.
Oremus.
Omnipotens sempiterne Deus, qui dedisti nobis famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, et in potentia majestatis adorare unitatem; quæsumus, ut ejusdem fidei firmitate ab omnibus muniamur adversis. Per.
Istud Responsorium sequens dicatur tertio loco die Animarum tantum:
Memento, quæso, Domine, quod sicut lutum feceris me et in pulverem

sexu: sentiant omnes tuum levamen, quicunque celebrant tı memorationem. Quia.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Quia.

Sequitur Antiphona de cruce et Responsorium de Trinitate Responsorium.

Stirps Jesse virgam produxit virgaque florem,
Et super hunc florem requiescit Spiritus almus.

℣. Virga Dei genetrix virgo est, flos filius ejus. Et s

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Requiescit Spiri

In eundo Responsorium. Benedicat nos *cum Versiculo* Gl *et cetera.*

Memoria de cruce ut supra notatur.

De Trinitate primum Responsorium.

Benedicat nos Deus, Deus noster; benedicat nos Deus, e eum omnes fines terræ.

℣. Deus misereatur nostri; et benedicat nos Deus. Et metus

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

Sequitur secundum Responsorium.

Benedictus Dominus Deus Israel, qui facis mirabilia solus. dictum nomen majestatis ejus. In æternum.

℣. Replebitur majestate ejus omnis terra; fiat, fiat. Et metu

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et metuant.

---

reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me ı pelle et carne vestisti me, ossibus et nervis compegisti me.

℣. Convertere, Domine, convertere, et eripe animam meam: s fac propter misericordiam tuam. Nonne.

Hoc sequens Responsorium dicatur sexto loco die Animarum

Congregati sunt, Deus, ad devorandum me seductores m tenentes mala quæ gessi. Ergo vociferantur dicentes, Deus derel persequimini et comprehendite eum, quia non est qui liberet eu meus ne elongeas a me: Deus meus, in auxilium meum respic Deus meus in adjutorium meum intende.

℣. Delicta juventutis meæ ne memineris, Domine, et ne aver tuam a me, quoniam tribulor: velociter exaudi me, Domine. I

Hoc sequens Responsorium dicatur octavo loco die Animarum Responsorium.

Absolve, Domine, animas eorum ab omni vinculo delictor eas tormentum mortis attingat: Non reorum catena consti miseratio tua in pacis ac lucis regione constituat.

℣. Et quæ illis sunt, Domine, dignæ cruciatibus culpæ, tu lenitatis indulge. Non reorum.

Tertium Responsorium.

Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus, qui facis mirabilia.

℣. Notam fecisti in populis virtutem tuam; redemisti in brachio tuo populum tuum. Tu es.

Gloria Patri et Filio et Spirituo Sancto. Tu es.

Quartum Responsorium.

Magnus Dominus, et magna virtus ejus, Et sapientiæ ejus non est numerus.

℣. Magnus Dominus et laudabilis valde; et magnitudinis ejus non est finis. Et sapientiæ.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et sapientiæ.

Quintum Responsorium.

Gloria Patri genitæque proli et tibi, compar utriusque semper Spiritus alme, Deus unus omni tempore sæcli.

℣. Da gaudiorum præmia, da gratiarum munera, dissolve litis vincula, astringe pacis fœdera. Omni.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Omni.

Sextum Responsorium.

Honor, virtus et potestas et imperium sit Trinitati in Unitate, Unitati in Trinitate, In perenni sæculorum tempore.

℣. Trinitate lux perennis unitati sit decus perpetim. In perenni.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. In perenni.

Septimum Responsorium.

Summæ Trinitati, simplici Deo, una Divinitas, æqualis gloria, coæterna majestas Patri prolique sanctoque Flamini, Qui totum subdit suis orbem legibus.

℣. Præstet nobis gratiam Deitas beata Patris ac Nati pariterque Spiritus almi. Qui totum.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Qui totum.

Octavum Responsorium.

Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio In sæcula sempiterna, O beata Trinitas.

℣. Et benedictum nomen gloriæ tuæ sanctum et laudabile et superexaltatum. In sæcula.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. In sæcula.

Nonum Responsorium.

Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu; laudemus et superexaltemus eum, In sæcula.

℣. Benedictus es, Domine, in firmamento cæli et laudabilis et gloriosus. In sæcula.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. In sæcula.

In Festo Corporis Christi.

In exitu Chori Responsorium.

Homo quidam fecit cenam magnam, et misit servum suum hora cene dicere invitatis ut venirent, Quia parata sunt omnia.

℣. Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. Quia parata.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Quia parata.

℣. (*Sacerdotes*). Panem de celo prestitisti eis.

Oratio.

Deus, qui nobis sub sacramento mirabili passionis tue memoriam reliquisti; tribue, quesumus, ita nos corporis et sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tue fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui.

*Sequitur Prosa.**

℣. Salve, festa dies toto venerabilis evo,
Qua Deus ecclesiam ditat honore suam.
Chorus. Salve.

℣. Hac die leta post tristia Tartara spreta,
Gratia successit, perdita vita redit.
Chorus. Salve.

℣. Hoc corpus Christi salvans de funere tristi,
Manna figuravit, littera prisca canit.
Chorus. Salve.

℣. Hoc verbum Patris celi formator et orbis,
Cum Patre cuncta creat et deitate beat.
Chorus. Salve.

℣. Angelis est panis summa refectio sacris,
Sed sensu vanis nil valet iste panis.
Chorus. Salve.

℣. Hoc corpus verum firmans primordia rerum,
Inferos confregit atque redempta regit.
Chorus. Salve.

℣. Laudem complacuit, carnem sine semine sumpsit,
Virginis et matris viscera sacra replet.
Chorus. Salve.

* The melody is the same as in the other similar Proses.

℣. In cena residens corpus cum sanguine sumens,
Discipulos pavit, mystica dona dedit.
Chorus. Salve.

℣. Intactæ matris natus sapientia Patris,
Constat in altari victima vera Dei.
Chorus. Salve.

℣. In cruce regnavit, moriens mortem superavit,
Et mundi maculas sanguis et unda lavit.
Chorus. Salve.

℣. Palmas extendit, vitam pro morte rependit,
Post triduum surgens corpus ad alta vehens.
Chorus. Salve.

℣. Perpetuam requiem, tu fons et origo bonorum,
Hunc servando chorum da sine nocte diem.
Chorus. Salve.

l introitum Chori. Responsorium.
ıus panis et unum corpus multi sumus Omnes qui de uno pane ıno calice participamus.
rasti in dulcedine tua pauperi, Deus, qui habitare facis unanimes ıo. Omnes.
oria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Omnes.

In Dominicis diebus usque ad Adventum Domini.

exitu Chori. Antiphona.
ıima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est; quæsivi, et non illum; vocavi, et non respondit mihi. Invenerunt me custodes is, percusserunt me et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum es murorum. Filiæ Hierusalem, nuntiate dilecto, quia amore o.
tempore Paschali. Alleluya.
tiphona.
ta pulchra es, amica mea, et macula non est in te; favus distillans ua, mel et lac sub lingua tua, odor unguentorum tuorum super aromata; jam enim hiems transiit, imber abiit et recessit, flores erunt, vineæ florentes odorem dederunt, et vox turturis audita est a nostra. Surge, propera, amica mea, veni de Libano; veni, beris.
tempore Paschali. Alleluya.

Antiphona.

Beata Dei genitrix, Maria virgo perpetua, templum Domini, sacrarium Spiritus Sancti, sola sine exemplo placuisti Domino Jesu Christo; ora pro populo, interveni pro clero, intercede pro devoto femineo sexu.

In tempore Paschali. Alleluya.

Antiphona.

Ave regina cælorum; ave Domina angelorum. Salve, radix sancta, ex qua mundo lux est orta; gaude gloriosa, super omnes speciosa; vale valde decora, et pro nobis semper Christum exora.

In tempore Paschali. Alleluya.

℣. Ave Maria *vel* Post partum: *alternatim dicantur.*

Oratio.

Concede nos famulos tuos, quæsumus, Domine Deus, perpetua mentis et corporis salute gaudere, et gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessione a præsenti liberari tristitia et æterna perfrui lætitia. Per Dominum.

Famulorum tuorum, quæsumus, Domine, delictis ignosce, ut qui tibi placere de actibus nostris non valeamus, genetricis Filii tui Domini nostri intercessione salvemur. Per eundem.

Et cum Antiphona de cruce secundum ordinem.

Antiphona.

O crux admirabilis, evacuatio vulneris, restitutio sanitatis, adoremus crucis signaculum, per quod salutis sumpsimus sacramentum.

Antiphona.

Tuam crucem adoramus, Domine; tuam gloriosam recolimus Passionem; miserere nobis, qui passus es pro nobis.

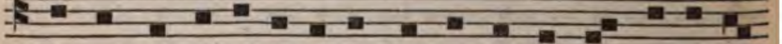
Antiphona.

Salvator mundi, salva nos; qui per crucem et sanguinem tuum redemisti nos, auxiliare nobis, te deprecamur, Deus noster.

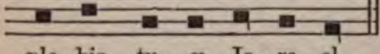
Et cetera ut supra notantur.

In Purificatione beatæ Mariæ Virginis,

Dum illuminantur candelæ, cantetur hæc Antiphona:

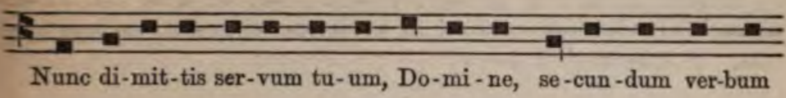

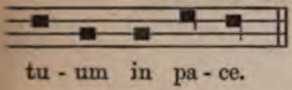
Lu-men ad re-ve-la-ti-o-nem gen-ti-um et glo-ri-am

ple-bis tu-æ Is-ra-el.

Versus.

Ad processionem in exitu Chori. Antiphona.

Ave, gratia plena, Dei genetrix virgo, ex te enim ortus est sol justitiæ, illuminans quæ in tenebris sunt. Lætare tu, senior juste, suscipiens in ulnas liberatorem et resurrectionem.

Item alia Antiphona.

Adorna thalamum tuum, Sion, et suscipe regem Christum; amplectere Mariam, quæ est cælestis porta, ipsa enim portat regem gloriæ; novo lumine subsistit virgo adducens in manibus filium ante luciferum, quem accipiens Symeon in ulnas suas prædicavit populis Dominum Deum esse vitæ et mortis, et salvatorem mundi.

Sequitur Responsorium.

Gaude, gaude, gaude, Maria virgo, cunctas hæreses sola interemisti, quæ Gabrielis archangeli dictis credidisti. Dum virgo Deum et hominem genuisti, et post partum virgo inviolata permansisti.

℣. Gabrielem archangelum scimus divinitus te esse affatum; uterum tuum de Spiritu Sancto credimus impregnatum; erubescat Judæus infelix, qui dicit Christum ex Joseph semine esse natum. Dum virgo.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Dum virgo.

Sequatur Prosa.

Inviolata, integra et casta es, Maria, quæ es effecta fulgida cæli porta. O mater alma Christi carissima, suscipe laudum pia precamina; nostra ut pura pectora sint et corpora quæ nunc flagitant devote, voxque et corda. Tu da per precata dulcisona nobis perpetua frui vita. O beata, O benigna, O beata, quæ sola inviolata permansisti.

Ad introitum Chori Responsorium.

Cum inducerent puerum Christum parentes ejus, accepit eum Symeon in ulnas suas, et benedixit Deum, et dixit: Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace.

℣. Accipiens Symeon puerum in manibus, gratias agens, exclamavit dicens: Nunc dimittis.

℣. (*sacerdotalis*). Accipiens Simeon puerum in manibus.

Oratio.

Exaudi, quæsumus, Domine, plebem tuam, et quæ extrinsecus annua tribuis devotione venerari in terris, assequi gratiæ tuæ luce concede. Per Dominum nostrum.

In Annuntiatione beatæ Mariæ, virginis.

In exitu Responsorium.

Christi virgo dilectissima, virtutum operatrix, opem fer miseris; Subveni, Domina, clamantibus ad te jugiter. Quoniam peccatorum mole premimur, et non est qui adjuvet. Subveni.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Subveni.

Ad introitum dicitur Responsorium.

Quomodo fiet illud, respondit Maria, Quoniam virum non cognosco? Angelus ad hæc: Spiritus Sanctus superveniet in te, Et virtus Altissimi obumbrabit tibi, alleluya.

℣. Ideo quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius dei. Spiritus Sanctus.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et virtus.

℣. *(sacerdotalis).* Ave, Maria gratia plena, Dominus tecum.

Oratio.

Deus, qui de beatæ Mariæ virginis utero Verbum tuum, angelo nuntiante, carnem suscipere voluisti; præsta supplicibus tuis, ut qui vere eam Dei genetricem credimus, ejus apud te intercessionibus adjuvemur. Per eundem.

In Festo sancti Willelmi.

In exitu Chori. Antiphona.

O Willelme, pastor bone,
Cleri pater et patrone
Mundi, nobis in agone
Confer opem, et depone
Vitæ sordes, et coronæ
Cælestis da gaudia.

℣. *(sacerdotalis).* Ora pro nobis, beate Willelme.

Oratio.

Deus, qui nos beati Willelmi confessoris tui atque pontificis meritis et intercessione lætificas; concede propitius, ut qui ejus beneficia poscimus, dono tuæ gratiæ consequamur. Per Christum.

Ad introitum Chori, ut supra notatur.

In Festo Nativitatis sancti Johannis Baptistæ.

exitu dicatur Stirps Jesse, *et cetera.*
eundo dicatur Responsorium.
er natos mulierum non surrexit major Johanne Baptista, Qui
)omino præparavit in eremo.
t homo missus a Deo, cui nomen erat Johannes. Qui viam.
erdotalis). Fuit homo missus a Deo.
tio.
as, qui præsentem diem honorabilem nobis in beati Johannis
ate fecisti; da populis tuis spiritualium gratiam gaudiorum, et
n fidelium mentes dirige in viam salutis æternæ. Per Christum.
introitum ut supra notatur.

In Festo apostolorum Petri et Pauli.

exitu Chori Responsorium: Stirps Jesse, *et cetera.*
eundo Responsorium:
rnelius centurio, vir religiosus ac timens Deum vidit manifeste
m Dei dicentem sibi: Corneli, mitte et accersi Simonem qui
ıinatur Petrus; hic dicet tibi, Quid te oporteat facere.
m orasset Cornelius, nondum in Christo renatus, apparuit ei
s dicens, Corneli. Quid te oporteat facere.
ɔria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Quid te oporteat facere.
uitur Responsorium:
;re, amas me? Tu scis, Domine, quia amo te. Pasce oves meas.
non Johannis, diligis me plus his? Tu scis, Domine, quia amo
asce.
ɔria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Pasce.
cerdotalis). Tu es Petrus, et super hanc petram.
tio.
us, qui hodiernam diem apostolorum tuorum Petri et Pauli
io consecrasti; da ecclesiæ tuæ eorum in omnibus sequi præ-
ı, per quos religionis sumpsit exordium. Per Christum.
introitum Chori, ut supra notatur.

In Ad Vincula sancti Petri.

exitu Responsorium: Stirps Jesse, *et cetera.*
eundo Responsorium:
odcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis; Et
ınque solveris super terram, erit solutum et in cælis.

V. Tu es, inquit Petrus, Christus Filius Dei vivi. Respondens Dominus ait, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et quodcunque.

V. (sacerdotalis). Tu es Petrus, et super hanc petram.

Oratio.

Deus, qui beatum Petrum apostolum a vinculis absolutum illæsum abire fecisti; nostrorum, quæsumus, absolve vincula peccatorum, et omnia mala a nobis propitiatus exclude. Per Christum Dominum nostrum.

Ad introitum Chori Responsorium: Petre, amas me.

IN DIE ASSUMPTIONIS BEATÆ MARIÆ.

In exitu Chori Responsorium:

Ad nutum Domini nostrum ditantis honorem,
Sicut spina rosam, genuit Judæa Mariam.

V. Ut vitium virtus operiret, gratia culpam. Sicut spina.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Sicut spina.

In eundo dicitur: Stirps Jesse, *et cetera.*

Ad introitum Chori dicitur Antiphona:

Ascendit Christus super cælos et præparavit suæ castissimæ matri immortalitatis locum; et hæc est illa præclara festivitas omnium sanctorum festivitatibus incomparabilis, in qua gloriosa et felix mirantibus cælestis curiæ ordinibus ad ætherium pervenit thalamum, quo pia sui memorum immemor nequaquam existat.

V. (sacerdotalis). Exaltata es, sancta Dei genetrix.

Oratio.

Veneranda nobis, Domine, hujus diei festivitas opem conferat sempiternam, in qua sancta Dei genetrix mortem subiit temporalem, nec tamen mortis nexibus deprimi potuit, quæ Filium tuum, Dominum nostrum, de se genuit incarnatum. Qui tecum vivit.

Dominica infra ut in die, sed in eundo dicitur Responsorium:

O decus virginitatis virgo Maria, sola mater innupta, virgo ante partum, virgo in partu, virgo post partum, mater Christi, templum Dei, Domini sponsa, mundi domina et cæli regina.

V. Virginum gemma, marisque stella præfulgens, exaudi preces servorum tuorum. Mater.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Mater.

Et cetera ut supra.

IN DIE NATIVITATIS BEATÆ MARIÆ.

In exitu Responsorium:
Solem justitiæ regem paritura supremum,
Stella Maria maris hodie processit ad ortum.
. Cernere divinum lumen gaudete fideles. Stella.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Stella.
In eundo Responsorium: Stirps Jesse, *et cetera.*
Ad introitum Chori, Antiphona: Alma redemptoris, *ut supra in die* *aschæ.*
. *(sacerdotalis).* Post partum.
Oratio.
Supplicationem servorum tuorum, Deus miserator, exaudi, ut qui in ativitate Dei genetricis Mariæ congregamur, ejus intercessionibus te de instantibus periculis eruamur. Per Christum.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM,

Quocunque die evenerit.
Ad processionem in exitu Chori Responsorium:
Laudem dicite Deo nostro, omnes sancti ejus, et qui timetis Deum, usilli et magni, quoniam regnabit Dominus Deus noster omnipotens. audeamus et exultemus et demus gloriam ei.
. Genus electum, gens sancta, populus acquisitionis, memores memorum, udate Deum. Gaudeamus.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Gaudeamus.
Ad introitum Chori dicitur Responsorium:
Concede nobis, Domine, quæsumus, veniam delictorum, et inter-dentibus sanctis quorum hodie sollemnia celebramus, Talem nobis ibue devotionem ut ad eorum pervenire mereamur societatem.
. Adjuvent nos eorum merita, quos propria impediunt scelera: excuset tercessio, accusat quos actio; et qui eis tribuisti cælestis palmam iumphi, nobis veniam non deneges peccati. Talem.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Talem.
. *(sacerdotalis).* Mirabilis Deus in sanctis suis.
Oratio.
Omnipotens sempiterne Deus, qui nos omnium sanctorum tuorum erita sub una tribuisti sollemnitate venerari; tribue, quæsumus, ut sideratam nobis tuæ propitiationis abundantiam multiplicatis intercessonibus largiaris. Per Dominum.

IN FESTO UNIUS APOSTOLI ET PLURIMORUM SIMILITER.

Antiphona.

Beati eritis, cum vos oderint homines et cum separaverint vos et exprobraverint et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter Filium hominis; gaudete et exultate, ecce enim merces vestra multa est in cælo.

De apostolis Responsorium:

Cives apostolorum et domestici Dei advenerunt hodie, Portantes facem et illuminantes patriam, dare pacem gentibus et liberare populum Domini. Audite preces supplicum vitæ æternæ poscentes præmia, qui fertis in dextris manipulos justitiæ quique gaudentes advenistis hodie. Portantes.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Portantes.

V. (sacerdotalis). In omnem terram exivit sonus eorum.

Oratio.

Quæsumus, omnipotens Deus, ut beatus *N.* apostolus tuum pro nobis imploret auxilium, ut a nostris reatibus absoluti a cunctis etiam periculis eruamur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Plurimorum apostolorum. Oratio.

Deus qui nos annua apostolorum tuorum *N.* et *N.* sollemnitate lætificas; præsta ut quorum gaudemus meritis, instruamur exemplis. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

IN FESTO UNIUS EVANGELISTÆ.

Responsorium.

Quattuor animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis, et erat in medio splendor ignis, Et de igne fulgur egrediens. *V.* Erat autem quasi visio discurrens in medio quattuor animalium. Et de igne.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et de igne.

IN FESTO UNIUS MARTYRIS.

Responsorium.

Vir inclitus *N.*, martyr Domini pretiosus, succensus igne divini amoris constanter sustinuit supplicia passionis, Et per immanitatem tormentorum pervenit ad societatem angelorum.

In tempore Paschali: Alleluya.

Cujus intercessio nobis obtineat veniam, qui per tormenta passionis æternam meruit palmam et sempiternam coronam. Et per immanitatem.

Responsorium.

Miles Christi gloriose *N.* sanctissime, Tuo pio interventu, Culpas ›stras ablue.

, Ut cælestis regni sedem valeamus scandere. Tuo.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Culpas.

. *(sacerdotalis).* Gloria et honore coronasti eum, Domine: et con- ituisti eum super opera manuum tuarum.

Oratio.

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui beati *N.* martyris tui ıtalitia colimus, intercessione ejus in tui nominis amore roboremur. er Christum.

In Festo unius Confessoris.

Antiphona.

Confessor Domini *N.*, astantem plebem corrobora sancta interces- one, ut qui vitiorum pondere premimur, beatitudinis tuæ gloria sub- ›vemur, et te duce æterna præmia consequamur.

Item unius confessoris Responsorium: Miles Christi, *ut supra, in 'esto unius martyris.*

. (sacerdotalis). Amavit eum Dominus, et ornavit eum. Stola gloriæ ıduit eum.

Oratio.

Da, quæsumus, omnipotens Deus, ut beati *N.* confessoris tui atque ontificis veneranda sollemnitas et devotionem nobis augeat et salutem. 'er Christum Dominum nostrum. Amen.

In Festo unius Virginis.

Responsorium.

O mater nostra ter sancta quaterque beata,
Cum prece devota famulantum suscipe vota,
Jam Christo juncta sponsoque tuo sociata. Cum prece.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Cum prece.

. *(sacerdotalis).* Diffusa est gratia in labiis tuis.

Oratio.

Deus, qui nos beatæ *N.* virginis et martyris tuæ sollemnitate ætificas; concede propitius, ut ejus adjuvemur meritis cujus castitatis rradiamur exemplis. Per Christum.

In Festo unius Virginis non Martyris.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, da nobis in festivitate beatæ *N.* virginis uæ congrua devotione gaudere, ut et potentiam tuam in ejus transitu ıudemus et provisum nobis percipiamus auxilium. Per Christum.

In Dedicatione Ecclesiæ.

Ad Processionem. *In exitu Chori Responsorium.*

Fundata est domus Domini super verticem montium et exaltata est super omnes colles, et venient ad eam omnes gentes; Et dicent, Gloria tibi, Domine.

℣. Venientes autem venient cum exsultatione portantes manipulos suos. Et dicent.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et dicent.

*Sequatur Prosa.**

℣. Salve, festa dies toto venerabilis ævo,
Qua sponso sponsa jungitur ecclesia.
Chorus. Salve.

℣. Hæc est aula Dei, pacis locus et requiei,
Hinc et eunt inopes ad Salomonis opes.
Chorus. Salve.

℣. Filius ille David, qui nos sibi consociavit,
Hac in matre domo et Deus est et homo.
Chorus. Salve.

℣. Copula cælestis vos spiritualiter estis,
Si servando fidem esse velitis idem.
Chorus. Salve.

℣. Urbs nova Hierusalem descendens spiritualem
Attulit ornatum lucis ab arce datum.
Chorus. Salve.

℣. Hinc fidei fructum sacro baptismate ductum,
Dat rex justitiæ cælitus Ecclesiæ.
Chorus. Salve.

℣. Firma David turris, huc si pede perpete curris
Invenies in ea pignora siderea.
Chorus. Salve.

℣. Hæc est arca Dei credentibus auxiliatrix,
Quæ vehit ad portum quos vehit unda maris.†
Chorus. Salve.

---

* Sir John Lawson's MS.—"*Tunc duo Presbyteri in medio Processionis cantent Antiphonam:* Salve, festa dies."

† Sir John Lawson's MS. adds—

"Hæc est scala Jacob, per quam conscendere solam
Credenti populo dat bona vita polum."

Ad introitum Chori Responsorium.

Terribilis est locus iste; hic est non aliud nisi domus Dei et porta eli; vere etenim Dominus est in loco isto; Cui laus est per sæcula.

℣. Vos estis templum Dei vivi, et Spiritus Sanctus habitat in nobis. Cui aus est.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Cui laus est.

℣. Fundata est domus Domini supra firmam petram.

Responsorium.

Quam pulcra es et decora, carissima, in deliciis; statura tua assimilata st palmæ, et ubera tua botris; caput tuum ut Carmelus, collum tuum cut turris eburnea. Veni, dilecte mi, ingrediamur in agrum, et videamus . flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Ibi dabo tibi bera mea.

In tempore Paschali. Alleluya.

Responsorium.

Ibo ad montem myrrhæ et ad colles Libani, et loquar sponsæ eæ: Tota speciosa es, proxima mea, et macula non est in te. Veni a ibano, sponsa, veni; a Libano veni; venies, et transibis ad montem eir et Hermon, a cubilibus leonum a montibus leopardorum, alleluya.

Responsorium.

Te Sanctum Dominum in excelsis laudant omnes angeli dicentes: Te ecet laus et honor, Domine.

℣. Cherubin quoque et Seraphin Sanctus proclamant, et omnis cælitus rdo dicentes. Te decet.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Te decet.

℣. *(sacerdotalis).* Michael archangele, veni in adjutorium.

Oratio.

Deus, qui miro ordine angelorum ministerium hominumque dispensas; oncede propitius, ut quibus tibi ministrantibus in cælo semper assistitur, b his in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum nostrum. men.

MEMORIA DE OMNIBUS SANCTIS.

Ad introitum Responsorium.

Justi in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, Et ogitatio eorum apud Altissimum.

℣. Ideo accipient regnum decoris et diadema speciei de manu Domini. Et ogitatio.

Gloria, laus et honor, decus, potestas et jubilatio Patri et Nato et piritui Sancto. Et cogitatio.

℣. *(sacerdotalis).* Mirabilis Deus in sanctis suis.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui nos omnium sanctorum merita sub una tribuis celebritate venerari, quæsumus, ut desideratam nobis tuæ propitiationis abundantiam multiplicatis intercessoribus largiaris. Per Christum.

EVANGELIUM IN DIE ASCENSIONIS DOMINI.

Secundum Marcum (xvi. 14-fin.) In illo tempore, Recumbentibus *usque ad* sequentibus signis.

EVANGELIUM IN DIE EPIPHANIÆ.

Secundum Matthæum (ii. 1-12.) Cum natus esset Jesus *usque ad* reversi sunt in regionem suam.

EVANGELIUM IN ANNUNTIATIONE BEATÆ MARIÆ.

Secundum Lucam (i. 26-38.) In illo tempore, Missus est Gabriel angelus *usque ad* fiat mihi secundum verbum tuum.

EVANGELIUM IN DIE NATIVITATIS DOMINI.

Secundum Johannem (i. 1-14). In principio *usque ad* plenum gratiæ et veritatis.

DE SANCTA TRINITATE.

Antiphona. Gratias tibi, Deus, gratias tibi, vera una Trinitas, una et summa Deitas, sancta et una Unitas.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui dedisti famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, et in potentia majestatis adorare unitatem; quæsumus, ut ejusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur adversis, In qua vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

DE SANCTO SAMSONE.

Antiphona.

Ave, rex, gloriose; Ave, Jesu Christe, qui semper regnas et gloriaris: Ave, hostia salutaris, cujus gratia beatus Samson gloria perpetua coronatur et honore.

V. (sacerdotalis). Ora pro nobis, beate Samson.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui in sanctis præcipue laudaris et mirabiliter prædicaris; tribue nobis hodiernum diem in honore sancti Samsonis confessoris tui atque pontificis digne celebrare, qua membris exutus corporeis cœlestibus meruit exultare sacramentis. Per.

FINIT PROCESSIONALE.

The following special Processions are found in Sir John Lawson's MS.:—

ITEM DE SANCTO JOHANNE BAPTISTA.

Antiphona. Inter natos mulierum non surrexit major Johanne Baptista.

℣. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Johannes.

Oratio. Perpetuis nos, Domine, sancti Johannis Baptistæ tuere præsidiis *(ut in Missali in die).*

Responsorium. Circumdederunt.

DE SANCTO JOHANNE EVANGELISTA.

Antiphona.

Ecce ego Johannes vidi ostium apertum in cælo, et ecce sedes posita erat in eo, et in medio sedis et in circuitu ejus quattuor animalia plena oculis ante et retro; et dabant gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum viventi in sæcula sæculorum.

℣. Valde honorandus es, beate Johannes, qui super pectus Domini in cena recubuisti.

Oratio. Ecclesiam *(ut in Missali in die).*

DE SANCTO THOMA, MARTYRE.

Antiphona.

Pastor cæsus in gregis medio
Pacem emit cruoris pretio.
O lætus dolor, in tristi gaudio
Grex respirat pastore mortuo;
Plangens plaudit mater in Filio,
Quia vivit victor sub gladio.

℣. Gloria et honore coronasti eum, Domine.

Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

Oratio. Deus, pro cujus Ecclesia *(ut in Missali in die).*

Responsorium. Circumdederunt.

DE SANCTO JACOBO, APOSTOLO.

Antiphona.

Beati eritis cum vos oderint homines et cum separaverint vos et exprobraverint et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter

Filium hominis; gaudete et exultate, ecce enim merces vestra multa est in cælo.

℣. In omnem terram exivit sonus eorum.
Et in fines orbis.
Oratio. Esto, Domine *(ut in Missali in die).*

De sancto Laurentio, martyre.

Antiphona.

Beatus Laurentius, dum in craticula suppositus ureretur, ad impiissimum tyrannum dixit; Assatum est, jam versa et manduca, nam facultates Ecclesiæ quas requiris, in cælestes thesauros manus pauperum deportaverunt.

℣. Dispersit et dedit pauperibus:
Justitia ejus manet in sæculum sæculi.
Oratio. Da nobis, quæsumus *(ut in Missali in die).*
Responsorium. Circumdederunt.

De sancto Nicolao, episcopo.

Antiphona.

O pastor æterne, O clemens et bone custos, qui cum devoti gregis preces attenderes, voce lapsa de cælo præsuli sanctissimo dignum episcopatu Nicolaum ostendisti tuum famulum.

℣. Amavit eum Deus, et ornavit eum:
Stola gloriæ induit eum.
Oratio. Deus, qui beatum *(ut in Missali in die).*

De sancta Katharina.

Antiphona.

Inclita sanctæ virginis Katharinæ sollemnia suscipiat alacriter pia mater Ecclesia.

Ave virgo Dei digna,
Ave dulcis et benigna,
Obtine nobis gaudia
Quæ possides cum gloria.

℣. Diffusa est gratia in labiis tuis:
Propterea benedixit.
Oratio. Deus, qui dedisti *(ut in Missali in die).*

De sancta Margareta.

Antiphona.

Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare et ex omni genere

cium congreganti: quam cum impleta esset educentes et secus littus [sed]entes elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.

Specie tua et pulchritudine tua.

Intende.

Oratio. Deus, qui beatam *(ut in Missali in die).*

De sancta Anna.

Antiphona.

Simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Inventa una pretiosa, dedit omnia sua et comparavit eam.

℣. Adjuvabit eam Dominus vultu suo:

Deus in medio ejus: non commovebitur.

Oratio. Deus, qui beatam Annam *(ut in Missali in die).*

De sancta Maria Magdalena.

Antiphona.

Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere: et qui nasci dignatus est ex Maria virgine, tangi non dedignatus est de Maria peccatrice. Hæc est illa Maria cui dimissa sunt peccata multa, quia dilexit multum. Hæc est illa Maria, quæ resurgentem a mortuis prima omnium videre meruit Dominum nostrum Jesum Christum, quem pro nostris reatibus oret, quæsumus, in æternum.

℣. Dimissa sunt ei peccata multa:

Quoniam dilexit multum.

Oratio. Largire nobis *(ut in Missali in die).*

[illegible]

APPENDIX

ANUALE AD USUM INSIGNIS ECCLESIÆ SARUM.

C/p XVII

W. Pynson, Rouen 1506

MANUALE AD USUM INSIGNIS ECCLESIÆ SARUM.

BENEDICTIO SALIS ET AQUÆ.

mnibus Dominicis diebus per annum et in Festis Simplicibus in inicis contingentibus post Primam et Capitulum vel Missam in Capi-si habeatur, tres campanæ breviter pulsentur singillatim ad Aquam lictam, incipiendo a majore campana; deinde in fine processionis, dicitur Antiphona in introitu chori, pulsetur ad Tertiam dicto , nisi sermo diceretur ad populum; tunc in fine sermonis pulsetur ertiam; nisi in Duplicibus Festis et in Dominica in Ramis Palmarum, erdote hebdomadario Alba et Capa serica rubea induto cum Diacono bdiacono textum deferentibus, cum thuribulariis et duobus cero-iis et Acolytho crucem deferente, omnibus Albis cum Amictibus is, in medio presbiterii ad altare conversis; ac etiam cum duobus s, quorum alter, scilicet puer qui ad aquam scribitur in tabula, in tenendo et aquam benedictam gestando; alter, scilicet puer hebdoma-s lector ad Matutinas, et in libro tenendo eidem sacerdoti in super-iis ministrent. Et ad gradum chori fiat Benedictio Salis et Aquæ odo:

xorcizo te, creatura salis, *et cetera ut supra*, p. 1.

equatur Oratio sine Dominus vobiscum, *sed tantum cum* Oremus.

nmensam clementiam tuam, *et cetera ut supra, ibidem.*

equatur Exorcismus aquæ. Exorcizo te, creatura aquæ, *et cetera ut , ibidem.*

equatur Oratio sine Dominus vobiscum *sed tantum cum* Oremus.

ratio. Deus, qui ad salutem, *et cetera ut supra*, p. 2.

ic mittat Sacerdos sal in aquam in modum crucis privatim ita dicens:

ommixtio salis et aquæ pariter fiat. In nomine Patris et Filii et us Sancti. Amen.

equatur benedictio salis et aquæ pariter hoc modo: Dominus vobis-
Et cum spiritu tuo. Oremus.

eus, invictæ virtutis auctor, *et cetera ut supra*, p. 2.

i fuerit Duplex Festum, extra chorum fiat Benedictio Salis et Aquæ tim ante aliquod altare, et hora sexta cantata aspergatur. In aliis Dominicis Simplicibus in choro benedicatur, et ante Tertiam asperga-t supra dictum est, nisi in Dominica in Ramis Palmarum; tunc extra chorum benedicatur, et post Sextam aspergatur more Duplicis licet Duplex Festum non fuerit.

Deinde dicat sic:

Dominus vobiscum: *et cum* Oremus.

Benedic, Domine, creaturam istam panis, sicut benedixisti quinque nes in deserto, ut omnes ex eo gustantes tam corporis quam animæ cipiant sanitatem. In nomine Pa✠tris et Fi✠lii et Spiritus ✠ ncti. Amen.

Tunc aspergatur aquæ benedicta super panem, et distribuatur.

EVANGELIUM IN NOCTE NATIVITATIS DOMINI.

In nocte Nativitatis Domini dum canitur nonum Responsorium cum uo Versu et Gloria Patri, *procedat Diaconus cum Subdiacono et Thuriulario et Ceroferario et Acolytho crucem deferente, omnibus sollemni pparatu indutis, ad thurificandum altare; et accepta benedictione ab xsecutore officii per medium chori in pulpitum accedat ad cantandum ?vangelium hoc modo incipiendo:*

Dominum vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Initium Sancti Evangelii secundum Matthæum.

Gloria tibi, Domine.

Liber generationis *(S. Matt. i.* 1-16*) usque ad* Jesus, qui vocatur hristus.

Finito Evangelio incipiat Sacerdos in Capa serica Te Deum laudamus. *Quo dicto Rectores chori incipiant Missam: ad quam Missam duo clerici e secunda forma in Capis sericis in pulpito simul cantent istam Lectionem:*

Laudes Deo dicam per sæcula, qui me plasmavit in manu dextera tque redemit cruce purpurea sanguine Nati.

Hic cantetur alternatim.

Lectio Esaiæ Prophetæ.

In qua Christi lucida *usque ad* Amen dicant omnia, *ut in Missali d Missam in Gallicantu* (Burntisland Ed., p. 50).

EVANGELIUM IN NOCTE EPIPHANIÆ.

In nocte Epiphaniæ Domini, dum cantatur nonum (Responsorium) um suo Versu et Gloria Patri, procedat Diaconus cum Subdiacono et huribulario et Ceroferario et Acolytho crucem deferente, omnibus sollemni pparatu indutis, ad thurificandum altare, et accepta benedictione ab xsecutore officii, per medium chori accedat ad cantandum Evangelium oc modo:

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Sequentia sancti Evangelii secundum Lucam.

Gloria tibi, Domine.

Factum est autem *usque ad* a Jordane *(S. Luc. iii.* 21—*iv.* 1*).*

Finito Evangelio incipiat Sacerdos in Capa serica Te Deum.

IN PURIFICATIONE BEATÆ MARIÆ.

Benedictio Luminis.

Ut in Missali (Burntisland Ed., pp. 696-703).

FERIA QUARTA IN CAPITE JEJUNII.

ABSOLUTIO PŒNITENTIUM.

BENEDICTIO CINERUM.

Ut in Missali (Burntisland Ed., pp. 123-135).

DOMINICA IN RAMIS PALMARUM.

BENEDICTIO FLORUM VEL FRONDIUM.

Ut in Missali (Burntisland Ed., pp. 253-258).

FERIA QUINTA IN CENA DOMINI.

RECONCILIATIO PŒNITENTIUM.

Ut in Missali (Burntisland Ed., pp. 295-300).

Hymnus. O Redemptor *(ibid.* 303*).*

Cum precibus et Oratione sequentibus ablutionem pedum (ibid. 312*) et cum Evangelio,* Amen, Amen, dico vobis *(ibid.* 313*).*

SABBATO SANCTO PASCHÆ.

BENEDICTIO IGNIS.

BENEDICTIO THYMIAMATIS SIVE INCENSI *usque ad finem præfationis.*

Ut in Missali (Burntisland Ed., pp. 334-341).

Notandum est quod candelabrum cum cereo Paschali debet amoveri Feria sexta in crastino Ascensionis Domini ante Missam. Cereus iste Christum designat sive columnam quæ fuit Hebræis scilicet lux noctis et umbra diei.

RITUS BAPTIZANDI.

ORDO AD CATECHUMENUM FACIENDUM.

In primis deferatur infans ad valvas Ecclesiæ, et inquirat Sacerdos ab obstetrice, utrum sit infans masculus an femina. Deinde si infans fuerit baptizatus domi, et quo nomine vocari debeat. Licet enim baptizatus fuerit domi propter periculum mortis, totum habeat subsequens servitium præter immersionem aquæ et quo nomine debet vocari. Masculus autem statuetur a dextris Sacerdotis; mulier vero a sinistris. His quæsitis, faciat signum crucis cum pollice in fronte infantis ita dicens:

Signum Sal✠vatoris Domini nostri Jesu Christi in frontem tuam pono.*

Et postea in pectore, dicens:

Signum Sal✠vatoris Domini nostri Jesu Christi in pectus tuum pono.*

Deinde tenens manum dexteram super caput infantis dicat:

Dominus vobiscum. Oremus.

---

* The MS. adds—"In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti."

ınipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi re dignare super hunc famulum tuum (*vel* hanc famulam tuam).

imo inquirat Sacerdos nomen infantis et respondeant patrini: N., (*vel* quam) ad rudimenta fidei, *et cetera ut supra,* p. 5.

inde dicatur Oratio sine Dominus vobiscum, *sed cum* Oremus.

eces nostras, quæsumus, Domine, clementer exaudi, ut hunc electum *vel* hanc electam tuam). **Hic patrini et matrinæ nominent puerum faciat Sacerdos crucem in fronte infantis dicens:* Crucis Dominicæ, mpressione eum ✠ *vel* eam signamus, *et cetera ut supra,* p. 6.

atio. Deus qui humani, *et cetera ut supra, ibidem.*

nedictio Salis sine Oremus. Exorcizo te, creatura salis,† *et cetera ra, ibidem.*

stea interroget Sacerdos nomen pueri, et ponatur de ipso sale in ore a dicendo:

, Accipe salem sapientiæ, *et cetera. Resp.* Amen.

st salem datum dicat Sacerdos super masculum vel feminam:

minus vobiscum, *et* Oremus.

us Patrum nostrorum, *et cetera ut supra,* p. 2.

uatur Oratio super masculum tantum sine Dominus vobiscum, *sed* remus.

atio. Deus Abraham, Deus Isaac, *et cetera ut supra,* p. 7. *Sine* ıristum.

juratio super masculum sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus, *ote sic dicente:*

go, maledicte *usque ad* et hoc signum sanctæ crucis, *Hic faciat os signum crucis in fronte infantis cum pollice suo ita dicens:* nos, *et cetera ut supra,* p. 7.

sp. Amen.

ec sequens Oratio dicitur super masculum tantum sine Dominus um, *et sine* Oremus.

us immortale præsidium, *et cetera ut supra,* p. 7., *usque ad* pro- tui muneris regna percipiat. Qui vivis et regnas cum Deo Patre tate Spiritus Sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

juratio super masculum tantum sine Dominus vobiscum, *et sine* ıs, *hoc modo:*

ıdi, maledicte Satana, *et cetera ut supra,* p. 7.

orcismus super masculum sine Oremus.

orcizo te, immunde Spiritus, in nomine Dei Patris, et Filii, et us Sancti, ut exeas et recedas ab hoc famulo Dei *respice, N.,* Ipse ibi imperat, *et cetera ut supra,* p. 7.

uatur adjuratio: Ergo, maledicte, *ut supra.*

ec sequens Oratio dicatur super feminam tantum sine Dominus um, *et sine* Oremus. *Oratio.*

us cæli *usque ad* super hanc famulam, *respice, N.* ut perducere, *et ut supra,* p. 8.

MS.—"*Et dicat Sacerdos,* Nominetis infantem. *Respondeant com- i et commatrinæ,* N."

The printed Manuals used give no crosses in the first part of this . They are found in the MS.

Sequatur adjuratio super feminam: Ergo, maledicte, *et cetera ut supra, ibidem.*

Item super feminam tantum dicitur hæc sequens Oratio sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus. *Oratio.*

Deus Abraham *usque ad* et hanc famulam tuam, *respice, N.* et perducere, *et cetera ut supra, ibidem.*

Sequatur adjuratio: Ergo, maledicte, *ut supra.*

Exorcismus super feminam tantum sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus. *Oratio.*

Exorcizo te, immunde spiritus.

Sequatur adjuratio super feminam: Ergo, maledicte, *ut supra.*

Exinde tam super masculos quam super feminas dicantur orationes sequentes, sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus.

Hic faciat Sacerdos crucem cum pollice in fronte infantis, tenensque manum super caput ejus dicat:

Æternam ac justissimam *usque ad* hunc famulum tuum (*vel* hanc famulam tuam), *respice, N.* ut digneris, *et cetera ut supra*, p. 9.

Sine Oremus, *alia Oratio sequatur.*

Nec te latet *usque ad* ab hoc famulo Dei (*vel* hac famula Dei), *respice, N.* quem (*vel* quam) hodie, *et cetera ut supra, ibidem.*

Hic dictis dicat Sacerdos: Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Evangelium secundum Matthæum.

In illo tempore, Oblati sunt Jesu parvuli.

*Deinde spuat Sacerdos in sinistra manu,** *et tangat aures et nares infantis cum pollice suo dextero de sputo* [*in modum crucis*—MS.] *dicendo ad aurem dexteram,* Effeta, quod est adaperire; *ad nares,* In odorem suavitatis; *ad aurem sinistram,* Tu autem effugare diabole; appropinquabit enim judicium Dei.

Postea dicat Sacerdos compatribus et commatribus una cum omnibus circumstantibus ut ipsi dicant ad invicem: Pater noster, Ave Maria, *et* Credo. *Quas etiam ipse Sacerdos dicat cunctis audientibus videlicet modeste et distincte sic:*

Pater noster.

Ave Maria.

Credo in Deum.

†*Hic dictis faciat Sacerdos signum crucis in manu dextera infantis, interrogato ejus nomine, ita dicens:*

Trado tibi signaculum Domini nostri Jesu Christi in manu tua dextera, ut te signes et ab adversa parte repellas, et in fide Catholica permaneas, et habeas vitam æternam, et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

---

* MS.—"*in manu sua dextera.*"

† MS.—"*Hic dictis, dicat Sacerdos super infantem, signum crucis faciendo,* In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

"*Deinde interrogato nomine infantis accipiat eum per manum dexteram et dicat:* Trado tibi, *et cetera.*

"*Postea introducat,*" *et cetera.*

Postea dicat Sacerdos benedicendo infantem sic :

Benedictio Dei Patris omnipotentis et Filii [et Spiritus Sancti descendat super te et maneat semper. *Resp.* Amen.

Postea introducat Catechumenum per manum dexteram in Ecclesiam, interrogato nomine ejus dicens :

Ingredere in templum, *et cetera*, p. 10.

Quando fons fuerit mundandus, et de pura aqua renovandus, quod sæpe debet fieri propter aquæ corruptionem, tunc dicitur sequens Litania et benedicitur fons modo sequenti cum cereo accenso. Et nota quod aqua baptismatis non debet mutari propter honorem alicujus potentis, nisi fuerit corrupta.

Nota quod aqua benedicta fontium in Vigilia Paschæ et Pentecostes non aspergatur per Ecclesiam sed aliqua alia aqua benedicta more solito, sicut in aliis Dominicis diebus. Memorialiter retinendum est quod aqua benedicta circa fontes est aspergenda, sed non aqua fontium, utrum chrismate fuerit sanctificata vel non. Quoniam in decretis originalibus sanctorum Patrum Clementis et Paschasii Paparum invenitur quod aqua fontium non est aqua aspersionis, sed baptismatis et purgationis. Unde caveat unusquisque Sacerdos, ne illa aqua tangat nisi quos baptizat ; quia non opus est ut baptizati iterum baptizentur. Cesset ergo stulta præsumptionis aspersio tam in Vigilia Paschæ et Pentecostes, quam in omnibus ceteris diebus ; quia per Ecclesiam Romanam cunctis Christianis sub pœna excommunicationis majoris est inhibita.

Hic incipit Litania hoc modo :

† Godfadyrs and godmodyrs, all that be here about, say in the worshyppe of God and our Ladye and of the xii. Appostellys a Pater noster, an Ave (and) Creede ; that we may so mynyster this blessid sacrament that it maye be to the pleasure of Almyghty God and confusyon of our gostly enmy and saluacion of the sowle of this chyld.

† Godfaders and godmodyrs of this chylde, we charge you that ye charge the fader and the moder to kepe it from fyer and water and other perels to the age of vii. yere : and that ye lerne, or se it be lerned, the Pater noster, Ave and Crede, after the lawe of all holy churche, and in all goodly haste to be confermed of my Lord of the dyocyse or of his depute, and that the moder bringe ayen the crysom at hir puryficacyon, and wasshe your hande or ye departe the churche.

Sequuntur Litaniæ.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Christe, audi nos.
Pater de cælis Deus, miserere nobis.
Fili redemptor mundi Deus, miserere nobis.
Spiritus Sancte Deus, miserere nobis.
Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis.
Sancta Maria, ora pro nobis.
Sancta Dei genetrix, ora pro nobis.
Sancta Virgo virginum, ora pro nobis.
Sancte Michael, ora pro nobis.

---

* Om. MS.

† These English addresses are not in the MS.

Sancte Gabriel, ora pro nobis.
Sancte Raphael, ora pro nobis.
Omnes sancti Angeli et Archangeli Dei, orate pro nobis.
Omnes sancti beatorum Spirituum Ordines, orate pro nobis.
Sancte Johannes Baptista, ora pro nobis.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro nobis.
Sancte Petre, ora pro nobis
Sancte Paule, ora pro nobis.
Sancte Andrea, ora pro nobis.
Sancte Johannes, ora pro nobis.
Sancte Jacobe, ora pro nobis.
Sancte Thoma, ora pro nobis.
Sancte Philippe, ora pro nobis.
Sancte Jacobe, ora pro nobis.
Sancte Matthæe, ora pro nobis.
Sancte Bartholomæe, ora pro nobis.
Sancte Simon, ora pro nobis.
Sancte Thaddæe, ora pro nobis.
Sancte Matthia, ora pro nobis.
Sancte Barnaba, ora pro nobis.
Sancte Marce, ora pro nobis.
Sancte Luca, ora pro nobis.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro nobis.
Omnes sancti Discipuli et Innocentes, orate pro nobis.
Sancte Stephane, ora pro nobis.
Sancte Line, ora pro nobis.
Sancte Clete, ora pro nobis.
Sancte Clemens, ora pro nobis.
Sancte Fabiane, ora pro nobis.
Sancte Sebastiane, ora pro nobis.
Sancte Albane, ora pro nobis.
Sancte Cosma, ora pro nobis.
Sancte Damiane, ora pro nobis.
Sancte Prime, ora pro nobis.
Sancte Feliciane, ora pro nobis.
Sancte Dionysi cum sociis tuis, ora pro nobis.
Sancte Victor cum sociis tuis, ora pro nobis.
Omnes sancti Martyres, orate pro nobis.
Sancte Silvester, ora pro nobis.
Sancte Leo, ora pro nobis.
Sancte Hieronyme, ora pro nobis.
Sancte Augustine, ora pro nobis.
Sancte Isidore, ora pro nobis.
Sancte Juliane, ora pro nobis.
Sancte Gildarde, ora pro nobis.
Sancte Medarde, ora pro nobis.
Sancte Albine, ora pro nobis.
Sancte Eusebi, ora pro nobis.
Sancte Swithine, ora pro nobis.
Sancte Birine, ora pro nobis.

MANUALE AD USUM INSIGNIS
ECCLESIÆ SARUM.

Non procedatur ulterius in hoc officio in Vigilia Paschæ et Pentecostes, nisi aliquis sit baptizandus, ut postea patebit. Nota quod in Vigilia Paschæ et Pentecostes consecratis fontibus non infundetur oleum neque chrisma, nisi adsint aliqui quid debeant baptizari, sed linteamine mundo cooperiantur, et usque ad completorium Paschæ vel Pentecostes reserventur, ut si forte his diebus aliquis baptizandus advenerit, fecundatis et sanctificatis fontibus tunc olei et chrismatis infusione, baptizetur.

Post hæc mittat Sacerdos oleum sanctum cum ipsa billione, quæ est in vase ejus, in aquam, signum crucis faciens, et dicens:

Conjunctio olei unctionis et aquæ baptismatis. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Simili modo mittat chrisma dicens:

Fecundetur et sanctificetur fons iste salutifero chrismate. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Postea mittat simul oleum cum chrismate modo supradicto, dicens:

Conjunctio chrismatis sanctificationis et olei unctionis et aquæ baptismatis. In nomine, *et cetera.*

Ritus Baptizandi.

Tunc portetur infans ad fontes ab his qui eum suscepturi sunt ad baptismum, ipsisque eundem puerum super fontes inter manus tenentibus, ponat Sacerdos manum dextram super eum; et interrogato ejus nomine respondeant qui eum tenent, N. Item Sacerdos dicat: N., Abrenuntias Satanæ. *Respondeant compatrini et commatrinæ:* Abrenuntio. *Item Sacerdos:* Et omnibus operibus ejus. *Respondeant:* Abrenuntio. *Item Sacerdos:* Et omnibus pompis ejus. *Respondeant:* Abrenuntio.

Postea tangat Sacerdos pectus infantis et inter scapulas de oleo sancto crucem faciens cum pollice, dicens: N., Et ego linio te, *super pectus,* oleo salutis, *inter scapulas,* In Christo Jesu Domino nostro ut habeas vitam æternam, et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde interrogato nomine ejus, respondeant,*† *N. Item Sacerdos: N., Credis in Deum Patrem omnipotentem creatorem cæli et terræ. *Respondeant:* Credo. *Item Sacerdos: N.,* Credis et in Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, natum et passum. *Respondeant:* Credo. *Item Sacerdos: N.,* Credis et in Spiritum Sanctum; sanctam Ecclesiam Catholicam; sanctorum communionem; remissionem peccatorum; carnis resurrectionem, et vitam æternam post mortem. *Respondeant:* Credo. *Tunc interroget Sacerdos* ‡*nomen infantis, dicens: N.,*‡ Quid petis. *Respondeant:* Baptismum. *Item Sacerdos:* Vis baptizari. *Respondeant:* Volo.

Deinde accipiat Sacerdos infantem ‡*per latera*‡ *in manibus suis, et interrogato nomine ejus baptizet eum sub trina mersione tantum Sanctam Trinitatem invocando, ita dicens: N.,* Et ego baptizo te in nomine Patris; *Et mergat eum semel versa facie ad aquilonem et capite versus orientem;*

---

* MS.—"*Deinde interroget Sacerdos nomen infantis, dicens ad infantem:* Quid vocaris. *Respondeant patrini, N.*"

† The MS. has throughout the paragraph "*respondeant patrini.*"

‡ Om. MS.

Et Filii; *Et iterum mergat semel versa facie ad meridiem;* Et Spiritus Sancti. Amen. *Et mergat tertio recta facie versus aquam.** *Tunc patrini accipientes infantem de manibus Sacerdotis levent eum de fonte; ut autem surrexit a fonte, accipiat Sacerdos de chrismate cum pollice suo dicens:* Dominus vobiscum *et* Oremus.

Oratio.

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum tuorum, *Hic liniat infantem de ipso chrismate cum pollice in vertice in modum crucis, dicens:* ipse te liniat chrismate ✠ salutis in Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam. Amen.

Postea induatur infans veste chrismali, Sacerdote interrogante nomen infantis, et dicente sic: N., Accipe vestem candidam et immaculatam, quam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

†*Licitum est enim pannum chrismalem secundo linire chrismate et super alium baptizatum immittere: tamen ad communes usus non debet pannus ille assumi, sed ad Ecclesiam reportari, et in usus Ecclesiæ reservari.*†

Deinde quæsito nomine ponat cereum ardentem in manu infantis dicens: N., Accipe lampadem, *et cetera ut supra*, p. 17.

Si Episcopus adest, statim eum confirmari oportet, et postea communicari, si ætas ejus id deposcat, Sacerdote dicente: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat corpus tuum et animam tuam in vitam æternam.

Si infans sit injungatur patri et matri ut conservent puerum ab igni et aqua et omnibus aliis periculis usque ad ætatem septem annorum; et si ipsi non faciant, patrini et matrinæ tenentur. Item et commatribus injungatur ut doceant infantem Pater noster *et* Ave Maria *et* Credo in Deum, *vel doceri faciant; et quod chrismale deferatur ad Ecclesiam; et confirmetur, quam cito Episcopus advenerit circum partes per septem milliaria.*‡

Deinde dicatur hoc sequens Evangelium super infantem si placuerit: quia secundum doctores maxime valet pro morbo caduco:

Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

Resp. Gloria tibi, Domine.

Sequentia sancti Evangelii secundum Marcum.

In illo tempore, Respondens unus de turba dixit ad Jesum: Magister, attuli, *et cetera ut supra*, p. 18.

---

* The MS. adds—"*Si dubitet Sacerdos de infante utrum sic baptizatus fuerit annon, accipiat infantem et baptizet eum, sic dicendo: N.,* Si baptizatus es, ego non rebaptizo te. Si non es baptizatus, ego baptizo te. In nomine Patris, *et cetera, modo supra dicto, videlicet continua recitatione sine aliqua mutatione vel interruptione verborum sub trina mersione, ut supra dictum est.*"

† Om. MS.

‡ The MS. adds—"*ita tamen quod nomen infantis non mutetur, et quod lavent manus, antequam exeant ab Ecclesia.*"

Et postea dicatur hoc Evangelium sequens sub forma prædicta, videlicet: *Secundum Johannem.* In principio erat Verbum.

Sequuntur Rubricæ ut in Manuali Eboracensi (pp. 19-22), *ubi vide.*[a]

---

[a] The rubrics given in the MS. are :—

"*Nota quod si infans fuerit in aliquo periculo tunc primo introducatur ad fontes, et cito baptizetur: et si postea vixerit, totum habeat servitium supradictum.*

"*Hoc idem observetur in quolibet sacramento, quod quandocunque periculum videtur imminere, semper incipiatur ad substantiam illius sacramenti et postea residuum, si poterit, compleatur.*

"*Pater aut mater non debent proprium filium levare de sacro fonte, nec baptizare, nisi magna necessitas fuerit. Vir et uxor ejus non debent simul levare filium alterius de sacro fonte.*

"*Qui levaverit aliquem de sacro fonte non debet eum tenere coram Episcopo in confirmatione nisi necessitate cogente.*

"*Quid si mulier prægnans vivo partu moriatur, numquid partu vivo debeat sepeliri? Pro hac nota Hostiensem (titulo* '*De consecratione Ecclesiæ vel Altaris,*' *summario* 'An sit iteranda,' *versiculo* 'Dicas ergo'), *qui dicit quod si pro certo constat mortuum esse partum, non incidetur mulier, sed cum partu sepelietur; nec obstant jura quæ nolunt quod paganus sepeliatur in cœmeterio, quia ipsa jura intelligunt quando paganus separatus est ab utero matris Christianæ vel in utero matris paganæ ibidem sepultus fuerit, secus si in utero matris Christianæ, quia tunc non commode discerni possit; et sic non est exhumandus. Sed quid dicam (dicit Hostiensis) vel respondebo, si quis me consulat in hoc casu? Quæram, est mortuus partus? Si dicat quod non; causa pietatis et humanitatis sine metu alicujus irregularitatis possum respondere; Pone cito baculum in ore mulieris et consulas sirurgicum peritum. Si vero dicit quod mortuus est partus; quæram, Qualiter es certus? Si respondeat, Certus sum; dicere possum, Si hoc certum sit, sepelire nec prohibeo nec præcipio; tu etiam cave tibi, quia si partus vivat, tanquam homicida esses puniendus, si eam sepelires.*

"*Sin dubitet, quis posset baptizare? Dicit Hostiensis (titulo* 'De baptismo', *summario* 'Quis possit vel debeat baptizare') *quod nedum Sacerdos vel Diaconus sed et hæreticus et paganus et excommunicatus et quicunque, dum tamen in forma Ecclesiæ rite conferatur; nullus tamen seipsum baptizare potest. Sed numquid pater et mater possunt proprium filium baptizare? Et dicit Hostiensis quod sic, necessitate imminente, quia tali tempore quilibet potest hoc facere, ut supradictum est.*

"*Sed numquid possit quis baptizare saliva, aqua deficiente? Et dicit Hostiensis (eodem titulo et eodem summario) quod non.*

"*Quid si qua mulier laboret in partu, adeo quod de morte ipsius et prolis timetur, appareat tamen aliquid de prole extra ventrem, sed non potest sciri utrum sit masculus vel femina? Consulo obstetrici, quod accipiat aquam, et liniendo caput, si appareat, cum aqua crucem faciendo super ipsum dicens:* Creatura Dei, Ego baptizo te in nomine Patris; *(iterum liniendo)* et Filii *(iterum liniendo)* et Spiritus Sancti. Amen. *Si vero alia pars corporis appareat, non potest.*

"*Sed quæro, quæ sit forma baptismi? Pro hoc nota Hostiensem*

Ordo ad purificandum Mulierem

cf XIX

ORDO AD FACIENDUM SPONSALIA.

In primis statuantur vir et mulier ante ostium Ecclesiæ coram Deo, Sacerdote, et populo, vir a dextris mulieris, et mulier a sinistris viri.

Et sciendum est quod licet omni tempore possint contrahi sponsalia, et etiam matrimonium quod fit privatim solo consensu: tamen traditio uxorum, et nuptiarum sollemnitas certis temporibus fieri prohibentur: videlicet ab Adventu Domini usque ad Oct. Epiph.: et a Septuagesima usque ad Oct. Paschæ: et a Dominica ante Ascensionem Domini usque ad Oct. Pentecostes. In octava die tamen Epiphaniæ licite possunt nuptiæ celebrari: quia non invenitur prohibitum, quamvis in Octavis Paschæ hoc facere non liceat. Similiter in Dominica proxima post Festum Pentecostes licite celebrantur nuptiæ: quia dies Pentecostes octavam diem non habet.

(*titulo* 'De baptismo,' *summario* 'Quæ sit ejus forma'), *qui dicit quod ad ejus formam seu essentiam duo sunt necessaria, verbum et elementum (titulo eodem, capitulo* 'Non ut apponeres'). *Unde cum saliva non potest quis baptizare, quamvis aqua deficiat. Item necessarium est verbum, scilicet quod observetur forma verborum, videlicet baptizans mergendo ter baptizandum sic dicendo,* Petre, Ego baptizo te in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen *(titulo eodem, capitulo primo). Sed sufficit una mersio, si consuetudo terræ hoc approbet* ('De consecratione,' *distinctione quarta* 'De Trina'). *Et licet totus puer non mergatur in aqua, nihilominus baptizatus intelligitur, dummodo quantalibet pars aquæ super eum infundatur. Quid si aliquod verbum, quod non est de forma, addatur ibi vel misceatur? Dicunt quidam quod si præmittatur, ut si dicat* 'Arma virumque cano, Ego baptizo te in nomine Patris,' *et cetera; seu post formam adjiciatur, ut* 'Ego baptizo te in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, et Diaboli'; *efficax est baptismus, quia cum impertinentia extrinsecus adjiciuntur, non vitiant (ff.* 'De verborum obligationibus,' 'Quæ extrinsecus'). *Si vero interponitur, ut si dicat* 'Ego baptizo te, arma virumque cano, in nomine Patris,' *et cetera; tunc vitiatur et non confertur baptismus. In forma autem baptismi omne verbum aliud a verbo Domini alienum et impertinens censeri debet. Doctores tamen nostri dicunt quod sive præmittatur sive sequatur sive interponatur, semper vitiatur baptismus, secundum Goffredum, quia formæ nil detrahendum est vel addendum* ('De consecratione,' *distinctione quarta,* 'Firmissime'). *Quid si dicat* 'Ego baptizo te,' *et cetera,* 'et omnium sanctorum'? *Non est baptizatus, quia nihil jungi debet in forma, ut supra notatum est (versiculo* 'Doctores)'; *et in hoc hodie omnes conveniunt, ergo credamus eis.*

"*Concordat cum isto Paulus de summa Trinitate, et cetera (distinctione prima versiculo* 9. Parvulus). *Si distinxerit alia verba interserens vel proponens credens esse de substantia, vitiat sacramentum, secus si ex simplicitate vel malitia. Ibidem tenet Paulus (eodem versiculo) quod si quis habeat duo capita et colla et pectora, singillatim et divisim debet baptizare: secus si non habeat duo pectora. Item tenet Paulus (eodem versiculo) quod hoc pronomen* Ego *non est de substantia; sed hoc pronomen* Te *secus; et quod in baptismo forma verborum est diligenter observanda, adeo quod non fiet per verba equipollentia.*"

Tunc interroget Sacerdos banna dicens in lingua materna sub hac forma:

Ecce convenimus huc, fratres, coram Deo et angelis et omnibus sanctis ejus, in facie Ecclesiæ, ad conjungendum duo corpora, scilicet hujus viri et hujus mulieris, *Hic respiciat Sacerdos personas suas,* ut amodo sint una caro et duæ animæ in fide et in lege Dei, ad promerendam simul vitam æternam, quidquid ante hoc fecerint. Admoneo igitur vos omnes, ut si quis est ex vobis qui aliquid dicere sciat quare isti adolescentes legitime contrahere non possint, modo confiteatur.

Eadem admonitio fiat ad virum et ad mulierem, ut si quid ab illis occulte actum fuerit, vel si quid devoverint, vel alio modo de se noverint quare legitime contrahere non possint, tunc confiteantur. Si vero aliquis impedimentum aliquod proponere voluerit, et ad hoc probandum cautionem præstiterit, differantur sponsalia quousque rei veritas cognoscatur. Si vero nullus impedimentum proponere voluerit, interroget Sacerdos dotem mulieris, videlicet arrhas sponsales; et dicuntur arrhæ annuli vel pecunia vel aliæ res dandæ sponsæ per sponsum: quæ datio subarrhatio dicitur, præcipue tum quando fit per annuli dationem; et tunc vulgariter desponsatio vocatur.

Non fidabit Sacerdos nec consentiet ad fidationem inter virum et mulierem ante tertium dictum bannorum. Debet enim Sacerdos banna in facie Ecclesiæ infra missarum sollemnia, cum major populi adfuerit multitudo, per tres dies sollemnes et disjunctas, interrogare: ita ut inter unumquemque diem sollemnem cadat ad minus una dies ferialis.

Debet etiam Sacerdos terminum præfigere competentem, infra quem qui voluerit et valuerit legitimum opponat impedimentum: et si contrahentes diversarum sint parochiarum, tunc in utraque Ecclesia parochiarum illarum sunt banna interroganda.

Si autem unius et ejusdem sint parochiæ, tunc tantum in Ecclesia illius parochiæ banna interrogentur. Sacerdos vero qui contractibus matrimonialibus ante trinam sollemnem interrogationem bannorum, ut prædictum est, præsumpserit interesse, pœnam suspensionis ab officio per triennium incurrit.

Similiter Sacerdos parochialis qui matrimonia clandestina in parochia sua prohibere contempserit, ab officio per triennium debet suspendi; et gravius est puniendus, si culpæ qualitas id requirat. Prohibentur autem clandestina matrimonia duplici ratione; videlicet, ne sub spe matrimonii committatur fornicatio: et ne matrimonialiter conjuncti injuste separentur. Sæpe enim in matrimonio occulto alter conjugum mutat propositum, et dimittit reliquum probationibus destitutum et sine remedio restitutionis: et ideo prohibeant Sacerdotes frequenter parochianos suos ne dent sibi fidem mutuo, sed coram publicis et honestis personis ad hoc constitutis. Quisquis etiam Sacerdos seu sæcularis seu regularis extiterit, qui sollemnizationem matrimonii extra Ecclesiam parochialem vel capellam habentem jura parochiæ sibi ab antiquo competentia, absque diœcesani loci licentia speciali celebrare præsumpserit aut celebrationi interesse, ipso facto per annum integrum ab officio est suspensus.

Postea dicat Sacerdos ad virum cunctis audientibus in lingua materna sic:

N., Vis habere hanc mulierem in sponsam, et eam diligere, honorare,

tenere, et custodire sanam et infirmam, sicut sponsus debet sponsam; et omnes alias propter eam dimittere, et illi soli adhærere quamdiu vita utriusque vestrum duraverit?

Respondeat vir: Volo.

Item dicat Sacerdos ad mulierum hoc modo:

N., Vis habere hunc virum in sponsum, et ei obedire et servire; et eum diligere, honorare, ac custodire sanum et infirmum, sicut sponsa debet sponsum: et omnes alios propter eum dimittere, et illi soli adhærere, quamdiu vita utriusque vestrum duraverit?

Respondeat mulier: Volo.

*Deinde detur [Ecclesiæ—*MS.*] femina a patre suo, vel ab amicis ejus: quod si puella sit, discoopertam habeat manum; si vidua, tectam: quam vir recipiat in Dei fide et sua servandam, sicut vovit coram Sacerdote, et teneat eam per manum dextram in manu sua dextra, et sic det fidem mulieri per verba de præsenti, ita dicens docente Sacerdote:*

I, *N.*, take the, *N.*, to my wedded wif, to haue and to holde fro this day forward, for bettere for wers, for richere for pouerer, in sykenesse and in hele; tyl dethe vs departe, if holy churche it woll ordeyne, and therto y plight the my trouthe: *manum retrahendo.*

Deinde dicat mulier docente Sacerdote:

I, *N.*, take the, *N.*, to my wedded housbonde, to haue and to holde fro this day forwarde, for better for wors, for richer for pouerer, in sykenesse and in hele, to be bonere and buxum in bedde and atte borde, tyll dethe vs departhe, if holy churche it woll ordeyne, and therto I plight the my trouthe: *manum retrahendo.*

Deinde ponat vir aurum, argentum, et annulum super scutum vel librum: et quærat Sacerdos si annulus antea fuerit benedictus vel non: si dicatur quod non, tunc benedicat Sacerdos annulum hoc modo cum Dominus vobiscum, *et cum* Oremus.

Oratio.

Creator et conservator humani generis, dator gratiæ spiritalis, largitor æternæ salutis: tu, Domine, mitte benedictionem tuam super hunc annulum, *respice*, ut quæ illum gestaverit sit armata virtute cælestis defensionis, et proficiat illi ad æternam salutem. Per Christum.

Oremus.

Bene✠dic, Domine, hunc annulum, *respice*, quem nos in tuo sancto nomine benedicimus: ut quæcumque eum portaverit in tua pace consistat: et in tua voluntate permaneat: et in tuo amore vivat et crescat et senescat et multiplicetur in longitudinem dierum. Per Dominum.

Tunc aspergatur aqua benedicta super annulum.

*Si autem antea fuerit annulus ille benedictus, tunc statim postquam vir posuerit annulum super librum, accipiens Sacerdos annulum [aspergat illam aqua benedicta et—*MS.*] tradat ipsum viro: quem vir accipiat manu sua dextera cum tribus principalioribus digitis, et manu sua sinistra tenens dexteram sponsæ, docente Sacerdote, dicat:*

With this rynge I the wed, and this gold and siluer I the geue, and with my bodi I the worshipe, and with all my worldely catel I thee endowe.

Et tunc inserat sponsus annulum pollici sponsæ dicens, In nomine Patris: *deinde secundo digito dicens,* Et Filii: *deinde tertio digito dicens,*

Et Spiritus Sancti: *deinde quarto digito dicens,* Amen. *Ibique dimittat annulum, quia in medico est quædam vena procedens usque ad cor; et in sonoritate argenti designatur interna dilectio, quæ semper inter eos debet esse recens.**

Deinde inclinatis eorum capitibus, dicat Sacerdos benedictionem super eos:

Benedicti ✠ sitis a Domino, qui fecit mundum ex nihilo. Amen.

Postea dicatur iste Psalmus sequens hoc modo:

Manda, Deus, *et cetera ut supra,* p. 28.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Benedicamus Patrem.

Laudemus Dominum.

Domine, exaudi.

Dominus vobiscum. Oremus.

Deus Abraham, *et cetera ut supra,* p. 28.

Alia Oratio cum Oremus.

Bene✠dicat vos Deus Pater, custodiat vos Jesus Christus, illuminet vos Spiritus Sanctus. Ostendat Dominus faciem suam in vobis et misereatur vestri. Convertat Dominus vultum suum ad vos: et det vobis pacem: impleatque vos omni benedictione spirituali, in remissionem omnium peccatorum vestrorum ut habeatis vitam æternam, et vivatis in sæcula sæculorum. Amen.

Hic intrent Ecclesiam usque ad gradum altaris: et Sacerdos in eundo cum suis ministris dicat hunc Psalmum sequentem:

Beati omnes, *et cetera (Ps. cxxvii.)*

Gloria Patri. Sicut erat.

Sine nota, cum,

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Tunc prostratis sponso et sponsa ante gradum altaris, roget Sacerdos circumstantes orare pro eis, dicendo:

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Salvum fac servum tuum et ancillam tuam.

Mitte eis, Domine, auxilium de sancto.

Esto eis, Domine, turris fortitudinis.

Domine, exaudi vocem meam.

Dominus vobiscum.

Oremus. *Oratio.*

Benedicat vos Dominus ex Sion, ut videatis quæ bona sunt Hierusalem omnibus diebus vitæ vestræ: et videatis filios filiorum vestrorum et pacem super Israel. Per Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, bene✠dic adolescentes istos: et semina semen vitæ æternæ in mentibus eorum, ut quicquid pro utilitate sua didicerint, hoc facere cupiant. Per Jesum Christum

---

* MS.—"*Tunc procidat sponsa ante pedes ejus, et deosculetur pedem ejus dextrum; tunc erigat eam sponsus.*"

ilium tuum, recuperatorem hominum. Qui tecum vivit et regnat Deus, *cetera.*

Oremus. *Oratio.*

Respice, Domine, de cælis, et bene✠dic conventionem istam. Et cut misisti sanctum angelum tuum Raphaelem ad Tobiam et Saram liam Raguelis: ita digneris, Domine, mittere bene✠dictionem tuam uper istos adolescentes: ut in tua voluntate permaneant, et in tua ecuritate persistant, et in amore tuo vivant et senescant, ut digni tque pacifici fiant et multiplicentur in longitudinem dierum. Per Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Respice, Domine, propitius super hunc famulum tuum, *respice,* et uper hanc famulam tuam, *respice,* ut in nomine tuo bene✠dictionem ælestem accipiant, et filios filiorum suorum et filiarum suarum usque n tertiam et quartam progeniem incolumes videant, et in tua voluntate perseverent, et in futuro ad cælestia regna perveniant. Per Christum.

Deinde benedicat eos dicens:

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui primos parentes, *et cetera ut supra,* p. 29.

Oremus.

Bene✠dicat vos Deus omnipotens omni bene✠dictione cælesti, fficiatque vos dignos in conspectu suo: superabundet in vobis divitias gratiæ suæ, et erudiat vos in verbo veritatis, ut ei corpore pariter et mente complacere valeatis. Per Dominum nostrum.

Finitis orationibus quæ dicebantur super eos prostratos ad gradum altaris; et introductis illis in presbyterium, scilicet inter chorum et altare, x parte Ecclesiæ australi, et statuta muliere a dextris viri, videlicet, inter psum et altare, incipiatur Officium.

Benedicta sit sancta Trinitas.

In tempore Paschali finiatur hoc modo: Alleluya, alleluya.

Psalmus. Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu.

Non dicatur ulterius. Kyrie, *cum suis versibus dicatur. Ad Missam ervetur modus et ordo per omnia sicut in Duplicibus Festis hoc modo:* Gloria in excelsis Deo.

Istæ duæ Orationes sequentes dicantur sub uno, Oremus: *et sub uno,* Per Dominum.

Omnipotens sempiterne Deus, qui dedisti, *et cetera ut supra,* p. 29.

Alia Oratio. Exaudi nos, *et cetera ut supra, ibidem.*

Ad Corinthios (1 *vi.* 15-20.) Fratres, nescitis.

Gradale. Benedictus es, *et cetera ut supra,* p. 30.

℣. Benedicite.

Non repetatur Gradale in Missis Sponsalium.

Alleluya.

℣. Benedictus es.

In tempore Paschali erit secundum Alleluya *unum ex istis sequentibus,* Alleluya.

℣. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis de Jesu, dum loqueretur nobis in via, alleluya.

℣. Surgens Jesus Dominus noster stetit in medio discipulorum suorum dixit: Pax vobis, alleluya.
℣. Surrexit Dominus et occurrens mulieribus ait, Avete: tunc accesserunt et tenuerunt pedes ejus, alleluya.
℣. In die resurrectionis meæ, dicit Dominus, præcedam vos in Galilæam, alleluya.
℣. Dicite in gentibus quia Dominus regnavit a ligno, alleluya.
℣. Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.

Sequentia.

Alma chorus Domini nunc pangat nomina summi:
Messias, Sother, Emanuel, Sabaoth, Adonay:
Est Unigenitus, Via, Vita, Manus, Homoousion:
Principium, Primogenitus, Sapientia, Virtus:
Alpha, Caput, Finisque simul vocitatur, et est OO:
Fons et Origo boni, Paraclitus ac Mediator:
Agnus, Ovis, Vitulus, Serpens, Aries, Leo, Vermis:
Os, Verbum, Splendor, Sol, Gloria, Lux et Imago:
Panis, Flos, Vitis, Mons, Janua, Petra Lapisque:
Angelus et Sponsus, Pastorque, Propheta, Sacerdos:
Athanatos, Kyrios, Theos panton craton, et Ysus:
Salvificet nos: Sit cui sæcla per omnia doxa.

Secundum Matthæum (xix. 2-6).

In illo tempore, Accesserunt ad Jesum Scribæ et Pharisei *usque ad* Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

Credo in unum Deum.

Offertorium. Benedictus sit Deus, *et cetera ut supra*, p. 31.

Tempore Paschali. Alleluya.

Nota quod ordo thuris benedicti nunquam datur in Ecclesia sponso et sponsæ. Inde est quod oblato thure benedicto super altare, si descendat thuribularius ad clericos vel ad laicos, aliud thus est apponendum et hominibus offerendum.

Secretum. Sanctifica, quæsumus, *et cetera ut supra*, p. 31.

Aliud Secretum. Adesto, Domine, *et cetera ut supra, ibidem.*

Præfatio. Qui cum Unigenito.

Post Sanctus *prosternant se sponsus et sponsa in Oratione ad gradum altaris, extenso super eos pallio, quod teneant quattuor clerici per quattuor cornua, in superpelliciis, nisi alter eorum prius fuerit desponsatus et benedictus: quia tunc non habeatur pallium super eos nec dicatur sacramentalis benedictio, ut postea patebit. Deinde dicto:* Per omnia sæcula sæculorum. Amen. *Post* Pater noster *antequam dicatur* Pax Domini sit semper vobiscum, *facta fractione Eucharistiæ more solito, dimissaque hostia in tribus fractionibus super patenam, dicat Sacerdos conversus ad illos orationes sequentes sub tono lectionis: illis interim genuflectentibus sub pallio, Sacerdote sic dicente:* Dominus vobiscum.

Oremus.

Propitiare, Domine, *et cetera ut supra*, p. 37.

Oremus.

Deus, qui potestate virtutis tuæ, *et cetera ut supra, ibidem.*

Notandum quod hæc clausula, Deus qui tam excellenti mysterio

usque Deus per quem mulier jungitur viro, *non dicatur in secundis nuptiis, vir enim aut mulier ad bigamiam transiens, non debet iterum a Sacerdote benedici, quia cum alia vice benedicti sint eorum benedictio non debet iterari: quia caro benedicta trahit ad se carnem non benedictam.*

Notandum est autem quod inhibitum est per capitulum Extra de secundis nuptiis, ne benedictio detur in secundis nuptiis, quod etiam testatur beatus Ambrosius qui ait:* Primæ nuptiæ a Domino sunt constitutæ; secundæ vero permissæ. Primæ nuptiæ sub omni benedictione celebrantur; secundæ vero carent omni benedictione. *Sed quia plures benedictiones sunt in nuptiis celebrandis, scilicet in introitu Ecclesiæ, et super pallium, et post missam, et super thorum in sero, quæro quæ benedictio sit iteranda in secundis nuptiis et quæ non.*

Sciendum est quod in hac Oratione quæ sic incipit, Deus qui potestate virtutis tuæ de nihilo cuncta fecisti, qui dispositis universitatis, *et cetera, tres sunt benedictiones ibidem quæ idem habent principium, scilicet,* Deus; *media autem est omittenda, scilicet ista,* Deus qui tam excellenti mysterio conjugalem copulam consecrasti *usque* Deus per quem mulier jungitur viro et societas principaliter ordinata, *et cetera, quia in ista benedictione agitur de unitate Christi et Ecclesiæ, quæ figuratur in primo matrimonio, non autem in secundo: unde Apostolus ad Corinthios ait:* Erunt, *inquit,* duo in carne una: *et hoc notatur extra de bigamis, capitulo,* Debitum et si vir unius uxoris. *Et hoc pro primo matrimonio: sed qui adhæret pluribus dissolvit unitatem, vel fœdus unitatis, et ideo illa benedictio quæ agitur de unitate, scilicet,* Deus qui excellenti mysterio conjugalem copulam consecrasti, *et cetera, non dicetur in secundis nuptiis: et hoc est verum tam in viro bigamo quam in muliere vidua: quia caro benedicta trahit ad se carnem non benedictam: sed omnes aliæ benedictiones sive orationes debent dici indifferenter, secundum curiam Romanam et secundum Hostiensem et Thomam de Aquino et Morandum doctorem. Et quæstio ista discussa erat et determinata in sacro palatio Romæ, et translata in Angliam per magistrum Johannem Haysted, anno Domini millesimo cccxxi.: et causa discussionis erat, quia multitudo Sacerdotum tunc temporis ad sedem Apostolicam convolarunt, causa obtinendi absolutionis beneficium pro benedictionibus in secundis nuptiis indiscrete collatis. Ideo super hoc statuitur constitutio nova, quæ sic incipit:*

Concertationi antiquæ, *et cetera ut supra,* p. 36.

Hic quæri potest quare secundæ nuptiæ non benedicantur. Ad hoc dico quod secundum matrimonium, quamvis in se consideratum sit perfectum sacramentum, tamen in ordine ad primum sacramentum consideratum, aliquid habet defectum sacramenti, quia non habet plenam significationem: cum non sit una caro sicut est in matrimonio Christi et Ecclesiæ: et ratione hujus defectus, benedictio a secundis nuptiis subtrahitur. Sed hoc est intelligendum quando secundæ nuptiæ sunt secundæ ex parte viri et ex parte mulieris tantum. Si enim virgo contrahat

---

* MS.—"*Notandum est autem quod inhibitum est per capitulum* Capellanum *et capitulum* Vir autem, *Extra de secundis nuptiis et per Decretum xxx. quæstione* Hac oratione, *ne benedictio detur in secundis nuptiis,*" *et cetera.*

cum illo qui habuit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur. Salvatur et aliquo modo significatio in ordine ad primas nuptias, quia Episcopus etsi unam Ecclesiam habeat sponsam, habet tamen plures personas desponsatas in una Ecclesia: sed anima non potest esse sponsa alterius quam Christi, quia cum dæmone fornicatur, nec est matrimonium spirituale: et proper hoc, quando mulier secundo nubit, nuptiæ non benedicuntur propter defectum sacramenti.*†

Post hæc vertat se Sacerdos ad altare et dicat: Pax Domini, *et* Agnus Dei. *Tunc amoto pallio, surgant ambo sponsus et sponsa: et accipiat sponsus pacem a Sacerdote, et ferat sponsæ osculans eam et neminem alium, nec ipse nec ipsa: sed statim diaconus vel clericus a presbytero pacem accipiens, ferat aliis sicut solitum est.*

---

* The MS. adds—"*Vel si maritus viduæ mortuæ, qui nondum fuerit benedictus in secundis nuptiis illius viduæ, contraxerit; et relicta vidui vel bigami, quæ non fuerit benedicta in secundis nuptiis mariti sui. Consimiliter si ille qui prius contraxerit cum vidua et non fuerit in secundis nuptiis ejus benedictus, contrahat cum virgine seu e contrario, benedicendæ sunt nuptiæ eorum, nec obstat de bigamia scilicet de benedictione quæ non debet iterari, si ambo vel alter a presbitero fuerunt benedicti secundum Hostiensem in Summa, titulo de secundis nuptiis; in paragrapho* An licitum *vel* Sed quod si duo, *Johannes in novella et coll. prima* Vir autem. *In secundis nuptiis salvatur in alio modo significatio in ordine etiam ad primas nuptias quia Episcopus,*" et cetera ut supra.

† The MS. adds—"*Quæritur quando potest sacramentum sollemnizari. Unde notandum quod carnalis copula non est facienda ante benedictionem super nubentibus; et in Festis sollemnibus et in jejuniis abstinendum est a carnali copula, et hæc ratio quare in certis temporibus prohibetur sollemnitas matrimonii, non tamen consensus. Tamen si sollemnitas adhibeatur, non retractetur matrimonium.*

"*Et nota quot sunt tempora in quibus non licet contrahere matrimonii sollemnitatem. Unde versus:*

Adspiciens, veterem, circum, qua, quis, benedicta,
Tempora post ista fiet copulatio sacra.

Videlicet prima Dominica Adventus Domini, Adspiciens, *abstinendum est a nuptiis et ab hinc usque ad octavum diem Epiphaniæ inclusive, scilicet in crastinum. Hoc nempe est octavus dies in qua dicitur ad Laudes Antiphona,* Veterem hominem, *propter reverentiam communionis. Quia secundum antiquos canones in Nativitate Domini populus communicari consuerit. Secundum tempus in quo abstinendum est a nuptiis, videlicet in Dominica Septuagesimæ in qua cantatur Officium,* Circumdederunt, *et ab hinc usque ad Octavas Paschæ inclusive; hic nempe est octavus dies Dominicalis in qua dicitur Officium,* Quasi modo geniti, *qui vocatur Dominica in albis, propter communionem Paschæ. Tertium tempus in quo abstinendum est a nuptiis, videlicet in die hinc in secunda feria in Rogationibus, in qua legitur Evangelium,* Quis vestrum, *et ab hinc usque ad octavum diem Pentecostes inclusive, i.e., in crastinum Sanctæ Trinitatis. Hoc nempe est octavus dies sive Dominica, in qua dicitur Officium,* Bene-

Communio. Benedicimus Deum cæli, *et cetera ut supra,* p. 39.

Postcommunio. Proficiat nobis ad salutatem, *et cetera ut supra, ibidem.*

Alia Postcommunio. Quæsumus omnipotens, *et cetera ut supra, ibidem.**

Post missam benedicatur panis et vinum, vel aliud quid potabile in asculo, et gustent in nomine Domini, Sacerdote dicente:

Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio.

Bene✠dic, Domine, panem istum et hunc potum et hoc vasculum, icut benedixisti quinque panes in deserto et sex hydrias in Cana ;alilææ, ut sint sani et sobrii atque immaculati omnes gustantes ex eis; alvator mundi: Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus ancti, Deus.

Nocte vero sequente cum sponsus et sponsa ad lectum pervenerint, ccedat Sacerdos, et benedicat thalamum dicens: Dominus vobiscum.

Oremus. *Oratio.*

Bene✠dic, Domine, thalamum, *et cetera,* p. 39.

Item benedictio super lectum, cum Dominus vobiscum. Oremus.

Bene✠dic, Domine, hoc cubiculum *(respice)* qui non dormis, neque lormitas. Qui custodis Israel, custodi famulos tuos in hoc lecto quiesentes, ab omnibus phantasmaticis dæmonum illusionibus: custodi eos igilantes, ut in præceptis tuis meditentur dormientes, et te per soporem entiant, ut hic et ubique defensionis tuæ muniantur auxilio. Per)ominum.

Deinde fiat benedictio super eos in lecto, tantum cum Oremus.

Benedictio.

Bene✠dicat Deus corpora vestra et animas vestras: et det super vos enedictionem, sicut benedixit Abraham, Isaac, et Jacob. Amen.

---

licta sit, *propter præparationem ad communionem illo tempore sumendam, itulo de Feriis capitulo* Capellanus, *per Hostiensem in lectura. Sed in llis temporibus non est prohibitum debitum reddere nec exigere, quia non st tanta destructio animarun in redditione vel exactione, sicut in celebraione nuptiarum. Tamen in diebus sollemnibus et in jejuniis exactio lebiti est prohibita, in aliis vero temporibus anni potest fieri sollemnitas uptiarum xxxiii. quæst. iv. cap.* Non oportet; *et in glosa Extra de 'eriis capitulo* Capellanus, *in glosa et in libro quarto Summarum listinctione xxxiii., capite ultimo, servatum prius in editione bannorum onstitutione consilii generalis quæ habetur de clandestinis desponsationius capitulo* Cum inhibitio."

* The MS. adds—"*Finita Missa Sponsalium cum* Ite Missa est *statim um calice et corporalibus hoc modo:*

"Adjutorium nostrum in nomine Domini:
Qui fecit cælum et terram.
Sit nomen Domini benedictum:
Ex hoc nunc, et usque in sæculum.

"Benedicat vos Divina Majestas et una Deitas, Pa✠ter et Fi✠lius t Spiritus ✠ Sanctus."

Alia benedictio cum Oremus.

Manus Domini sit super vos : mittatque angelum suum sanctum, qui custodiat vos omnibus diebus vitæ vestræ. Amen.

Alia benedictio cum Oremus.

Bene✠dicat vos Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus : qui trinus est in numero, et unus in nomine. Amen.

His peractis aspergat eos aqua benedicta, et sic discedat et dimittat eos in pace.

ORDO AD SERVITIUM PEREGRINORUM FACIENDUM.

Inprimis confiteantur Peregrini de omnibus peccatis suis; deinde dicantur super eos coram Altari prostratos Psalmi et preces sequentes, et post unumquemque Psalmum dicatur Gloria Patri.

Psalmus. Ad te, Domine, levavi *(xxiv.)*
Psalmus. Miserere mei *(l.)*
Psalmus. Qui habitat *(xc.)*
Gloria Patri.
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos. Sed libera.
Ego dixi, Domine, miserere mei :
Sana animam meam, quia peccavi tibi.
Vias suas Dominus demonstret tibi :
Et semitas suas edoceat te.
Gressus tuos Dominus dirigat secundum eloquium suum :
Et non dominentur tibi omnes injustitiæ.
Utinam dirigantur viæ tuæ :
Ad custodiendas justificationes Domini.
Perficiat Dominus gressus tuos in semitis suis :
Ut non moveantur vestigia tua.
Benedictus Dominus Deus die quotidie prosperum iter faciat tibi :
Deus salutarium tuorum.
Angelus Domini bonus comitetur tecum :
Et bene disponat itinera tua et actus tuos, ut iterum cum gaudio revertaris ad propria.
Beati immaculati in via :
Qui ambulant in lege Domini.
Nihil proficiat inimicus in te :
Et filius iniquitatis non apponat nocere tibi.
Exsurge, Domine, adjuva nos :
Et libera nos propter nomen tuum.
Domine Deus virtutum, converte nos :
Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.
Domine, exaudi orationem meam :
Et clamor meus ad te veniat.
Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo.
Oremus.
Adesto, Domine, supplicationibus nostris, *et cetera*, p. 105.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui ad vitam ducis et confidentes in te paterna protectione ıstodis; quæsumus, et huic præsenti famulo tuo *N.* a nobis egredienti ıgelicum tribuas comitatum, ut auxilio tuo protectus nullius mali ncutiatur formidine, nullo comprimatur adversitatis languore, nullis ruentis inimici molestetur insidiis; sed spatiis necessarii itineris proprio ressu peractis, propriisque locis restitutus recipiatur sospes ac debitas rsolvat nomini tuo gratias. Per Christum Dominum nostrum.

Oremus. *Oratio.*

Deus qui diligentibus te, *et cetera*, p. 105.

Hic surgant peregrini a prostratione, et benedicat Sacerdos peras et ıculos eorum, dicens: Dominus vobiscum, *et* Oremus.

Domine Jesu Christe, qui ineffabili tua miseratione ac Patris jussione piritusque Sancti cooperatione de cælo descendere voluisti, ovemque erditam diabolica seductione voluisti quærere, atque propriis humeris d cælestis patriæ gregem referre; quique præcepisti filiis matris ecclesiæ rando petere, benevivendo quærere, ac pulsando perseverare, ut citius ıvenire valeant salutaria præmia vitæ; te humiliter imploramus, quanus sanctificando bene✠dicere digneris hanc peram et hunc baculum, t quicunque eam in tui nominis amore ad instar humilis armaturæ ıteri suo applicare atque collo suo suspendere, sive in manibus suis estare cupierint, sicque peregrinando suffragia humili comitante deotione studuerint quærere, dexteræ tuæ protecti munimine pervenire ıereantur ad gaudia mansionis æternæ; Per te, Salvator mundi, Qui um Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus, per omnia sæcula æculorum.

Hic aspergat aquam benedictam super peras et baculos, et ponat ingulis peregrinis peram ad collum dicens:

In nomine Domini nostri Jesu Christi, accipe hanc peram, habitum eregrinationis tuæ, ut bene castigatus, et salvatus pervenire merearis d limina sanctorum, quo pergere cupis; et peracto itinere tuo, ad nos evertaris incolumis. Per eundem Dominum.

Deinde tradat singulis eorum baculum ita dicens:

Accipe baculum sustentationis itineris ac laboris peregrinationis tuæ, ıt devincere valeas omnes catervas inimici et pervenire securus ad imina sanctorum, quo pergere cupis, et peracto obedientiæ cursu ad nos evertaris cum gaudio. Per Dominum.

Si vero aliqui eorum profecturi sunt Hierusalem, tunc habeant ipsi estes cum cruce signatas; et benedicantur cruces hoc modo cum Dominus obiscum. Oremus.

Deus invictæ potentiæ, pietatis immensæ, atque peregrinantium otius consolationis auxilium, qui famulis tuis victricia arma tribuis; uæsumus, ut has cruces devotæ humilitatis bene✠dicere digneris, ut enerandæ crucis vexillum, cujus in eis est designata figura, sit invicissimum robur servorum tuorum contra antiqui hostis nequissima entamenta; sit in via defensio; sit in domo protectio; sit ubique ræsidium. Per Dominum.

Hic aspergatur aqua benedicta super cruces, et detur singulis peregrinis ic profecturis vestis cum cruce signata, dicente Sacerdote:

Accipe vestimentum cruce Domini, *et cetera*, p. 105.

[illegible]

[illegible] p. 104.

[illegible]

[illegible] te largiente, [illegible] *succingat Sacerdos* [illegible] insidiantes reprimat, et [illegible] defendat. Per [illegible]

[illegible] *benedicta,* [illegible]

BENEDICTIO CARNIUM IN DIE PASCHÆ.

Cum Dominus vobiscum et Oremus. Oratio.

Deus cœli terræque Dominator, qui das escam omni carni et imple omne animal benedictione; bene✠dic et sancti✠fica hanc creatura carnis, ut nobis dona tua sumentibus animæ et corporis sanitatem co[illegible] *[illegible]*. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Alia Oratio cum Oremus. *Oratio.*

Deus, qui universæ carnis es conditor, qui Noe et filiis suis [illegible] mundis et immundis animalibus præcepta dedisti, quique sicut ole[illegible] herbarum humano generi quadrupedia munda edere permisisti; et q[illegible] agnum in Ægypto Moysi et populo tuo in vigilia Paschæ comede[illegible] [illegible] in figuram agni Domini nostri Jesu Christi, cujus sangui[illegible]

ınia primogenita tibi de mundo redemisti, et nocte illa omne primonitum in Ægypto percutere præcepisti, servans populum tuuı ı agni nguine prænotatum; dignare, Domine Deus omnipotens, bene✠dicere sancti✠ficare has carnes, ut quicunque ex populo tuo fideli ex illis medeerint, omni benedictione cælesti et gratia tua saturati repleantur ı bonitate, Per quem hæc omnia, Domine, condita sunt et ab initio eata, Salvator mundi: Qui regnas cum eodem Filio tuo in unitate piritus Sancti.

Hic aspergatur aqua benedicta super carnes et cetera.

BENEDICTIO CARNIS, CASEI, BUTYRI, OVORUM SIVE PASTILLARUM IN PASCHA.

Cum Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Domine Deus omnipotens, qui fecisti et creasti cuncta viventibus tuæ rgitatis alimoniam, humanumque genus spiritualibus escis ac poculis aorum præceptorum terrenisque substantiis tuorum donorum indesinnter reficis; te omnipotentem Deum obnixe petimus, ut hæc dona tua arnis, casei, butyri, vel ovorum sive cujuscunque alterius cibi, quem tu se creasti et nobis donasti, perpetua claraque benignitate sanctificare e bene✠dicere digneris. Vescentibus ex eis largam tuæ benedictionis anitatem in visceribus eorum clementer colloca, et præsentis vitæ ɔspitatem et futuræ beatitudinem misericorditer indulge. Per ɔominum.

Deinde aspergat Sacerdos aquam benedictam.

BENEDICTIO NOVORUM FRUCTUUM QUORUMCUNQUE.

Cum Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui benedixisti uinque panes in deserto et duos pisces, unde saturati sunt quinque aillia hominum; sic bene✠dicere et sanctificare digneris hunc fructum uem accipimus in tuo sancto nomine et Filii tui Domini nostri Jesu hristi, ut qui sumpserint ex eo accipiant saturitatem mentis, protecionem corporis, tutelam salutis, securitatem spei, corroborationem fidei t æternitatem Spiritus Sancti. Per eundem Dominum. In unitate jusdem.

Hic aspergatur aqua benedicta.

BENEDICTIO AD OMNIA QUÆCUNQUE VOLUERIS.

Cum Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Creator et conservator humani generis, dator gratiæ spiritualis, argitor æternæ salutis, tu, Domine, mitte Spiritum Sanctum tuum uper hanc creaturam *N.*, ut armata virtute cælestis defensionis, quiunque ex ea gustaverint, proficiat illis ad salutem, et tam corporis uam animæ recipiant sanitatem. Per Dominum.

Hic aspergatur aqua benedicta super ea.

BENEDICTIO SEMINIS.

Cum Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, creator generis humani, supplicit tuam clementiam exoramus, ut hoc semen quod in tuo sancto nomi saturi sumus in agros nostros, cælesti benedictione benedicere ✠ multiplicare atque ad maturitatem perducere digneris, ut per universu orbem terrarum collaudetur dextera tua. Per Dominum nostrum.

Deinde aspergatur aqua benedicta super semen.

BENEDICTIO POMORUM IN DIE SANCTI JACOBI.

Cum Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui ad infirm mundi ornatum die tertia lignum pomiferum facere fructum in prim præcepisti, quique amarum vetiti pomi saporem antiqui serpentis suav a patribus nostris gustatum unigeniti filii tui Domini nostri Jesu Christ passione salutari non sentire posteros filios naturaliter voluisti, a qu sanitas et omne medicamentum venit; quæsumus inenarrabilem pietatem tuam, ut hunc novorum pomorum fructum tuo conspectu oblatum bene✠dicere et sancti✠ficare digneris, quatinus sancti apostol tui Jacobi et martyris tui Christophori quorum hodie festa celebramus omniumque sanctorum tuorum meritis ac precibus, quicunque fidele tui cum gratiarum actione ex eo gustaverint, sanitatem mentis et cor poris, operante in eis Spiritu Sancto, percipere mereantur. Per eunde Dominum. In unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus.

BENEDICTIO POMORUM.

Cum Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Te deprecamur, omnipotens Deus, ut bene✠dicas hunc fructu novorum pomorum, ut qui ex arboris letalis et pomi in primo parent justa funeris sententia mulctati sumus, per illustrationem unici Filii t Redemptoris Dei ac Domini nostri Jesu Christi, et Spiritus Sanc benedictionem sanctificata sint omnia atque benedicta, depulsisq primi facinoris intentatoris insidiis salubriter ex hujus diei anniversari sollemnitate diversis terris edenda germina sumamus. Per eunde Dominum. In unitate ejusdem.

Deinde Sacerdos aspergat ea aqua benedicta.

BENEDICTIO ELEEMOSYNÆ.

Cum Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Deprecor te, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, istam eleemosynam bene✠dicere et sanctificare digneris pro ani famuli tui *N.* ad remedium et remissionem peccatorum suorum, ut luce tuæ amænitatis sine fine lætetur. Per Dominum nostrum.

Deinde aspergat Sacerdos super eam aquam benedictam.

BENEDICTIO PANIS IN DOMINICIS DIEBUS.

Inprimis Sacerdos legat Evangelium secundum Johannem, In principio, *postea dicat Versum* Sit nomen Domini benedictum.

Resp. Ex hoc et usque in sæculum.

Deinde dicat sic: Dominus vobiscum, *et* Oremus.

Oratio. Benedic, Domine, creaturam istam, *et cetera ut supra,* p. 103.

Tunc aspergatur aqua benedicta super panem et distribuatur.

BENEDICTIO SCUTI ET BACULI AD DUELLUM FACIENDUM.

Inprimis dicat Sacerdos prostratus ante Altare Psalmos sequentes cum Gloria Patri, *pugnaturo interim genuflectente retro sacerdotem.*

Psalmus. Deus in adjutorium *(lxix.)*

Psalmus. Benedicam Dominum *(xxxiii.)*

Psalmus. Judica, Domine, nocentes me *(xxxiv.)*

Psalmus. Qui habitat *(xc.)*

Psalmus. Quicunque vult.

Antiphona. Ne reminiscaris, Domine, delicta nostra.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Domine, non secundum peccata nostra facies nobis:
Neque secundum iniquitates nostras retribue nobis.

Domine, ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum:
Cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis.

Adjuva nos, Domine, salutaris noster;
Et propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos, et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.

Salvum fac servum tuum:
Deus meus, sperantem in te.

Mitte ei, Domine, auxilium de Sancto;
Et de Sion tuere eum.

Esto ei, Domine, turris fortitudinis:
A facie inimici.

Convertere, Domine, usquequo:
Et deprecabilis esto super servum tuum.

Domine, exaudi orationem meam:
Et clamor meus ad te veniat.

Dominum vobiscum. Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui mundum ex informi materia fecisti, *et cetera ut supra,* p. 106.

Hic aspergat Sacerdos scutum et baculum aqua benedicta: deinde resurgente pugnaturo, tradat ei Sacerdos scutum dicendo:

Accipe hoc scutum ad corporis tui protectionem. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Item dicat Sacerdos: Protegat te Christus Filius Dei vivi. Amen.

Deinde tradat ei Sacerdos baculum dicens:

Accipe hunc baculum ad hoc duellum præparatum, cum quo valeas tibi rebellantem prosternere et resurgentem conterere, habeasque victoriam. In nomine Patris, *et cetera.*

Deinde tenens pugnaturus scutum et baculum iterum genuflectat coram Altari, dicente super eum Sacerdote:

Dominus vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Confortator et corroborator, *et cetera ut supra*, p. 107.

Deinde Sacerdos, dans ei benedictionem, dicat hoc modo:

Confortare et esto robustus, *et cetera.*

Bene✠dicat te Deus Pater. Amen. Custodiat te Jesus Christus. Amen. Confortet te Spiritus Sanctus. Amen.

Præstet tibi vic[illegible]us Deus, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæcul[illegible]

Deinde aspergat [illegible]qu benedicta, et ita recedat in nomine Domine.

BENEDICTIO OCULORUM INFIRMORUM.

Benedictio oculorum infirmorum, potest fieri in hunc modum, si necessitas inducat et devotio alicujus illam deposcat.

Inprimis genuflectat infirmus cor[illegible]n Altari. Deinde dicat Sacerdos

Dominus vobiscum *et* Oremus. *Or[illegible]*

Domine, Jesu Christe, qui aper[illegible]i occulos cæci nati, serena hujus famuli tui occulos, dans in eis visum perspicacem, sufficientem, idoneum, competentem in obsequium tuum, per virtutem hujus sacramenti et per signum sanctæ crucis tuæ.

Hic signet Sacerdos oculos infirmi signo sanctæ crucis cum corporalibus, et cum eisdem ventilet in oculis ejus dicens:

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

BENEDICTIO NAVIS.*

Cum Dominus vobiscum *et cum* Oremus. *Oratio.*

Deus, cujus providentia universa reguntur et conservantur, qui dominaris potestati maris et mitigas motum fluctuum ejus; Qui Noe famulo tuo, ne genus humanum periret in diluvio arcam facere præcepisti; qui ventis et tempestalibus imperas, et obediunt; qui Petrum super aquas maris ambulantem, ne mergeretur, erexisti; tuam, Domine, clementiam obnixe petimus et humiliter imploramus, quatinus hanc naviculam per virtutem sanctæ crucis et per intercessionem gloriosæ semper Virginis et omnium sanctorum tuorum tua dextera digneris bene✠dicere, omnesque insidias hostium visibilium et invisibilium ab ea repellere, ut in ea sub tua protectione navigantes nullis illudantur phantasmatibus, nullis dejiciantur adversis. Non eos vorago terribilis sorbeat, non tempestas impellat, non frangat scopulus, non invadat adversarius; sed universis expediti terroribus nomen tuum collaudantes

---

* This form is not in the MS.

ad propria cum gaudio reverti mereantur. Per te Salvator mundi, qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto vivis et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Deinde aspergatur navis aqua benedicta.

BENEDICTIONES MENSÆ.*

Ante Prandium.

Omni die per annum de quocunque fiat servitium nisi in diebus Veneris et quando jejunium est præceptum, ut in Vigiliis, Quattuor Temporibus, et Ferialibus diebus infra Quadragesimam, et nisi per hebdomadam Paschæ, dicantur benedictiones ante prandium hoc modo:

Inprimis dicat Sacerdos: Benedicite.

Resp. Dominus.

Psalmus.

Oculi omnium in te sperant, Domine: et tu das escam illorum tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Deinde dicat Sacerdos: Et ne nos inducas in temptationem.

Resp. Sed libera nos a malo.

Sacerdos. Oremus.

Benedic, Domine, nos et dona tua quæ de tua largitate sumus sumpturi. Per Christum Dominum nostrum.

Resp. Amen.

Lector. Jube, Domine, benedicere.

Sacerdos. Mensæ cælestis participes faciat nos rex æternæ gloriæ. Amen.

Lector. Deus caritas est, et qui manet in caritate in Deo manet, et Deus in eo. Sit Deus in nobis, et nos maneamus in ipso.

Resp. Amen.

Hæc prædicta Lectio non mutatur per totum annum, quando prædictæ benedictiones dici debent ante prandium, nisi in Dominicis Paschalis temporis tantum: tunc enim dicatur sequens Lectio:

Expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi: etenim Pascha nostrum immolatus est Christus; itaque epulemur in Domino.

Post Prandium.

Deinde post prandium dicat Sacerdos hoc modo:

Deus pacis et dilectionis maneat semper nobiscum. Tu autem, Domine, miserere nostri.

Resp. Deo gratias.

---

* Not in the MS.

Psalmus.

Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et sancti tui benedicant tibi.

Gloria Patri. Sicut erat.

Deinde dicat Sacerdos Capitulum:

Agimus tibi gratias, omnipotens Deus, pro universis beneficiis tuis, qui vivis et regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Deinde dicatur sequens Psalmus, Sacerdote incipiente:

Laudate Dominum, omnes gentes; laudate eum, omnes populi.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus et nomen Domini manet in æternum.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Dispersit, dedit pauperibus:
  Justitia ejus manet in sæculum sæculi.

Benedicam Dominum in omni tempore:
  Semper laus ejus in ore meo.

In Domino laudabitur anima mea:
  Audiant mansueti et lætentur.

Magnificate Dominum mecum:
  Et exaltemus nomen ejus in idipsum.

Sit nomen Domini benedictum:
  Ex hoc nunc et usque in sæculum.

Deinde dicat Sacerdos: Oremus.

Retribuere dignare, Domine Deus, omnibus nobis bona facientibus propter nomen sanctum tuum vitam æternam. Amen.

Benedicamus Domino. Deo gratias.

Deinde dicat Sacerdos de sancta Maria aliquam Antiphonam ad placitum cum Versiculis et Oratione de eadem, quæ magis tempori conveniant. Quibus dictis, dicatur pro fidelibus defunctis.

Psalmus. De profundis *(cxxix.)*

Finito Psalmo non dicatur Gloria Patri, *sed statim sequatur.*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Requiem æternam dona eis, Domine:
  Et lux perpetua luceat eis.

A porta inferi:
  Erue, Domine, animas eorum.

Credo videre bona Domini:
  In terra viventium.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus. *Oratio.*

Absolve, quæsumus, Domine, animas famulorum famularumque tuarum, parentum, parochianorum, amicorum et benefactorum nostrorum, et omnium fidelium defunctorum, ut in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuos resuscitati respirent. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Requiescant in pace. Amen.

Deinde dicat Sacerdos: Benedicite.

Resp. Dominus.

Sacerdos. Det vivis gratiam, defunctis misericordiam, ecclesiæ et regno pacem, et nobis vitam æternam. Amen.

Et dicatur Psalmus De profundis *in fine gratiarum post prandium omni die per annum de quocunque fiat servitium, nisi in Duplicibus Festis Principalibus.*

ANTE CENAM.

Ante cenam vero per totum annum fiant benedictiones hoc modo, Sacerdote dicente: Benedicite.

Resp. Dominus.

Sacerdos. Cenam sanctificet, qui nobis omnia præbet. In nomine Patris ✠ et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

POST CENAM.

Deinde post cenam per totum annum, nisi per hebdomadam Paschæ dicat Sacerdos hoc modo:

Benedictus Deus in donis suis:

Resp. Et sanctus in omnibus operibus suis.

Adjutorium nostrum in nomine Domini:

Resp. Qui fecit cælum et terram.

Sit nomen Domini benedictum:

Ex hoc, nunc, et usque in sæculum.

Sequatur Oratio sine Oremus. Retribuere dignare: *cum Antiphona de sancta Maria, ut supra post prandium. Nunquam autem dicatur Psalmus* De profundis *post cenam secundum usum Sarum.*

ANTE PRANDIUM IN JEJUNIIS.

Quandocunque fuerit jejunium præceptum, ut in Vigiliis et Quattuor Temporibus, et in omnibus Ferialibus diebus infra Quadragesimam de quocunque fiat servitium, Dominicis diebus tantum exceptis, ac in omni die Veneris per annum, quodcunque Festum Duplex vel Simplex ibidem contigerit, nisi in die Natalis Domini et per hebdomadam Paschæ, dicantur benedictiones ante prandium hoc modo:

Benedicite. *Resp.* Dominus.

Edent pauperes et saturabuntur, et laudabunt Dominum qui requirunt eum: vivent corda eorum in sæculum sæculi.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera nos a malo.

Oremus. Benedic, Domine, nos, *ut supra.*

Jube, Domine, benedicere.

Sacerdos. Cibo spiritualis alimoniæ reficiat nos rex æternæ gloriæ. Amen.

Lector. Gratia Domini nostri Jesu Christi et caritas Dei et communicatio Sancti Spiritus sit semper cum omnibus nobis. Amen.

Hæc prædicta Lectio non mutatur per totum annum, nisi in Benedictione dic. ubi ante prandium dicitur in Ferialibus diebus infra Quadragesimam, tunc enim dicitur hæc Lectio:

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris, dicit Dominus omnipotens.

Similiter in Vigilia Paschæ dicitur hæc Lectio:

Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens.

Post Prandium in Jejuniis.

Deinde post prandium dicat Sacerdos hoc modo:

Deus pacis et dilectionis, *et supra.*

Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator Dominus: escam dedit timentibus se.

Gloria Patri. Sicut erat.

Capitulum. Agimus tibi gratias.

Psalmus. Laudate Dominum, omnes gentes.

Quoniam confirmata, *et supra.*

Iste Psalmus prædictus non mutatur per totum annum nisi in Ferialibus diebus infra Quadragesimam; tunc enim loco ejus dicitur Psalmus, Miserere mei *(l.), per totam Quadragesimam de quocunque fit servitium; et ratio quia hujusmodi benedictiones sunt de [illegible] temporali et non de sanctorum. Deinde fiant omnia ut supra post prandium in alio tempore. Tamen in Vigilia Paschæ non dicitur Psalmus,* Miserere, *sed*

Psalmus. Laudate eum, omnes gentes.

Quo dicto dicat Sacerdos:

Dominus vobiscum et Oremus. *Oratio.*

Spiritum in nobis, Domine, tuæ caritatis infunde, ut quos sacramentis paschalibus satiasti, tua facias pietate concordes, per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum. In unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Benedicamus Domino. Deo gratias.

Ante Prandium in hebdomada Paschæ.

In die Paschæ et per totam hebdomadam fiant benedictiones ante prandium hoc modo:

Benedicite. *Resp.* Dominus.

Hæc dies quam fecit Dominus:

Exultemus et lætemur in ea.

Gloria Patri.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Oremus. Benedic, Domine, nos, *et cetera ut supra.*

Jube, Domine, benedicere.

Mensæ cœlestis participes faciat nos rex æternæ gloriæ. Amen.

Lector. Expurgate vetus fermentum, *et cetera ut supra.*

Post Prandium in hebdomada Paschæ.

Deinde post prandium dicat Sacerdos hoc modo:
Qui dat escam omni carni: confitemini Deo cæli.
Tu autem, Domine, miserere nostri.
Deo gratias.
Psalmus. Laudate Dominum, omnes gentes.
Quoniam confirmata est super nos, *et cetera ut supra.*
Gloria patri. Sicut erat.
Versus. In resurrectione tua, Christe.
Resp. Cæli et terra lætentur. Alleluya.
Dominus vobiscum. Oremus.
Spiritum in nobis, *ut supra.*
Benedicamus Domino. Deo gratias.

Ante et post Cenam in hebdomada Paschæ.

Ante cenam fiant benedictiones, ut supra. Deinde post cenam dicatur hoc modo:
Hæc dies quam fecit Dominus.
Versus. In resurrectione tua, Christe.
Resp. Cæli et terra lætentur.
Dominus vobiscum. Oremus.
Spiritum in nobis, Domine, *ut supra.*
Benedicamus Domino. Deo gratias.

SERVITIUM INCLUDENDORUM.*

Qualiter hi qui ad ordinem Anachoritarum accedunt accedere sive se habere debeant, sequentia secundum usum Sarisburiensem declarabunt. Non oportet quemquam inclusum fieri sine Episcopi consultu; sed ab Episcopo aut aliquo alio presbytero erudiatur ac moneatur quatenus ipse devotus conscientiam suam scrutetur, ac videlicet utrum bona intentione aut mala sanctitatem appetat; si Deo placere aut lucrum sive laudem humanam acquirere affectet, denique an vires ei et constantia mentis suppetant contra maligni hostis versutias et contra hujusmodi innumerabiles molestias. Quæ cum se pro regno Dei toleraturum et in Deo solo spem positurum promiserit, includat eum Episcopus aut presbyter jussu Episcopi. Ipse vero inclusus discat non superbe sapere, quoniam meruit frequentia hominum separari; sed infirmitati suæ potius credat esse provisum aut consultum, quod elongatus est a consortio proximorum ne crebrius peccando ac se perditioni mancipando cohabitantes contaminaret, et ob hoc in damnationem graviorem incideret. Reputet ergo se inclusus quasi peccatis damnatum et cellæ solitariæ velut carceri traditum et propter infirmitatem propriam hominum consortio indignum. Hæc regula in utroque sexu servetur.

---

* The MS. gives a different form for this office, it will be found below at the close of the Sarum Manual.

Incipit Ordo Famulos vel Famulas Dei Includendi.*

Hic provideat sibi qui includendus est quod de omnibus peccatis suis quæ memoriæ suæ occurrere possint sit confessus, et quod in die diem inclusionis præcedente pane et aqua tantum reficiatur. In nocte vero sequente in monasterio inclusorio suo vicino cum cereo suo accenso devote in orationibus vigilare tenetur. In crastino facta exhortatione ad populum et ad eum qui includendus est, Episcopus vel Sacerdos incipiat hoc Responsorium:

Emundemus, *Chorus prosequatur*, in melius quæ ignoranter peccavimus, ne subito præoccupati die mortis quæramus spatium pænitentiæ et invenire non possimus. Attende, Domine, et miserere, quia peccavimus tibi.

Versus. Adjuva nos, Domine salutaris noster, et propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos. Attende, Domine.

Postea prosternens se Episcopus vel Sacerdos super tapetum ante altare cum clericis incipiat hos Psalmos:

Domine, ne in furore *(vi.) et* Domine Deus noster *(lxxxviii.) cum* Gloria Patri.

Psalmus. Exaudiat te Dominus in die tribulationis *(xx.)* Gloria Patri.

Psalmus. Beati quorum *(xxxii.)*
Psalmus. Judica, Domine, nocentes me *(xxxv.)*
Psalmus. Domine, ne in furore *(xxxviii.)*
Psalmus. Beatus qui intelligit *(xli.)*
Psalmus. Judica me, Deus et discerne *(xliii.)*
Psalmus. Miserere mei, Deus, secundum *(lvi.)*
Psalmus. Domine, exaudi orationem meam *(cii.)*
Psalmus. Benedic *(cii. 1–5), non dicitur ulterius.*
Psalmus. De profundis *(cxxx.)*
Psalmus. Domine, non est exaltatum *(cxxxi.)*
Psalmus. Domine, exaudi, *ii. (cxliii.)*

Hic dictis sequatur:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Salvum fac, servum tuum (*vel* ancillam tuam):
Deus meus, sperantem in te.
Nihil proficiat inimicus in eo:
Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
Esto ei, Domine, turris fortitudinis:
A facie inimici.
Mitte ei, Domine, auxilium de sancto:
Et de Sion tuere eum.
Domine, exaudi orationem meam:
Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum. Oremus.

Parce, Domine, parce famulo tuo, *N.* quem redemisti, Christe, sanguine tuo, et ne in eternum irascaris ei. Qui vivis, *et cetera.*

---

* *Cf.* the "Ordo Includendi Famulam Dei," in the *Pontifical of Archbishop Bainbridge* (Surtees Society), p. 81.

Alia Oratio cum Oremus. *Oratio.*

Deus infinitæ misericordiæ et bonitatis immensæ, propitiare iniquitabus ejus, et omnibus animæ ejus medere languoribus, ut peccatorum uorum suorum remissione percepta semper in tua benedictione lætetur. 'er Christum.

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, miserere famuli tui *N.* et dirige eum ecundum clementiam tuam in via salutis æternæ, ut te donante, tibi ılacita cupiat et tota virtute proficiat.

Actiones nostras, quæsumus, Domine, aspirando præveni et adjuvando ›rosequere, ut cuncta nostra operatio a te semper incipiat, et per te emper finiatur. Per Dominum.

Hic itaque peractis, induat se Casula Episcopus vel Sacerdos, et statim Missa de quocunque voluerit incipiatur; ita quod hæc sequens Oratio dicatur pro includendo; et dicatur sub uno Per Dominum, *et sub uno* Oremus. *Oratio.*

Deus, qui justificas impium et non vis mortem peccatoris; majestatem tuam suppliciter deprecamur, ut famulum tuum *N.* de tua pietate confidentem cælesti protegas benignus auxilio et assidua protectione conserves, ut tibi jugiter famuletur et nullis tentationibus a te separetur. Per Dominum.

Post Evangelium offerat includendus cereum suum, qui super altare ad Missam semper ardeat. Et stet includendus ante gradum altaris et legat aperta voce professionem suam: si laicus fuerit, legat aliquis puer pro eo. Professio vero talis erit.

Ego frater vel soror, *N.*, offerens trado meipsum divinæ pietati in ordine anachoritano serviturum; et secundum regulam ordinis illius in servitio Dei amodo per gratiam divinam et consilium ecclesiæ promitto me permansurum et patribus meis spiritualibus obedientiam canonicam exhibiturum.

Et faciat includendus signum crucis cum penna super schedulum professionis suæ, et ponens eam super altari flexis genibus oret, Episcopo vel Sacerdote ante incipiente hoc modo:

Antiphona.

Confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis, a templo sancto tuo quod est in Hierusalem. Alleluya, Alleluya. Exsurgat.

Postea Episcopus vel Sacerdos dicat:

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui famulum tuum a sæculi vanitate conversum ad supernæ vocationis amorem accendis; pectori illius purificando illabere, et gratiam qua in te perseveret infunde, ut protectionis tuæ munitus præsidio, quæ te donante promisit impleat, et suæ professionis executor effectus, ad ea quæ perseverantibus in te dignatus es promittere pertingat. Per Christum.

Post hæc Episcopus vel Sacerdos benedicat cum hac Oratione habitum professo congruum:

Signum Domini nostri Jesu Christi damus super hanc vestem a custodiendum propositum, et ut Spiritus Sanctus regnet in corde et corpore et in omnibus operibus suscipientis. Per eundem Christu Dominum nostrum. Amen.

Postea aspergat et suscipientem et habitum aqua benedicta: et cum dederit habitum, induendo dicat:

Exuat te Deus veterem hominem cum actibus suis, et induat te Deus novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis.

Et respondeant omnes: Amen.

Indutus cum habitu includendus statim prosternat se ante gradum altaris et sic oratione prostratus permaneat, donec ab Episcopo vel Sacerdote ad communionem vocetur. His itaque peractis, Episcopus vel Sacerdos super prostratum cantando incipiat hunc hymnum:

I.
Veni, Creator, Spiritus,
Mentes tuorum visita;
Imple superna gratia,
Quæ tu creasti pectora.

II.
Qui Paraclitus diceris,
Donum Dei altissmi,
Fons vivus, ignis, caritas,
Et spiritalis unctio.

III.
Tu septiformis munere,
Dextræ Dei tu digitus;
Tu rite promisso Patris
Sermone ditans guttura.

IV.
Accende lumen sensibus,
Infunde amorem cordibus;
Infirma nostri corporis
Virtute firmans perpeti.

V.
Hostem repellas longius,
Pacemque dones protinus;
Ductore sic te prævio
Vitemus omne noxium.

VI.
Per te sciamus da Patrem,
Noscamus atque Filium;
Te utriusque Spiritum
Credamus omni tempore.

VII.
Sit laus Patri cum Filio
Sancto simul Paraclito,
Nobisque mittat Filius
Charisma Sancti Spiritus.
Amen.

Versus. Emitte Spiritum tuum et creabuntur: Et renovabis faciem terræ.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui non vis mortem peccatoris, sed pænitentiam et emundationem semper desideras; misericordiæ tua clementiam suppliciter imploramus, ut huic famulo tuo sæcularibus actis renuncianti large tuæ pietatis gratiam infundere digneris, quatinus castis tuis insertus ita tibi militando stadium vitæ præsentis percurrere valeat, ut bravium æternæ remunerationis te donante percipiat. Per Christum.

Post hæc Episcopus vel Sacerdos, pergens ad altare Missam finiat pro includendo.

Secreta.

Hujus, quæsumus, Domine, virtute mysterii, et a proprius nos munda delictis et famulum tuum *N.*, ab omnibus absolve peccatis. Per Dominum nostrum.

Postcommunio.

Purificent nos, Domine, sacramenta quæ sumpsimus, et famulum tuum *N.* ab omni culpa liberum esse concede, ut qui conscientiæ reatu constringitur, cælestis remedii plenitudine glorietur. Per Dominum.

Postquam ipse Episcopus vel Sacerdos communicatus fuerit, novum ıcludendum communicet. Missa finita, tradatur cereus præfatus in- ludendo; et ordinata processione, Episcopus vel Sacerdos casulatus ıcedat, et includendum portantem cereum suum per manum accipiat, et oneste secum ab habitaculum suum deducat. Clerici interim Litaniam ollemniter præcedentes cantent. Cum autem ad habitaculum perventum uerit, finita Litania, Episcopus vel Sacerdos includendum extra habita- ulum dimittat, et solus in habitaculum inducat incipiendo cum aqua enedicta Antiphonam Asperges me *vel* Vidi aquam, *prout tempus xegerit.*

Postea sanctificet et benedicat habitaculum per Orationes sequentes.

Hæc Oratio dicatur super altare cum Oremus. *Oratio.*

Domine, sancte Pater et clemens, cujus nec initium nec finis adver- itur, qui tantus es quantus esse voluisti sanctus atque mirabilis; Deus ujus majestatem elementa non capiunt; te benedicimus, te supplices leprecamur, ut sit hoc altare sicut illud quod Abel salutaribus mysteriis n passione præcursor jugulatus a fratre novo sanguine imbuit et sacravit. Sit tibi, Domine, altare hoc sicut illud quod Abraham pater noster, qui e videre meruit, fabricavit; in quo summus Sacerdos Melchisedech acrificii normam triumphalis expressit. Sit tibi altare hoc sicut illud quod Moyses septem dierum purificatione mundavit, et cælesti tertio lloquio sanctum vocavit; sicut locutus es ad eum dicens: Si quis etigerit altare hoc, sanctificatus habeatur. In hoc ergo altari juguletur uxuria, omnisque libido feriatur; offeratur pro turturibus sacrificium astitatis, pro pullis columbarum innocentiæ sacrificium. Per Dominum ıostrum.

Benedictio super domum:

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et hanc domum serenis culis tuæ pietatis illustra. Descendat super habitantes in ea gratia tuæ ietatis larga benedictio, ut in his manufactis habitaculis cum sobrietate nanentes ipsi tuum semper sint habitaculum. Per Christum Dominum ıostrum. Amen.

Alia Oratio cum Oremus. *Oratio.*

Exaudi, Domine, Pater sancte, æterne Deus, ut si qua sint adversa, i qua contraria, in hac domo famuli tui *N.*, auctoritate majestatis tuæ ellantur. Per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum, Qui ecum vivit et regnat, In unitate.

Alia cum Oremus. *Oratio.*

Bene✠dic, Domine, domum istam et locum istum, ut sit in ea sanitas, anctitas, castitas, virtus, victoria, sanctimonia, humilitas, lenitas, man- uetudo, plenitudo legis et obedientia Deo Patri et Filio et Spiritui lancto. Et sit super locum istum et super omnes habitantes in eo tua arga bene✠dictio, ut in his manufactis habitaculis cum sobrietate nanentes ipsi tuum sint semper habitaculum. Per Dominum nostrum fesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus.

His prædictis, exeat Episcopus vel Sacerdos et introducat includendum ortantem cereum suum, incipiendo hoc Responsorium:

Regnum mundi, *Chorus prosequatur,* et omnem ornatum seculi

contempsi propter amorem Domini mei Jesu Christi, quem vidi, quem amavi, quem credidi, quem dilexi.

Versus. Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego, opera mea regi. Quem vidi.

Quo cantato cum Versu, Episcopus vel Sacerdos dicat:

Dominum vobiscum *et* Oremus. *Oratio.*

Rogamus te, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, ut super hunc famulum tuum Spiritum benedictionis tuæ infundere digneris, ut cælesti munere ditatus et tuæ majestatis dona possit acquirere et bene vivendi aliis exempla præbere.

Resp. Amen.

Item alia benedictio super eum.

Dominus Jesus Christus apud te sit, ut te defendat. Amen. Intra te sit, ut te reficiat. Amen. Circa te sit, ut te conservet. Amen. Ante te sit, ut te deducat. Amen. Super te sit, ut te benedicat. Amen. Qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto, vivit et regnat, In unitate.

Alia benedictio.

Benedicat te Deus Pater. Amen. Conservet te Dei Filius. Amen. Corpus tuum custodiat. Amen. Animam tuam salvet. Amen. Corpus tuum irradiet. Amen. Sensum tuum dirigat. Amen. Et ad supernam vitam te perducat. Amen. Qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Post hæc Episcopus vel Sacerdos de domo exeat, inclusus solus remaneat per totum summum et continuum observans silentium, et sic de foris firmiter claudatur, et interim voce sonora incipiet Episcopus vel Sacerdos Antiphonam hoc modo:

Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui.

Psalmus. Magnus Dominus *(xlviii.)*

Psalmus. Laudate eum omnes gentes *(cxvi.)*

Psalmus. Lauda Hierusalem *(cxlvii.)*

Psalmus. Laudate Dominum in sanctis ejus *(cl.) cum* Gloria Patri.

Repetatur Antiphona. Suscepimus, Deus.

Finita Antiphona, faciat Episcopus vel Sacerdos omnes pro eo orare, quatinus omnipotens Deus, pro cujus amore ille mundum reliquit et in illo strictissimo carcere includi sese fecit, ita ipsum in servitio suo conservet et confirmet, ut post mortem cum eo in æternum vivere valeat.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Ostende, Domine, nobis misericordiam tuam.

Fiat pax in virtute tua.

Dominus vobiscum. Oremus. *Oratio.*

Protege, Domine, quæsumus, famulum tuum, et intercedente gloriosa virgine Maria cum omnibus Sanctis tuis, gratiæ tuæ in eo dona multiplica, ut ab omnibus liber offensis et temporalibus non destituatur auxiliis et sempiternis gaudeat institutis. Per Christum.

Oremus.

Deus, cui omne cor patet et omnis voluntas loquitur et quem nullum latet secretum, purifica per infusionem Sancti Spiritus cogitationes cordis nostri, ut te perfecte diligere et digne laudare mereamur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Christum Dominum nostrum.

[illegible] AGNI PASCHALIS [illegible] ET [illegible] IN [illegible] PASCHAE

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

PRAEFATIONES.

Ut in Missali.

1. Praefatio de Trinitate.
2. .. de Sancta Cruce.
3. .. de Sancta Maria.
4. .. quotidiana.
5. .. de Sancto Spiritu.

CANON MISSAE,

Cum Orationibus post Missam,

Ut in Missali.

ORDO AD VISITANDUM INFIRMUM.

In primis induat se Sacerdos superpellicio cum stola, et in eundo dicat cum suis ministris septem Psalmos pœnitentiales, cum Gloria Patri, *et cum Antiphona,* Ne reminiscaris.

Psalmus. Domine, ne in furore tuo.
Gloria Patri. Sicut erat.
Psalmus. Beati quorum remissæ sunt iniquitates.
Gloria Patri.
Psalmus. Domine, ne in furore tuo.
Gloria Patri.
Psalmus. Miserere mei, Deus.
Gloria Patri.
Psalmus. Domine, exaudi orationem meam, et clamor.
Gloria Patri.
Psalmus. De profundis clamavi.
Gloria Patri.
Psalmus. Domine, exaudi orationem meam, auribus.
Gloria Patri.
Antiphona.

Ne reminiscaris, Domine, delicta nostra, vel parentum nostrorum: neque vindictam sumas de peccatis nostris: parce, Domine, parce famulo tuo, quem redemisti pretioso sanguine tuo, ne in æternum irascaris ei.

Et cum intraverit domum dicat :

Pax huic domui et omnibus habitantibus in ea : pax ingredientibus et egredientibus.

**Et sciendum est quando infirmus debet inungi, offerenda est ei imago crucifixi et ante conspectum ejus statuenda : ut redemptorem suum in imagine crucifixi adoret, et passionis ejus quam pro peccatorum salute sustinuit, recordetur.*

Deinde aspergat infirmum aqua benedicta, et statim sequatur :

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Vers. Et ne nos.
Resp. Sed libera.
Vers. Salvum fac servum tuum *vel* ancillam tuam.
Resp. Deus meus sperantem in te.
Vers. Mitte ei, Domine, auxilium de sancto.
Resp. Et de Sion tuere eum.
Vers. Nihil proficiat inimicus in eo.
Resp. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
Vers. Esto ei, Domine, turris fortitudinis.
Resp. A facie inimici.
Vers. Domine, exaudi.
Resp. Et clamor.
Dominus vobiscum.
Oremus. *Oratio.*

Deus, qui beatum Petrum Apostolum tuum misisti ud Thabitam famulam tuam, ut ejus precibus suscitaretur ad vitam : exaudi nos,

* The MS. omits this rubric.

esumus, ut hunc famulum tuum *N.* quem in nomine tuo visitat nostra gilitas, exorata medicinæ tuæ medela citius sanitati restituat. Per ristum.

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui subvenis, *et cetera ut supra*, p. 46.

Oremus.

Exaudi nos, omnipotens et misericors Deus, et visitationem tuam ıferre digneris super hunc famulum tuum *N.* quem diversa vexat irmitas. Visita eum, Domine, sicut visitare dignatus es socrum tri, puerumque centurionis, et Tobiam et Saram per sanctum gelum tuum Raphaelem. Restitue in eo, Domine, pristinam sanitan: ut mereatur in atrio domus tuæ dicere, Castigans castigavit me ominus, et morti non tradidit me. Salvator mundi, Qui cum Deo .tre, et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus. Per omnia sæcula culorum. Amen.

Oratio. Deus, qui famulo tuo Ezechiæ, *et cetera ut supra*, p. 46.

Oratio. Respice, quæsumus, Domine, famulum tuum, *et cetera ut pra*, p. 46.

Oratio. Deus, qui facturæ tuæ, *et cetera ut supra*, p. 47.

Oratio. Virtutum cælestium Deus, *et cetera ut supra*, p. 47.

Oratio.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui fragilitatem ıditionis humanæ, *et cetera ut supra*, p. 47.

Oremus. *Oratio.* Respice, Domine, de cælo, *et cetera ut supra*, p. 41.

**Deinde priusquam ungatur infirmus, aut communicetur, exhortetur n Sacerdos hoc modo:*

Frater carissime: Gratias age omnipotenti Deo pro universis ✠ ıeficiis suis, patienter et benigne suscipiens infirmitatem corporis quam i Deus immisit: nam si ipsam humiliter sine murmure toleraveris, 'ert animæ tuæ maximum præmium et salutem. Et, frater carissime, ia viam universæ carnis ingressurus es, esto firmus in fide. Qui enim n est firmus in fide, infidelis est: et sine fide impossibile est placere o. Et ideo si salvus esse volueris, ante omnia opus est ut teneas tholicam fidem: quam nisi integram inviolatamque servaveris, absque bio in æternam peribis.

Deinde bonum et valde expediens est ut Sacerdos exprimat infirmo ˙ij. articulos fidei: quorum vij. primi ad mysterium Trinitatis, et . alii ad Christi humanitatem pertinent: ut si forte prius in aliquo orum erraverit, titubaverit, vel dubius fuerit, ante mortem, dum adhuc iritus unitus est carni, ad fidem solidam reducatur ; et potest Sacerdos cere sic:

Fides autem Catholica hæc est, frater.

---

* The MS. omits all that follows to the prayer, Deus misericors, eus clemens, p. 48, and has this rubric: *His dictis priusquam ingatur infirmus aut communicetur, interroget eum Sacerdos quo modo edit in Deum et si recognoscit corpus et sanguinem Domini nostri su Christi: postea vero confiteatur, et ab omnibus peccatis absolvatur: o facto osculetur crucem, deinde Sacerdotem, et postea omnes ceteros r ordinem.* *Cf.* Maskell, Mon. Rit., i., 73.

Credere in unum Deum: hoc est, in Unitate Divinæ Essentiæ: in trium Personarum indivisibili Trinitate.

ij. Patrem ingenitum esse Deum.

iij. Unigenitum Dei Filium: esse Deum per omnia coæqualem Patri.

iiij. Spiritum Sanctum non genitum, non factum, non creatum: sed a Patre et Filio pariter procedentem: esse Deum Patri Filioque consubstantialem, etiam et æqualem.

v. Creationem cæli et terræ: id est omnis visibilis et invisibilis creaturæ a tota indivisibili Trinitate.

vi. Sanctificationem Ecclesiæ per Spiritum Sanctum et gratiæ sacramenta, ac cætera omnia in quibus communicat Ecclesia Christiana: in quo intelligitur, quod Ecclesia Catholica cum suis sacramentis et legibus per Spiritum Sanctum regulata, omni homini, quantumcunque facinoroso peccatori, sufficit ad salutem: et quod extra Ecclesiam Catholicam non est salus.

vij. Consummationem Ecclesiæ per gloriam sempiternam, in anima et carne veraciter suscitanda: et per cujus oppositum intelligitur æterna damnatio reproborum.

Si vis ergo salvus esse, frater: ita de mysterio Trinitatis sentias.

Deinde exprimat ei Sacerdos alios septem articulos ad Christi humanitatem pertinentes, hoc modo:

Similiter, frater carissime, necessarium est ad æternam salutem, ut credas et confitearis Domini nostri Jesu Christi incarnationem, seu veram carnis assumptionem per Spiritum Sanctum ex sola Virgine gloriosa.

ij. Veram incarnati Dei nativitatem ex Virgine incorrupta.

iij. Veram Christi passionem et mortem sub tyrannide Pilati.

iiij. Veram Christi descensionem ad inferos in anima ad spoliationem tartari, quiescente corpore ejus in sepulchro.

v. Veram Christi Dei tertia die a morte resurrectionem.

vi. Veram ipsius ad cælos ascensionem.

vij. Ipsius venturi ad judicium certissimam expectationem.

Hæc est fides catholica, frater, quam nisi fideliter firmiterque credideris sicut sancta mater Ecclesia credit: salvus esse non poteris.

Et si infirmus laicus vel simpliciter literatus fuerit: tunc potest Sacerdos articulos fidei in generali ab eo inquirere, sub hac forma:

Carissime frater: Credis Patrem et Filium et Spiritum Sanctum esse tres Personas et Unum Deum, et ipsam benedictam atque indivisibilem Trinitatem creasse omnia creata visibilia et invisibilia. Et solum Filium, de Spiritu Sancto conceptum, incarnatum fuisse ex Maria Virgine: passum et mortuum pro nobis in cruce sub Pontio Pilato: sepultum descendisse ad inferna; die tertia resurrexisse a mortuis: ad cælos ascendisse: iterumque venturum ad judicandum vivos et mortuos, omnesque homines tunc in corpore et anima resurrecturos, bona et mala secundum merita sua recepturos. Et remissionem peccatorum per sacramentorum ecclesiæ perceptionem. Et sanctorum communionem: id est, omnes homines in caritate existentes, esse participes omnium bonorum gratiæ quæ fiunt in Ecclesia: et omnes qui communicant cum justis hic in gratia, communicare cum cum eis in gloria?

Deinde respondeat infirmus:

Credo firmiter in omnibus, sicut sancta mater credit Ecclesia: protestando coram Deo et omnibus Sanctis continue hoc esse meam

ram et firmam intentionem, quomodocunque aliquis spiritus malignus moriam meam aliter forte in futuro sollicitaverit perturbare.

Deinde dicat Sacerdos:

Carissime frater: Quia sine caritate nihil proderit tibi fides, testante ostolo qui dicit: Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, itatem autem non habuero, nihil sum: Ideo oportet te diligere minum Deum tuum super omnia ex toto corde tuo, et ex tota anima : et proximum tuum propter Deum sicut teipsum: nam sine hujus-di caritate nulla fides valet. Exerce ergo caritatis opera dum vales: si multum tibi affuerit, abundanter tribue: si autem exiguum, illud pertiri stude. Et ante omnia si quem injuste læseris, satisfacias si eas: sin autem, expedit ut ab eo veniam humiliter postules. Dimitte itoribus tuis et aliis qui in te peccaverunt, ut Deus tibi dimittat. ientes te diligas: pro malis bona retribuas. Dimittite (inquit Salva-) et dimittetur vobis. Spem etiam firmam et bonam fiduciam, frater, rtet te habere in Deo, et in misericordia sua: et si occurrerit cogitatui multitudo peccatorum tuorum, dole: sed nullo modo desperes. Immo ita quoniam (ut testatur Scriptura) misericordiæ ejus super omnia ra ejus: et illi soli proprium est misereri semper et parcere: et quia undum altitudinem cæli a terra corroboravit misericordiam suam er timentes se. Spera igitur in Deo, et fac bonitatem: quoniam rantem in Domino misericordia circumdabit. Qui sperant in Domino bebunt fortitudinem, et assument pennas ut aquilæ, volabunt et non ficient. Volabunt enim a tenebris ad lumen: a carcere ad regnum: niseria præsenti ad gloriam sempiternam.

Deinde stabilito sic infirmo in fide, caritate, et spe, dicat ei Sacerdos:

Carissime frater: Si velis ad visionem Dei pervenire, oportet omnino od sis mundus in mente et purus in conscientia: ait enim Christus in angelio: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Si ergo mundum cor et conscientiam sanam habere, peccata tua universa nfitere: oris enim confessio fit ad salutem, ut ait Apostolus. Et quia rte antehac aut per oblivionem, aut verecundiæ confusionem, aliqua ccata tua vel eorum circumstantias aggravantes omisisti, truncasti, scondisti, vel minus confessus fuisti: ideo jam resume ab initio et nfitere, quoniam in proximo est ut viam universæ carnis ingressurus s: et tunc amplius confiteri non poteris. Dic ergo uni peccata tua: t Deus coram multis millibus in die judicii ea tegat. Si autem tu hic tegas et abscondas: in omnium conspectu ad tui confusionem in die idicii denudabuntur. Recogita ergo omnes annos tuos in amaritudine nimæ tuæ: et non sit tibi sollicitudo de aliqua creatura vel rebus mun-anis: sed omnem sollicitudinem tuam projice in Deum, et noli esse nmemor salutis animæ tuæ. Multum tempus in vanum transegisti, unc una hora tibi forte tantum superest in hac vita: et ideo hanc xpende totaliter in utilitatem et commodum animæ tuæ. Surge, rater, de lacu miseriæ et de luto peccati per confessionem. Grandis nim tibi restat via. Surge ergo ut lotus lacrymis contritionis comedere aleas panem vitæ, hoc est, sacramentum corporis Christi, quod erit ibi in via hac qua gradieris robur et fulcimentum: et ambulabis per Dei gratiam in fortitudine cibi illius usque ad montem Dei: quod tibi oncedat omnium fidelium redemptor, Dei Filius Jesus Christus. Amen.

Deinde audita integra confessione infirmi, et cetera ut supra, p. 47.

Frater, tu tot et talia peccata commisisti, *et cetera ut supra, ibidem.*

Deinde dicat Sacerdos hoc modo :

Misereatur tui omnipotens Deus, *et cetera ut supra,* p. 48.

Deinde absolvat Sacerdos infirmum ab omnibus peccatis suis hoc modo dicens :

Dominus noster Jesus Christus pro sua magna pietate te absolvat: et ego auctoritate ejusdem Dei Domini nostri Jesu Christi, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et auctoritate mihi tradita absolvo te ab omnibus peccatis his de quibus corde contritus et ore mihi confessus es: et ab omnibus aliis peccatis tuis, de quibus si tuæ occurrerent memoriæ libenter confiteri velles, et sacramentis Ecclesiæ te restituo. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Notandum est quod licet Sacerdos possit de facto absolvere et cetera ut supra, p. 47.

Si infirmus bullam habeat apostolicam, de plena absolutione et remissione omnium peccatorum suorum semel in articulo mortis concessam: tunc primo legat Sacerdos effectum bullæ : deinde ceteris peractis (ut prædictum est) fiat ejus absolutio sub hac forma :

Dominus noster Jesus Christus pro sua magna pietate, *et cetera ut supra,* p. 48.

Deinde dicat Sacerdos Orationem sequentem, cum Dominus vobiscum, *et* Oremus.

Oratio.

Prætende, Domine, huic famulo tuo dexteram cælestis auxilii : ut te toto corde perquirat, et quod digne postulat assequatur. Per Christum Dominum nostrum.

Resp. Amen.

Sequatur.

Bene✠dictio Dei Patris omnipotentis et Filii et Spiritus Sancti super te descendat et maneat semper. Amen.

Deinde osculetur crucem infirmus, et Sacerdotem, et postea omnes alios per ordinem : et interim dicat Sacerdos morosius :

Dominus vobiscum, *et* Oremus.

Oratio. Deus misericors, Deus clemens, *et cetera ut supra,* p. 49.

Oremus. *Oratio.*

Da nobis, quæsumus, Domine, ut sicut publicani precibus, *et cetera ut supra,* p. 49.

Absolutio.

Absolvimus te *N.* vice beati Petri Apostolorum principis, cui Dominus potestatem ligandi atque solvendi dedit : et quantum ad te pertinet accusatio et ad nos remissio, sit tibi omnipotens Deus vita et salus, et omnium peccatorum tuorum pius indultor. Qui vivit et regnat cum cum Deo Patre in Unitate Spiritus Sancte Deus.

DE EXTREMA UNCTIONE.

Priusquam ungatur infirmus, incipiat Sacerdos Antiphonam :

Salvator mundi.

Deinde dicatur Psalmus :

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.

Finito Psalmo cum Gloria Patri. Sicut erat.

Tota dicatur Antiphona:

Salvator mundi, salva nos, qui per crucem et sanguinem redemisti ıos: auxiliare nobis, te deprecamur, Deus noster.

Tunc dicat Sacerdos Dominus vobiscum, *et* Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui per beatum Jacobum Apostolum uum locutus es, dicens: Infirmatur quis in vobis: inducat presbyteros Ecclesiæ et orent super eum, ungentes oleo sancto in nomine Domini: et ratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in eccatis sit dimittentur ei; dignare per manus nostras hunc famulum uum *N.* infirmum de oleo sanctificato ungere, et virtute benedictionis uæ saluti pristinæ restituere: ut quod exterius per ministerium nostrum fficitur, hoc interius spiritualiter tua divina virtus ac invisibiliter tua nalagmata operentur. Per Dominum.

Tunc Sacerdos accedens ad infirmum incipiat Psalmum sequentem, horus vel clericus totum prosequatur: et sic fiat de ceteris Psalmis equentibus:

Psalmus. Usquequo, Domine *(xii.)*

Gloria Patri.

Dum dicitur prædictus Psalmus a choro vel a clerico, accipiat nterim Sacerdos oleum infirmorum super pollicem dextrum: et sic um illo pollice tangat infirmum cum oleo, signum sanctæ crucis faciens, uper utrumque oculum, incipiendo ad dextrum, et dicat Sacerdos hoc nodo:

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat ibi Dominus quicquid peccasti per visum.

Resp. Amen.

Sequatur Psalmus. Exaltabo te, Domine *(xxix.)*

Gloria Patri.

Deinde super aures, dicens:

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per auditum.

Resp. Amen.

Sequatur Psalmus. Judica me, Deus *(xliii.)*

Gloria Patri.

Deinde super labia, dicens:

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per gustum et per illicita verba.

Resp. Amen.

Sequatur Psalmus. Deus in nomine tuo *(liii.)*

Gloria Patri.

Deinde super nares, dicens:

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per odoratum.

Resp. Amen.

Sequatur Psalmus. Deus in adjutorium *(lxix.)*

Gloria Patri.

Manus Sacerdotis infirmi debent inungi in partibus exterioribus: nam et Episcopus liniebat in partibus interioribus. Manus vero cujuscunque alterius infirmi debent inungi interius.

Deinde super manus, ita dicens;

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per tactum.

Resp. Amen.

Sequatur Psalmus. Inclina, Domine *(lxxxv.)*

Gloria Patri.

Deinde super pedes, ita dicens:

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per incessum pedum.

Resp. Amen.

Sequatur Psalmus. Domine Deus salutis meæ *(lxxxvii.)*

Gloria Patri.

Deinde in dorso inter lumbos maris, vel super umbilicum mulieris ita dicens:

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per illicitas cogitationes et per ardorem libidinis.

Resp. Amen.

Tunc erigens se Sacerdos lavet manus suas cum sale et aqua, in vase quo stuppæ olei ponantur: quæ igne crementur, et in cemeterio fodiantur. Postea dicat Sacerdos super infirmum benedictionem hoc modo:

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti: sit tibi hæc olei unctio ad purificationem mentis et corporis, et ad munimen et defensionem contra jacula immundorum spirituum.

Resp. Amen.

Sequatur Psalmus. Domine clamavi ad te *(cxl.)*

Gloria Patri.

Deinde dicat Sacerdos: Dominus vobiscum et Oremus. *Oratio.*

Domine Deus, Salvator noster, qui es vera salus, et *cætera ut supra* p. 51.

* *Facta unctione ut prædictum est, expediens erit ut Sacerdos ante communionem inquirat ab infirmo an aliqua alia peccata sibi ad memoriam occurrant, de quibus non erat confessus: nam posset esse quod per preces et devotas orationes Sacerdotis sive aliorum, Deus cor infirmi illustraret, et daret ei gratiam verius et plenius confitendi. Et postea interroget eum Sacerdos si recognoscat corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sic dicendo:*

Frater, credis quod sacramentum quod tractatur in altari sub forma panis, est verum corpus et sanguis Domini nostri Jesu Christi?

Respondeat infirmus. Credo.

Deinde communicetur infirmus nisi prius communicatus fuerit: et nisi de vomitu vel alia irreverentia probabiliter timeatur: in quo casu dicat Sacerdos infirmo:

Frater, in hoc casu sufficit tibi vera fides, et bona voluntas: tantum crede, et manducasti.*

† *Et nota quod Sacerdos in infirmis communicandis stola induetur.*

---

* Om. MS.

† MS. *Et nota quod Sacerdos infirmus communicandus stola induetur.*

Unde communicans Sacerdos infirmum dicat:
Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat corpus tuum et animam n in vitam æternam. Amen.
Deinde dicat Sacerdos sine Dominus vobiscum *sed tantum cum* mus, *Orationem sequentem: quæ non dicatur nisi tantum quando* ·mus communicatur.*
Oratio.
Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, te fideliter depreur, *et cetera ut supra*, p. 52.
Deinde sequatur Psalmus. Lauda anima mea Dominum *(cxlv.)*
Gloria Patri.
Quo finito dicat Sacerdos: Oremus. *Oratio.*
Deus, qui peccatores, *et cetera ut supra*, p. 52.
Deinde benedicat Sacerdos infirmum dicens sic:
Benedicat ✠ te Pater, qui in principio cuncta creavit.
Resp. Amen.
Et sic respondeatur ad singulas benedictiones:
Sanet te Dei Filius. Amen.
Illuminet te Spiritus Sanctus. Amen.
Corpus tuum custodiat. Amen.
Animam tuam salvet. Amen.
Sensum tuum dirigat, et ad supernam patriam te perducat, qui in ıitate perfecta vivit et regnat Deus. Per omnia sæcula sæculorum. en.
Alia benedictio.
Bene✠dicat te Deus cæli. Amen.
Adjuvet te Christus Filius Dei. Amen.
Corpus tuum in suo sancto servitio custodiri et conservari faciat. en.
Mentem tuam illuminet. Amen.
Sensum tuum custodiat. Amen.
Gratiam suam ad profectum animæ tuæ in te augeat. Amen.
Ab omni malo te liberet. Amen.
Omnia peccata tua deleat. Amen.
Dextera sua te defendat. Amen.
Qui sanctos suos semper adjuvat, ipse te adjuvare et conservare ıetur. Qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.
Alia Benedictio.
Bene✠dicat te Deus Pater, qui in principio cuncta creavit. Amen.
Bene✠dicat te Dei Filius, qui de supernis sedibus pro nobis salvanlescendit, et crucem subire non recusavit. Amen.
Bene✠dicat te Spiritus Sanctus, qui in similitudine columbæ in ıine Jordanis in Christo requievit. Amen.
Ipseque te in Trinitate sanctificet, quem omnes gentes venturum ːctant ad judicium. Qui cum Deo Patre et eodem Spiritu Sancto. ɘn.
* *Finito hoc officio convenienter dici poterant ab infirmo languente in emis, si placeat, Orationes sequentes vel eorum aliquæ: videlicet*

* The MS. omits this paragraph.

Sancte Dunstane, intercede.
Sancte Cuthberte, intercede.
Sancte Leonarde, intercede.
Sancte Egidi, intercede.
Omnes sancti Confessores, intercedite.
Omnes sancti Monachi et Eremitæ, intercedite.
Sancta Maria Magdalena, intercede pro anima ejus.
Sancta Maria Ægyptiaca, intercede pro anima ejus.
Sancta Felicitas, intercede.
Sancta Perpetua, intercede.
Sancta Cecilia, intercede.
Sancta Lucia, intercede.
Sancta Agatha, intercede.
Sancta Agnes, intercede.
Sancta Fides, intercede.
Sancta Katharina, intercede.
Sancta Scholastica, intercede.
Sancta Juliana, intercede.
Sancta Margareta, intercede.
Sancta Anastasia, intercede.
Sancta Petronella, intercede.
Sancta Editha, intercede.
Sancta Brigida, intercede.
Omnes sanctæ Virgines, intercedite pro anima ejus.
Omnes Sancti, intercedite pro anima ejus.

Propitius esto, parce et dimitte ei omnia peccata sua, Domine.

Ab omni malo: libera et defende animam ejus, Domine.

Ab hoste iniquo: libera et defende animam ejus, Domine.

Ab insidiis et laqueis diaboli: libera et defende animam ejus, Domine.

Ab incursu malignorum spirituum: libera et defende animam ejus, Domine.

A timore inimicorum: libera et defende animam ejus, Domine.

Ab ira tua: libera et defende animam ejus, Domine.

A damnatione perpetua: libera et defende animam ejus, Domine.

A pœnis inferni: libera et defende animam ejus, Domine.

A periculo mortis: libera et defende animam ejus, Domine.

A pondere peccatorum: libera et defende animam ejus, Domine.

Per immensam pietatem tuam: libera et defende animam ejus, Domine.

Per mysterium sanctæ incarnationis tuæ: libera et defende animam ejus, Domine.

Per sanctam circumcisionem tuam: libera et defende animam ejus, Domine.

Per sanctam apparitionem tuam: libera et defende animam ejus, Domine.

Per baptismum tuum: libera et defende animam ejus, Domine.

Per jejunium tuum: libera et defende animam ejus, Domine.

Per passionem et crucem tuam: libera et defende animam ejus, Domine.

Per piissimam mortem tuam: libera et defende animam ejus, Domine

Sancte Philippe,* intercede.
Sancte Jacobe,* intercede.
Sancte Bartholomæe, intercede.
Sancte Simon, intercede.
Sancte Juda, intercede.
Sancte Matthia, intercede.
Sancte Marce, intercede.
Sancte Luca, intercede.
Sancte Barnaba, intercede.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, intercedite pro anima ejus.
Omnes sancti Discipuli et Innocentes, intercedite.
Sancte Stephane, intercede.
Sancte Line, intercede.
Sancte Clete, intercede.
Sancte Clemens, intercede.
Sancte Corneli, intercede.
Sancte Laurenti, intercede.
Sancte Sixte, intercede.
Sancte Vincenti, intercede.
Sancte Georgi, intercede.
Sancte Fabiane, intercede.
Sancte Sebastiane, intercede.
Sancte Albane, intercede.
Sancte Edmunde, intercede.
Sancte Blasi, intercede.
Sancte Dionysi cum sociis tuis, intercedite.
Sancte Eustachi cum sociis tuis, intercedite.
Sancte Gervasi, intercede.
Sancte Protasi, intercede.
Sancte Cosma, intercede.
Sancte Damiane, intercede.
†Sancti Johannes et Paule, intercedite pro anima ejus.
Omnes sancti Martyres, intercedite.
Sancte Benedicte, intercede.
Sancte Silvester, intercede.
Sancte Nicolae, intercede.
Sancte Martine, intercede.
Sancte Hilari, intercede.
Sancte Ambrosi, intercede.
Sancte Hieronyme, intercede.
Sancte Augustine, intercede.
Sancte Birine, intercede.
Sancte Swithune, intercede.
Sancte Æthelwolde, intercede.

* The Pynson Manual prints these two names with one response—"Sancte Philippe, Sancte Jacobo, intercede."

† MS. adds: Sancte Crispine, intercede.
Sancte Crispiniane, intercede.

Sancte Dunstane, intercede.
Sancte Cuthberte, intercede.
Sancte Leonarde, intercede.
Sancte Egidi, intercede.
Omnes sancti Confessores, intercedite.
Omnes sancti Monachi et Eremitæ, intercedite.
Sancta Maria Magdalena, intercede pro anima ejus.
Sancta Maria Ægyptiaca, intercede pro anima ejus.
Sancta Felicitas, intercede.
Sancta Perpetua, intercede.
Sancta Cecilia, intercede.
Sancta Lucia, intercede.
Sancta Agatha, intercede.
Sancta Agnes, intercede.
Sancta Fides, intercede.
Sancta Katharina, intercede.
Sancta Scholastica, intercede.
Sancta Juliana, intercede.
Sancta Margareta, intercede.
Sancta Anastasia, intercede.
Sancta Petronella, intercede.
Sancta Editha, intercede.
Sancta Brigida, intercede.
Omnes sanctæ Virgines, intercedite pro anima ejus.
Omnes Sancti, intercedite pro anima ejus.

Propitius esto, parce et dimitte ei omnia peccatasua, Domine.

Ab omni malo : libera et defende animam ejus, Domine.

Ab hoste iniquo : libera et defende animam ejus, Domine.

Ab insidiis et laqueis diaboli : libera et defende animam ejus, Domine.

Ab incursu malignorum spirituum : libera et defende animam ejus, Domine.

A timore inimicorum : libera et defende animam ejus, Domine.

Ab ira tua : libera et defende animam ejus, Domine.

A damnatione perpetua : libera et defende animam ejus, Domine.

A pœnis inferni : libera et defende animam ejus, Domine.

A periculo mortis : libera et defende animam ejus, Domine.

A pondere peccatorum : libera et defende animam ejus, Domine.

Per immensam pietatem tuam : libera et defende animam ejus, Domine.

Per mysterium sanctæ incarnationis tuæ : libera et defende animam ejus, Domine.

Per sanctam circumcisionem tuam : libera et defende animam ejus, Domine.

Per sanctam apparitionem tuam : libera et defende animam ejus, Domine.

Per baptismum tuum : libera et defende animam ejus, Domine.

Per jejunium tuum : libera et defende animam ejus, Domine.

Per passionem et crucem tuam : libera et defende animam ejus, Domine.

Per piissimam mortem tuam : libera et defende animam ejus, Domine.

Per gloriosam resurrectionem tuam: libera et defende animam ejus, [Dom]ine.
Per admirabilem ascensionem tuam: libera et defende animam ejus, [Dom]ine.
Per adventum Sancti Spiritus Paracliti: libera et defende animam [ejus], Domine.
Per intercessionem omnium Sanctorum tuorum: libera et defende [ani]mam ejus, Domine.
In die judicii: libera et defende animam ejus, Domine.
Peccatores, te rogamus audi nos.
Ut animam famuli tui de principibus tenebrarum, et de locis pœna[rum] liberare digneris:
Te rogamus, audi nos.
Ut eam ab inferorum cruciatibus liberare digneris:
Te rogamus, audi nos.
Ut cuncta ejus peccata oblivioni perpetuæ tradere digneris:
Te rogamus, audi nos.
Ut ei omnes lubricæ temeritatis offensas dimittere digneris:
Te rogamus, audi nos.
Ut delicta juventutis ejus et ignorantias non reminiscaris:
Te rogamus, audi nos.
Ut quicquid vitiorum fallente diabolo, et propria iniquitate atque [fra]gilitate contraxit, clementer indulgere digneris:
Te rogamus, audi nos.
Ut eum in pacis ac lucis regione constituere digneris:
Te rogamus, audi nos.
Ut ei gaudium et exultationem in regno tuo, cum sanctis et electis [tui]s donare digneris:
Te rogamus, audi nos.
Ut nos exaudire digneris.
Te rogamus, audi nos.
Fili Dei:
Te rogamus, audi nos.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
Miserere animæ ejus.
Christe Jesu:
Miserere animæ ejus.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
Dona ei pacem, æternamque felicitatem, et gloriam sempiternam. [Am]en.
Proficiscere anima Christiana de hoc mundo: in nomine Dei Patris [om]nipotentis, qui te creavit. Amen.
In nomine Jesu Christi Filii ejus, qui pro te passus est. Amen.
In nomine Spiritus Sancti, qui in te infusus est. Amen.
In nomine Angelorum et Archangelorum. Amen.
In nomine Thronorum et Dominationum. Amen.
In nomine Principatuum et Potestatum et omnium cœlestium Virtutum. Amen.
In nomine Cherubin et Seraphin. Amen.
In nomine Patriarcharum et Prophetarum. Amen.

In nomine Apostolorum et Martyrum. Amen.

In nomine Confessorum et Episcoporum. Amen.

In nomine Sacerdotum et Levitarum, et omnium Ecclesiæ Catholicæ graduum. Amen.

In nomine Monachorum et Anachoritarum. Amen.

In nomine Virginum et fidelium Viduarum, hodie in pace locus tuus fiat: et habitatio tua in cælesti Hierusalem. Amen.

Oremus. *Oratio.*

Suscipe itaque, Domine, servum tuum in bonum et lucidum habitaculum tuum. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui ex omnibus periculis infernorum et de locis pœnarum et de omnibus doloribus tribulationum. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Enoch et Eliam de mortem communi. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Loth de Sodomis et de flamma ignis. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui sicut liberasti Isaac de manu patris sui Abrahæ. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Moysen de manu Pharaonis. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Job de passionibus suis. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti David de manu Goliæ et de manu Saul regis. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Danielem de lacu leonum. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Susannam de falso crimine. Amen.

Libera, Domine, animam servi tui, sicut liberasti Petrum et Paulum de vinculis. Amen.

Sicut liberasti sanctos servos tuos de tormentis: sic liberare digneris animam servi tui de gehennæ incendiis, et ab omnibus angustiis. Amen.

COMMENDATIO ANIMARUM.

Sequatur Commendatio Animarum, et dicatur in camera vel in aula sine nota juxta corpus, et omnia subsequenter similiter usque ad processionem ad hominem mortuum suscipiendum.

Post commendationem sequatur.

Resp. Subvenite Sancti Dei, *et cetera ut supra,* p. 92.

Versus. Suscipiat te Christus, *et cetera ut supra, ibidem.*

Sequatur Oratio sine Dominus vobiscum *et sine* Oremus.

Oratio. Tibi, Domine, commendamus animam, *et cetera ut supra,* p. 55.

Oremus. *Oratio.*

Misericordiam tuam, Domine, *et cetera ut supra,* p. 55.

Antiphona. Suscipiat te, *et cetera ut supra,* p. 92.

Psalmus. In exitu (*cxiii.*)

Totus Psalmus dicitur sine Gloria Patri.

Quo finito dicat Sacerdos: Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui humano corpori, *et cetera ut supra*, p. 55.

Antiphona. Chorus angelorum.

Psalmus. Dilexi quoniam (*cxiv.*)

Psalmus. Credidi propter quod locutus sum (*cxv.*)

Psalmus. Laudate Dominum, omnes gentes (*cxvi.*)

Psalmus. Confitemini Domino (*cxvii.*)

Psalmus. Beati immaculati *usque ad* Ad Dominum cum tribularer *sine* Gloria Patri (*cxviii.*)

Finitis Psalmis incipiatur Antiphona. Chorus angelorum te suscipiat, *et cetera ut supra*, p. 56.

Qua finita dicat Sacerdos: Oremus. Diri vulneris novitate percussi, *et cetera ut supra, ibid.*

Hic roget Sacerdos orare pro eo, ita dicens:

Pro anima *N.* et pro animabus omnium fidelium defunctorum.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Requiem æternam dona ei, Domine:
Et lux perpetua luceat ei.

A porta inferi:
Erue, Domine, animas eorum.

Non intres in judicium cum servo tuo, Domine:
Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Oratio. Partem beatæ resurrectionis, *et cetera ut supra*, p. 57.

Oremus.

Oratio. Deus cui soli competit medicinam præstare, *et cetera ut supra, ibid.*

Oratio. Absolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui, et animas omnium fidelium defunctorum ab omni, *et cetera ut supra*, p. 58.

**Deinde si corpus regis inuncti fuerit, qui migravit ex hoc sæculo, primo a suis cubiculariis corpus ejusdem aqua calida sive tepida lavetur. Deinde balsamo cum aromatibus ungatur per totum, et postea in panno lineo cerato involvatur, ita tamen quod facies et barba illius tantum pateant: et circa manus et digitos ipsius, dictus pannus ceratus ita sit dispositus ut quilibet digitus cum pollice utriusque manus singulatim insuatur per se, ac si manus ejus chirothecis lineis essent coopertæ. Deinde corpus induatur tunica usque ad talos longa, et desuper pallio regali adornetur. Barba vero ipsius decenter componatur super pectus illius, et postmodum caput cum facie ipsius sudario serico cooperiatur: ac deinde corona regia aut diadema capiti ejusdem apponatur. Postea induantur manus ejus chirothecis cum aurofragiis ornatis et in medio digito dextræ manus imponatur annulus aureus aut deauratus, et in dextra manu sua pila rotunda, deaurata, in qua virga deaurata sit fixa,*

---

* MS. has only *Post hæc lavetur corpus et in feretro locetur.*

[illegible]

[illegible] vestis [illegible] : et inter [illegible] martyres coronatam [illegible] et inter apostolos [illegible] claritatem Dei [illegible] notitiam [illegible] Cherubim et Seraphim claritatem Dei [illegible] sanctorum audiat, et inter [illegible] lavet, et inter pulsantes, [illegible] et inter videntes Deum facie ad faciem [illegible] canticum novum cantet, et inter [illegible]

[illegible] de ergastulo, et cetera [illegible]

[illegible] fidelium defunctorum, per misericordiam Dei requiescant in pace. Amen.†

* See note, p. 37.

† Om. MS.

Deinde deportetur corpus ad Ecclesiam, ibidem vel in cœmeterio humandum. Quando deportari debet corpus defuncti ad Ecclesiam, in primis sumat Sacerdos spiculam, et aspergat aquam benedictam super corpus exanime, interim dicendo Psalmum, De profundis.

**Quo dicto sequatur :*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Requiem æternam.

A porta inferi.

Credo videre.

Dominus vobiscum. Oremus.*

Oratio. Inclina, Domine.

Alia Oratio. Fidelium Deus omnium conditor.

Et finiantur sub una conclusione sic: Qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto, *et cetera.*

Resquiescant in pace. Amen.

†*Si vero fuerit corpus mortuum cum processione sepeliendum, tunc eodem modo ordinetur processio, sicut in simplicibus Dominicis, præter quod in hac processione Sacerdos et ministri ejus in Albis cum Amictibus induti incedant: chorus autem in Capis nigris quotidianis. Et cum ad locum destinatum pervenerit processio, cadaver ipsum Sacerdos aqua benedicta aspergat, et postea thurificet: interim dicendo Psalmum* De profundis clamavi, *ut supra dictum est.*

Deinde in redeundo, dum deportatur corpus ad Ecclesiam, cantetur sequens Antiphona, cantore incipiente:

Antiphona. Subvenite sancti Dei, *et cetera ut supra,* p. 92.

Versus. Suscipiat te Christus, *et cetera ut supra,* p. 93.

Repetatur Antiphona. Subvenite.

Deinde dicatur Psalmus, De profundis : *et post unumquemque versum repetatur Antiphona: et postea si necesse fuerit, dicatur eodem ordine Psalmus,* In exitu.

Deinde in introitu cœmeterii vel citius inchoetur :

Resp. Libera me, Domine: *et dicatur cum hoc Versu tantum* Dies illa.

Nunquam autem portetur corpus alicujus defuncti circa cœmeterium, sed directe in Ecclesiam :‡ et si corpus canonici vel alterius magnatis fuerit, in chorum deferatur ; sin autem, extra chorum in Ecclesia post Orationem relinquatur.‡

In introitu Ecclesia dicitur hæc Antiphona, cantore incipiente :

Antiphona. In paradisum deducant te, *et cetera et supra,* p. 58.

Versus. Requiem æternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis.

Repetatur Antiphona. In paradisum, *qua finita sequatur:*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Deinde aspergat Sacerdos, aqua benedicta corpus defuncti ‡et thurificet:‡ rogans astantes orare pro anima defuncti, ita dicens :

Pro anima *N.* et pro animabus omnium fidelium defunctorum.

---

* Om. MS.

† For this and the following rubric the MS. has *Cum vero portatur ad Ecclesiam, pulsentur campanæ et cantetur hæc Antiphona.*

‡ Om. MS.

[illegible]

[illegible]

[illegible] Missa in Capit

[illegible] nisi in Festis nov

[illegible] usque ad tertiam Feri

[illegible] Mortuorum cum nov

[illegible] nisi aliquod Dupl

[illegible] servitium in aliqua die p

[illegible] videlicet in Domin

[illegible] servitium mortuorum usque

[illegible] contigerit. Post Octavas

[illegible] in conventu, nisi corpus præ

[illegible] tricennalis contigerit, usque

[illegible] In crastino autem Sanctæ Trinitatis et

[illegible] usque ad Adventum Domini,

[illegible] Assumptionis et Nativitatis beatæ Mari

[illegible]

[illegible] statutum est triginta dierum in conv

[illegible] Psalteria separatim a quocunque Presb

---

* Om. MS.

ntari: reliquos vero cujuscunque ordinis sint viginti Psalteria cantare, eorum unumquemque in hebdomada sua privatim ejus anniversarium lebrare.

Impediuntur autem debitæ Vigiliæ Mortuorum per totum annum per ssta Duplicia, in primis et secundis Vesperis, nisi corpus præsens fuerit, et in octava die Epiphaniæ et in aliis Octavis quando dicitur mnus Salvator mundi. *In omnibus etiam aliis Festis novem Lectionum, in Dominicis et in Festis trium Lectionum, et in Octavis in quibus orus regitur, in primis Vesperis tantum. Similiter fiat in commemorane beatæ Mariæ et Sancti loci.*

Fiant autem Vigiliæ Mortuorum cum novem Psalmis, novem Antiionis, novem Lectionibus, quandocunque corpus adest præsens, vel quando es anniversarius vel dies tricennalis contigerit, nisi in tempore Paschali. Paschali vero tempore dicuntur tres Psalmi et tres Lectiones cum ibus Antiphonis super Psalmos ante Lectiones, qualiscunque nocturnus icitur, et omnes Antiphonæ super Psalmos ad Vesperas scilicet ad lacebo, *et omnes Antiphonæ super Psalmos in Laudibus dicantur. 'ost Octavas vero Paschæ, in quacunque Feria inchoetur officium mortorum, incipiatur a primo Nocturno et compleantur duo sequentes octurni in eadem hebdomada, si fieri potest. Sive autem fieri potest ive non, deinceps non servetur ordo Nocturnorum sed Feriarum in hoc mpore, sicut in aliis temporibus observetur. Ita tamen quod quandounque fit servitium pro corpore præsenti, cujuscunque fuerit, et in anniersariis et in trigintalibus Episcoporum in prædicto tempore semper ntiphonæ, Psalmi, Versus, Lectiones, et duo Responsoria, dicantur de rimo Nocturno.*

Sciendum est quod in tempore Paschali semper erit tertium Responorium Libera me, Domine, de morte, *cum his tribus Versibus scilicet* Dies illa. Quid ergo. Nunc, Christe.

Quandocunque dicatur hoc prædictum Responsorium Libera me, Domine, *semper reincipiatur post ultimum versum.*

In anniversariis vero Episcoporum, et quandocunque corpus adest præsens, et in Die Animarum tantum, tertium, sextum, nonum Responorium debet repeti ab illis clericis qui Versus Responsoriorum cantaverunt. In quotidianis obsequiis mortuorum, videlicet quando corpus non est præsens vel dies anniversaria vel tricennalis non habetur, tunc fiant Vigiliæ mortuorum cum tribus Lectionibus tantum et novem Psalmis et una sola Antiphona super Psalmos hoc modo:

Ad Vesperas una sola Antiphona scilicet Placebo.
Psalmus. Dilexi.
Psalmus. Ad Dominum cum tribularer.
Psalmus. Levavi.
Psalmus. De profundis.
Psalmus. Confitebor *(iii.)*
Repetita Antiphona post Psalmos dicat Sacerdos exsecutor officii:
Versus. A porta inferi.
Resp. Erue, Domine, animas eorum.
Antiphona. Audivi vocem.
Psalmus. Magnificat.

Sequatur. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. *Deinde sine pronuntiatione,* Et ne nos.
Dicatur iste Psalmus sine nota : Lauda anima mea.
Finito Psalmo dicat Sacerdos loco nec habitu mutato :
Versus. Requiem æternam dona eis, Domine :
Et lux perpetua luceat eis.
A porta inferi :
Erue, Domine, animas eorum.
Credo videre bona Domini :
In terra viventium.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Tres Orationes dicantur tam ad Placebo, *quam ad* Dirige, *sub una terminatione quarum prima pro Episcopis, secunda pro fratribus et sororibus, tertia generalis.*

Et dicantur istæ Orationes ad Placebo *per totum annum.*

Oratio. Deus, qui inter apostolicos.
Oratio. Deus veniæ.
Oratio. Fidelium Deus.

Non dicatur Dominus vobiscum, *neque* Requiescant in pace; *sed statim sine invitatorio incipiatur* Antiphona Dirige.

Tamen quando Dirige *non dicatur, statim post* Placebo *ut in Quadragesima et quando Orationes prædictæ dicantur in Laudibus, ut a Die Animarum usque ad quartam Feriam ante Pascha, tunc dicatur ab ipso Sacerdote exsecutore officii.*

Versus. Requiescant in pace, *sine* Dominus vobiscum.

Post Orationem ad Dirige, *super omnes Psalmos ante Lectiones hæc sola Antiphona* Dirige.

Psalmus. Verba mea.
Psalmus. Domine, ne in furore.
Psalmus. Domine Deus meus.
Psalmus. Dominus regit.
Psalmus. Ad te, Domine, levavi.
Psalmus. Dominus illuminatio.
Psalmus. Expectans expectavi.
Psalmus. Beatus qui intelligit.
Psalmus. Quemadmodum.

Repetita Antiphona post Psalmos, Sacerdos exsecutor officii dicat Versum Complaceat tibi, Domine, ut eruas me.
Resp. Domine, ad adjuvandum me respice.
Pater noster. *Deinde dicat Sacerdos in audientia,* Et ne nos.
Chorus. Sed libera nos.

Similiter in audientia omnes Lectiones legantur in secunda forma. Versus quoque Responsoriorum ab ipsis Lectoribus dicantur ita quod prima et tertia Lectio ex parte Chori legantur, et secunda Lectio ex altera parte: et hæc omnia sine nota dicantur statim post Vesperas de die et de sancta Maria ante Completorium de die. In Lectionibus legendis et Responsoriis cantandis ordo Feriarum servetur, videlicet die Dominica et Feria quarta Lectiones et Responsoria de primo Nocturno : et secunda et quinta Feria Lectiones et Responsoria de secundo Nocturno : et tertia et sexta Feria

Lectiones et Responsoria de tertio Nocturno: ita tamen quod semper in tertia et sexta Feria sit tertium Responsorium, Libera me, Domine, de viis inferni.

In obsequiis mortuorum cum novem Psalmis et tribus Lectionibus, tertium Responsorium nunquam repetatur. Ante Laudes, quando sequuntur Laudes continuæ, ut a Festo Sanctæ Trinitatis usque ad Festum omnium Sanctorum, dicat Sacerdos hunc Versum, Requiescant in pace. *Resp.* Amen.

In Laudibus hæc sola Antiphona. Exultabunt Domino.

Psalmus. Miserere.

Psalmus. Te decet.

Psalmus. Deus, Deus meus.

Psalmus. Ego dixi.

Psalmus. Laudate Dominum de cælis.

Repetita Antiphona post Psalmos dicat Sacerdos Versum. Requiem æternam.

Resp. Et lux perpetua.

Antiphona. Ego sum.

Psalmus. Benedictus.

Sequatur. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. *Deinde sine pronuntiatione,* Et ne nos.

Dicatur sine nota iste Psalmus: Exaltabo te.

Deinde dicat Sacerdos:

Requiem æternam.

Et lux perpetua.

A porta inferi.

Erue, Domine.

Credo videre.

. In terra viventium.

Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio. Deus cujus misericordiæ.

Oratio. Inclina, Domine, aurem.

Et finiantur sub una terminatione sic Per Christum Dominum nostrum.

Sequatur. Oremus.

Deinde dicuntur Orationes pro defunctis familiaribus ad placitum quibus expletis, sequatur Oratio generalis in audientia scilicet, Animabus, quæsumus, Domine, *quæ terminetur sic:* Qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto, vivis et regnas Deus, Per omnia sæcula sæculorum.

Resp. Amen. Requiescant in pace.

Resp. Amen, *sine* Dominus vobiscum.

Quando Laudes non sequuntur continuæ post Lectiones, ut a Die Animarum usque ad quartum Feriam ante Pascha, tunc non dicatur ante Laudes Versiculus, Requiescant in pace; *sed post ultimum Responsorium dicatur:*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster *sine* Et ne nos.

Deinde dicatur Psalmus Exaltabo, *sine nota, cum Versu et Oratione, quæ dicendæ sunt ad Laudes alio tempore. Laudes vero tunc dicuntur*

post Matutinas de die et de sancta Maria supradicto modo, et tunc post Psalmum Benedictus *dicitur :*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster *sine* Et ne nos, *cum Psalmo* Voce mea (ii.), *cum Versu et Oratione, quæ dicebantur ad* Placebo; *et hæc omnia tam ad* Placebo *quam ad* Dirige *sine nota dicuntur.*

Sciendum est, quod quandocunque dicitur servitium mortuorum in conventu, nisi corpus præsens fuerit, vel anniversarius Episcoporum vel Decanorum et nisi in Die Animarum semper dicitur Placebo *sedendo usque ad Antiphonam post Psalmos. Similiter fiat in Laudibus. Ad* Dirige *vero per totum tempus sedet Chorus, nisi dum Antiphona super Psalmos ante Lectiones dicitur usque ad inceptionem Lectionis. Ita tamen quod Lectio et Versus Responsorii stando dicantur, et legantur ab illis clericis scilicet qui dicturi sunt tantum; Chorus vero interim sedeat. In repetitione autem noni Responsorii post ultimum Versum stet Chorus usque ad primam Antiphonam incipiendam super Laudes. Prostratus vero debet esse Chorus in omni Feria, quando de Feria agitur extra tempus Paschale in Vigiliis Mortuorum trium Lectionum ad* Placebo, *ex quo dicitur* Kyrie eleyson, *donec ultima Oratio compleatur, et ad* Dirige *similiter, dum dicitur* Pater noster *ante Lectionem, et post ultimum Responsorium quando non sequuntur continuæ Laudes, et post Psalmum* Benedictus *eodem modo quo post Psalmum* Magnificat *ad* Placebo. *Et hoc sit generale per totum annum, quod quoties fiunt genuflexiones in Choro ad Vesperas vel ad Matutinas diei, totiens fiant in sequentibus obsequiis mortuorum quamvis fiant novem Lectiones, nisi corpus præsens fuerit vel dies anniversarius ejusdem Ecclesiæ Episcoporum: tunc enim genuflectere Chorum non licet, sed continue stare tenetur ad* Placebo, *quousque finiatur. Et etiam in singulis Nocturnis ad* Dirige, *dum dicitur Oratio Dominicalis ante Lectionem et in Laudibus tantum ad primum Psalmum, et a Versiculo ante Psalmum* Benedictus, *quousque illius obsequii officium expleatur. In reliqua Psalmodia et in omnibus aliis sedere debet.*

Sciendum est quod in Vigilia Mortuorum nunquam fiunt prostrationes in Paschali tempore, nec in aliquo Festo trium vel novem Lectionum, nec in commemoratione beatæ Mariæ vel Sancti loci, nec in Octavis nec infra Octavas Sanctorum.

Quando vero corpus adest præsens, et in anniversariis Episcoporum omnes clerici stare tenentur ad Placebo *per totum tempus; ad* Dirige *ut in alio tempore; ad Laudes similiter per totum tempus, nisi ab inceptione Psalmi* Te decet *usque ad Versiculum ante* Benedictus Dominus. *In Vigilia quoque Mortuorum trium Lectionum extra tempus Paschale omnes Versiculi dicantur a Sacerdote executore officii, loco nec habitu mutato. In Vigilia mortuorum novem Lectionum simplici prima Antiphona super Psalmos ad* Placebo *in superiori gradu inchoetur. Ceteræ omnes Antiphonæ in prima forma discurrant, excepta Antiphona super* Magnificat *et prima Antiphona super Psalmos ad* Dirige *et prima Antiphona ad Laudes et Antiphona super* Benedictus, *quæ in superiori gradu discurrant. Tres primæ Lectiones in prima forma legantur, loco nec habitu mutato: sua quoque Responsoria ab eisdem Lectoribus cantentur. Tres mediæ Lectiones in secunda forma cum suis Responsoriis dicantur.*

Tres ultimæ Lectiones in superiori gradu eodem modo cum suis Responsoriis dicantur. Ita tamen quod secundus Versus ultimi Responsorii in eodem gradu ex opposito dicatur. Tertius similiter ex parte Chori in eodem gradu dicatur: cetera, ut prædictum est, sunt exsequenda.

Iste modus servitii mortuorum locum habet in omni anniversario et trigintali, post primum diem trigintalis.

In anniversario tamen simplici canonicorum ultimum Responsorium a duobus de superiori gradu dicatur ad gradum Chori, habitu non mutato, cum suis tribus Versibus.

In prima quoque die trigintalis simplicis Canonici eodem modo ultimum Responsorium dicatur, sed tamen post ultimum Versum Responsorii ab ipsis Cantoribus ad gradum Chori repetatur Responsorium, et a Choro percantetur. Præterea sexta Lectio in superiori gradu cum suo Responsorio dicatur.

In anniversariis vero archidiaconorum et subdiaconorum vel succentorum modus servitii fiat sicut in primo trigintali simplicis Canonici.

In anniversario cantorum, thesaurariorum, cancellariorum, Antiphonæ quæ in simplicibus Vigiliis solent esse in prima forma, in secunda forma discurrant, ceteris ut in die trigintalibus de Canonico.

In anniversariis decani simile servitium observetur quod de ceteris personis, excepta quod tertia Lectio in secunda forma, quinta Lectio in superiori gradu cum suo Responsorio dicatur.

De personis vero Ecclesiæ in episcopos promotis in aliis Ecclesiis fit servitium in eorum anniversariis juxta dignitatis suæ exigentiam, quam ante promotionem in Ecclesia Sarisburiensi habuerunt.

De aliis vero episcopis extraneis et pro regibus pro quibus fit servitium, eo modo fiat quo in anniversariis Canonici simplicis.

Sciendum tamen est quod de aliis solummodo fit servitium in anniversariis qui scribuntur in martilogio.

Sciendum autem est quod in anniversariis quattuor principalium personarum excellentior Sacerdos exsequitur officium. Episcopus vero in anniversariis episcoporum prædecessorum officium exsequitur. In anniversariis et trigintalibus episcoporum Sarum Ecclesiæ totum servitium discurrit more Duplicis Festi scilicet Johannis Baptistæ: habitus tamen non mutetur in legendo vel cantando. Tabula etiam de Lectionibus legendis et Responsoriis cantandis disponitur sicut in prædicto Festo, excepto quod nullum Responsorium a tribus cantatur, nisi nonum. Tertium quoque, sextum, et nonum repetatur ab illis clericis qui Versum Responsorii cantaverunt. Lectiones vero non in pulpito sed ad gradum Chori super Lectrinum legantur. Exsecutor tamen officii in Orationibus dicendis locum non mutet nec habitum. Omnes autem Versiculi dicantur et respondeantur sub eodem tono, quo in tribus noctibus ante Pascha, sed in audientia non respondeantur.

In omnibus aliis anniversariis et trigintalibus prima Antiphona super primum Psalmum ad Placebo *in superiore gradu inchoetur. Ceteræ omnes Antiphonæ in secunda forma discurrant per ordinem, excepta Antiphona super Psalmum* Magnificat, *et prima Antiphona super primum Psalmum ad* Dirige, *et prima Antiphona ad Laudes et Antiphona super* Benedictus, *quæ in superiore gradu discurrant. Sex primæ Lectiones in secunda forma legantur loco nec habitu mutato. Versus quoque Respon-*

soriorum ab eisdem Lectoribus cantentur. Septima Lectio cum Versu Responsorii sui, et sic deinceps, in superiore gradu supradicto modo discurrant; ita tamen quod nonum Responsorium a duobus de superiore gradu cantetur ad gradum Chori, habitu non mutato, cum suis Versibus.

Et sciendum est quod semper dicatur a Sacerdote Et ne nos *post* Pater noster *ante inceptionem Lectionum, quandocunque dicatur servitium mortuorum tam trium quam novem Lectionum. Omnes vero Versus ab aliquo Sacerdote de superiori gradu dicantur sub eodem tono, quo in tribus noctibus ante Pascha, loco nec habitu mutato, vel ab exsecutore officii, et respondeat Chorus supradicto modo.*

Quando vero fit servitium pro corpore præsenti, non pro Canonico, omnes Antiphonæ præter quinque principales in secunda forma supradicto modo discurrant, duæ primæ Lectiones cum suis Responsoriis in prima forma, tertia et quarta in secunda forma; quinta et sic deinceps in superiori gradu. Singula vero Responsoria a duobus ad caput defuncti ad orientem conversis, habitu non mutato, cantentur. Ultimum vero Responsorium a tribus cum repetitione cantetur, loco et habitu supradicto; ita tamen quod ab ipsis Cantoribus cantetur et inchoetur. Singuli vero Versiculi a duobus pueris ibidem dicantur, habitu non mutato. Non respondeantur in audientia, quando dicuntur a duobus. Cetera ut in aliis Vigiliis prædictis.

Requiem æternam dona eis, Domine :
  Et lux perpetua luceat eis.

Si vero fuerit corpus canonici cujuscunque, eodem modo fiat servitium sicut in anniversariis episcoporum ejusdem Ecclesiæ.

Ad Vesperas.

In Vigiliis Mortuorum ad Vesperas sine Deus in adjutorium *incipiatur in superiori gradu Antiphona* Placebo.

Psalmus. Dilexi *(cxiv.)*

Iste sequens Versiculus scilicet Placebo Domino in regione vivorum, *eo quod idem est cum Antiphona sequenti non dicatur pro Versu, nisi tantum in quotidianis obsequiis mortuorum, quando una sola Antiphona dicitur super Psalmum: sed finito Versu* Quia eripuit, *immediate sequatur Antiphona* Placebo Domino in regione vivorum.

Antiphona. Heu me.

Psalmus. Ad Dominum *(cxix.)*

Antiphona. Heu me quia incolatus meus prolongatus est.

Antiphona. Dominus.

Psalmus. Levavi *(cxx.)*

Antiphona. Dominus custodit te ab omni malo : custodiat animam tuam Dominus.

Antiphonæ. Si iniquitates.

Psalmus. De profundis *(cxxix.)*

Antiphona. Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit?

Antiphona. Opera.

Psalmus. Confitebor *(cxxxvii.)*

Antiphona. Opera manuum tuarum, Domine, ne despicias.

Deinde dicitur Versiculus hoc modo: A porta inferi:

Resp. Erue, Domine, animas eorum.

**Et sciendum est quod quandocunque corpus præsens fuerit, et in nniversariis et trigintalibus episcoporum Sarum Ecclesiæ, et in Die nimarum omnes Versus tam ad* Placebo *quam ad* Dirige *a duobus teris pariter stantibus ad orientem conversis, habitu non mutato, sub tono pradicto cantentur, et sub silentio respondeantur. Ita quod in anniersariis et trigintalibus episcoporum et in Die Animarum ad gradum hori in medio, et quandocunque corpus præsens affuerit, ad caput efuncti dicantur.*

†*In omnibus vero aliis anniversariis et trigintalibus et quando ultimo servitium mortuorum ante Pascha, omnes Versus ab aliquo Sacerdote uperiori gradu vel ab exsecutore officii, loco nec habitu mutato, sub tono upradicto dicantur: et tunc semper respondeat Chorus sub hoc tono.*†

Responsorium. Erue, Domine, animas eorum.

Antiphona. Audivi vocem.

Psalmus. Magnificat.

‡*Nunquam thurificetur corpus alicujus defuncti ad* Placebo Domino *el ad* Dirige, Domine, *secundum usum Sarum.*‡

Antiphona. Audivi vocem de cælo dicentem: Beati mortui qui in Domino moriuntur.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. *Deinde sine pronuntiatione,* Et ne nos.

Dicatur iste Psalmus sine nota: Lauda anima mea *(cxlv.)*

Finito Psalmo, dicat Sacerdos, loco nec habitu mutato, Versiculum:

V. Requiem æternam dona eis, Domine.
Et lux perpetua luceat eis.
A porta inferi:
Erue, Domine, animas eorum.
Credo videre bona Domini:
In terra viventium.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Sciendum est quod quandocunque corpus adest præsens nisi fuerit piscopi, regis, reginæ vel alterius magnatis, semper dicantur sub tono equenti et sub una conclusione tam ad Placebo *quam ad* Dirige *quattuor rationes, quarum prima sit pro corpore præsenti; secunda pro episcopis; ertia pro fratribus et sororibus; et quarta generalis. Si vero eodem die ies anniversarius vel trigintale alicujus non completum contigerit, tunc sit ecunda Oratio pro illo anniversario vel trigintali, tertia pro fratribus et ororibus, et quarta generalis. Et si trigintale simul cum anniversario odem die contigerit, tunc sit secunda Oratio pro illo trigintali, tertia pro nniversario, et quarta generalis.*

---

* MS. inserts—"*In Vigiliis Mortuorum trium Lectionum extra empus Paschæ omnes Versiculi a Sacerdote exsecutore officii, loco nec abitu mutato, sine nota dicuntur. Nam tunc totum servitium dicitur a conventu sine nota.*"

† Om. MS. ‡ Om. MS.

Tamen hoc non usitatum est in Ecclesia Sarum, immo differantur ibidem hujusmodi sollemnitates, et unaquæque per se sollemnitas celebretur, licet in Ecclesiis Parochialibus fieri non valeat.

Similiter in omnibus anniversariis vel trigintalibus semper dicantur quattuor Orationes sub una conclusione tam ad Placebo *quam ad* Dirige, *quarum prima sit pro illo anniversario vel trigintali, secunda pro episcopis, tertia pro fratribus et sororibus, et quarta generalis.*

Pro corpore præsenti cujuscunque fuerit, tam ad Placebo, *quam ad* Dirige *dicitur hoc Oratio:* Oremus.

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere, te supplices deprecamur pro anima famuli tui *N.* quam hodie de hoc seculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus inimici, nec obliviscaris in finem; sed jubeas illam ab angelis sanctis suscipi atque ad regionem vivorum perduci: et quia in te speravit et credidit, sanctorum tuorum mereatur societate lætari.

In anniversario de quocunque fuerit ad Placebo *tantum dicatur hæc sequens Oratio:*

Deus, indulgentiarum Domine, da animæ famuli tui *N.* cujus anniversarium depositionis diem commemoramus, refrigerii sedem, quietis beatitudinem, luminis claritatem.

Pro trigintali complendo vel completo seu commemoratione unius defuncti vel plurimorum tam ad Placebo *quam ad* Dirige *dicitur hæc Oratio:*

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere; propitiare animæ famuli tui *N.*, et omnia ejus peccata dimitte, ut mortis vinculis absolutus transire mereatur ad vitam.

Pro episcopis defunctis ad Placebo *tantum dicitur ista Oratio:*

Deus, qui inter apostolicos.

Pro fratibus et sororibus nostris ad Placebo *tantum dicitur ista sequens Oratio:*

Deus, veniæ largitor.

Oratio generalis ad Placebo *dicenda:* Fidelium, Deus, omnium conditor.

AD MATUTINAS.

Non dicitur Dominus vobiscum, *neque* Requiescant in pace; *sed absque intervallo incipiantur Matutinæ mortuorum. Tamen quandocunque non dicitur* Dirige *statim post* Placebo *ut in Die Animarum et a Quadragesima et quando Orationes prædictæ dicuntur in Laudibus, ut a Die Animarum usque ad quartam Feriam ante Pascha, tunc finita Oratione* Fidelium *ut supra dictum est, statim dicat Sacerdos executor officii, sine* Dominus vobiscum, *hoc modo:*

Requiescant in pace. Amen.

* *In quotidianis tamen obsequiis mortuorum tertia Lectio semper sine nota dicatur et respondeatur. Ad Matutinas mortuorum non dicitur* Domine, labia, *nec* Deus in adjutorium; *sed sine Invitatorio et sine Psalmo* Venite, *incipiatur Antiphona in superiori gradu hoc modo.**

* Om. MS.

IN PRIMO NOCTURNO.

Antiphona. Dirige.

Psalmus. Verba mea *(v.)*

Antiphona. Dirige, Domine Deus meus, in conspectu tuo vitam meam.

Antiphona. Convertere.

Psalmus. Domine, ne in furore *(vi.)*

Antiphona. Convertere, Domine, et eripe animam meam; quoniam on est in morte qui memor sit tui.

Antiphona. Ne quando.

Psalmus. Domine, Deus meus *(vii.)*

Antiphona. Ne quando rapiat ut leo animam meam: dum non est ui redimat, neque qui salvum faciat.

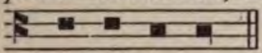
Versus. A porta inferi.

Responsorium. Erue, Domine, animas eorum.

Pater noster.

Deinde dicat Sacerdos in audientia sub tono consueto Et ne nos: *horus similiter in audientia sub eodem tono respondeat* Sed libera: *quod er totum annum observetur in obsequiis mortuorum cum nota dicendis, ualiscunque nocturnus dicitur, ac etiam in Die Animarum.** *Non icatur* Jube, Domine, benedicere, *nec* Tu autem, Domine; *sed ex verbis ectionis finem faciant Lectores, ut infra patebit.*

Lectio prima. Parce mihi, Domine, *et cetera ut supra,* p. 68, *et*

finiatur sic: non sub-sis-tam.

Eodem modo finiantur omnes Lectiones præter secundam: †

Responsorium. Credo quia redemptor meus vivit, et in novissimo die esurrecturus sum, et in carne mea videbo Deum salvatorem meum.

Versus. Quem visurus sum ego ipse et non alius, et oculi mei onspecturi sunt. Et in carne mea.

Lectio secunda. Tædet animam meam, *ut supra,* p. 69.

Responsorium. Qui Lazarum suscitasti a monumento fœtidum, Tu is, Domine, dona requiem et locum indulgentiæ.

Versus. Qui venturus es judicare vivos et mortuos et sæculum per gnem. Tu eis.

Lectio tertia. Manus tuæ fecerunt, *ut supra,* p. 70.

Responsorium. Domine, quando veneris judicare terram, ubi me bscondam a vultu iræ tuæ: Quia peccavi nimis in vita mea.

Versus. Commissa mea pavesco et ante te erubesco: dum veneris udicare noli me condemnare. Quia.

Quandocunque corpus adest præsens et in anniversariis episcoporum antum ac etiam in Die Animarum repetatur tertium, sextum, et nonum Responsorium ab illis clericis qui Versum Responsorii præcedentis cantaverunt.

---

* MS. inserts—"*Lectiones ad caput defuncti clericis ad orientem conersis leguntur.*"

† MS. adds—"*Quæ tamen terminetur ut patet in prima Lectione. Singula Responsoria ad caput corporis ad orientem conversis cantentur. Ultimum Responsorium a tribus dicatur, ut patet ibidem.*"

In Secundo Nocturno.

Antiphona. In loco.
Psalmus. Dominus regit me (*xxii.*)
Antiphona. In loco pascuæ ibi me collocavit.
Antiphona. Delicta.
Psalmus. Ad te, Domine, levavi (*xxiv.*)
Antiphona. Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris, Domine.
Antiphona. Credo videre.
Psalmus. Dominus illuminatio mea (*xxvi.*)
Antiphona. Credo videre bona Domini in terra viventium.
Versus. In memoria æterna erunt justi.
Responsorium. Ab auditione mala non timebunt.
Lectio quarta. Quantas habeo iniquitates, *et cetera ut supra*, p. 74.
Responsorium. Heu mihi, Domine, quia peccavi nimis in vita mea: quid faciam miser? ubi fugiam, nisi ad te, Deus meus? miserere mei, Dum veneris in novissimo die.
Versus. Anima mea turbata est valde: sed tu, Domine, succurre ei. Dum veneris.
Lectio quinta. Homo natus de muliere, *et cetera ut supra*, p. 75.
Responsorium. Ne recorderis peccata mea, Domine, Dum veneris judicare sæculum per ignem.
Versus. Dirige, Domine Deus meus, in conspectu tuo viam meam. Dum veneris.
Lectio sexta. Quis mihi hoc tribuat, *et cetera ut supra*, p. 76.
Responsorium.
Domine, secundum actum meum noli me judicare: nihil dignum in conspectu tuo egi. Ideo deprecor majestatem tuam, ut tu Deus deleas iniquitatem meam.
Versus. Amplius lava me, Deus, ab injustitia mea: et a delicto meo munda me, quia tibi soli peccavi. Ideo.

In Tertio Nocturno.

Antiphona. Complaceat.
Psalmus. Expectans expectavi (*xxxix.*)
Antiphona. Complaceat tibi, Domine, ut eripias me: ad adjuvandum me respice.
Antiphona. Sana, Domine.
Psalmus. Beatus qui intelligit (*xl.*)
Antiphona. Sana, Domine, animam meam, quia peccavi tibi.
Antiphona. Sitivit.
Antiphona. Quemadmodum desiderat (*xli.*)
Antiphona. Sitivit anima mea ad Deum vivum. Quando veniam et apparebo ante faciem Domini?
Versus. Requiem æternam dona eis, Domine.
Responsorium. Et lux perpetua luceat eis.
Lectio septima. Spiritus meus, *et cetera ut supra*, p. 80.

Responsorium. Peccantem me quotidie non pænitentem timor mortis onturbat me, Quia in inferno nulla est redemptio. Miserere mei, Deus, et salva me.

Versus. Deus, in nomine tuo salvum me fac, Domine; et in virtute nea libera me. Quia in inferno.

Lectio octava. Pelli mei consumptis carnibus, *et cetera ut supra*, p. 81.

Responsorium. Requiem æternam dona eis, Domine: Et lux per-etua luceat eis.

Versus. Qui Lazarum resuscitasti a monumento fœtidum; tu eis, Domine, dona requiem. Et lux.

Lectio nona. Quare de vulva, *et cetera ut supra*, p. 82.

Responsorium. Libera me, Domine, de morte æterna in die illa remenda, Quando cæli movendi sunt et terra, Dum veneris judicare æculum per ignem.

Versus. Dies illa, dies iræ, calamitatis et miseriæ: dies magna et mara valde. Quando cæli, *et dicitur usque ad* Dum veneris *tantum.*

Versus. Quid ergo, miserrimus quid dicam vel quid faciam, dum nil oni perferam ante tantum judicem? Dum veneris.

Versus. Nunc, Christe, te petimus miserere, quæsumus; qui venisti edimere perditos, noli damnare redemptos.

Deinde repetatur Responsorium: Libera me, Domine. *Quod per otum annum observetur, quandocunque corpus adest præsens, et in nniversariis et trigintalibus Episcoporum et quattuor personarum prin-ipalium scilicet Decani, Cantoris, Cancellarii et Thesaurarii, et in Die nimarum tantum. In omnibus vero aliis Vigiliis Mortuorum, in quibus icitur prædictum Responsorium, tunc finito ultimo Versu non dicatur* Dum veneris, *sed statim reincipiatur* Libera me, Domine, *et repetatur sque in finem.*

Quandocunque corpus adest præsens, in omnibus anniversariis et rigintalibus et quando ultimo fit servitium mortuorum ante Pascha, ac tiam in Die Animarum semper erit prædictum Responsorium Libera me, Domine, de morte *ultimum, et semper dicetur cum tribus Versibus supra-ictis, nisi in Die Animarum tantum, tunc enim dicetur cum his ersibus* Dies illa, Quando cæli, *ut supra.*

Versus. Ardentes animæ flent sine fine, flent sine fine ambulantes er tenebras, dicuntque singulæ, Væ! væ! væ! quantæ sunt tenebræ! Dum veneris.

Versus. Creator omnium rerum Deus, qui me de limo terræ for-nasti et mirabiliter sanguine proprio redemisti, corpusque meum, licet utrescat, de sepulchro facies in die judicii resuscitari; exaudi me, ut nimam meam in sinu Abrahæ Patriarchæ tui jubeas collocari. Dum eneris.

Deinde repetatur Responsorium, ut supra dictum est. In omni vero ertia et quinta Feria per annum, quandocunque fuerit Vigilia Mortuorum um novem Psalmis et tribus Lectionibus tantum, tunc sit hoc tertium Responsorium:

Libera me, Domine, de viis inferni; Qui portas æreas confregisti, et isitasti infernum, et dedisti eis lumen, ut viderent te qui erant in œnis tenebrarum.

Versus. Clamantes et dicentes: Advenisti, Redemptor noster. Qui portas.

Non repetatur hoc Responsorium.

**Deinde dicat Sacerdos exsecutor officii ante Laudes, loco nec habitu mutato, hunc Versum:* Requiescant in pace. *Resp.* Amen.

Iste Versus prædictus dicatur semper ante Laudes supradicto modo, nisi a Die Animarum usque ad quartam Feriam ante Pascha, nam tunc non sequuntur Laudes continue post Dirige, *sicut infra patebit.*

In Laudibus.

Antiphona. Exsultabunt.
Psalmus. Miserere mei; Deus *(l.)*
Antiphona. Exsultabunt Domino ossa humiliata.
Antiphona. Exaudi, Domine.
Psalmus. Te decet hymnus *(lxiv.)*
Antiphona. Exaudi, Domine, orationem meam. Ad te omnis caro veniet.
Antiphona. Me suscepit.
Psalmus. Deus, Deus meus *(xxi.)*
Antiphona. Me suscepit dextera tua, Domine.
Antiphona. A porta inferi.
Psalmus. Ego dixi *(Esaiæ, xxxviii.* 10-20, *ut supra,* p. 86*)*.
Antiphona. A porta inferi erue, Domine, animam meam.
Antiphona. Omnis spiritus.
Psalmus. Laudate Dominum de cælis *(cxlviii.)*
Antiphona. Omnis spiritus laudet Dominum.
Versus. Requiem æternam dona eis, Domine.
Responsorium. Et lux perpetua luceat eis.
Antiphona. Ego sum.
Psalmus. Benedictus Dominus.
Antiphona. Ego sum resurrectio et vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: et omnis qui vivit et credit in me non morietur in æternum.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Deinde dicatur: Pater noster: *sine pronuntiatione* Et ne nos.

Et dicatur iste Psalmus sine nota hoc modo: Exaltabo *(xxix.)*†

Quo finito dicat Sacerdos, loco nec habitu mutato, Requiem æternam, *et cetera ut supra ad Vesperas cum Orationibus subscriptis secundum ordinem et numerum Orationum, quæ prius dicebantur ad Vesperas, videlicet pro corpore præsenti.*

---

* MS. has for this and the following paragraph: "*Et notandum quod in Vigiliis Mortuorum cum novem Psalmis et tribus Lectionibus tantum dicitur hæc sola Antiphona super Psalmos ante Lectiones scil.* Dirige, Domine: *Et tunc dicitur Versus tantum scil:* Complaceat tibi, Domine, ut eruas me: *Resp.* Domine, ad adjuvandum me festina."

† MS. adds—"*A Die Animarum usque ad quartam Feriam ante Pascha dicatur iste Psalmus,* Voce mea *(lxxvi.)*."

Oratio. Deus cui proprium, *major, ut supra ad Vesperas.*

In die anniversario cujuscunque fuerit :

Oratio. Deus cui proprium, *minor, ut supra ad Vesperas.*

Pro trigintali cujuscunque fuerit ad Laudes tantum.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam sine spe, *et ætera ut supra*, p. 64.

Pro episcopis defunctis ad Laudes tantum.

Deus, cujus misericordiæ non est numerus, suscipe pro animabus amulorum tuorum, pontificum, sacerdotum, preces nostras, et lucis eis ætitiæque regionem in sanctorum tuorum societate concede.

Pro fratribus et sororibus ad Laudes tantum.

Oratio. Inclina, Domine, aurem tuam, *et cetera ut supra*, p. 64.

Responsorium. Amen.

Sequatur Oremus.

Deinde dicitur privatim Oratio pro defunctis familiaribus videlicet :

Deus qui nos patrem et matrem, *et cetera ut supra*, p. 91.

Vel aliqua alia ad placitum ; quibus expletis, sequatur Oratio eneralis in audientia sub eodem tono quo Orationes priores dicebantur :

Animabus, quæsumus, Domine, *et cetera ut supra*, p. 90. *R.* Amen.

Requiescant in pace.

Responsorium. Amen.

**Sciendum est quod in Vigiliis Mortuorum tam trium Lectionum, uam novem Lectionum a Die Animarum usque ad quartam Feriam ante 'ascha, sive corpus præsens fuerit sive non, finito ultimo Responsorio, non icatur Versiculus* Requiescant in pace, *sed statim post ultimum Respon- orium sequatur :*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster.

Psalmus. Exaltabo, *cum Versu et Orationibus eodem modo et ordine icut alio tempore anni post Laudes dici solent. Laudes vero tunc icantur post Matutinas de die et de sancta Maria, ita quod dicta Anti- hona post Psalmus* Benedictus, *dicatur :*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. *Deinde sine pronuntiatione* Et ne nos.

Dicatur sine nota sequens Psalmus : Voce mea ad Dominum *(cxli.)*

Quo dicto, dicat Sacerdos loco nec habitu mutato Versus et Orationes odem modo per omnia quo prius dicebantur ad Vesperas, videlicet ad 'lacebo.

Notandum est vero quod, quandocunque per totum annum Missa pro orpore præsenti, anniversario, vel trigintali cujuscunque in Choro vel in

---

* For these paragraphs the MS. has—"*Quando fit officium generale um tribus Lectionibus, una Antiphona et novem Psalmis, tunc dicitur 'ratio prima pro episcopis,* Deus cujus misericordiæ: *secunda pro ratribus et sororibus,* Inclina Domine: *tertia, generalis Oratio,* Anima- us, quæsumus, Domine.

"*Commendatio Animarum dicitur a toto choro, si Missa cujuscunque nniversarii vel pro corpore præsenti in choro vel in capitulo fuerit cele- randa: et ubi Missa, ibi Commendatio dicitur. In superiore gradu ıcipiatur Antiphona,* Requiem æternam."

capitulorum ...
... Festorum Duplicium ...
... Et sciendum ...
... semper dicatur ...

... æternam.
... immaculati (cxviii. ...
... Psalmis repetatur ...
... æternam.

... Christe ...
... Pater nost...

MISSÆ PRO DEFUNCTIS.

Ad Missam. Officium.

Requiem æternam dona eis, Domine: et lux perpetua luceat eis.

Psalmus.

Te decet hymnus in Sion, et tibi reddetur votum in Hierusalem: xaudi orationem meam, ad te omnis caro veniet.

Quandocunque corpus adest præsens, et in anniversariis et trigintalibus, quando ultimo fit servitium mortuorum ante Pascha, et in Die Aniarum dicatur hic cantus:

Kyrie eleyson *(iii.)* Christe eleyson *(iii.)* Kyrie eleyson *(iii.)*

Quotidie ante diem sepulturæ cujuscunque fuerit dicatur ista Oratio:

Deus, cui proprium est misereri semper et parcere, te supplices deprenmur pro anima famuli tui quam hodie de hoc sæculo migrare jussisti; t non tradas eam in manus inimici, nec obliviscaris in finem: sed beas eam ab angelis sanctis suscipi atque ad regionem vivorum perduci: t quia in te speravit et credidit, sanctorum tuorum mereatur societate etari. Per.

In die quinto sepulturæ cujuscunque fuerit corpus, dicatur ista ratio:

Omnipotens sempiterne Deus, misericordiam tuam supplices deprecaur, ut animam famuli tui cujus corpori debitum sepulturæ officium ersolvimus, in sinum Abrahæ patriarchæ tui jubeas collocari; ut cum ies agnitionis tuæ advenerit, inter sanctos et electos tuos eum resuscieri præcipias. Per Dominum.

In anniversariis de quocunque fuerit, dicatur ista Oratio:

Deus, indulgentiarum, Domine, *ut supra*, p. 68*.

In die tricennali de quocunque fuerit dicatur ista Oratio:

Deus, cui proprium, *minor, ut supra*, p. 68*.

In anniversario episcoporum tantum sic pronuntietur:

Deus, indulgentiarum Domine, da animæ famuli tui pontificis cujus, *cetera ut supra*, p. 68.

Hoc generaliter notandum est quod ad quamlibet Missam quæ pro rpore præsenti celebratur cujuscunque fuerit nisi pro rege vel regina vel ro alio magno domino quinque orationes dicuntur ad Missam; quarum rima pro corpore præsenti, ut supra ad Missam; secunda pro episcopis:

Deus, qui inter apostolicos, *ut supra*, p. 64.

Secreta.

Offerimus tibi, Domine, oblationem nostræ servitutis pro animabus mulorum tuorum pontificum, supplicantes ut cum præsulibus apostolicæ gnitatis quorum sunt exsecuti officium habere mereantur sempiterna atitudinis portionem. Per.

Postcommunio.

Proficiat, quæsumus, Domine, animabus famulorum tuorum pontium et sacerdotum divini celebratio mysterii; ut quos in terris positos ujus muneris dispensatores esse fecisti, inter electos antistites eos jubeas nnumerari.

Tertio Oratio pro fratribus et sororibus.

Deus, veniæ largitor, *et cetera ut supra*, p. 91.

Secreta. Deus, cujus misericordiæ, *et cetera, ut supra,* p. 73*.

Postcommunio.

Præsta, quæsumus, omnipotens et misericors Deus, ut animæ fratrum et sororum nostrarum congregationum pro quibus hoc sacrificium laudis tuæ obtulimus majestati, per hujus sacramenti virtutem a peccatis omnibus expiatæ lucis perpetuæ, te miserante, recipiant beatitudinem. Per.

Quarta Oratio pro parentibus et benefactoribus.

Omnipotens et misericors Deus, unica salus mortalium; te supplices exoramus pro animabus famulorum famularumque tuarum, parentum et benefactorum nostrorum, ut, intercedente beata Dei genetrice Maria cum omnibus sanctis tuis, peccatorum eis largiri digneris indulgentiam, et in novissimo die beatæ resurrectionis lætitiam. Per eundem.

Secreta.

Sanctifica, [illegible], hæc fidelium omnium vitalia sacramenta, et per e[illegible]ita Dei genetrice Maria cum omnibus sanctis tuis, concede u[illegible] proficiat animabus famulorum famularumque tuarum, parentum [illegible]nefactorum nostrorum, ut ab omnibus vitiis expiatæ pabulo vitæ re[illegible]ntur æternæ. Per eundem.

Postcommunio.

Purificet nos, quæsumus, Domine, salutare quo pasti sumus sacramentum; et interveniente beata Dei genetrice Maria cum omnibus sanctis tuis, concede ut hoc ipsum proficiat animabus famulorum famularumque tuarum, parentum et benefactorum nostrorum, ad promerendam tuæ propitiationis gratiam et percipiendam futuræ resurrectionis gloriam sempiternam. Per eundem.

Quinta Oratio generalis. Fidelium Deus omnium, *ut supra,* p. 10*.

Secreta.

Hostias, quæsumus, Domine, quas tibi pro animabus omnium fidelium defunctorum offerimus, propitiatus intende; ut quibus fidei Christianæ meritum contulisti, dones et præmium. Per.

Postcommunio.

Animabus, quæsumus, Domine, omnium fidelium defunctorum oratio proficiat supplicantium; ut eas et a peccatis omnibus exuas, et tuæ redemptionis facias esse participes. Qui cum Deo Patre, *et cetera.*

Item infra trigintale cujuscunque fuerit defuncti quinque dicuntur Orationes; quarum prima pro ipso trigintali, cetera ut supra pro corpore præsenti.

Quandocunque corpus adest præsens et in anniversariis episcoporum, et in Die Animarum tantum.

Lectio Epistolæ beati Pauli ad Thessalonicenses (1 *iv.* 13-18).

Fratres: Nolumus vos ignorare *usque ad* in verbis istis.

In omnibus aliis anniversariis et trigintalibus Epistola.

Lectio Libri Machabæorum (2 *Mac xii.* 43-45.)

In diebus illis vir fortissimus Judas *usque ad* ut a peccatis solvantur.

In omnibus aliis Missis pro defunctis dicuntur hæ duæ Epistolæ alternis vicibus per hebdomadam; ita tamen quod primo dicatur Epistola Audivi vocem, *quod per totum annum observetur, quando ferialiter dicatur Missa.*

Epistola. Lectio Libri Apocalypsis Johannis Apostoli (*xiv.* 13).

In diebus illis, Audivi vocem *usque ad* sequuntur illos.

Alia Epistola. Ad Corinthios (1 *xv.* 20-23).

Fratres: Christus resurrexit *usque ad* per Jesum Christum Dominum trum.

Sciendum autem quod istud sequens Gradale, scilicet Si ambulemus, *nquam debet dici (nisi) pro corpore præsenti episcoporum et eorum pintalibus et anniversariis secundum usum Sarum Ecclesiæ. Tunc m dicatur a tribus clericis de secunda forma habitu non mutato ad nut defuncti, si corpus adest præsens: sin autem, ad gradum Chori atur Gradale:*

Si ambulem in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu cum es, Domine.

Virga tua et baculus tuus: ipsa me consolata sunt.

In omnibus aliis Missis defunctorum dicatur a toto choro istud adale:

Requiem æternam dona eis, Domine: et lux perpetua luceat eis.

Animæ eorum in bonis demorentur: et semen eorum hæreditet ram.

Quando corpus adest præsens et in anniversariis episcoporum dicatur actus, Sicut cervus, *a quattuor clericis de superiori gradu habitu non tato, ad caput defuncti interim stantibus continuo, si corpus adest æsens: sin autem, ad gradum Chori. Ita tamen quod omnes illi quator clerici simul primum Versum incipiant quem duo ex parte chori incipali prosequentur, et ita alterius vicibus. Singuli Versus ab illis attuor clericis totius Tractus dicantur, choro interim sedente. Ita nen quod omnes simul ipsum Tractum terminent.*

Tractus.

Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum: desiderat anima mea ad Deus.

Sitivit anima mea ad Deum vivum: quando veniam et apparebo ante iem Dei mei.

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte: dum dicitur mihi r singulos dies, Ubi est Deus tuus.

In omnibus aliis Missis pro defunctis dicitur a toto choro, iste Tractus:

De profundis clamavi ad te, Domine: Domine, exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes: in orationem servi tui.

Si iniquitates observaveris, Domine: Domine, quis sustinebit?

Quia apud te propititatio est: et propter legem tuam sustinui te, omine.

Et dicatur iste Tractus cum cantu prænotato, choro interim sedente, andocunque dicatur, nisi in Die Animarum tantum: tunc enim dicatur m eodem cantu quo in Dominica de Septuagesima a quattuor clericis de periori gradu habitu non mutato, ad gradum Chori supradicto modo. m in anniversariis episcoporum et decanorum et quandocunque corpus est præsens, postquam executor officii inceptione Missæ Altare thurificaverit, Diaconus cum thuribulo circumeundo tumbam vel corpus, illud censet; sed ex utraque parte, videlicet incipiendo a capite. Similiter fiat te Evangelium, dum Tractus canitur, incensato prius Altari. Et tertio, stquam Sacerdos sacrificium ante lotionem suo loco deposuerit, thurificet m Diaconus sicut prius. Nunquam enim thurificetur corpus ad Placebo *ad* Dirige, *secundum usum Sarum, sed semper ad Missam tantum.*

In Domin[illegible]is diebus et in secundis Feriis et etiam pro corpore præ-senti et in anniversariis et trigintalibus et in Die Animarum tantum dicatur hoc Evangelium:

Secundum Johannem (xi. 21-27).

In illo tempore, Dixit Martha *usque ad* in hunc mundum venisti.

Feria tertia.

Evangelium: Secundum Johannem (vi. 37-40).

In illo tempore, *et cetera.* Omne quod dat *usque ad* in novissimo die.

Feria quarta.

Evangelium: Secundum Johannem (v. 24-29).

In illo tempore, *et cetera.* Amen, amen *usque ad* resurrectionem judicii.

Feria qui[illegible]

Evangeliu[illegible] (v. 21-24).

In illo temp[illegible] [illegible]ater suscitat *usque ad* a morte in vitam.

Feria sexta.

Evangelium: Secundum Johannem (vi. 51-54).

In illo tempore, *et cetera.* Ego sum panis *usque ad* in novissimo die.

Sabbato.

Evangelium: Secundum Johann[illegible] (vi. 53-54).

In illo tempore, *et cetera.* Ame[illegible] [illegible]men *usque ad* in novissimo die.

Hoc sequens Offertorium dicatur in omnibus Missis pro Defunctis, nisi in Die Animarum tantum:

Domine Jesu Christe, rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de manu inferni, et de profundo lacu, libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus; ne cadant in obscura tenebrarum loca: sed signifer sanctus Michael repræsentet eas in lucem sanctam, quam olim promisisti Abrahæ et semini ejus.

Hoc sequens Offertorium dicatur in Die Animarum:

O pie Deus, qui primum hominem ad æternam gloriam revocasti: pastor bone, qui ovem perditam pio humero ad ovile reportasti: juste judex, dum veneris judicare, libera de morte animas eorum quas redemisti, ne tradas bestiis animas confitentes tibi, ne derelinquas eas in finem.

Post ablutionem manuum junctis manibus in medio Altaris incipiat Sacerdos:

Hostias et preces tibi, Domine, offerimus.

Chorus respondeat hoc modo:

Tu suscipe pro animabus illis, quarum hodie memoriam agimus: fac eas, Domine, de morte transire ad vitam.

Et interim dicat Sacerdos: In spiritu humilitatis, *privatim more solito. Deinde dicat Sacerdos:* Orate fratres. *Chorus respondeat cantando:*

V. Requiem æternam dona eis, Domine: et lux perpetua luceat eis. Quam olim Abrahæ promisisti et semini ejus.

Notandum est quod quandocunque corpus adest præsens, et in omnibus anniversariis et trigintalibus dicitur: Hostias et preces *cum Versu* Requiem æternam *et* Quam olim; *et in Die Animarum non dicatur.*

Quotidie ante diem sepulturæ cujuscunque fuerit dicatur istud cretum :

Suscipe, quæsumus, Domine, misericors Pater, oblationem quam tibi erimus pro anima famuli tui *N.* quam hodie de carnali corruptione erasti : et concede, ut ab omnibus humanæ conditionis excessibus his nediis expietur; et in requie sempiterna diem resurrectionis præstoletur. r.

In die sepulturæ cujuscunque fuerit Secretum :

Suscipe, Domine, pro anima famuli tui hostiam quam Deo Patri tulisti pro nobis benigne ; et quia causa hominum descendisti de cælis, redeunte, sanctorum tuorum mereatur adjungi consortiis. Per te, lvator mundi, qui cum Deo Patre et Spiritu Sancto.

In anniversario de quocunque fuerit dicatur istud Secretum :

Propitiare, quæsumus, Domine, supplicationibus nostris pro anima nuli tui, cujus hodie annua dies agitur; pro qua tibi offerimus sacriium laudis, ut eam sanctorum tuorum consortio sociare digneris. Per ominum.

In die tricennali de quocunque fuerit Secretum :

Intuere, quæsumus, omnipotens Deus, et placatus suscipere dignare c sacrificium quod tibi offerimus pro anima famuli tui (vel famulæ æ), et concede illi pacem perpetuam et requiem sempiternam. Per ominum.

Præfatio quotidiana.

Quando corpus adest præsens et in omnibus anniversariis et trigintalis et quando ultimo fit servitium mortuorum ante Pascha et in Die nimarum dicatur hic cantus :

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt li et terra gloria tua. Hosanna in excelsis. Benedictus qui venit in mine Domini. Hosanna in excelsis.

Quando corpus adest præsens et in omnibus anniversariis et trigintalis et quando ultimo fit servitium mortuorum ante Pascha et in die nimarum dicatur hic cantus :

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi : dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi : dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi : dona eis requiem sempiternam.

In omnibus Missis pro corpore præsenti et in anniversariis et trigin-libus et quando ultimo fit servitium mortuorum ante Pascha et in Die nimarum dicatur hæc sequens Communio :

Pro quorum mĕmoria Corpus Christi sumitur, dona eis, Domine, quiem sempiternam.

Et lux perpetua luceat eis. Pro quorum memoria Corpus Christi mitur, dona eis, Domine, requiem sempiternam.

In omnibus aliis Missis pro defunctis dicatur hæc Communio :

Lux æterna luceat eis, Domine, cum sanctis tuis in æternum, quia ıs es.

Et dicitur cum Versu, sic : Requiem æternam dona eis, Domine, et x perpetua luceat eis, *et cum repetitione,* Cum sanctis tuis in æternum ia pius es.

Quotidie ante diem sepulturæ dicitur ista Postcommunio :

Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut animam famuli tui *N.* ab

angelis lucis susceptam in præparata habitacula deduci facias beatorum. Per Dominum.

In die sepulturæ cujuscunque fuerit dicatur ista Postcommunio:

Præsta, quæsumus, Domine, ut anima famuli tui cujus corpori hodie officia humanitatis exhibemus, his sacrificiis expiata, salvationis tuæ perpetuo munere gratuletur. Per Dominum.

In anniversario de quocunque fuerit dicatur hæc sequens Postcommunio:

Præsta, quæsumus, Domine, ut anima famuli tui, cujus anniversarium depositionis diem recolimus, his purgata sacrificiis indulgentiam pariter et requiem capiat sempiternam. Per Dominum.

In die trigintali de quocunque fuerit dicatur hæc Postcommunio:

Prosit, quæsumus, Domine, animæ famuli tui (*vel* famulæ tuæ) divini celebratio sacramenti, ut ejus in quo speravit et credidit, æternum capiat, te miserante, consortium.

INHUMATIO DEFUNCTI.

*Post Missam accedat Sacerdos ad caput defuncti, Alba indutus, absque Capa serica; et duo clerici de secunda forma ad caput defuncti stantes incipiant tribus vicibus *Antiphonam sequentem, quam chorus singulis vicibus totam prosequatur usque in finem.**

Antiphona.

Circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me.

Deinde post tertiam repetitionem sequatur:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Non dicatur Pater noster, *nec* Dominus vobiscum, *neque* Oremus: *sed tantum Oratio, Sacerdote dicente modesta voce, videlicet sine nota:*

Non intres in judicium, *et cetera ut supra*, p. 93.

Eodem modo dicuntur omnes Orationes sequentes.

Deinde incipiat cantor Responsorium: Qui Lazarum resuscitasti, *et cetera ut supra*, p. 69.

Versus. Qui venturus es.

Et percantetur a choro cum suo Versu, et interim Sacerdos cum thuribulo circumeundo corpus, illud incenset. Similiter fiat in Responsoriis sequentibus.

Deinde dicitur:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson, *sine* Pater noster *et sine* Dominus vobiscum: *sed tantum cum* Oremus.

Oratio. Deus cui omnia vivunt, *et cetera ut supra*, p. 94.

Responsorium. Heu mihi, Domine, quia peccavi, *et cetera ut supra*, p. 74.

Versus. Anima mea.

Et percantetur a choro cum suo Versu, et interim incensetur corpus ut supra.

---

* MS.—"*repetentes similiter cum toto conventu.*"

Deinde sequatur:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson, *sine* Pater noster *sine* Dominus vobiscum: *sed tantum cum* Oremus.

Oratio. Fac, quæsumus, Domine, hanc cum servulo tuo, *et cetera supra*, p. 94.

Deinde incipiat cantor Responsorium: Libera me, Domine, de morte, *cetera ut supra*, p. 82.

Versus. Dies illa.

Et percantetur a choro cum suo Versu tantum, scilicet Dies illa, *ut supra, et interim incensetur corpus a Sacerdote semel circumeundo, et postea aspergatur aqua benedicta; deinde sequatur:*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Hic roget Sacerdos circumstantes orare pro anima defuncti dicens:

Pro anima *N.* et pro animabus omnium fidelium defunctorum.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Non intres in judicium cum servo tuo *vel* servula tua, Domine:
Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

A porta inferi:
Erue, Domine, animas eorum.

Credo videre bona Domini:
In terra viventium.

Domine, exaudi.

Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio. Inclina, Domine, aurem tuam, *et cetera ut supra*, p. 64.

Hic deportetur corpus ad sepulchrum, cantore incipiente.

Antiphona. In Paradisum.

Psalmus. In exitu Israel de Ægypto (*cxiii.*)

Alius Psalmus, si tantum restat iter, scilicet: Ad te, Domine, levavi (*xxiv.*)

Finito Psalmo vel Psalmis, dicatur iste Versus: Requiem æternam.

Deinde repetatur Antiphona: In Paradisum, *et cetera ut supra*, p. 58.

Quibus dictis, dicat Sacerdos sine Dominus vobiscum, *sed tantum cum* Oremus *humili voce.*

Oratio. Piæ recordationis affectu, *et cetera ut supra*, p. 96.

Alia Oratio cum Oremus.

Te Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, suppliciter deprecamur pro spiritu fratris nostri *vel* sororis nostræ, quem *vel* quam a voraginibus hujus sæculi accersiri jussisti, ut digneris, Domine, dare ei lucidum locum refrigerii et quietis. Liceat ei transire portas inferorum et pænas tenebrarum, maneatque in mansionibus sanctorum, et in luce sancta quam olim Abrahæ promisisti et semini ejus. Nullam læsionem sentiat spiritus ejus, sed cum magnus ille dies resurrectionis advenerit, resuscitare eum *vel* eam digneris una cum sanctis et electis tuis, deleasque ejus omnia delicta atque peccata usque ad novissimum quadrantem, tecumque immortalitatis tuæ vitam et regnum consequatur æternum. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Finitis Orationibus aperiatur sepulchrum, cantore incipiente Antiphonam: Aperite.

Psalmus. Confitemini Domino (*cxvii.*)

Finita Psalmo tota dicatur Antiphona: Aperite mihi portas, *et cetera ut supra*, p. 96.

Qua dicta dicat Sacerdos Oremus.

Oratio. Obsecramus misericordiam tuam, *et cetera ut supra*, p. 97.

Alia Oratio cum Oremus.

Deus, qui justis supplicationibus, *et cetera ut supra*, p. 101.

Deinde dicatur benedictio sepulchri, sine Oremus, *hoc modo:*

Rogamus te, Domine, omnipotens Pater, sancte æterne Deus, ut bene✠dicere et sanctificare digneris hoc sepulchrum, et corpus in eo collocandum: ut sit remedium salutare in eo quiescenti et redemptio animæ ejus atque tutela et munimen contra sæva jacula inimici. Per Christum.

[*Alia benedictio tumuli.**

Adjutorium nostrum in nomine Domini. Qui fecit cælum et terram.

Benedic Domine locum [illegible] hujus, sicut benedixisti sepulchra Abrahæ, Isaac, et Iacob.

Versus. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.

Responsorium. Et salutare tuum da nobis.

Oratio.

Deus qui fundasti terram et formasti cælos, qui omnia sideribus instituta fixisti, qui captum laqueis mortis hominem lavacri ablutione reparas, qui sepultos Abraham, Isaac, et Iacob in spelunca duplici, in libro vitæ ac totius gloriæ principes annotasti benedicendos: ita bene✠dicere digneris hunc famulum tuum *vel* ancillam tuam, ut eum *vel* eam requiescere facias, et in sinu Abrahæ collocare digneris: qui Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, devictis laqueis inferorum, resurgere et in se credentium suorum membra resuscitare jussisti. Qui venturus est judicare vivos et mortuos et sæculum per ignem.

Oratio.

Respice, Domine, super hanc fabricam sepulturæ, et descendat in eam Spiritus tuus, ut te jubente sit ei in hoc loco quieta dormitio, et tempore judicii cum omnibus sanctis sit vera resurrectio. Te præstante Domino nostro, qui in Trinitate perfecta vivis et regnas per cuncta sæcula sæculorum. Amen.]

Hic aspergatur aqua benedicta super sepulchrum, et incensetur sepulchrum.

Finitis Orationibus, ponatur corpus in sepulchro, cantore incipiente Antiphonam. Ingrediar.

Psalmus. Quemadmodum desiderat cervus (*xli.*)

Dicto Psalmo repetatur Antiphona:

Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

Qua dicta, dicat Sacerdos Orationem hoc modo:

Oremus, fratres carissimi pro spiritu cari nostri, *et cetera ut supra* p. 101.

Alia Oratio cum Oremus.

Oratio. Deus qui humanarum animarum, *et cetera ut supra*, p. 101

---

* This form is not found in the Pynson Edition of the Manual or in the MS.

Finitis Orationibus claudatur sepulchrum, * *ponente prius Sacerdote absolutionem super pectus defuncti, sic dicendo:*

Dominus Jesus Christus qui beato Petro, *et cetera ut supra*, p. 90.

Hic aspergatur tumulus aqua benedicta et incensetur, cantore incipiente Antiphonam: Hæc requies mea.

Psalmus. Memento Domine David (*cxxxi.*)

Finito Psalmo sequatur Antiphona: Hæc requies mea, *et cetera ut supra*, p. 99.

Qua dicta dicat Sacerdos Orationem cum Oremus.

Oratio. Deus, apud quem spiritus mortuorum, *et cetera ut supra*, p. 99.

Alia Oratio cum Oremus. *Oratio.*

Tu, Domine Deus omnipotens, precibus nostris aurem tuæ pietatis accommodare digneris, tu miseris opem feras et misericordiam largiaris, et spiritum famuli tui *vel* famulæ tuæ *N.* vinculis corporalibus liberatum in pacem sanctorum tuorum recipias, ut locum pænalem et gehennæ ignem in regionem viventium translatus evadat. Per Christum.

Finitis Orationibus exsecutor officii terram super corpus ad modum crucis ponat, et corpus thurificet et aqua benedicta aspergat: et dum sequens Psalmus canitur, corpus omnino cooperiatur, cantore incipiente Antiphonam: De terra plasmasti me.

Psalmus. Domine, probasti me et cognovisti me (*cxxxviii.*)

Finito Psalmo, tota dicatur Antiphona:

De terra plasmasti me, Et carnem induisti me, redemptor meus, Domine, resuscita me in novissimo die.

Qua dicta dicat Sacerdos sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus.

Commendo animam tuam Deo Patri omnipotenti, terram terræ, cinerem cineri, pulverem pulveri, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. [illegible] Bangor Pontificale 6. Maskell Mon. 1, 15

Deinde dicat Sacerdos hanc Orationem, sine Oremus.

Oratio. Temeritatis quidem est, *et cetera ut supra*, p. 101.

Alia Oratio cum Oremus.

Oratio. Deus, vitæ dator et humanorum corporum reparator, *et cetera ut supra*, p. 101.

Finita Oratione incipiat cantor Antiphonam: Omnis spiritus.

Psalmus. Laudate Dominum de cælis (*cxlviii.*)

Psalmus. Cantate Domino canticum novum (*cxlix.*)

Psalmus. Laudate Dominum in sanctis ejus (*cl.*)

Finito Psalmo, tota dicatur Antiphona, scilicet: Omnis spiritus laudet Dominum.

Qua dicta dicat Sacerdos sine Dominus vobiscum, *et sine* Oremus.

Oratio. Debitum humani corporis sepeliendi officium, *et cetera ut supra*, p. 102.

† *Finita Oratione incipiat Sacerdos Antiphonam. Et intonetur Psalmus* Benedictus, *modo sequenti: totus Psalmus dicatur, et cantetur hic sollemniter, sicut ad Matutinas.*

---

* MS. adds—"*vel pallio cooperiatur.*"

† MS.—"*Incipiat cantor Antiphonam.* Ego sum. *Iste Psalmus non cantetur hic sollemniter sicut ad Matutinas, sed hoc modo.*"

Antiphona. Ego sum.

Psalmus. Benedictus.

Finito Psalmo, tota dicatur Antiphona:

Ego sum resurrectio et vita, qui credit in me etiam si mortuus fuerit vivet, et omnis qui vivit et credit in me non morietur in æternum.

Qua dicta sequatur hoc modo:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Hic roget Sacerdos orare pro anima defuncti, ita dicens:

Pro anima *N.* et pro animabus omnium fidelium defunctorum. Pater noster.

Deinde dicat Sacerdos:

Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo.

Requiem æternam dona eis, Domine:
  Et lux perpetua luceat eis.

A porta inferi:
  Erue, Domine, animas eorum.

Credo videre bona Domini:
  In terra viventium.

Non intres in judicium cum servo tuo, Domine:
  Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Domine, exaudi orationem meam:
  Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum.
  Et cum spiritu tuo.

Oremus. *Oratio.*

Deus, origo pietatis, pater misericordiarum, solamen tristium, indultor criminum, de cujus munere venit omne quod bonum est, et procedit, respice propitius supplicum preces. Et quamvis propria nos reputet indignos conscientia te nostris flecti petitionibus, pulsamus tamen quantulumcunque conceditur aures tuæ pietatis. Nam si omittimus, in utroque veremur esse rei, quoniam et te præcipis a peccatoribus exorari, nostroque, etsi non merito, hoc agendum, te præstante, tribuitur ministerio. Ergo te, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui unicum Filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum incarnari de virgine constituisti, quo vetustum solveret proprio cruore peccatum, et vitam redderet mundo, ipso opitulante, animam fratris nostri *vel* sororis nostræ *N.* ab ergastulo cœnolentæ materiæ exemptam ab omnibus piaculis quæsumus absolvas. Nullas patiatur insidias occursantium dæmonum, propter quam misisti ad terras unigenitum Filium tuum. Libera et absolve eam ab æstuantis gehennæ truci incendio, collocans in paradisi amænitate. Non sentiat, piissime Pater, quod calet in flammis, quod stridet in pænis, et quod horret in tenebris: sed munificentiæ tuæ munere præventa mereatur evadere judicium ultionis, et beatæ requiei ac lucis æternæ felicitate perfrui. Per Christum.

Alia Oratio cum Oremus.

Tibi, Domine, commendamus animam famuli tui *vel* famulæ tuæ *N.* ut defunctus *vel* defuncta sæculo tibi vivat, et quæ per fragilitatem mundanæ conversationis peccata admisit, tu venia misericordissimæ pietatis absterge. Per Christum.

His dictis dicatur Psalmus Miserere, *cum Antiphona.* Requiem æternam.

Qua dicta, dicat Sacerdos in auditu omnium.

Pater noster: pro anima ejus *N.* et pro animabus quorum ossa in hoc cæmeterio vel in aliis requiescunt, et pro animabus omnium fidelium defunctorum.

Deinde dicat Sacerdos:

Et ne nos: Sed libera.

A porta inferi:

Erue, Domine, animas eorum.

Ne tradas, Domine, bestiis animas confitentes tibi:

Et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio. Deus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, *et cetera ut supra*, p. 102.

Postea reverentes clerici de tumulo, dicant septem Psalmos pœnitentiales, vel Psalmum De profundis, *cum Antiphona* Requiem æternam.

Sequatur:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos: Sed libera.

A porta inferi:

Erue, Domine, animas eorum.

Anima ejus in bonis demoretur:

Et semen ejus hæreditet terram.

Credo videre bona Domini:

In terra viventium.

Non intres in judicium cum servo tuo, Domine.

Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Dominus vobiscum.

Oremus. *Oratio.*

Satisfaciat tibi, Domine Deus noster, pro anima famuli tui *N.* fratris nostri, sanctæ Dei genetricis semperque virginis Mariæ et sanctissimi Apostoli tui Petri omniumque sanctorum tuorum oratio, et præsentis familiæ tuæ humilis et devota supplicatio, ut peccatorum omnium veniam quam precamur obtineat, nec eam patiaris cruciari gehennalibus pænis, quam Filii tui Domini nostri Jesu Christi pretioso sanguine redemisti. Qui tecum.

In fine omnium demissa voce dicatur sic:

Anima ejus, et animæ omnium fidelium defunctorum per Dei misericordiam requiescant in pace. Amen.

MISSA DE SANCTA CRUCE (Sarum Missal, Burntisland Ed., p. 748).

MISSA DE S. MARIA per totum Adventum (*ibid*, 761).

MISSA DE S. MARIA A PURIFICATIONE, *usque ad* Adventum (*ibid*, 779).

EPISTOLA ET EVANGELIUM DE TRINITATE (*ibid*, 736).

MISSA DE SANCTO SPIRITU (*ibid* 743).

ARTICULI GENERALIS MAJORIS EXCOMMUNICATIONIS IN LINGUA MATERNA.*

Godmen et wymmen, it is ordeyned by the counseil of al holy chirche: First of oure holy fader the Pope of Rome, and his cardinalis, and al his conceil, sithen of alle erchebisshopes bishopes and al the clergie, that everich man of holi chirche that hat soule for tho kepe, shulde shewe among hem foure sithes bi ȝere, the articles that ben writen in the general sentence, that is for to seyn, the poyntes that longen to the grete curs: that on is the first sonday of Advent, that other is the first sonday of Lenten, and the nexte sonday after Witsonday, and the firste sonday after the Assumption of oure lady.

Of thwo maner of cursynge, holichirche telleth that on is cal'd the lesse curs, that other is cal'd the more curs: and this moste openlich be tauȝt unto lewed men, that thei mowe knowe parfitliche the mischef therof, that no man shulde have materie to excuse hym by.

Werfor te shul understonde atte the bygynnyng that this worde, cursynge, is thus miche to seie: as a departynge fro God et alle goode werkes. That, we calle the lesse curs, is of this strenghte, that everich man and woman that falleth ther inne, it departeth hem fro alle the sacramentis that bent in holichirche, that they may none of hem receyve till that thei ben asoiled.

The more curs is miche wers, and is of this strenghte: for it departeth a man fro God, and fro holichirche, et also fro the companie of all cristene folk, neuere to be saned be the passion of Crist, ne to be holpen by the sacramentis that ben done in holichirche, ne to haue part in preiere wither no cristene man, as witnesseth wel seynt Austyn.

Clerks seyn that a child bifore it be cristned, it hath a wikked spirid dwellinge in the soule. The wichde wikkede spirid is conjured, and cast out thorouh praiere of the prest, by fore the chirche dore whanne it shal be cristned: the wicher sacrament of bapteme is grount and bygynnyng of alle sacramentis, as was verely betokned in the passion of oure Lorde Jesu Crist; by water that ran out of his syde, whan al his blod was gon: so that by the sacrement of bapteme he his mad Godes child, et he recevith there part of the passion of Crist, and part of alle sacramentis and preyris that ben don in holichirche: and also he receyveth part of alle gode dedis that be don among alle cristene folk: et ȝif he holde unto God covenant that he maked there, for to have a dwellynge place for evere in the blisse of hevene: but what tyme he trespace ther so aȝen the lawe of God, that he his worthi to be acursed of holichirch, than is he depastir fro God et alle goode werkes. And he is thanne delyveret aȝen unto the fend of helle, for tho putte hym fro his synne in the peyne withouten hende. And ther fore is nothyng in al this world that a cristene man aughte sa gretli for

* This form of the Great Cursing, with the "Absolutions" that follow to page 96, is defective in the copy of Pynson. It is here taken from the edition of the Manual printed at Rouen, in 1510. The references to the "Extravagants" and other authorities are omitted.

to drede, as for to falle by any wey in to the sentence of cursynge, the which departeth hym fro God, that is Fader, and fro holichirche his moder.

Also cursynge is cleped the swerd of holichirche. For right as we se that the strok of the swerd, it fleth and departithir le lyf fro the body; ryght so the strok of this gostly swerd, it departeth et doth away god fro a man or a womman whichir that is acursed. That is, the lyf of here soules, that they and here werkis ben everemore dede after: bote ȝif they have special grace of God, for tho amende hem here. For as many clerkes prove that at the day of dome, wolde our lady Marie and seynt John the baptist, and alle that ben in hevyner, knele doun alle at ones byfore the face of God, they schulde nought mowe in that tyme thorough prayere of hem alle delyuere the soule of a man or of a womman that deyeth in any dedly synne. For that were expresse ageynnes the holi gospelles, where Crist seith himsoluen, that he shal trewly ȝeve everich man there right os he hath deserved here.

And ȝif the dai of dome shal be so hard with alle to that deye in any dedly synne, what shal thanne bytyde of hem en thath same tyme, that ben funden openly acursed of God et holichirche? In this grete perils dampnation of soule, ben al tho men et wommen that I shal speke of.

So that first and formest, we denounse acursed, alle tho that holichirche falsly depriven of any right or profyt, either by lawe writen, or elles by good custum which that hath ben holden et used of old tyme: and in this poynt falleth .III. manere of folk: first alle tho that steleth holichirche goodes in what plache so they ben don for to kepe: Or elles that stelle unhalwed thynges out of holy place, or thynges that ben halwed out of place unhalwed, et alle to that wythyngli breken and destraye any poynt of fredam that longeth to holichirche: et this is nought al onli understande of the fredames that longen generaly to al holichirche, bote also of other special fredames, whicher that sum chirche hathe more on than an other, temperal or spiritual, whethir so it be.

The thridde poynt is, that alle tho ben acursed that purchache writes or lettres of ani lewed curt, for to lette the processe of the lawe of holichirche, of causes that longen skilfully unto Cristene court, the whichil shulde nought be demed by, non other lawe: et alle tho thatt lette erchebisshopes, bishops, or any other, that hath juredicciun and power by the lawe of holichirche: that they mowe nought visite here sogetes, or dur noght use here lawe for to amendet te soules of hem that they have to kepe; and alle tho, that falsly flen awey fro o place til an other, that holichirche may nought chastyse hem, ne reule hem as he sholde.

Also god and holichirche acurseth alle tho, that leye hand in violence on prest or on clerk, or on any man or womman of religion, bote ȝif it be that they mowe noȝht elles saue hem selven, or elles that it be in certeyn poyntes that the lawe ȝevith leue: and alle that mayn thene shuch dedes by counseil or by strengthe.

Also we denounce alle tho acursed, that maliciously stele or destroie the godes, that longether tho maneres, or to graunges of any men or wymen of religion, or of erchebisshop, or bisshop, other of any other

place of mennes of holichirche, withoute special leve of hem that have the goodes to keepe.

Also tho that falsly areste, or by any way take or empresoun or destresse men of holichirche: wher thorough they forsake here benefices for meschef: or whenne they have apeled to the court of Rome, or elles bien somoned thider by cytacion, or tho any other court, alle tho ben acursed that lette hem to pursue here rizt, et alle that therto zeue help or any maner counseil.

Also alle tho ben acursed, be thei nevere so grete, that procoure or zeve leve or comaunde, any other to sle, or to mayme hem, or to bete: or by any other wey to greve any ordenaire, or juge of the lawe of holichirche, in body or in here goodes, for also myche as he zaf lawful sentence, of suspendenge, or coursynge, or of enterdyntynge, azen kyng or prince, meir, sherreve, or bayly: or azens any other of what stat so he be, bote zif he make amendes with inne te .viii. daies, et also tho ben acursed, that use suche mennes leve or don here comaundementes, ne thei mowe nought ben asoiled bote by the court of Rome.

And also alle tho be thei nevere so grete, the whiche that ben suspensed, et don out of holichirche, or elles ben paraventure openly acursed, zif thei make by strengthe, or constreyne by any wey any maniere of ordenarie, that longeth to holichirche, either him that suspendede hem or acursede hem, or elles any other, or for drede, or for manace, or any other poynt for to asoile hem of that sentence ageyns his wille: first an formest that absolucion is nought, and alle suche ben acursed in the grete curs.

And also tho that have any temporal lordshipe, and forbede here soget by manas or by peyne, that they shul nought selle chaffare that thei use, unto prelatis, ne men of holichirche, ne beye no thing of hem that thei have to selle.

These poyntes ther ben, and also many othre, that often ful gretly greve and anoye men of holichirche: of whiche alle the doeres and maynteners falle in this grete curs, as witnesseth wel the lawe of God et holichirche: bote I trowe it be no nede to shewe mo of hem here, and therfore I passe over atthe this tyme to speke of other poyntes.

Also alle tho ben acursed bi al holichirche, that breke or destorble the unite et the pes: frist of oure lord the kyng, and sithen of his keme, by power, or bi counseil, bi word or bi werk: or elles by any way to keste or to compace is deth, or any poynt of traitourie of him or of his lond: and alle tho that falsly withholde his heritage or any other rizt, that hym oughte lawfulli to have: and alle to ben acursed, that zeue mede, or elles take any maniere ziftes for to lette pes, et for to procure strif in any degre, other more or lasse among cristene folk.

Also thei ben acursed in hevyn et in herte, that falsl forswere hem upon the holidam: and knowe wel that it is fals whenne thei begynne to swere, in questes, or in acises or in any other fals cause: and alle tho that hire suche men, or make hem to be hired, or maintene hem, or teche hem, either bi word or werk, for to lette trewe matrimoyne, or lawful eritage, or testament, or ought elles that his trewly ordeyned: and also alle tho advokettis of lawe of holichirche, that in plee of matrimonie, or any other trewe cause make wityngli, and with

anysement false exceptiones for to destroie, or lette, or tarie a trewe cause, that it may nouȝt spedly be discussed, et ended after the cours of lawe.

Also alle tho ben accursed, that for hate or for mede, or any other enchesun sclaundre falsly, or defame any man or wamman, so that thei be brought fro good fame untho wikked, wherfore that thei haue nede to proge hem bi the lawe and ben therfore gretli greved, et anoyed in body et in soule.

Also alle tho ben acursed, in this grete sentence .IIII. tymes bi ȝere, that for malice or for wretthe, of persoun, or of viker, or of parisprest, or elles of eny other, with holde tithes or offringes fro here parissher-cherche, or any other right that it aughte lawfulli to have, either by lawe writen, or elles by goode custome, or turne hem in to other vs or do hem in other place after here owne wille, so that they ben nought don to that same place thei shulde be.

And alle tho ben acursed that procure, or lette, bi word or dede, any man or womman, for to do here goode wille et here devocion to God, et to holichirche ware her.

Also alle tho men of religion, freres, et alle othere wiche that use to go aboute and preche goddes word, ȝif thei preche or teche any thing priuely or apertly, by any maner colour wherfore man or womman is ough turned a wey ward, and gath the wers wille for tho paye his thythes and his offrynges unto his parishchirche, alle suche ben acursed bi this grete curs, as it is writen in the lawe of holychirche.

And in that same place, the holi pope Clement the firste, with alle his counseil, bi al the power that he hadde of God and holichirche, he emoyneth and chargith alle suche religious men, first and formest on peril of here sules, et has thei wille answere to God at the dredful day of dome, and also vppeyne of endeles damnacion, that thei preche openly .VIII. sythes be ȝere, unto the comune peple, for to make hem to have consciens of here tithes, et of here offringes, unto here parishchirches: thath is for to seye, the firste Sonday of Lenten, et the ferthe et the laste Sonday of Lenten, and in the feste of the ascension of oure Lord, et wit Sonday. And in the nativite of seynt Johan baptist: And also in the festis of the assumption, et in the nativite of oure ladi, whanne thei be required and beden of men of holichirche, wiche that kepe the place that thei preche inne: and that thei do treuly herby sines to alle that here hem, for to enforme hem et teche hem bi word et bi ensemple, that thei do treuche in alle poyntes unto here parishcherchis.

And right so ben thei bounden, bi the same lawe et be the same peyne, for to do to alle men et wommen, that thei here ane schrifte of, or elles thei fallin to gret perls of soule that I spak of er.

And that cristene men et wommen be harde bounden vp peyne of dedli synne, nought al only be the ordenaunce of man, bote first et formest be the ordenaunce and the commaundement of al myghty God him seluen, bothe in the olde lawe and also in the newe, for to paye trewli to God and holichirche, the tenthe part of al manere of thynges that hem ne with by ȝere; also wel the tenthe part of al manere encrese, that thei wynne trewli by the grace of God, bote with here travayle et

also with here craftes; also the tenthe part of al manere fisshes et foules et bestes both wilde et tame, et of al manere frutes that growe out of the erthe, wytnesseth wel seynt Austyn in his decre, as it is writen in the lawe of holichirche.

And what veniaunce that our Lord God taketh upon this world, bi encheson of hem that wil nought paye here tithes, and also for hem that falsli tithe, and in what manere thath oure Lord God hath gunded .IIII. thynges to alle hem that trewly tithe: Telleth openli seynt Jerome, in the same cause et question I seide ere: and also seynt Austyn in the same chapiter decime, that is the next shewyng after. Also men of holichirche have leve bi Goddis lawe, for to acurse alle tho bi name that wil nought paye here tithes, it is writen in many places in the lawe of holichirche.

And also ȝe shul knowe wel that alle tho ben acursed, that in violence drawe out any man or womman, that fleth for help et socure unto holichirche: or elles out of any other place that is halwed, bote in certeyn poyntes that the lawe ȝeueth leve. Or lette hem to have sustenaunce ther while thei ben there, and alle tho that ȝeve therto help or conseil.

Also alle to ben acursed that lette or procure to lette the testament, and te laste wil of folk whan thei deye, of thynges that ben here owne, and that thei mowe skilfulli bequethe bothe by lawe of holichirche et by good custome: whether it be testament of wyves, or of wydewes, or of any other wymmen: bote al only of hem that ben bounden, wher that it is ordeyned so by olde custome of the contre, and of he that ben bounden vn to religion, the whicher shulde bi lawe of holichirche have nothyng of here owne, and also that be sworne and charge with executoris, and fulfille nough the dedes wil as here charge axeth.

Also alle tho ben acursed, what that evere thei be, that make statutes or any lawes or any othere customes ayens the privileges, and the fredams, et lawes that longeth to holichirche, et alle tho that deme holichirche or any men of holichirche after suche statutes, and alle to that wytingli or wilfully write hem or make to be write, bote thei destroie hem for evemore withinne amonether after.

Also tho seclere justises or juges, what that evere thei be, be thei nevere so grete, that ben put in office et have te lawe to kepe, whiche tyme et also often as thei be preyed et requiret, for tho do here offys in helpyng of tho folk that have suffred wronges et harmes ther be fore, bote yif thei do trewthe et riȝtfulnesse, bi here connyng, bothe in lerede et lewede, and principally to men of holichirche, as the lawe asked and as here offys wolde, elles thei ben acursed in this grete curs.

Also alle tho seculere men which that be reuleres et lederes of citees, and of thownes, ȝif thei make any unlefful taxes, or taliages, or any exactiones on prestes and clerkes, and men of holichirche, and constreyne hem by here lewed power, or elles le any wey for to do, or destroye, the juridicion of prelates of holichirche, bote ȝif thei leve suches doynge for evere, which tyme that thei be amonested lawfulli therto, elles thei ben acursed in this grete curs, et mowe nouȝt be assoyled or thei have mad ful amendes, bothe to hem that thei have so greved, et also to holichirche.

Also tho alle ben thus openli acursed, that ben wityngli wedded

ayen the lawe of God et of holichirche in grees that ben forbode, as in grees of consanguinite or affinite, or of gossibrede: et alle tho men and wommen that ben professed in any religion, which that is approved by the lawe of holichirche, et brek out of here ordre, and taken wyves or hosbondes, et also prestes and clerkes that ben withinne holi ordres, that forsake here ordre and here degre, and put hem to be maried, and alle that knowe in matrymonie, whan it shal be mad, any gret defaute or lettyng, bote ȝif thei be sum wey telle holichirche ther of.

And also alle tho men of religion, whether they be monk or chanon, or frere, of any ordre that ministre or ȝeue any other mennes parichenes, either lered or lewed, any of these .III. sacramentis that I shal speke of, that is to seye; the holy sacrement of houslyng, or of anoynting, or elles of weddyng; bote ȝif thei have special leve ther to of hem that kepe the soules of tho parishens: or ȝif thei assoille any man or womman which that is acursed, either of te lawe of holichirche writen, or elles of any ordinaire or juge that longeth to holichirche; or bi any constitution provincial or synodal, whiche that erchebisshop and bisshop make with the counseil of here clergie in help and amendement of tho soules that thei have for to kepe, bote thei haue special privilege, and leve ther to of the court of Rome, or elles ȝif thei asoyle any man, a pena et a culpa, or of any other gret poynt, which that is reserved: alle suche ben acursed by the lawe of holi chirche, et thei mowe nought be assoiled mowe by the court of Rome. And ther in the same place, the pope comaundeth and bidden erchebisshop and bisshop and alle othere ordinaires that longen to holichirche, that which tyme that thei mowe wite, that any religious man hath trepased in any of alle these poyntes, that thei denounche hym openly acursed fro day to day, in citees et in townes, wher folk ben most gadered, and that thei ne cese nought, ne lette bi no way, unto that thei knowe that thei be assoiled bi the court of Rome. And also the pope amonesteth et chargeth alle religious men, first on peril of here soles, et also vp peyne of cursynge, that thei neither in sarmons, ne bakbite nought ne despise prelates ne men of holichirche, ne that thei seye nought that thei have pardon, or privilege, or power more than thei have, to deceyve here owne soules et other mennes bothe: or yif ani of hem be in place ther any testament is mad, that thi procure nought unto hem seluen ne unto her covent tho goodes, that have ben falsli geten, or with holden, the which moste nede be restored bi the lawe of God: ne tithes, ne offringes, ne other rightes that ben with holden falsly fro holichirche: ne, nor other dettes that longen til other folk; alle these poyntes ben writen in the *cap.* Religiosi, *in Clementinis*, that I spak of, er the which was mad by pope Clement the firste et his cardinales, et al his general counseil; et it is put in lawe of holichirche, in perpetuel mynde, to make alle religious men afferd to do suche grete defautes, et for grete peynes and harde, wee shul chastise hem that vertu may nought teche.

Also ye shul knowe wel, that alle tho ben acursed, whether thei be religious men or other, that preche, or precure priveli, or apertli, any of other mennis parshennes for to chese here sepulture et here biriynge amonges hem, et for tho leve et forsake the sepulture et the

biriynge, that longeth unto here parishchirches, or elles yif any man or womman chese of here owne frewille to be biried amonges men of religion or in any other place, than in his owne parische. Alle tho, alle tho that procure hem to make a vowe ther to, or make hem for to swere and geve oth that thei shul nevere after chaunge that purpos, ne that wil, alle suche ben acursed in this grete sentence by pope Boneface the viii. and his cardinales, et bi al the clergie and conseil of holichirche in mynde for evere more. And ther the same pope Boneface, ordeyned et jugged with his conseil that alle tho men et wommen, that thus chese hem here sepulture bi procurement of any oth, or swere or make a vowe therto to by other menes enformynge, that thei be nought biried whan thei ben dede, neither in that place that thei so chese, ne in none other place but al onli in his owne parische chirche or chircheyerd, ther he tok his sacramentis, ther while he was a lyve. And also alle tho men religious, et other that receyve any such man or woman in to here sepulture, bote yif thei withinne x. daies fro the tyme that the cors is biried amonges hem, tak him up ageyn et restore the same cors unto his parischchirche, with al maner profites and avauntages that thei receyve therfore; elles the chirche or chirche yerd or what place that it be, ther that cors is biried, it is suspended et enterdyted by the same lawe; et alle tho that thus do, et alle that procure therto, ben openly acursed, et mowe nought be assoiled bote bi the court of Rome. And suche ben acursed also bi pope Clement the fifte, and bi al his conseill.

And ther the same Pope Clement revoketh et destruiet alle maner statutes, et privileges, which that ben contraire to anye of alle these poyntes. Also what tyme that any chirche or chapel, or any holi place is suspended, or acursed, or elles enterdited, either bi sentence of lawe writen, or elles bi any laweful dome or any ordinaire, we denounce openli alle tho acursed that constreyne any prest for to synge ther inne or by ryngyng of belles, or bi any other way maketh to here masse, that ben openli acursed bi name, or elles enterdited.

And also whanne any man of holichirche bi his commission doth oath of holichirche, or acurseth either man or womman, and amoneste him bi name on holichirche bi halve, that thei go out of chirche while that goddes servise is in doynge; bothe yis thei do his biddyng, thei falleth in this grete curs: and alle that mayntene hem, or bidde hem holde hem stille in chirche, and none of these may be assoiled bote by the court of Rome.

Also alle tho ben acursed, that maliciousli for wynnynge or for hatrede or any encheson, forsake for tho fulfille the biddynge and the commandement of oure Lord the kynge for to take hem to prisone that ben openly acursed et ligge therin xl. dayes, and alle tho that helpe hem for to be delyvered withouten assent and wytyng of hem that acursed hem, et un til thei have mad amendes to God and tho holichirch.

Also whanne any chirche is voide, alle tho ben acursed, that put any debate or ple in the patronage, wher thorouȝ the verey patron is letted of his right.

Also alle tho that breke any poynt of the kynges great chartre or elles any poynt of chartre of the forest, in whiche chartres ben writen the fredams of this lond, that diverse kynges have graunted bothe to the lered and to the lewed: in the grette chartre ben .xxxv. poyntes and the chartre of the forest comprehendith .xv. poyntes; That alle erchebishops and bishops that longen to engelond have acursed alle tho that breke wytyngli any of alle thise poyntes, the which sentence of cursynge hath ben often confermed bi the court of Rome.

And alle tho ben acursed, that false the popes lettres or his seel, or any other lettres or seles that ben autentyk, and alle tho that hem purchase, and alle tho that use wytyngli suche false purchased lettres.

And also alle tho ben acursed that stelle, or destroie, or falsli with holde chartres, or testamenthes, or any other maner lettres, that longen til other men; wher for thei lese here eritage, or any right that thei shulde haue bi lawe.

And alle tho that use false weghtes, or false yerdes, or any other false mesures for to deceyue the peple with. And alle tho that false the kynges moneye, or clippeth or maketh lasse bi cause of here profit.

And also alle tho that brek or brenne holichirche, or any other place of religion, or do in holichirche, or in any other holi place, any foul synne, wherfor it hath nede either to be newe halwed or elles to be reconsiled.

And alle heretikes ben acursed, and alle tho that mayntene heresie: et alle tho that use symonie: et alle usureres: and alle tho that make whanne usure is taken, that it be nought restored ayen, and alle tho that leve on such craft: et alle tho that be na cursed bi name: and alle tho that wilfulli slee hem selven.

And none of alle these mowe be biried amonge no cristene folk, and alle tho ben acursed that mayntene or defende any of hem, either bi word or dede.

Also we denounce acursed alle opene theves et robberes, et alle that hem receyve wityngli, or yeue hem help or counseil.

And hem that in violence drawe blod on her fader or moder, et this is understonde bothe of bodeli fader et moder, and gostli.

And alle tho that wilfulli sle her owne child, or caste hem a wey atte chirches, or atte hospitales, or in any other place: many other poyntes also longe unto this grete sentence; bote I trowe to God it be no nede to reherce here no mo.

Bote be autorite of oure Lord God Almighty, and oure lady seynte Marie, et alle seyntes of hevene of angeles and archaungeles, patriarkes and prophetes, apostoles and evangelistes, martyres, confessores and virgines, and also bi the power of al holichirche, that oure Lord Jesu Crist yaf unto seynt Peter, we denounce alle tho openli acursed that we have rekened thus unto yow, et alle tho that mayntene hem in here synnes, or ȝeve hem ther to help or counseil, so that thei be departed fro God et al holichirche, et that thei haue no part of the passion of oure Lord Jesu Crist, ne of no sacrement that ben in holichirche, ne no part of the prayere among cristene folk, bote that thei ben acursed of God holichirche, fro the sole of the foot unto the crowne of the eued, slepynge et walkynge, sittynge et standynge, et in al here wordes and werkes,

et bote ȝif thei have grace of God, for to amende hem here by here live, for to dwelle in the peynes of helle for eve withouten ende: fiat, fiat. Amen.

Et nota quia licet omnes et singuli qui notantur vel innodantur in hac generali excommunicatione sint ipso facto et jure excommunicati in tantum quod hæc sententia non indigeat judicis adminiculo, nihilominus potest denuntiator, quotienscunque eam denunciat, si viderit expedire ad terrorem audientium, uti illa debita sollemnitate, qua tam de iure quam de consuetudine utitur Ecclesia in aliis articulis majoris excommunicationis sententias fulminando; videlicet cum cruce erecta, pulsatis campanis, candelis accensis, et in terram projectis et extinctis, et cetera.

Sequitur de absolutione, et modo et auctoritate absolvendi a sententia excommunicationis majore et minore. Et est sciendum, quod generaliter in forma confessionis sacramentalis prius est pœnitentia injungenda, et consequenter absolutio imponenda, sub hac forma:

Ego, auctoritate Dei Patris omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli et officii mihi in hac parte commissi, absolvo te ab his peccatis mihi per te confessis, et ab aliis de quibus non recordaris. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

In const. oct. cap. Quoniam cæca, *hæc forma absolvendi traditur:*

Ego, auctoritate qua fungor, absolvo te a peccatis tuis de quibus es contritus et mihi confessus; et Dominus te absolvat. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Et debet præmitti oratio, Misereatur tui omnipotens Deus, *ne forte effectus sacramenti impediatur ex parte pœnitentis.*

Et post absolutionem convenienter apponitur, In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen, *ad insinuandum, quod Sacerdos non propria auctoritate absolvit, sed quasi minister: tamen hoc relinquitur Sacerdotis arbitrio. Nec requiritur in absolutione manus impositio, quia hoc sacramentum non ordinatur ad exsequendum aliquam excellentiam gratiæ, sed ad remissionem culpæ, et ideo magis competit crucis signatio, quia fuit instrumentum nostræ redemptionis.*

Absolutio a minore excommunicatione impendenda est sub hac forma. Excommunicatus excommunicatione minore, confiteatur se esse excommunicatum, et causam specialiter exprimat pro qua excommunicatus est, et petat se absolvi, et hoc a proprio sacerdote fieri potest.

Et debet sacerdos hæc verba vel similia dicere: Auctoritate qua fungor, absolvo te ab omni vinculo excommunicationis minoris: *vel sic,* a vinculo excommunicationis qua ligatus es pro tali facto, *exprimendo illud factum in speciali,* et sacramentis ecclesiæ te restituo. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Et potius est absolutio sic imponenda, cum verbo singularis numeri quam pluralis, secundum theologos quamvis Hostiensis aliter dicat.

In absolutione a majori excommunicatione sunt quattuor observanda. Primum est quod excommunicatus juret se stare mandatis ecclesiæ. Sed hoc juramentum non est de substantia absolutionis. Unde et si omittatur, (quod tamen fieri non debet) non minus tenet absolutio. Porro de pueris an jurare debent judicio relinquatur. Mulieres vero indubitanter jurare debent. Secundum est ut si quis excommunicatus pro notaria offensa in

liquem non absolveretur, nisi prius sufficiens emendatio præstetur. Pro occulta vero offensa, aut pro contumacia, sufficit juratoria cautio, ubi cilicet nullæ expensæ petuntur. Sed si vero expensæ petuntur vel satis-actio damni, non debet reus absolvi nisi satisfaciat, si satisfacere valeat; t peccat qui talem absolvit: si tamen de facto absolvat, absolutus est. Si autem emendationem facere non potest, debet absolvi, recepta prius b eo idonea cautione scilicet fidejussoria, vel pignoratitia de satisfaciendo um ad pinguiorem fortunam pervenerit. Quam si præstare non otest, saltem præstet juratoriam et absolvatur: talis quoque ad peti-ionem adversarii tenetur cedere bonis. Tertium est, quod excommunicatus bsolvatur per eum qui tulit sententiam: vel per ejus superiorem, aut ab liqua auctoritate alterius eorum, et per Sacerdotem reconcilietur. Nam uamvis non Sacerdos possit excommunicare et absolvere a sententia judi-iali, tamen dicere debet absoluto ut ostendat se Sacerdoti, qui ratione lavis ipsum absolvere debet, quantum ad sollemnem reconciliationem et Ecclesiæ satisfactionem: quia hæc in absolutione excommunicati requirun-ur. Et si minor excommunicatio requirat Episcopum vel proprium Sacer-lotem pro absolutione obtinenda, multo fortius hoc requiritur in majori, ecundum Hostiensem.

Deinde consuetum est, ut fiat absolutio hoc modo. Excommunicatus, estibus suis spoliatus, ponat se ante januas ecclesiæ prostratum, vel flexis enibus coram illo qui debet eum absolvere: qui absolvens alba vel super-pellicio cum stola indutus, teneat virgam in manu sua, dicendo totum et ntegrum psalmum, Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam uam, *cum* Gloria Patri *et* Sicut erat. *Interim verberando pœnitentem um virga, videlicet percutiendo eum semel in quolibet versu, vel magis vel ninus, lenius vel acrius secundum quantitatem delicti. Deinde finito Psalmo dicat,*

Kyrie eleyson.
Christe eleyson.
Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos. Sed libera.
Salvum fac servum tuum, *vel* ancillam tuam:
 Deus meus sperantem in te.
Nihil proficiat inimicus in eo, *vel* in ea:
 Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
Esto ei, Domine, turris fortitudinis:
 A facie inimici.
Domine, exaudi orationem meam:
 Et clamor meus ad te veniat.
Dominus vobiscum.
Et cum spiritu tuo.
Oremus. *Oratio.*

Deus cui proprium est misereri semper et parcere, suscipe depreca-tionem nostram: et hunc famulum tuum, *vel* hanc famulum tuam, quem, *vel* quam, excommunicationis catena constringit, miseratio tuæ pietatis absolvat. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Deinde dicat absolvens sic:

Auctoritate Dei Patris omnipotentis et beatorum apostolorum suorum Petri et Pauli et Ecclesiæ suæ sanctæ et nostra absolvimus te ab

omni vinculo excommunicationis majoris quam incurristi pro tali facto, *exprimendo illud factum in speciali*, et restituimus te communioni et participationi Ecclesiæ et omnium fidelium et ecclesiasticis sacramentis. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

Multa hic posita non sunt de essentia absolutionis sed de bene esse: et ponuntur hic ad instructionem simplicium Sacerdotum. Quartum requisitum est, quod absolvens post absolutionem injungat absoluto rationabilia mandata. Nam si irrationabilia injungeret, posset appellare. Et sciendum est quod in prædictis non intelligitur absolvens illicite communicare cum excommunicato: sed licite facit, quia hæc ad salutem animæ pertinent, et in his licitum est cum excommunicatis communicare seu participare, nec sententiam incurrit.

Nota quod excommunicato a canone in sua absolutione principaliter injungendum est, sub juramento suo quod contra canonem illum nunquam veniat: videlicet incendiario, quod nunquam incendat, nisi in bello justo; et percussori clerici, quod nunquam percutiat nisi in casu licito et ita de similibus. In quibusdam autem requiritur cautio quod de cetero talia non faciat.

**Item quando excommunicatus habens justum impedimentum ne possit accedere ad eum a quo de jure foret absolvendus, et propter periculum mortis vel aliud simile absolvitur ab eo qui alias eum absolvere non posset, injungendum est ei ut, quam cito poterit, se præsentet ei qui de jure absolvere debuit vel consuetudine, recepturus mandata ejus et satisfacturus; nam aliter reincidit in eandem sententiam. Et eodem modo reincidunt absoluti a sede apostolica vel a legatis ejusdem sedis, quibus in absolutione injungitur ut ordinario vel alteri se præsentent pro pænitentia suscipienda, et quod satisfaciant injuriam passis, et hoc non faciunt quam citius commode poterunt. Item si quis absolverit aliquem de facto ab excommunicatione a qua de jure non potuit absolvere, cum hoc advertit, tenetur sic absolutum certificare de errore suo, et consulere quod impetret sibi absolutionem ab eo qui de jure absolvere potest.*

BENEDICTIONES EPISCOPORUM ET SUFFRAGANEORUM.

Confirmatio Puerorum.

In primis dicat Episcopus:
Adjutorium nostrum in nomine Domini.
Sit nomen Domini benedictum.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.
Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedisti eis remissionem omnium peccatorum: immitte in eos septiformem Spiritum Sanctum Paraclitum de cælis. Amen.

Spiritum sapientiæ et intellectus. Amen.
Spiritum scientiæ et pietatis. Amen.
Spiritum consilii et fortitudinis. ✠ Amen.
Et imple eos spiritu timoris Domini. ✠ Amen.

---

* The copy of the Pynson Edition recommences here.

Et consigna eos signo sanctæ crucis ✠ et confirma eos chrismate salutis in vitam propitiatus æternam. Amen.

Et tunc Episcopus petat nomen, et ungat pollicem chrismate; et faciat in fronte pueri crucem, dicens: Consigno te *N.* signo crucis ✠ et confirmo te chrismate salutis. In nomine Pa✠tris, et Fi✠lii, et Spiritus ✠ Sancti. Amen.

Pax tibi. Oremus.

Oratio. Deus, qui apostolis tuis Sanctum dedisti Spiritum, quique per eos eorum successoribus ceterisque fidelibus tradendum esse voluisti; respice propitius ad nostræ humilitatis famulatum: et præsta, ut horum corda quorum frontes sacrosancto chrismate delinivimus, et signo sanctæ crucis consignavimus, idem Spiritus Sanctus adveniens templum gloriæ suæ dignanter inhabitando perficiat. Per Dominum. In unitate ejusdem.

Ecce sic benedicetur omnis homo, qui timet Dominum.

Benedicat vos Dominus ex Sion: ut videatis bona Hierusalem omnibus diebus vestris.

Benedicat vos omnipotens Deus: Pa✠ter, et Fi✠lius, et Spiritus ✠ Sanctus. Amen.

Benedictio indumentorum sacerdotalium.

Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Dominus vobiscum.

Ista in omnibus benedictionibus primo dicantur.

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui per Moysen famulum tuum pontificalia seu sacerdotalia ac levitica vestimenta, ad explendum ministerium eorum in conspectu tuo, et ad decorem tui nominis fieri decrevisti; adesto propitius invocationibus nostris: et hæc indumenta desuper irrigata gratia tua, ingenti benedictione per nostræ humilitatis servitutem purificare, ✠ benedicere ✠ et consecrare ✠ digneris: ut divinis cultibus et sacris mysteriis apta et bene✠dicta existant; hisque sacris vestibus pontifices, sacerdotes, seu levitæ tui induti, ab omnibus impulsionibus seu tentationibus malignorum spirituum muniti ac defensi esse mereantur; omnesque eis utentes tuis mysteriis aptos et condignos servire, atque in his placide inhærere et devote perseverare tribue. Per Dominum nostrum.

Oratio.

Deus invictæ virtutis auctor, et omnium rerum creator ac sanctificator, intende propitius, ut hæc indumenta sacerdotalis et leviticæ gloriæ ministeriis tuis fruenda, tuo ore proprio bene✠dicere et sancti✠ficare et consecrare digneris: omnesque eis utentes tuis mysteriis aptos, et tibi in eis devote et amicabiliter servientes, gratos effici concedas. Per Dominum.

Et aspergat ea Episcopus aqua benedicta: et idem faciat in benedictione cujuslibet specialis indumenti.

Benedictio specialis cujuslibet indumenti.

Oremus. *Oratio.*

Deus omnipotens, bonarum virtutum dator, et omnium benedictionum largus infusor, te supplices exoramus ut manibus nostris opem tuæ bene-

dictionis infundas: ut hunc amictum, *vel* albam, *vel* cinctorium manipulum, *vel* dalmaticam, *vel* planetam, *vel* pluviale, divino c præparatum, virtute Sancti Spiritus bene✠dicere, et sancti✠fi atque conse✠crare digneris. Et omnibus eis utentibus gratiam sa ficationis sacri mysterii tui benignus concede, ut in conspectu tuo s et immaculati atque irreprehensibles appareant, et auxilium miseric tuæ acquirant. Per Dominum.

BENEDICTIO AMICTUS.

Oremus. *Oratio.*

Bene✠dic Domine quæsumus, omnipotens Deus, amictum istun levitici quam sacerdotalis officii: et concede propitius, ut quicumqu capiti suo imposuerit, benedictionem tuam accipiat, sitque in fide sc et sanctitatis gravedine fundatus. Per Dominum.

BENEDICTIO ALBÆ.

Oremus. *Oratio.*

Deus invictæ virtutis auctor, et omnium rerum creator et san tor, intende propitius, ut albam leviticæ ac sacerdotalis gloriæ t proprio bene✠dicere, sancti✠ficare atque conse✠crare digneris, que ea utentes tuis mysteriis aptos, et tibi in ea devote et amica servientes, gratos effici concedas. Per Dominum nostrum.

BENEDICTIO CINGULI.

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui Aaron et filiis suis sace ministerio cingulo cum balteo in renibus stringi jussisti; adesto su tionibus nostris, ut omnes tuæ sanctæ operationis ministri ha justitiæ circumsepti, renes lumbosque sancta pudicitia præ satagant atque prævaleant; quatenus nec vento elationis, nec iniquitatis tabescant, sed magis ac magis te opitulante confirmari roborari ad tibi placita queant. Per Dominum.

BENEDICTIO MANIPULI.

Oremus. *Oratio.*

Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, u manipulum sacri mysterii usui præparatum bene✠dicere, sancti✠ atque conse✠crare digneris. Per Dominum.

BENEDICTIO STOLÆ.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui stolis prædicatoribus collum et pectus muniri ju exaudi nos propitius: ut quicumque tuorum sacerdotum huic stol subjecerint, quicquid corde credunt boni proferant, et quod edocuerint, factis adimplere festinent. Per Dominum nostrum.

Benedictio stolæ et manipuli simul.

Oremus. *Oremus.*

Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, qui pius et misericors ore tuo
ncto et benedicto dixisti, Venite ad me omnes qui laboratis et onerati
tis, et ego reficiam vos, et invenietis requiem animabus vestris; jugum
im meum suave est; et onus meum leve: stolam istam et manipulum
um quem famuli tui sacerdotes et levitæ ad ostendendum se servituti
æ mancipatos gestaturi sunt, bene✠dicere, sancti✠ficare atque conse-
crare digneris, quatenus eis utentes jugum tuum suave et onus tuum
ve sentiant, et animabus suis requiem inveniant sempiternam. Per te
lvator mundi, Rex gloriæ. Qui vivis.

Benedictio casulæ.

Oratio.

Deus fons pietatis et justitiæ, qui tui operis ministros ad extre-
num vestimentorum suorum casula, cujus munimento interius omnia
egerentur, vestiri sanxisti concede precibus nostris virtutem et
bene✠dictionem gratiæ tuæ, ut omnes hac casula induti enumeratis
terius omnium virtutum ornamentis, vinculum perfectæ caritatis
per omnia habeant et conservent; quo perficere valeant sacrificium
bi gratum pro vivis et mortuis, et quæ adipisci desiderant, devota mente
mplere valeant. Præstante Domino nostro. Qui vivit.

Benedictio mapparum, seu linteaminum Altaris.

Oratio.

Exaudi preces nostras, Domine: et hæc linteamina sacri altaris
sui præparata bene✠dicere, et sancti✠ficare digneris. Per Dominum
nostrum.

Oratio.

Domine Deus omnipotens, qui Moysen famulum tuum per quadra-
ginta dies ornamenta et linteamina facere docuisti, quæ etiam Maria
exuit in usum tabernaculi fœderis; bene✠dicere, sancti✠ficare
et conse✠crare digneris hæc linteamina ad tegendum et involvendum
ltare gloriosissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi. Qui tecum
vivit.

Benedictio patenæ.

Oratio.

Oremus fratres dilectissimi, ut divinæ gratiæ benedictio conse✠cret
et sancti✠ficet hanc patenam ad confringendum in ea corpus Domini
nostri Jesu Christi, qui crucis passionem sustinuit pro salute omnium
nostrum. Qui vivit et regnat.

Oratio.

Omnipotens sempiterne Deus, qui legalium institutor es hostia-
rum: quique inter eas conspersam similaginem deferri in patenis aureis
et argenteis ad altare tuum jussisti: bene✠dicere, sancti✠ficare

atque con✠secrare digneris hanc patenam in administrationem Eucharistiæ Jesu Christi Filii tui, qui pro nostrum omnium salute seipsum tibi Deo Patri in crucis patibulo elegit immolari. Qui tecum.

Hic faciat Episcopus crucem cum pollice de oleo sancto super patenam; et mox liniat totam superficiem cum ipso pollice, dicens.

Con✠secrare, et sancti✠ficare dignare Domine patenam istam, per istam unctionem et nostram sanctam benedictionem in Christo Jesu Domino nostro. Qui tecum.

Præfatio ad calicem.

Oremus, dilectissimi fratres, ut Deus et Dominus noster calicem istum in usum sui ministerii consecrandum cælestis gratiæ inspiratione sancti✠ficet: et eum ad habendam plenitudinem divini amoris accommodet. Per Dominum.

Benedictio calicis.

Dignare, Domine Deus noster, calicem istum bene✠dicere, in usum ministerii tui pia devotione formatum: et sanctificatione perfundere, qua Melchisedech famuli tui sacratum vas vel calicem perfudisti: et quod arte vel metallo effici non potest altaribus tuis dignum, fiat tua benedictione sanctificatum. Per Dominum.

Hic faciat crucem de chrismate a labio ejus in labium cum pollice; et mox liniat et perungat calicem totum infra dicens:

Con✠secrare, et sancti✠ficare dignare calicem istum, per istam sanctam unctionem et nostram benedictionem, in Christo Jesu Domino nostro. Qui tecum.

Actiones nostras, quæsumus, Domine, aspirando præveni et adjuvando prosequere; ut cuncta nostra operatio et a te semper incipiat, et per te cœpta finiatur. Per Dominum.

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, manibus nostris, quæsumus, opem tuæ benedictionis infunde: ut per nostram benedictionem hoc vasculum cum patena sancti✠ficetur: et corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi novum sepulchrum Sancti Spiritus gratia perficiatur. Per Christum.

Vasa sacra et alia ornamenta ecclesiæ, in generali benedicantur hoc modo.

Adjutorium nostrum. Oremus.

Exaudi, Domine, preces nostras, clementissime Pater, et hæc purificanda vasa et ornamenta, sacri altaris atque ecclesiæ tuæ sacræ mysterii usui præparata bene✠dicere et sancti✠ficare digneris. Per Dominum.

Omnipotens et misericors Deus, qui ab initio utilia et necessaria hominibus creasti, templaque manu hominum facta nomini tuo sancto dicari, tuæque habitationis loca vocari voluisti; quique per famulum tuum Moysen vestimenta pontificalia et sacerdotalia et levitica, et alia

iversi generis ornamenta ad cultum et decorem tabernaculi et fieri decrevisti: exaudi propitius preces nostras, et omnia hæc n specierum ornamenta in usum basilicæ tuæ vel altaris, ad :t gloriam tuam præparata, puri✠ficare, bene✠dicere, sancti- ıtque conse✠crare digneris: ut divinis cultibus sacrisque apta et benedicta existant, atque confectionibus corporis et Domini nostri Jesu Christi dignis pareant famulatibus. Qui

ergantur aqua benedicta.

Benedictio librorum.

orium nostrum, *et cetera.*
ıs. *Oratio.*
ıdat, Domine, virtus Spiritus Sancti super hunc librum, qui eum › purificet et benedicat atque sanctificet, et omnium in eo legen- ıenter corda illuminet, et verum intellectum tribuat, sed et lo tua præcepta conservare et implere secundum voluntatem :s operibus concedat. Per Dominum.
ergantur aqua benedicta.

Benedictio thuribuli.

orium, *et cetera.* Oremus. *Oratio.*
ıe Deus, qui dum filios Israel in deserto murmurantes ob rebel- audaciam durum vastaret incendium, Aaron sacerdotem tuum igne altaris thuribulo tibi incensum ponentem exaudire, eosque o liberare dignatus es; bene✠dic, quæsumus, Domine, thuribu- et præsta, ut quoties in eo thus adolebitur, votum populi tui s efficias. Per Dominum.

Benedictio incensi.

orium, *et cetera.* Oremus. *Oratio.*
ıe Deus omnipotens, cui astat exercitus angelorum cum tremore, ervitium spirituale et igneum esse cognoscitur; dignare respi- ✠dicere et sancti✠ficare hanc creaturam incensi; ut omnes cunctæque insidiæ inimici odorem ejus sentientes effugiant, et : a plasmate tuo quod pretioso sanguine redemisti, ut nunquam ı morsu antiqui serpentis. Per Dominum nostrum.

Benedictio corporalis.

orium nostrum in nomine Domini.
fecit cælum et terram.
ıs. *Oratio.*
ntissime Deus, cujus inerrabilis est virtus, cujus mysteria iraculis celebrantur; tribue quæsumus, ut hoc linteamen tuæ onis benedictione sanctificetur, et ad consecrandum super illud

corpus Dei et Domini nostri Jesu Christi Filii tui dignum efficiatur. Per eundem.

Oremus. *Oratio.*

Deus qui pro humani generis salvatione verbum caro factus es, et habitare totus in nobis non dedignatus es: quique traditori tuo perfido osculum pium dedisti, dum pro vita omnium pius mactari voluisti, atque sindone lineo texto te involvi permisisti; respice propitius ad vota nostra, qui tua fideliter charismata amplecti cupimus: quæsumus, Domine, sancti✠ficare, bene✠dicere et conse✠crare digneris hoc corporale in usum altaris tui: ad consecrandum super illud sive ad tegendum involvendumque sacrosanctum corpus et sanguinem tuum, Domine Jesu Christe: dignisque pareat famulatibus, ut quicquid sacro ritu super hoc immolabitur, sicut Melchisedech oblatum placeat tibi holocaustum: et obtineat per hoc præmium quicunque obtulerit votum. Te quoque humiliter rogamus ac petimus, ut hoc corporale tuæ sanctificationis ubertate per Sancti Spiritus gratiam purifices et sanctifices, qui te pro nobis omnibus offerre sacrificium voluisti; et præsta ut super hoc sint tibi libamina accepta sive grata, sint pinguia, et Spiritus Sancti rore perfusa, Salvator mundi, Qui vivis.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui digne tibi servientium nos imitari desideras famulatum; respice propitius ad humilitatis nostræ servitutem, et hoc corporale nomini tuo dedicatum, et servitutis tuæ usibus præparatum, cælestis virtutis benedictione, sancti✠fica, puri✠fica et conse✠cra; quatenus super illud Spiritus Sanctus tuus descendat, qui et oblationes populi tui benedicat, et corda sive corpora sumentium benignus reficiat. Per Dominum nostrum.

Benedictio precularum.

Deus omnium benedictionum largus infusor, ac omnis bonæ actionis inspirator, qui omnia tabernaculi fœderis ornamenta ad devotionem populi tuo ore proprio fieri præcepisti; te humili prece deposcimus, ut hæc oracula sive precaria sanctitatis effigiem prætendentia, et ad devote orandum beatissimam virginem Mariam Dei genetricem adaptata, et ad psallendum ejusdem sanctissimæ virginis psalterium confecta et præparata, illa benedictione perfundas et benedicas, qua olim per manus sacerdotum utensilia tabernaculi perfudisti. Et concede ut quicunque in his oraculis sive precariis ipsam gloriosissimam virginem suppliciter honorare studuerint, aut in his quocunque loco coram sua imagine preces effundere decreverint, aut ejus patrocinium postulaverint, illius precibus et obtentu, gratiam et gloriam consummato vitæ præsentis termino obtineant, et tuæ propitiationis indulgentiam consequantur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, *et cetera.*

Oremus. *Oratio.*

Solus et in ineffabilis et incomprehensibilis creator, omnipotens Deus, cujus verbo et potestate cuncta sunt creata, cujus dono percepimus quæ ad vitæ remedia possidemus; te supplices obnixis precibus deprecamur, ut de sede majestatis tuæ hæc oracula sive precaria fidelium famulorum tuorum sanctitati convenientia, tua benedictione et cælesti

sanctificatione perfundere digneris, quatenus beneplacitum munus in his ...tium accipias. Sintque hæc oracula sive precaria in conspectu tuæ præsentiæ libenter accepta, sicut Abel alumni tui, vel sicut Melchisedech munera tibi placuerunt oblata: ut qui in his beatissimam Dei genetricem Mariam suis sanctis nititur decorare obsequiis, Filius ejus Dominus noster Jesus Christus magna pro parvis recompenset, devotionem ejus suscipiat, peccata dimittat, fide eum repleat, indulgentia foveat, misericordia protegat, adversa destruat, prospera concedat. Habeat in hoc sæculo bonæ actionis documentum, caritatis studium, sancti amoris effectum, et in futuro cum sanctis angelis gaudium adipiscatur perpetuum. Per eundem.

ADDITIONAL OFFICES FROM LATER EDITIONS OF THE SARUM MANUAL.

INCIPIT MODUS AD SIGNANDUM SIVE CAMPANAM BENEDICENDUM.*

In primis presbyter indutus superpellicio et stola, et cruce præcedente cum clero et populo congregato, dum metallum decurrit pro campana facienda, incipit hymnum Veni Creator: *cum versu et collecta de Sancto Spiritu. Quando vero completa est, incipit* Te Deum laudamus. *Et omnes clerici una voce debent cantare; et in fine,* Da pacem.

Versus. A Domino factum est istud.

Responsorium. Et est mirabile in oculis nostris.

Dominus vobiscum.

Oratio.

Actiones nostras, quæsumus, Domine, aspirando præveni, et adjuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio et operatio a te semper incipiat, et per te cœpta finiatur. Per Christum.

Quando volunt pendere, possunt: sed primitus benedicitur, et consecratur in modum qui sequitur.

Benedictio aquæ.

Versus. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

Versus. Sit nomen Domini benedictum.

Oremus. *Oratio.*

Bene✠dic, Domine, hanc aquam benedictione cælesti, et assistat super eam virtus Spiritus Sancti, ut cum hoc vasculum ad invitandos filios

---

* See the corresponding form in the "Pontifical of Archbishop Bainbridge (York)," Surtees Soc. Edition, p. 133.

Ecclesiæ præparatum, in ea fuerit tinctum, ubicunque sonuerit ejus tintinnabulum, longe recedat virtus inimicorum, umbra phantasmatum, incursio turbinum, percussio fulminum, læsio tonitruum, calamitas tempestatum, omnisque spiritus procellarum. Et cum clangorem illius audierint filii Christianorum, crescat in eis devotionis augmentum, ut festinantes ad piæ matris gremium, cantent tibi in Ecclesia sanctorum, deferentes in sono tubæ præconium, modulationem per psalterium, exultationem per organum, suavitatem per tympanum, jocunditatem per cymbalum, gentes invitare valeant in templo sancto tuo suis obsequiis et precibus exercitum angelorum. Per Dominum. In unitate ejusdem.

Postea debet cantare hos sex Psalmos:

Lauda anima mea Dominum *(cxlv.)*

Laudate Dominum quoniam bonus est *(cxlvi.)*

Lauda Hierusalem Dominum *(cxlvii.)*

Laudate Dominum de cælis *(cxlviii.)*

Cantate Domino canticum novum; laus ejus in Ecclesia sanctorum *(cxlix.)*

Laudate Dominum in sanctis ejus *(cl.)*

Et dum cantantur, debet Sacerdos lavare clocam de supradicta aqua benedicta cum oleo benedicto, et sale benedicto: quod benedicitur sicut in die Dominico. Deinde dicit orationem sequentem.

Oremus. *Oratio.*

Deus, qui per beatum Moysen legiferum tubas argenteas fieri præcepisti, quas dum Levitæ sacrificii clangerent, sonitu dulcedinis populus monitus ad adorandum te fieret præparatus, quarum clangore hortatus ad bellum, tela prosterneret adversantium: præsta ut hoc vasculum tuæ Ecclesiæ præparatum sanctificetur Spiritu Sancto, ut per illius tactum fideles invitentur ad præmium. Et cum melodia illius auribus insonuerit populorum, crescat in eis devotio fidei; procul pellantur omnes insidiæ inimici; fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum temperentur. Infesta tonitrua, ventorum flagra fiant salubriter ac moderate suspensa. Prosternas aereas potestates dextera tuæ virtutis, ut hoc audientes tintinnabulum tremiscant et fugiant ante sanctæ crucis vexillum. Per Dominum. In unitate ejusdem.

Tunc debet eam extergere linteo, dicendo hunc Psalmum:

Vox Domini super aquas. Gloria Patri et Filio. Sicut erat, et cetera.

Post hæc tangere eam debet de chrismate foris septies, et intus quater, dicendo:

Oremus. *Oratio.*

Omnipotens sempiterne Deus, qui ante arcam fœderis, per clangorem tubarum muros lapideos quibus adversantium cingebatur exercitus, cadere fecisti: tu hoc tintinnabulum cælesti benedictione perfundere, ut ante sonitum ejus longius effugentur ignita jacula inimici, percussio fulminum, inpetus lapidum, læsio tempestatum: ut ad interrogationem propheticam, Quid est tibi mare quod fugisti? suis motibus cum Jordanico retro acto fluendo respondeat, A facie Domini commota est terra; a facie Dei Jacob: Qui convertit solidam petram in stagna aquæ; et rupem in fontes aquarum. Non ergo nobis, Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Super misericordia tua et veritate tua. Ut cum

præsens vasculum (sicut reliqua altaris vasa) sacro chrismate tangitur, et ungitur oleo sancto, quicunque ad sonitum ejus convenerint, ab omnibus inimicorum tentationibus liberi, semper fidei catholicæ documenta sectentur. Per Dominum nostrum. In unitate ejusdem.

Tunc ponit incensario ignem et thymiama et thus et myrrham, erigendo clocam supra incensarium, ut totum illum fumum colligat, dicendo hanc Antiphonam:

Deus in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster?

Psalmus. Viderunt te aquæ.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Postea dicit: Domine, exaudi.

Dominus vobiscum.

Oratio.

Omnipotens dominator Christe, quo secundum assumptionem carnis dormiente in navi dum oborta tempestas maria conturbasset, et protenus excitato et imperante dissiluit: tu necessitatibus populi tui benignus succurre. Tu hoc tintinnabulum Sancti Spiritus rore perfunde, ut ante sonitum illius semper fugiat inimicus: invitetur ad fidem populus Christianus: hostilis terreatur exercitus: confortetur in Domino per eum populus evocatus: atque sicut Davidica cithara delectatus desuper descendat Spiritus Sanctus. Atque ut Samuele agnum mactante in holocaustum tuum, rex æterni imperii fragore aurarum turbam repulit adversantem: ita dum hujus vasculi sonitus transit per nubila, Ecclesiæ conventum manus servet angelica, fruges credentium et mentes et corpora salvet protectio sempiterna. Qui vivis. Ejusdem.

Deinde aspergatur aqua benedicta, et totus populus præsens. Et imponatur sibi nomen per Sacerdotem, apponendo manus supra, et simul imponunt patrini et matrinæ: et post presbyterum nominant suum nomen, cooperiendo clocam linteis.

Modus ejiciendi seu separandi leprosos infirmos a sanis.*

In primis enim infirmus seu leprosus vestitus toga et habitu solito, existens in domo sua adventum presbyteri ituri ad domum ipsius et ad Ecclesiam ducturi non habet ignorare, sed eum sic expectare. Nam Presbyter indutus Superpelliceo et Stola, cruce præcedente, progreditur ad domum infirmi, verbis salutaribus alloquens, et prætendens ei et demonstrans quod hac infirmitate corporali sanitatem animæ domumque salutis æternæ, benedicens Deum et laudans patienterque tolerans, secure potest sperare. Et aliis verbis secundum materiam subjectam prolatis, Presbyter leprosum aqua benedicta respersum ducat ad Ecclesiam, cruce præcedente, et Presbytero sequente, deinde infirmo. In Ecclesia vero ante altare pannus niger, si habeatur, supponatur duobus tretellis disjunctis, et juxta stet infirmus, genibus flexis, inter tretellos subtus positus,

---

* This is identical with the 3rd Ordo given in Martene lib. iii., c. x., "*ex Rituali Bituricensi et Senonensi jussu Cardinalis Borbonii edito.*"

similitudinem mortui gerens, quamvis vivat corpore et spiritu, Deo donante: et sic ibi devote possit Missam audire. Qua finita et aspersa aqua benedicta, per presbyterium cum cruce ad locum ubi moram debet trahere ducendus est. Quo ibidem pervento, sacræ Scripturæ utendo documentis, scilicet: Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis; *unde Augustinus dicit:* Facile contemnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum. *Presbyter cum palla terram super quemlibet pedum ejus projicit dicendo:* Sis mortuus mundo, vivens iterum Deo.

Et eum consolans et in patientia corroborans verbis Esaiæ de Domino nostro Jesu Christo dicentis: Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit, et reputavimus eum quasi leprosum percussum a Deo et humiliatum*; et dicat:* Si in infirmitate corporali causa patientiæ Christo assimilaveris, profecto sperare potes, quod spiritu cum Deo lætaberis. Hoc tibi concedat Altissimus in libro vitæ ascribens te cum fidelibus. Amen.

Notandum quod Presbyter debet eum ducere ad Ecclesiam de templo ad suam domum ut defunctum, cantando Responsorium. Libera me, Domine, *ita quod idem infirmus fuerit coopertus panno nigro. Et celebratur Missa in exclusione ejusdem ad libitum Presbyteri vel infirmi, sed tamen consuetum est dicere istam:*

Introitus. Circumdederunt me. *Quære in Septuagesima.*
Collecta. Omnipotens sempiterne Deus, salus æterna credentium.
Epistola. Carissimi, Tristatur quis vestrum.
Resp. Miserere mei.
Vers. Conturbata sunt. Alleluya. *V.* Qui sanat.
Si in Quadragesima, Tractus. Commovisti.
Evangelium. Intravit Jesus in Capharnaum.
Offertorium. Domine, exaudi.
Secreta et Postcommunio in communibus orationibus.
Communio. Redime, Deus, Israel ex omnibus angustiis nostris.

Missa vero celebrata exeundo extra templum stare debet ad portam aspergendo eum aqua benedicta. Et debet eum recommendare populo. Prius tamen infirmus debet confiteri in Ecclesia et non plus: et eum conducendo iterum incipit Responsorium, Libera me, Domine, *cum aliis Versiculis. Deinde quando pervenit in campis facit sicut prædictum est.*

Et concludit faciendo prohibitiones sibi in modum qui sequitur.

Defendo tibi nunquam intrare in Ecclesiis, in foro, in molendino, in furno, et in societatibus populorum.

Item defendo tibi nunquam lavare manus tuas, nec etiam alia tui necessaria in fontibus neque in rivulis quarumcumque aquarum. Et si vis bibere, haurias aquam cum tuo busillo vel aliquo vase.

Item defendo tibi, ne de cetero vadas sine habitu leprosali, ut cognoscaris ab aliis: et noli decalciatus esse extra domum tuam.

Item defendo tibi, ne tangas aliquam rem quam volueris emere, in quocunque loco fueris: nisi cum quadam virga vel quodam baculo, ut cognoscatur quid quæris.

Item defendo tibi, ne de cetero intres tabernas vel alias domos, si velis vinum emere, vel quod datur fac illud ponere in tuo busillo.

Item defendo tibi, ne commiscearis alicui mulieri nisi tuæ conjugi.

Item præcipio tibi eundo per itinera alicui te interroganti non spondeas, nisi prius fueris extra iter sub vento, ut non de te male abeat. Et quod non de cetero vadas per strictum vicum, ne obvies icui.

Item præcipio tibi, si necessitas urget tibi per quoddam pedagium per apra vel alibi ire, ut non tangas stipites vel instrumenta medianti-as quibus transieris, nisi prius posueris tuas chirotecas.

Item defendo tibi quod non tangas infantulos neque juvenes qui-inque sint, neque eis vel aliis aliquando des de bonis tuis.

Item præcipio tibi, ne de cetero comedas neque bibas in societatibus isi cum leprosis. Et scias quod quando morieris, in domo tua sepultus ris, nisi fuerit de gratia præcedente petita in Ecclesia.

Sed nota, quod antequam intret domum suam, debet habere tunicam caligas de griseo, sotulares proprios videlicet simplices, et signum suum amitelas, unum caputium et unam togam, duplicia lintheamina, unum usillum, unum intrusorium, unam corrigiam, unum cultellum, et unam utellam. Domus enim debet esse parva, unus puteus, unum cubile rnatum lintheaminibus, auricale, unam arcam, unam mensam, unam dem, unum luminare, unam pallam, unum potum et alia necessaria.

Deinde omnibus completis Sacerdos sibi demonstret decem præcepta uæ sibi fecit; et vivat in terra in pace cum proximo. Nunc demonstranda unt ei decem præcepta Dei, ut vivat in cœlis cum beatis, et dicit ei Presbyter opulo præsente. Quære infra illa decem præcepta suo loco. Demonstret i etiam Sacerdos quod quotidie quilibet fidelis Christianus tenetur licere devote, Pater noster, Ave Maria, Credo in Deum *et* Credo in Spiritum : *munire se signo crucis sæpe dicendo* Benedicite. *Presbyter ecedit dicens :* Deum adorate, et gratias Deo reddite. Patientiam habe, t tecum erit Dominus. Amen.

OFFICES FROM THE ST. JOHN'S COLLEGE MS. MANUAL.

Formæ Absolutionis.

Forma ad absolvendum quemcunque per * * * * * * *peccatorum semel in articulo mortis, audita confessione, injuncta sibi aliqua pœnitentia, dicat infirmus si potest* Confiteor Deo, *et cetera, vel alius pro eo : quo finito, petatur si habeat injuste quid alicui et imponatur i ut reddat. Postea dicat Sacerdos :* Misereatur tui (*et cetera, ut supra,* p. 48), *more solito. Postea dicat Sacerdos.*

Ego auctoritate Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti et Domini nostri papæ, summi pontificis, et totius universalis Ecclesia qua fungor in hac parte, te absolvo ab omni sententia excommunicationis, suspensionis et interdicti si quam incurristi, et sacramentis Ecclesiæ te restituo.

Absolutionem et remissionem, *et cetera.*

Vel communiter dicatur sic:

Dominus Jesus Christus per suam piissimam misericordiam te absolvat. Et ego auctoritate ejusdem Domini et domini summi pontificis et officii mihi commissi et indulti privilegii per ipsum pontificem concessi, absolvo te de omnibus tuis peccatis de quibus ore confessus et corde contritus existis et etiam oblitis; et in quantum totius universalis Ecclesiæ claves extendunt, et quantum secundum auctoritatem prænotatam possum aut debeo, te absolvo et pænam remitto. In nomine Patris.

Alia Absolutia.

Auctoritate Dei omnipotentis et beatorum Petri et Pauli apostolorum et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et auctoritate domini nostri summi pontificis mihi in hac parte commissa et in quantum debeo, te absolvo a pœnis tibi in purgatorio debitis propter culpas et offensas quas contra Deum commisisti; et in quantum mihi permittitur et claves sanctæ matris Ecclesiæ extendunt, restituo te illi innocentiæ in qua eras quando baptizatus fuisti.

Benedictio Dei Patris omnipotentis et Filii et Spiritus Sancti descendat super te et maneat semper. Amen.

Servitium Includendorum*

Quo modo homo vel mulier includi debeat. Primo celebretur Missa festive in Ecclesia juxta quam includi debet et post Evangelium offerat professionem suam scriptam, et communicet loco suo, et induat habitum professioni congruum, quem cum Sacerdos benedictum et aqua benedicta respersum includendo dederit, dicat hanc Orationem:

Exuat te Dominus veterem hominem cum actibus suis, et induat novum, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis. Amen.

Finita autem Missa, sint duo parati qui Litanias sonore cantent. Sacerdos vero qui Missam celebraverit in Alba et Stola et Capa serica maneat. Finita Litania, incipiat ipse Sacerdos alta voce hymnum, Veni Creator. *Et sic exeant in processione, præcedente cruce, incenso, aqua benedicta et ceteris pertinentibus, processionaliter usque ad locum. Hymnoque dicto incipiatur Antiphona,* Asperges me *vel* Vidi aquam, *prout tempus exegerit. Et interim Sacerdos aspergat domum intus et extra aqua benedicta. Post hæc incipiatur hæc Antiphona.*

Domine, ad te dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu majestatis tuæ.

Et iterum incenset Sacerdos domum intus et extra. His finitis, si homo vel mulier quæ ingredi debet virgo sit et literas nesciat, habeat juxta se clericum vel virginem qui pro eo vel ea incipiat Antiphonam:

Ipsi eum desponsata cui angeli serviunt, cujus pulchritudinem sol et luna imitantur. Amen.

Psalmus. Deus misereatur, *totus Psalmus dicatur cum* Gloria Patri.

---

* See the corresponding form in the Use of York in the "Pontifical of Archbishop Bainbridge," Surtees Society, Ed. p. 81, and v., *supra* p. 38*.

Repetatur Antiphona. Hinc idem clericus incipiat aliam Antiphonam.

Annulo meo subarravit me Dominus meus Jesus Christus, et tanquam sponsam decoravit me corona. Amen.

Psalmus. Laudate Dominum omnes gentes *cum* Gloria Patri.

Repetatur Antiphona. Tertio vero idem clericus Antiphonam.

Dexteram meam et collum meum cinxit lapidibus pretiosis: tradidit auribus meis inæstimabiles margaritas. Amen.

Psalmus. Laudate Dominum in sanctis ejus: *cum* Gloria Patri.

Repetatur Antiphona.

His dictis accipiat eum vel eam Sacerdos per manum dexteram, et sic ducat in domum. Antiphona.

Introibo in domum tuam, Domine, et adorabo ad templum sanctum tuum.

Quos sequitur in eandem domum clericus qui pro eo vel ea Antiphonas incipit, et finita Antiphona idem clericus incipit Responsorium.

Regnum mundi et omnem ornatum sæculi contempsi propter amorem Domini mei Jesu Christi. Quem vidi, quem amavi, quem credidi, quem dilexi.

Vs. Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.

Hoc Responsorio cantato pro eo vel pro ea ex toto choro cum Gloria Patri, *sequitur benedictio super domum cum* Oremus.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, *et cetera, ut supra*, p. 41*.

Oratio. Exaudi nos, Domine, *et cetera, ut supra ibidem.*

Sequitur alia Oratio cum Dominus vobiscum, *et cum* Oremus.

Oratio. Benedic, Domine, domum istam, *et cetera, ut supra ibidem.*

Sequitur Psalmus sine nota, Laudate Dominum omnes gentes.

Psalmus. Laudate Dominum in sanctis ejus *cum* Gloria Patri, *et*

Psalmns. Laudate Dominum in sanctis ejus *cum* Gloria Patri, *et iterum Sacerdos cum clerico domum exeat. Vir vel mulier sola remaneat, et deforis domus firmiter claudatur. Tunc moneat Sacerdos præsentes orare pro eo vel ea, et ut dicant.*

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Ostende nobis. Fiat Pax.

Salvum fac servum tuum *vel* ancillam tuam, Domine.

Esto ei, Domine, auxilium.

Domine, exaudi.

Dominus vobiscum. Oremus. *Oratio.*

Deus, qui justificas impium et non vis mortem peccatoris, majestatem tuam suppliciter deprecamur ut famulum tuum de tua misericordia confidentem cælesti protegas benignus auxilio, et assidua protectione conserves, ut tibi jugiter famuletur et nullis temptationibus a te separetur.

Alia Oratio.

Rege, quæsumus, Domine, famulum tuum *N.* et intercedentibus omnibus sanctis tuis gratiæ tuæ in eo dona multiplica, ut omnibus liber offensis et temporalibus non destituatur auxiliis, et sempiternis gaudeat institutis. Per Dominum.

Gedruckt von Pynson zu Rouen! aber von einem engl. Setzer!

Die Visitationis Infirmorum.

My dere sone in God, you hiest fast thi wai to Godward ; there thou shalt see alle thi former faderis, apostils, martiris, confessoris, virginis, and alle men and women that be sauid. And yerfor be of gode comfort in God, and thou must leȳen a ston in the wal of cite of heuene, wit outen ani noise or strif. And therfore ar thou wenden out of this world, thou must make this ston redi, and than shalt þu nouȝt be lette.

The ston is thi soule wiche thou makest clene ; the noise that þu must make here is the thinking of thi sinne, wȳche thou must telle the prest ; the stroke is penaunce, that thou shalt be sori for thi sinne and smithe thi self on thi brest : and whan thou hast made redi thus thi ston, then maẏ thou go thi wai in God, and lai thi ston sẏkerlie wit oute noise in the citie of heuene ; and therfor I counsail the þat þou schriue the clene, and make the redi. And this is nouȝt onlẏ to seke men but also to hole, for eueri dai a man nehieth his deth ner and ner ; and of a man it is said, the more he wexith the more he unwexith ; and þerfor saith the gospel : Awake, for thu wost neuer whan oure God will come ; and þerfor look ȝu alwai be redi. And thu shalt wite, gode man, that God uisiteth mani man for his sinnes diuerslȳ ; some wit prisonig, some wit diverse sekenes, and if the sinne were awai, than his sekenes shulde aslake. Hereof berith witnes the gospel, that God seith thus to ten mesels, whan he had helid hem of here lepre : Go, he said, and sinne no more, on aunter ȝow falle wors ; as who seith : For ȝowre sinne ȝe had this sekeness. And therfor it is ordeined be the law that ther shal no leche ȝiven no bodili medicine to a seke man, till he be helid gostli ; and that he haue take gostli medicine, that is to sai, schrift and housel ; and if ȝe be wel schrive and uerȧye repentaunt, I drede nouȝt that the sekenes shal a slake wiche he hath for sinne, or ellis it shal turne him to more blisse after his deth ; and þerfor if his sekeness a slake nouȝt thou shalt comfort him on this maner :

How thou shalt confort a man that he grucche nouȝt whan he is seke :

Sone, loveste thou thi Lord God ? He wil sai, ȝe. Than thus, ȝit thou loue God, thou leuest that he doith, and he skorgeth the and þerfor thou shalt gladli suffre it. Here of spekit Salamon and seith : Sone, speke nouȝt aȝen the chastising of thi fader, for it is no sone whom the fader chastisith nouȝt, and it a cordith wit commine maner of speche. Ffor if a man see anotheris child do schreudeli in his fader presence, and the fader chastised him nouȝt, than wold that othir man seie : It is nouȝt his sone, or ellis he loueth him nouȝt ; for if he were his child or ellis loued him, he wold chastise him : and þerfor be nouȝt euil afraide of thi Fadirs chastising of heuene. For he seith himself : Whom I loue, him (I) chastise. Also sekenes of bodi makith soule hele, and soule hele is nouȝt but of God : þerfor despice nouȝt Godis scorge, but whan God ponissche the, thanke him and love him that he emendith thee and vndernemith the and blameth the and ponische the nouȝt in his wrath ne in his wodnes but in his grete mercẏ. Thank thi God, and thinke that his merci passeth alle his

grete wrethe: he is jugge, he wil nouȝt damne the, but he wil haue merci on the. Mercyfulli he chastise the, and ther thou hast deseruid for to haue his wrath and be damned for euer, he puttith ouer his veniaunce, and suffrith of his grete mercye, and ponische the here but a wile, and ẏerfor despice nouȝt his ȝerde of merci, ne grucche nouȝt ther aȝens, but suffre it glaldi, for al the domis of God ben rihtful. Now sethen sekenes of God is hele to the soule, and wille thou or nilt thou shal haue hit, ȝif thou grucche a ȝen God, and wit thi grucching thou makist thi soule more feble, and so thou profitist nouȝt to thi self wit thi grucching a ȝen thi Fadir, which is thi leche, but greuist thi self on diuerses maners: on is, that thou greuist thi God; another, thou shalt nouȝt haue so miche gostlẏ mede, as thou shuldest ȝif thou suffred deth pacientliche. And thou shalt knowe that God Fadir of heuene ponische nouȝt o thing tuẏes, and ẏerfor wit a glad hert thou shalt suffre sekeness that God hathe sent the here, for it shal alegge thee of the peẏne of purgatorie, so that thou the more soner shall come to the kingdome of heuene. Thenke that if the king to whom thou hast be tretour forȝeuith the thi deth and ponische the but a wile in esi prison, thou art michil hold to him: so thou art to God, to whom thou hast ben tretour, and he hath for ȝive the everlasting deth, and ponischinge the wit a litul sekeness here.

ȝif a man be nie the deth: speke to him on this maner and sai:

Man, ȝif thou thouȝthist and wel seie the mischeiuis of this world, thou shuldest desire to dẏe and be wit God: Holi writ seith, Blessed be thei, that die in God. Loke thi beginning of thi lif, care and sorwe; thi forthliuing travail and dene and disese, and so thu ledest thi lif. Now whether is it better die wel or lif euele? Parde, die wel; thou maist nouȝt lif fulli wel be no wai in this wrecchid world, for holi writ seith: Everi man is a lier, that is to seie, sinful; and also it seith that sevene sithes in the dai fallith a rithfulman, and that seith Seint Poul, that no man liueth wit out sum defaute, as Catun seith: and seith thus to God, I desire to be dede, and be wit God for the wickidness of this world mai no man telle. Here is hunger and thirst, cold and hete; travail and werinesse, enuie and wrath, glotonie and lecherie, pride and slouthe, couetise and falsnesse, manslauȝther and thefte, and manẏ other; and there is no man wit oute alle these, that he ne hath som of these, for everi man is sinful, and ẏerfor these old filosophurs maden euer sorwe whnhere children were bore, and joie whan thei died and passid out of the wo of this world. And Seint Austin whan he shuld be ded, he spak to deth on this maner: A thou deth, end of alle wickidnes, thou deth, end of trauail, beginning of ese and alle ioie, what man mai be thenke the profitis, and the blisses that thou bringest wit the? thou art desireful to me for a Cristin man maẏ nouȝt euil die, but wel die, and lif wit Criste.

Whan thou hast told him alle this, or ellis ȝif thou haue no time to sai alle for hast of deth, begin here, and speke to him on this maner whan thou seest that he neiheth the deth:

Brother, art thou glad that thou shalt die in Cristin feith? *Resp.* ȝe.

Knowleche that thou hast nouȝt wel liued, as thou shuldest? *Resp.* ȝe.

Art thou sori therfor? *Resp.* ȝe.

Hast thou wil to amend the, ȝif thou haddist space of lif? *Resp.* ȝe.

Leuist thou in God, Fader Almighti, Maker of heuene and of erthe? *Resp.* ȝe.

Leuist thou in the Fader and Sone and HoliGost, thre persons and on God? *Resp.* ȝe.

Leuist thou that oure Lord Ihu Crist, Godis Sone, was conseuid of the HoliGost, and toke flesche and blode of oure ladi Seint Marie, and was borne of hir, she being modir and mayde. *Resp.* ȝe.

Leuist thou that he suffrid pine and deth for oure trespas and nouȝt for his gilt vnder Pounce Pilate, and that he was don on the cros, and died for the on god Fridai, and was buried? *Resp.* ȝe.

Thankest thou him therfor? *Resp.* ȝe.

Leuist thou that thou may nouȝt be sauid but thorw his deth? *Resp.* ȝe.

Tunc dicat Sacerdos:

Wil thi soule is in thi bodi, put alle thi trust in his passion and in his deth, and thenke only theron and on non other thing: wit his deth medil the, and wrappe the therinne, nouȝt thinking on thi wif, ne on thi children, ne on thi rychesse, but al on the passion of Crist, and haue the crosse to fore the and sai thus: I wot wel thou art nouȝt my God, but thou art imagened aftir him, and makest me haue more minde of him after whom thou art imagened. Lord, Fader of heuene, the deth of oure Lord Ihu Crist, thi Sone, wiche is here imagened, I set betwene the and my euel dedis and the desert of Ihu Crist I offre, for that I shuld haue deseruid and haue nouȝt. *Sey aȝen:* Lord, the deth of oure Lord Ihu Crist, the Sone which was bore of seint Marie, moder and maiden, I sette betuene me and thi wrath. *And sai:* Into thi handes, Lord, I betake my soule, for thou God of treuthe bouȝtist me, *and sei so thries. Seinte Austin spake to God on this maner:* A my Lord God, my mercy, my refute; the I desire, to the I fle, I hie to come to the; Lorde despice nouȝt me, thow I be wrecched and sinful, but be to me helper in theis my grete nedis, for I may nouȝt helpe and aȝen bie my self wit my dedis; but thou, Lorde, hast bouȝt me, thou bring me out of care and haue mercy on me. I trust nouȝt on my dedis, but despeir of hem: save ȝit I trust more on thi merciis than in the dispeir of my wicked dedes: thou art my hope, thou art my God; thou art ful of mercy, aȝein the I haue sinned thorw my grete defaute. I come and knouleche to the; I be seche the of merci, wiche deniest to no man merci.

II.

MANUAL OFFICES

FROM THE

EREFORD MISSAL AND BREVIARY.

I.—Ordo ad Facienda Sponsalia.
II.—Benedictio Peregrinorum.
III.—Officium pro Defunctis.

MANUAL OFFICES

FROM THE

REFORD MISSAL AND BREVIARY

I.

ORDO AD FACIENDA SPONSALIA.

matrimonium contrahi potest quocunque tempore anni consensu nterveniente, de præsenti tamen ipsa sollemnitas matrimonii contrahi, sicut patet per istum versum.
es, veterem, circum, qua, ro, benedicta :
Ab Adventu Domini inclusive usque post Octavas Epiphaniæ. Septuagesima usque post Octavas Paschæ, i.e., *Dominicam in primo die Rogationum,* i.e., *Feria secunda usque ad septimum Pentecosten, exclusive, quia in isto octavo die matrimonium brari. In aliis vero temporibus anni licite potest fieri et celemnitas nuptiarum.*
ntur vir et mulier ante ostium ecclesiæ. Stet autem vir a ulieris, mulier autem a dextris viri, coram Presbytero amictu, ne, et stola revestito.
rat primo Sacerdos tam de viro quam de muliere et etiam a ntibus, utrum hæc conjunctio inter eos potest fieri, ne scilicet nitate aut aliqua spirituali copula juncti sint, vel vir cum altera el mulier ipsa cum altero viro pactum conjugale inierit.

Hereford Missal in the Library of University College, Ox- *Congregatis ad Ecclesiam sponso et sponsa cum parentibus vicinis suis, primo interroget Sacerdos si sint idoneæ personæ ad conjugium; scilicet si neque consanguinitate neque affinitate alibi data hoc facere prohibeantur.*
scito, dicat Sacerdos legem conjugii, scilicet, quod erunt duo in , et uterque alteri obnoxius sit ad conservandum sive in sanitate firmitate, et nulla causa possunt separari. His itaque factis r secundum consuetudinem provinciæ pecunia et annulus aureus teus, et detur a viro dos mulieris. Tunc interroget Sacerdos : s habere hanc feminam tibi conjunctam ? *Respondeat,* Volo. *Sacerdos :* Mulier, vis habere hunc virum tibi copulatum ? *t,* Volo. *Deinde detur mulier a patre vel ab amicis : et trada-*

Quibus diligentur inquisitis interroget Sacerdos virum illum ex nomi proprio:

N. Vis habere hanc mulierem, et in legitimam uxorem accipere, eam, sicut Christianus homo debet sponsam suam, in Dei fide et tua t in infirmitate quam in sanitate custodire.

Quo respondente, Volo; *hoc ipsum inquirat a muliere:*

Utrum velit hominem illum pro legitimo sponso habere, quoad vixe et sicut mulier Christiana debet sponsum suum, in Dei fide et sua in infirmitate quam in sanitate custodire.

Qua respondente, Volo; *tunc detur a viro dos mulieri, et pon super scutum vel super librum annulus et argentum sive aurum seu ce jubente Sacerdote, et pater vel propinquus mulieris accipiat eam, et tr homini per manum dexteram. Quæ, si puella est, apertam habeat man scilicet discoopertam; si vidua est, velatam. Quam vir recipiat in Dei et sua servandam sanam et infirmam, et teneat eam per manum dexte in sua manu dextera, et dicat in materna lingua, Sacerdote docente:*

I, *N.* underfynge ye *N.* for my vvedded vvyf, for betere for vv for richer for porer, yn sekenes & yn helye, tyl dey us departe, as h churche hay ordeyned, & yerto y plyȝth ye my trovvye.

Et iterum accipiat eam per manum dexteram in manu sua dexter ipsa dicat, Sacerdote docente:

I, *N.* underfynge ye *N.* for my vvedded housbunde for betere vvorse, for richer for porer, yn sekeness & in helye, to be boxum t tyl dey us departe, as holy churche hay ordeyned, & yerto y plyȝtl my trovvye.

Post hæc dicat Sacerdos:

Manda Deus virtuti tuæ, *et cetera ut supra,* p. 28.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu:

Laudemus et superexaltemus eum in sæcula.

---

tur in dexteram manum viri per suam dexteram, apertam, si virgo si vidua est, coopertam; et dicat hæc verba:

"Ego accipio te in meam sponsam.

"*Et illa respondeat:*

"Accipio te in meum sponsum.

"*Hæc verba manifeste dicantur in materna lingua, ut sequitur:*

"I, *N.* take ye *N.* to mẏ wedded wẏfe, for betir, for worse; for ri for porer; in sekeness, and in hele; till deth us departe, as holẏ ch hath ordeẏned, and yer to I plẏȝthe mẏ trowthe.

"*Et iterum accipiat eum mulier per manum dexteram in man dextera, et dicat, Sacerdote docente:*

"I, *N.* take ye *N.* to mẏ wedded hosbonde, for betir, for worse richer for porer; in sekenes, and in hele; to be buxum to ye, till us departe, as holẏ churche haye ordeẏned, and yer to I plẏȝth y trowthe.

"*Verba sacramentalia sunt ista: tunc dicat Sacerdos, hoc m Manda, et cetera.*"

Laudemus Dominum, quem laudant angeli:

Quem Cherubin et Seraphin Sanctus, Sanctus, Sanctus proclamant.

Domine exaudi. Et clamor. Dominus vobiscum. Et cum.

Benedictio super annulum.

Creator et conservator humani generis, *et cetera ut supra*, p. 19*.

Bene✠dic, Domine, hunc annulum, *et cetera ut supra*, p. 19*.

Hic Sacerdos aspergat aquam benedictam super annulum et postea ccipiat sponsus annulum cum tribus principalibus digitis: et sciendum t quod nunquam ponatur annulus in digito secundum consuetudinem isi prius sic dicatur:*

Cum isto annulo te desponso: cum isto auro et argento te doto: et um corpore meo te honoro.

Vel dicat in materna lingua, hoc modo, Sacerdote docente:

Wyy yys ryng y ye vvedde, and yys golde and seluer ych ye ȝeue, nd vvy myne body ych ye honoure.†

Postea ponat annulum in pollicem sponsus sic dicens, In nomine 'atris; *et ad secundum digitum,* Et Filii; *ad tertium digitum,* Et piritus Sancti; *ad quartum,* Amen. *Et ibi dimittatur secundum ecretum.*

Quæro quæ est ratio ista quare annulus ponatur in quarto digito cum ollice computato, quam in secundo vel tertio. Isidorus dicit, quia uædam vena extendit se a digito illo usque ad cor, et dat intelligere nitatem et perfectionem amoris; xxx. quæst. v. cap. Feminæ *in fine.*

Pono quod unus conjux contraxit cum una virgine vel vidua et postea ontraxit cum alia, vel alter eorum fuerit prius nuptus, numquid debent lias benedici. Et dicitur non, per capitulum Capellanum, *ne benedictio letur in secundis nuptiis; quod testatur Ambrosius, dicens:* Primæ nuptiæ antum a Domino sunt constitutæ, secundæ vero permissæ. Primæ sub mni benedictione nubentium celebrantur: secundæ vero carent aliqua enedictione. *Sed cum plures benedictiones communes in nuptiis cele-randis ac super introitu Ecclesiæ, super pallium, post Missam, super horum in sero, quæro quæ benedictio sit iteranda in secundis nuptiis. Dicendum est quod in quadam Oratione quæ sic incipit,* Deus, qui potestate, *res benedictiones sunt ibi quæ idem habent initium* Deus. *Media autem enedictio omittenda est, scilicet ista,* Deus qui tam excellenti mysterio onjugalem copulam consecrasti, ut Christi et Ecclesiæ sacramentum ræsignares in fœdere nuptiarum. *In ista benedictione agitur de unitate Christi et Ecclesiæ, quæ figuratur in primo matrimonio, non autem in ecundo. Unde* Matthæi, xix.; Apostolus ad Corinthios, vi.;—Erunt, *nquit,* duo in carne una: *et Extra. de bigamis capitulo* Debitum unius xoris; *et hoc in primo matrimonio: sed qui adhæret pluribus, dissolvit œdus unitatis. Et idcirco illa benedictio, quæ agit de unitate, scilicet* Deus qui tam excellenti, &c., *omnino est omittenda in his nuptiis. Et tiam tam in viro bigamo quam in muliere vidua; quia caro benedicta rahit ad se carnem non benedictam. Sed omnes aliæ benedictiones dici*

---

* Ed.—"*benedicatur.*"

† MS.—"Wy̆th yis ry̆nge I ye spowse, and with yis gold and seluer I re dowe, and with my̆ body̆ I ye honowre."

debent indifferenter secundum Romanam Ecclesiam, et secundum Hostien-sem, et secundum Thomam Aquinatem. Hæc quæstio erat discussa et determinata in sacro palatio domini papæ Johannis, et translata in Angliam per magistrum Johannem Haystede, Anno Domini MCCCXII. Causa discussionis erat, quia multitudo sacerdotum tunc temporis ad sedem apostolicam pro beneficio absolutionis obtinendo advenit pro bene-dictionibus secundo nubentibus datis indiscrete.

Sequitur constitutio nova super his domini papæ Johannis xxi.:

Sane volentes antiquum temperare rigorem concedimus, ut presbyter qui secundas nuptias scienter benedixerit, ad sedem apostolicam ex hoc transire minime teneatur, sed a pœna suspensionis hoc casu a jure in-dicta per diocesanos eorum possit absolvi, &c.

Hæc Oratio sequens, Propitiare, Domine, semper, *dicitur super nubentes sub pallio prosternentes, quandocunque alter conjugum fuerit alias nuptus, quia non prohibetur in decretis. Sed* Deus, qui tam excel-lenti mysterio, *non debet dici, si alter eorum fuerit prius nuptus, cum sit benedictio sacramentalis, quæ nullo modo iterari debet; ut Extra de secundis nuptiis capitulo primo et cap.,* Vir autem.

Tunc inclinatis eorum capitibus Sacerdos dicat:

Benedicti sitis a Domino qui fecit mundum ex nihilo. Amen. Dominus vobiscum.

Oratio.

Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, sit vobiscum et ipse vos conjungat, impleatque benedictionem suam in vobis. Qui vivit.

Alia Oratio. Benedicat vos Deus Pater, *et cetera ut supra*, p. 20*.

Hic intrent ecclesiam [usque ad gradum Altaris—MS.] Sacerdos et clerici dicant hunc Psalmum, Beati omnes, *sine nota, et dicatur usque in finem.*

Tunc genuflectant vir et mulier coram altari; et Sacerdos stans super gradum Altaris verso vultu ad eos dicat:

Benedicat vos Dominus ex Sion, ut videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.

Gloria Patri. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Salvum fac servum tuum et ancillam tuam: Deus meus, sperantes in te.

Mitte eis auxilium de sancto: Et de Sion tuere eos.

Esto eis, Domine, turris fortitudinis: A facie inimici.

Domine, exaudi: Et clamor.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Oratio. Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, *et cetera ut supra*, p. 20*.

Oremus.

Oratio. Respice, Domine, propitius super hunc famulum tuum, *et cetera ut supra*, p. 21*.

Alia Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui primos parentes, *et cetera ut supra*, p. 29.

Alia Oratio.

Respice, Domine, de cælo sancto tuo super hanc conventionem, ut

...t misisti sanctum angelum tuum Raphaelem pacificum Tobiæ et ...ræ filiæ Raguelis, ita digneris, Domine, mittere benedictionem tuam ...per adolescentes istos, ut in tua voluntate permaneant et in amore tuo ...vant, et senescant, et multiplicentur in longitudinem dierum. Per.

Alia Oratio. Benedicat vos Dominus in omni benedictione, effici...tque, *et cetera ut supra*, p. 21*.

Post hæc introductis illis in Chorum Ecclesiæ prosternentes eos ad ...radum Altaris, et statuta muliere ad dextram viri cum duobus cereis in ...anibus. Ad Missam.

Officium. Benedicta sit, *et cetera, ut in die Trinitatis.*

Si in tempore Paschali dicatur: Alleluya.

Psalmus. Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu.

Ad hanc Missam servetur modus et ordo qui in Festis Duplicibus per ...omnia.

Gloria in excelsis.

Iste duæ Orationes sequentes dicantur sub (uno) Oremus *et sub uno* Per Dominum.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, *ut in die Trinitatis.*

Alia Oratio.

Exaudi nos, omnipotens et misericors Deus, ut quod nostro ministratur officio, tua benedictione potius impleatur. Per.

Ad Corinthios (vi. 15-20.*)*

Fratres: Nescitis quoniam corpora *usque ad* portate Deum in corpore vestro.

Gradale. Benedictus es, Domine.

V. Benedicite.

Repetatur Gradale.

Alleluya. *V.* Benedictus es.

Si in tempore Paschali contigerit secundum Alleluya *erit de Pascha.*

V. Angelus Domini descendit de cælo, et accedens revolvit lapidem et sedebat super eum.

Sequentia. Alma chorus, *ut supra in Feria secunda post Pentecosten.*

Secundum Matthæum (xix. 3-6*).*

In illo tempore, Accesserunt ad Jesum Pharisæi tentantes eum et dicentes; Si licet homini dimittere uxorem *usque ad* homo non separet.

Credo.

Offertorium. Benedictus sit Deus.

Secreta. Sanctifica.

Alia Secreta. Adesto, Domine, supplicationibus nostris, *et cetera ut supra*, p. 31.

Præfatio. Qui cum unigenito.

Post Sanctus *prosternant se in Oratione* [*ad gradum Altaris*—MS.], *extenso pallio super eos, quod teneant quattuor clerici ad dorsum eorum in superpelliciis usque ad* Pax Domini. *Dein dicto* Per omnia sæcula sæculorum, *antequam* Pax Domini *dicatur, fractione facta Eucharistiæ more solito, dimissa hostia in tribus fractionibus super patenam, Sacerdos ad illos conversus et elevata manu dextera super eos, dicat has sequentes Orationes, sub tono lectionis, illis interim genuflectentibus.*

Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio. Propitiare, Domine, supplicationibus nostris, *et cetera ut supra*, p. 37.

Oremus.

Oratio. Deus, qui potestate virtutis tuæ de nihilo cuncta fecisti, *et cetera ut supra*, p. 37.

Hæc Oratio prædicta scilicet Propitiare *dicitur super nubentes prosternentes, quantumcumque alter conjugantium fuerit alias nuptus, quia non prohibetur in decretis. Sed* Deus, qui tam excellenti, *non debet dici, si alter eorum prius fuerit nuptus, cum sit benedictio sacramentalis, quæ nullo modo iterari debet. Extra. de secundis nuptiis, cap. i. cap.* Vir autem.

Post hæc revertat se Sacerdos ad Altare, et dicat: Pax Domini. Agnus Dei.

Tunc surgant ab Oratione sponsus et sponsa, et accipiat sponsus pacem a Sacerdote et ferat sponsæ osculando eam et neminem alium nec ipse nec ipsa, sed clericus post ipsum a Sacerdote pacem accipiens ferat aliis more solito.

Communio. Benedicimus Deum cæli.

Postcommunio. Proficiat.

Alia Postcommunio. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, *et cetera ut supra*, p. 39*.

Postea fiet benedictio cum calice, hoc modo:

Adjutorium nostrum in nomine Domini :
  Qui fecit cælum et terram.
Sit nomen Domini benedictum :
  Ex hoc, nunc, et usque in sæculum.

Oremus. *Benedictio.*

Benedicat vos divina majestas et una Deitas, Pater ✠, et Filius ✠, et Spiritus ✠ Sanctus. Amen.

Post Missam panis et vinum vel aliud bonum potabile in vasculo proferatur, et gustent in nomine Domini, Sacerdote primo sic dicente: Dominus vobiscum.

Benedic, Domine, panem istum et hunc potum, *et cetera ut supra*, p. 25*.

Nocte vero sequente cum sponsus et sponsa ad lectum pervenerint, accedat Sacerdos et benedicat thalamum, dicens: Dominus vobiscum.

Benedic thalamum istum, Domine, et omnes habitantes in eo, *et cetera ut supra*, p. 39.

Deinde benedictio super lectum.

Benedic, Domine, hoc cubiculum, qui non dormis, *et cetera ut supra*, p. 25*.

Deinde fiat benedictio super eos.

Benedicat Deus, corpora, vestra, *et cetera ut supra (ibid.)*

Manus, Domini, sit super vos, *et cetera ut supra*, p. 26.

Benedicat vos Pater, et Filius, *et cetera ut supra (ibid.)*

His itaque peractis discedat Sacerdos et dimittat eos in pace.

II.

BENEDICTIO SUPER EOS QUI PEREGRE PROFICISCUNTUR.

Isti Psalmi primo dicantur:
Qui habitat *(xc.)* Levavi oculos *(cxx.)* De profundis *(cxxix.)*
Gloria Patri. Sicut erat.
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos. Sed libera.
Salvum fac servum tuum:
  Deus meus, sperantem in te.
Esto ei, Domine, turris fortitudinis:
  A facie inimici.
Nihil proficiat inimicus in eo:
  Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
Domine, exaudi.
Dominus vobiscum. Oremus.

Oratio. Adesto, Domine, supplicationibus nostris, *et cetera ut supra*, p. 105.

Alia Oratio. Deus, qui ad vitam ducis, *et cetera ut supra*, p. 27*.

Alia Oratio. Deus infinitæ misericordiæ, *et cetera ut supra*, p. 105.

Benedictio peræ et baculi.

Oremus.

Domine Jesu Christe, qui ineffabili tua miseratione, *et cetera ut supra*, p. 27*.

Tunc imponens collo ejus dicat: Accipe hanc peram signum peregrinationis. In nomine Patris, *et cetera.*

Dans ei baculum dicat: Per hunc baculum accipias misericordiam et benedictionem a Deo salutari tuo. Qui vivit.

Subjungat hanc Orationem, illis prostratis in terram.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui est via, veritas, et vita, *et cetera ut supra*, p. 104.

Alia Oratio.

Angelus Domini bonus comitetur tibi ad dirigendos pedes tuos in viam pacis, ut peracto obedientiæ cursu iterum ad nos revertaris cum gaudio. Per.

Ad benedicendum cruces peregrinorum.

Domine sancte, Pater omnipotens, qui unicum Filium tuum tibi coæternum, coæqualem, consubstantialemque pro humani generis restauratione Sancti Spiritus operatione incarnari voluisti; bene✠dicere dignare hanc crucem, et præsta per invocationem tui sanctissimi nominis, ut quicunque hoc signaculum super se habuerit, tuæ pietatis protectione munitus hostium visibilium et invisibilium impugnationes superare valeat, teque miserante tam corporis quam animæ incolumitatem percipiat. Per eundem. In unitate ejusdem.

Deinde imponens crucem dicat: Accipe hanc crucem signum peregrinationis. In nomine Patris, *et cetera.*

III.

OFFICIUM PRO DEFUNCTIS.

Antiphona. Placebo Domino.
Psalmus. Dilexi.
Antiphona. Heu me quia incolatus.
Psalmus. Ad Dominum.
Antiphona. Dominus custodit te.
Psalmus. Levavi.
Antiphona. Si iniquitates.
Psalmus. De profundis.
Antiphona. Opera manuum.
Psalmus. Confitebor iii.
Antiphona. Audivi vocem.
Psalmus. Magnificat.

Dicta Antiphona. Audivi vocem *post Psalmum* Magnificat *Psalmus* Lauda anima *cum Orationibus ut sequitur.*

Si fuerit obitus, tunc dicantur sequentes Orationes :
Oratio. Deus, indulgentiarum Domine.
Oratio. Deus, qui inter Apostolicos.
Oratio. Fidelium Deus omnium. Qui vivis.

Si non fuerit obitus, tunc dicantur sequentes Orationes :
Oratio. Deus, qui inter Apostolicos.
Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam.
Oratio. Fidelium Deus omnium.

Si fuerit corpus præsens, dicantur sequentes Orationes :
Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, cui nunquam.
Oratio. Deus, qui inter Apostolicos.
Oratio. Fidelium, Deus omnium.

In Laudibus. Si fuerit obitus, dicantur sequentes Orationes :
Oratio. Præsta, quæsumus, Domine ut anima, p. 80*.
Oratio. Deus, cujus misericordiæ, p. 73*.
Oratio. Animabus, quæsumus, Domine.

Si non fuerit obitus, tunc dicantur sequentes Orationes :
Oratio. Deus, cujus misericordiæ.
Oratio. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut animam, p.
Oratio. Animabus, quæsumus, Domine.

Si fuerit corpus præsens, tunc dicantur sequentes Orationes :
Oratio. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut animan.
Oratio. Deus, cujus misericordiæ.
Oratio. Animabus, quæsumus, Domine.

Pro corpore præsentis feminæ.
Oratio. Quæsumus, Domine, pro tua pietate.
In Laudibus. Oratio. Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, u

AD MATUTINAS.

Ad Matutinas vero per annum quando fit servitium mortuor dicitur, Domine, labia *nec* Deus in adjutorium; *sed qui primu in ordine incipiat Matutinas hoc modo :*

Antiphona. Dirige.
Psalmus. Verba mea.
Antiphona. Convertere, Domine.
Psalmus. Domine, ne in furore.
Antiphona. Ne quando rapiat.
Psalmus. Domine, Deus meus.
Versus. A porta inferi.
Responsorium. Erue, Domine, animas eorum.
Non dicitur ante Lectiones, Et ne nos.
Lectiones de Job legantur.
Lectio prima (Job vii). Parce mihi, Domine.
Non dicitur Tu autem *in fine Lectionum hac die.*
Responsorium. Credo quia redemptor.
Versus. Quem visurus sum.
Lectio secunda (Job x.) Tædet animam meam.
Responsorium. Qui Lazarum.
Versus. Qui venturus es.
Lectio tertia. Manus tuæ fecerunt.
Responsorinm. Domine, quando veneris. Quia peccavi.
Versus. Commissa mea.
Die mortuorum repetatur tertium, sextum, et nonum Responsorium.

IN SECUNDO NOCTURNO.

Antiphona. In loco pascuæ.
Psalmus. Dominus regit.
Antiphona. Delicta juventutis.
Psalmus. Ad te, Domine, levavi.
Antiphona. Credo videre.
Psalmus. Dominus illuminatio.
Versus. Ne tradas.
Responsorium. Et animas.
Lectio quarta (Job xiii). Quantas habeo iniquitates.
Responsorium. Heu mihi, Domine.
Versus. Anima mea.
Lectio quinta (Job xiv). Homo natus muliere.
Responsorium. Ne recorderis.
Versus. Dirige, Domine.
Lectio sexta (Job xiv.) Quis mihi hoc tribuat.
Responsorium. Domine, secundum actum meum.
Versus. Amplius lava.

IN TERTIO NOCTURNO.

Antiphona. Complaceat.
Psalmus. Expectans.
Antiphona. Sana, Domine.
Psalmus. Beatus qui intelligit.
Antiphona. Sitivit anima.
Psalmus. Quemadmodum.
Versus. Animæ eorum in bonis demorentur.

Responsorium. [illegible]

Lectio septima (Job xvii). Spiritus meus attenuabitur.

Responsorium. Peccantem me quotidie.

Versus. Deus in nomine tuo.

Lectio octava (Job xix). Pelli meæ consumptis carnibus.

Responsorium. Requiem æternam.

Versus. Qui Lazarum.

Lectio nona (Job x). Quare de vulva.

Responsorium. Libera me, Domine, de morte æterna in die illa tremenda. Quando cœli movendi sunt et terra. Dum veneris judicare sæculum per ignem.

Versus. Dies illa, dies iræ, calamitatis et miseriæ, dies magna et amara valde. Quando.

Quid ergo miserrimus quid dicam vel quid faciam, dum nil boni perferam ante tantum judicem? Dum.

Vix justus salvabitur; et ego miser ubi parebo?

Versus. Requiem æternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis. Dum.

Responsorium. Libera.

Et dicitur hoc nonum Responsorium hoc die cum omnibus suis prædictis Versibus.

Versus. Audivi vocem de cælo dicentem.

Responsorium. Beati mortui qui in Domino moriuntur.

IN LAUDIBUS.

Antiphona. Exsultabunt Domino.

Psalmus. Miserere.

Antiphona. Exaudi orationem.

Psalmus. Te decet hymnus.

Antiphona. Me suscepit.

Psalmus. Deus deus meus.

Antiphona. Eruisti, Domine.

Psalmus. Ego dixi.

Antiphona. Omnis spiritus.

Psalmus. Laudate Dominum.

Antiphona. Ego sum resurrectio.

Psalmus. Benedictus.

Quocunque die per annum fit servitium mortuorum nisi die defunctorum semper finitur Antiphona post Psalmum Benedictus. *Statim sequitur* Pater noster *et* Ave Maria, *cum Psalmo* Exaltabo te, Domine, *et Psalmo* De profundis *absque* Gloria Patri.

Executor officii loco et habitu non mutato dicat Versus Requiem æternam, *et cetera ut supra in Vesperis mortuorum.*

SEQUITUR COMMENDATIO ANIMARUM.

Antiphona. Subvenite, sancti Dei, *et cetera ut supra*, p. 92.

Versus. Suscipiat.

Oratio. Tibi, Domine, commendamus, *et cetera ut supra*, p. 74*.

Alia Oratio. Misericordiam tuam, Domine, *et cetera ut supra*, p. 55.

Antiphona. Suscipiat vos Christus, *et cetera ut supra (ibid.)*

Psalmus. In exitu Israel, *sine* Gloria Patri.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui humano corpori, *et cetera ut supra (ibid.)* Qui in Trinitate perfecta vivis et regnas.

Antiphona. Chorus angelorum, *et cetera ut supra*, p. 56.

Et dicatur conjunctim omnes Psalmi usque ad Psalmum Ad Dominum cum tribularer *absque* Gloria Patri.

Oratio. Diri vulneris novitate, *et cetera ut supra*, p. 57.

Tunc dicitur Pater noster. Ave Maria. Et ne nos.

Versus. Non intres in judicium cum servis tuis, Domine.

Responsorium. Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Versus. Requiem æternam dona eis, Domine:

Responsorium. Et lux perpetua luceat eis.

Versus. A porta inferi:

Responsorium. Erue, Domine, animas eorum.

Versus. Domine, exaudi.

Responsorium. Et clamor meus.

Versus. Dominus vobiscum.

Oratio. Partem beatæ resurrectionis, *et cetera ut supra*, p. 57.

Alia Oratio. Deus, cui soli, *et cetera ut supra (ibid.)*

Alia Oratio. Absolve, quæsumus, Domine, *ut supra*, p. 58.

Animæ famulorum famularumque tuarum et animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei in pace requiescant. Amen.

III.

ORDINES BAPTISMI.

From the Sacramentary of Leofric, Bishop of Exeter, now in the Bodleian Library; date of MS., early part of Tenth Century.

From the Missal of Robert (of Jumièges), Archbishop of Canterbury, A.D. 1050-1052, now in the Public Library of Rouen.

"Ad Catechizandum Infirmum," from the same MS.

From a Pontifical belonging to St. Thomas of Canterbury, copied from a MS. of the middle of the Eleventh Century, now in the Library of Douai.

"Ad Catechizandum Infirmum," from the same MS.

From the "Rede Boke of Darbye," about A.D. 1066, now in the Library of Corpus Christi College, Cambridge.

"Ad Catechizandum Infirmum," from the same MS.

From an "Ordo Romanus," written in the time of Archbishop Aldred, about A.D. 1070, now in British Museum. Cotton MSS., Vitellius, E. xii.

From Cotton MSS., Tiberius, C. 1, British Museum, written in the Diocese of Salisbury, and during the Episcopate of either Herman or Osmund, latter part of Eleventh Century.

From three Pontificals of the Twelfth Century:—

Cambridge University Library, Ee, ii., 3 (Winton).
Library of Trinity College, Cambridge (Ely).
Library of Magdalen College, Oxford.

From the Pontifical of Anianus, Bishop of Bangor, 1268.

From a Welsh Manual, probably of the diocese of St. Asaph, now in the Library of the Dean and Chapter of Hereford, Fifteenth Century.

STANFORD LIBRARIES

ORDINES BAPTISMI.

I.

FROM LEOFRIC'S SACRAMENTARY; TENTH CENTURY, EARLY.

ORDO SUPER ELECTOS AD CATECHUMENUM FACIENDUM.

Omnipotens sempiterne Deus, *et cetera ut supra*, p. 5.

Alia. Preces nostras, *et cetera ut supra*, p. 6.

Alia. Deus, qui humani generis, *et cetera ut supra ibidem.*

Benedictio salis dandum Catechumenum.

Exorcizo te, creatura salis, *et cetera ut supra ibidem.*

Hac Oratione expleta accipiat Sacerdos de eodem sale, et ponat in ore infantis dicens:

Accipe salem sapientiæ, propitiatus in vitam æternam.

Oratio post datum salis: Deus patrum nostrorum, *et cetera ut supra*, p. 6.

BENEDICTIO FONTIS.

Omnipotens sempiterne Deus, adesto, *et cetera ut supra*, p. 14.

Alia.

Adsit, Domine, huic lavacro tuæ virtutis operatio, et abolendis vitiis conferendisque sacramentis tuæ regenerationis impleatur effectu. Per.

Alia. Deus, qui invisibili potentia, *et cetera ut supra ibidem, usque ad* virtus spiritus tui.

Et insuffla ter in aqua.

Et totam hujus aquæ substantiam, *et cetera ut supra, usque ad finem Orationis.*

Post hæc accipies chrisma cum vasculo, et fundes in cruce super aquam dicens:

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti sanctificetur et fecundetur fons iste. *Et aspargis super adstantes. Qui autem voluerit, accipiat de ipsa aqua et asparget ubicunque necesse fuerit; et tunc primum inquires nomen hominis, ita dicendo:*

Interrogatio. Quid vocaris?

Resp. Ita.

Interrogatio. Abrenuntias Satanæ?

Resp. Abrenuntio.

Interrogatio. Et omnibus operibus ejus?

Resp. Abrenuntio.

Interrogatio. Et omnibus pompis ejus?

Resp. Abrenuntio.

Et tunc sufflat in faciem ejus et dicit:

Accipe Spiritum Sanctum.

Deinde facit crucem cum pollice in fronte et in pectore ejus, et dicit:

Accipe signum crucis tam in fronte quam in corde; sume fidem cælestium præceptorum Dei.

Deinde dicit Orationem hanc. Oremus.

Rogamus te, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, ut hunc famulum tuum, quem vocare ad rudimenta fidei dignatus es; omnem cæcitatem cordis ab eo expelle; disrumpe omnes laqueos Satanæ, quibus fuerat colligatus; aperi ei, Domine, januam veritatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus,* omnium cupiditatum fœtoribus careat, atque suavi odore præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat, et proficiat de die in diem; ut idoneus efficiatur promissæ gratiæ tuæ in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti in secula seculorum. Amen.

Alia.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, cujus antiquitas sine initio, æternitas sine fine est; Deus omnium rerum creator et ipse non genitus; Deus invisibilis et omnia videns; Deus incomprehensibilis et omnia comprehendens; invoco nomen sanctum tuum super opera manuum tuarum, ut hoc plasma quod in conspectu Divinæ majestatis tuæ ad spem immortalitatis aspirare dignatus es per virtutem sacramentorum cœlestium omnibus inimici latentibus insidiis exuatur. Tu enim hominem ad imaginem tuam facere dignatus es, in cujus faciem insufflasti spiritum vitæ (*sufflat*), et factus est homo in animam viventem. Sic itaque hunc famulum tuum, ill., quæsumus, Domine, constituas in spiritu vivificante, ut cognoscat te Deum verum, et [illegible] et unigenitum Filium tuum Jesum Christum quem misisti, et Spiritum Sanctum. Signum quoque salutare quod [illegible] signatus es, custodias usque in finem, ut [illegible] ad lavacrum aquæ regenerationis, data ei remissione omnium peccatorum. Per.

[illegible]

Accipe salem sapientiæ propitiatus in vitam æternam. Pax tibi. Amen. Oremus.

Spes omnium finium terræ et in mari longe, qui sanctos montes tuos [illegible] in virtute tua et accingeris potentia, qui in te sperantes [illegible] deprecationem nostram clementer exaudi, et hunc [illegible] Dominicæ, cujus impressione signatus est, [illegible] rudimenta servans, per custodiam mandatorum [illegible] ad regenerationis gloriam pervenire mereatur [illegible] percepérit. Per.

Nec te latet, Satana, imminere tibi pœnas, *et cetera.*

[illegible] et dicet ad aures:

Effeta, quod est adaperire, in odorem suavitatis. Tu autem effugare, diabole, appropinquabit enim judicium Dei.

Postea tangat ei pectus de oleo exorcizato, et dicat: Exi immunde

* MS.—"Imbutus" vel "induta."

itus; *deinde inter scapulas:* Da locum Spiritui Sancto; *et interrogat* *byter nomen dicendo ita:*
Interrogatio. Quid vocaris?
Resp. Ita.
Interrogatio. Credis in Deum Patrem omnipotentem?
Resp. Credo.
Interrogatio. Credis et in Jesum Christum Filium ejus unicum?
Resp. Credo.
Interrogatio.
Credis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, issionem peccatorum, carnis resurrectionem?
Resp. Credo.
Et accipiet Presbyter eos de parentibus eorum, et baptizantur primi culi, deinde feminæ, sub trina mersione sanctam Trinitatem semel cando, ita dicendo:
Interrogatio. Vis baptizari?
Resp. Volo.
Deinde dicit: Et ego baptizo te, *nomina* illum, in nomine Patris, *et* *it semel;* et Filii, *et mergit iterum;* et Spiritus Sancti, *et mergit* *. Ut autem surrexerint a fonte, facit Presbyter signum crucis de ma cum pollice in vertice ejus, dicens hanc Orationem:*
Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit qua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccam, ipse te linit, *ill., et unguat Presbyter caput ipsius de chrisma dicens:* te linit chrismate salutis in Christo Jesu in vitam æternam. Amen.
Tunc posito chrismali in capite baptizati dicit Sacerdos:
Accipe vestem candidam, puram et immaculatam, quam perferas tribunal Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam.
Resp. Amen.
Deinde communicetur a Presbytero ita dicendo:
Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerasti famulum tuum ex aqua iritu Sancto, quique dedisti ei remissionem omnium peccatorum, tribue ntinuam sanitatem ad agnoscendam unitatis tuæ veritatem. Per.

II.

)M THE MISSAL OF ROBERT (OF JUMIÈGES), ARCHBISHOP OF CANTERBURY, A.D. 1050-1052, NOW IN THE PUBLIC LIBRARY OF ROUEN.

INCIPIT ORDO AD CATECHUMENOS FACIENDOS.

Ut autem venerint in Ecclesiam scribantur nomina eorum * * *
in sinistram; et mittat manum super * * *
Recede, diabole, ab hac imagine Dei, increpatus ab eo, et da locum itui Sancto.

Tunc signa eum in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti:

Signo te signaculo Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti. Signo oculos tuos, ut videas claritatem Dei: aures, ut audias virtutes ejus: nares, ut percipias odorem suavitatis ejus: cor, ut credas in eum; os, ut confitearis illi.

Signaculum Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti tuo integro corpori impono, quod te sanum faciat omni tempore vitæ tuæ, ut nullam habeat diabolus partem vel potestatem de te; sed Trinitas divina regnet in te in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde Presbyter: Dominus vobiscum.

Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri, *et cetera ut supra*, p. 5.

Alia. Preces nostras, *et cetera ut supra*, p. 6.

Alia. Deus qui humani generis, *et cetera ut supra ibidem.*

Benedictio salis ad Catechumenum faciendum:

Exorcizo te, creatura salis, *et cetera ut supra ibidem.*

* * * * *accipiat Sacerdos de eodem sale, et ponat in ore infantis ita dicendo:*

Accipe salem sapientiæ, propitiatus in vitam æternam.

Deus patrum nostrorum, *et cetera ut supra ibidem.*

Iterum facis crucem in fronte ejus:

Deus Abraham, *et cetera ut supra*, p. 7. Ergo maledicte.

Iterum facis crucem in fronte ejus:

Deus, immortale præsidium, *et cetera ut supra ibidem.*

Audi, maledicte Satana, *et cetera ut supra ibidem.*

Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra*, p. 8.

Ergo maledicte.

* * * * *

Deus, cæli, *et cetera ut supra*, p. 8. Ergo maledicte.

* * * * *

Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra*, p. 9.

De isto loco * *tam super masculos quam super feminas æqualiter compleatur, faciens crucem super capita eorum dicens:*

Æternam ac justissimam, *et cetera ut supra ibidem.*

Secundum Matthæum (xi. 25-30).

In illo tempore, Respondens Jesus dixit: Confiteor *usque ad* et onus meum leve.

Pater noster.

[Ad Catechizandos Infantes.]

* * * * *

Nec te latet, Satana, *et cetera ut supra*, p. 10.

Inde vero tangat nares et aures de sputo dicens:

Effeta, *et cetera ut supra ibidem.*

Postea tangat pectus de oleo exorcizato crucem faciendo cum pollice * * * *eidem dicit:* Abrenuntias Satanæ? *Resp.* Abrenuntio, *et facis crucem* * * *

Et omnibus operibus ejus? *et iterum facis crucem in scapulas.*

Resp. Abrenuntio * * * *

Et omnibus pompis ejus? *Resp.* Abrenuntio.

[BENEDICTIO FONTIUM.]

. * * * * *

Omnipotens et sempiterne Deus adesto, *et cetera ut supra*, p. 14.
Per omnia sæcula sæculorum. Amen.
Sursum corda.
Habemus ad Dominum:
Gratias agamus Domino Deo nostro,
Dignum et justum est.
Vere dignum. Æterne Deus. Qui invisibili potentia, *et cetera ut supra ibidem, usque ad* de Spiritu Sancto.
Hic dividis aquam in modum crucis:
Qui hanc aquam *usque ad* indulgentiam consequantur. *Hic signa.*
Unde benedico te, creatura aquæ *usque ad* et Spiritus Sancti.
Hic muta sensum quasi lectionem.
Hæc nobis præcepta *usque ad* mentibus efficaces * * * * *ic ponunt cereos et* * * * Descendat in hanc *usque ad finem 'ræfationis.*
Hic mittas chrisma in modum crucis et commisce cum ipsa aqua, et terroget Presbyter. Quid vocaris?
Credis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ?
Resp. Credo.
Credis in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, ui conceptus est ex Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, passus sub 'ontio Pilato, crucifixus, mortuus et sepultus, descendit ad inferna, rtio die resurrexit a mortius, ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei 'atris omnipotentis, inde venturus est judicare vivos et mortuos?
Resp. Credo.
Credis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, nctorum communionem, remissionem peccatorum et vitam æternam?
Resp. Credo.
Deinde baptizat Sacerdos sub trina mersione, tantum Sanctam Trinitem semel invocans:
Ego baptizo te in nomine Patris, *et mergat:* et Filii, *et mergat:* et piritus Sancti, *et mergat tertio.*
Ut autem surrexerit a fonte, faciat Presbyter signum crucis de chrisate cum pollice in vertice ejus, et dicat Orationem hanc:
Deus omnipotens, Pater Domini nostri, *et cetera ut supra*, p. 17.
Et vestitur infans ita dicendo: Accipe vestem candidam, *et cetera.*
Quando datur candela:
Accipe lampadem quam et irreprehensibilem custodias, ut cum ven-it Dominus ad nuptias possis occurrere ei, cum sanctis in aula cælesti in itam æternam. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.
Et si Episcopus adest, statim confirmari eum oportet, et chrismate * * * *communicetur Corpore et sanguine Domini a Presbytero a dicente:*
Corpus sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat te in vitam ternam.

Post Communionem.

Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hunc famulum tuum *ill.* ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedisti ei remissionem omnium peccatorum; tribue ei continuam sanitatem ad cognoscendam universitatis tuæ veritatem. Per Dominum.

Ad Baptizandum Infirmum.

From the same MS.

Oratio ad Baptizandum infirmum:

Medelam tuam, *et cetera.*

Benedictio aquæ ad baptizandum infirmum. Postquam eum catechizaveris, benedices aquam hanc his verbis.

Exorcizo, te creatura aquæ, *et cetera.*

Baptizas et linis eum de chrisma in cerebro:

Baptizo te in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Postea tangis eum de chrisma in caput:

Deus omnipotens Pater Domini nostri Jesu Christi qui te regeneravit, *ut supra.*

Postea communicas eum et dicis Orationem hanc:

Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es, *et cetera.*

III.

FROM THE PONTIFICAL OF SAINT THOMAS OF CANTERBURY, NOW IN THE PUBLIC LIBRARY AT DOUAI, COPIED FROM A MANUSCRIPT RATHER EARLIER THAN THE CONQUEST.

Incipit Ordo ad Faciendum Catechumenum.

Qui cum latus fuerit ad Ecclesiam, mittat manum super caput ejus Sacerdos et dicat:

Recede, diabole, ab hac imagine Dei, increpatus ab eo, et da locum Spiritui Sancto.

Et imponat manum in frontem et in pectus ejus ita dicendo:

Signo te signaculo Dei, Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

Signo oculos tuos, *et cetera ut supra*, p. 131*.

Signaculum Dei, *et cetera ut supra ibidem.*

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, *et cetera ut supra*, p. 5.

Item alia Oratio. Preces nostras, *et cetera ut supra*, p. 6.

o alia. Deus, qui humani generis, *et cetera ut supra ibidem.*
dictio salis ad catechumenum faciendum.
rcizo te, creatura salis, *et cetera ut supra ibidem.*
piat Sacerdos de ipso sale et ponat in ore infantis, ita dicendo:
tio. Accipe salem sapientiæ, *et cetera ut supra.*
ıs patrum nostrorum, *et cetera ut supra*, p. 6.
per masculum.
us Abraham, Deus Isaac, *et cetera ut supra*, p. 7.
go maledicte, *et cetera ut supra ibidem.*
per feminam.
eus cæli, Deus terræ, *et cetera ut supra*, p. 8.
rgo maledicte, *et cetera ut supra ibidem.*
uper masculum.
)eus, immortale præsidium, *et cetera ut supra*, p. 7.
Adjuratio. Audi maledicte, *et cetera ut supra ibidem.*
Super feminam.
Deus Abraham, *et cetera ut supra*, p. 8.
Super masculum.
Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra ibidem.*
Super feminam.
Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra*, p. 9.
Super masculos et feminas.
Æternam et justissimam pietatem tuam, *et cetera ut supra ibidem.*
Secundum Matthæum. In isto tempore, Respondens Jesus dixit: Confiteor tibi.
Pater noster.
Credo.
Ad catechizandos infantes: Nec te latet, Satana, *et cetera ut supra ibidem.*
Deinde tangantur ei nares et aures de sputo, et dicatur:
Effeta, quod est, adaperire in odorem suavitatis. Tu autem effugare, iabole, appropinquabit enim judicium Dei.

BENEDICTIO FONTIS.

Adjutorium nostrum in nomine Domini.
Sit nomen Domini benedictum.
Omnipotens sempiterne Deus, adesto, *et cetera ut supra*, p. 14.
Per omnia sæcula sæculorum.
Dominus vobiscum.
Sursum corda.
Gratias agamus Domino Deo nostro.*
Æquum et salutare, *et cetera ut supra*, p. 14.
Qui invisibili, *et cetera, usque ad* de Spiritu Sancto.
Hic dividas aquam in modum crucis.
Qui hanc aquam *usque ad* et Spiritus Sancti.
Hic mutas vocem quasi legens lectionem:
Hæc nobis præcepta *usque ad* mentibus efficaces.

* Added in a later hand.

Hic ponatur cereus in aqua in modum crucis, insufflando in aquam et ita dicendo:

Descendat in hanc plenitudinem *usque ad finem Præfationis.*

Tunc spargat Sacerdos de ipsa aqua super populum, et accipiant qui voluerint in vasculis ad spargendum per domos.

Inde mittatur chrisma in fontem in crucis modum, dicente Sacerdote:

Conjunctio olei unctionis et aquæ baptismatis.

Item. Conjunctio chrismatis sanctificationis et olei unctionis et aquæ baptismatis.

His expletis, tangatur infantis pectus et inter scapulas de oleo exorcizato, crucem faciendo cum pollice, et dicat: Abrenuntias Satanæ?

Resp. Abrenuntio.

Sacerdos. Et omnibus operibus ejus?

Resp. Abrenuntio.

Sacerdos. Et omnibus pompis ejus?

Resp. Abrenuntio.

His expletis, procedat Sacerdos ad fontem et dicat:

Et ego te linio oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam. Exi, immunde spiritus, et da locum Spiritui Sancto. Fuge, immunde spiritus, et da honorem Deo vivo et vero.

Symbolum:

Credis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli et terræ?

Resp. Credo.

Interrogatur. Credis et in Jesum, *et cetera ut supra,* p. 16.

Resp. Credo.

Interrogatur. Credis et in Spiritum Sanctum, *et cetera ut supra ibidem.*

Resp. Credo.

Deinde dicat Sacerdos: Quid petis?

Resp. Baptismum.

Interrogatur. Vis baptizari?

Resp. Volo.

Sacerdos: Et ego te baptizo in nomine Patris, *et mergat;* et Filii, *et mergat;* et Spiritus Sancti, *et mergat.*

Cumque surrexerit a fonte, faciat Presbyter signum crucis de chrismate cum pollice in vertice ejus, dicens hanc Orationem:

Deus omnipotens, *et cetera ut supra,* p. 17.

Hic mittitur chrismale super caput ejus, et dicitur:

Accipe vestem candidam, *et cetera ut supra ibidem.*

Item.

Deus, vera lux omnium, Jesu Christe, fons luminis, qui hunc cereum.

Post hanc benedictionem ponatur cereus in manum baptizati et dicatur: Accipe lampadem ardentem, *et cetera ut supra ibidem.*

Sequitur Oratio. Auctor lucis et remunerator fidelium.

Vestitur infans vestimentis suis.

Si vero Episcopus adest, statim confirmari oportet eum chrismate, et postea communicare. Si Episcopus deest, communicetur a Presbytero ita dicente:

Corpus et sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat te in vitam æternam. Amen.

Benedictio ad [illegible]

[illegible]

Æternam ac justissimam [illegible]

Medelam tuam deprecor, [illegible]

Oratio aquæ ad [illegible] [illegible] *benedicens aquam his verbis* [illegible]

Baptizas et linis eum [illegible]

Baptizo te. In nomine [illegible]

Deus omnipotens [illegible] neravit, *et cetera.*

Accipe vestem, *et cetera.*

Te ergo invoco, [illegible] hanc aquam exorcizare et [illegible] spiritus immundus [illegible] aspersa angelorum [illegible]

Exaudi nos, Domine [illegible] mittere digneris [illegible] protegat, visitet et defendat omnes [illegible]

ROM THE [illegible] LIBRARY [illegible] BRIDGE. [illegible]

All the rubrics in this Office [illegible]

Exi ab eo, spiritus immunde, et da [illegible] in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Signum sanctæ crucis in fronte tua pono.

Signum crucis Salvatoris Domini nostri Jesu Christi in [illegible] pono.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri [illegible] *cetera ut supra,* p. 5.

Preces nostras, *et cetera ut supra,* p. [illegible]

Exorcizo te, creatura salis, *et cetera ut supra* [illegible]

Accipe salem sapientiæ, propitiatus in vitam æternam.

Deus patrum nostrorum, *et cetera ut supra* [illegible]

Deus Abraham, [illegible] qui Moysi, *et cetera ut supra,* p. 7. Ergo maledicte [illegible]

Deus cæli, Deus terræ, *et cetera ut supra,* p. [illegible]

Deus, immortale præsidium, *et cetera ut supra,* p. 7.

Audi, maledicte, *et cetera ut supra ibidem.*

Deus Abraham + qui tribus, *et cetera ut supra*, p. 8. Ergo maledicte.

Exorcizo te, *et cetera ut supra.* Ergo maledicte.

Exorcizo te, *et cetera ut supra.* Ergo maledicte.

Æternam ac justissimam, *et cetera ut supra*, p. 9.

Pater noster.

Credo in unum Deum, *et cetera.*

Benedictio Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti veniat super te et permaneat te ad vitam æternam.

In illo tempore, Offerebant illi parvulos ut tangeret eos *usque ad* benedicebat eos (*S. Marc.* x. 13-16).

Accipe signaculum Domini nostri Jesu Christi in manu tua dextera, ut te signes et de adversa parte repellas, ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum.

Nec te latet, Satana, *et cetera ut supra*, p. 9.

Kyrie eleyson. Christe eleyson.
Christe audi nos.
Pater de cœlis, Deus: miserere nobis.
Filius, redemptor mundi, Deus: miserere nobis.
Spiritus Sancte, Deus: miserere nobis.
Sancta Trinitas, unus Deus: miserere nobis.
Sancta Maria: ora pro nobis.
Sancta Dei genetrix: ora.
Sancta virgo virginum: ora.
Sancte Michael: ora.
Sancte Gabriel: ora.
Sancte Raphael: ora.
Omnes sancti Angeli et Archangeli: orate pro nobis.
Omnes sancti beatorum Spirituum Ordines: orate pro nobis.
Omnes sancti Patriarchæ atque Prophetæ: orate.
Sancte Johannes Baptista: ora.
Sancte Petre: ora.
Sancte Paule: ora.
Sancte Andrea: ora.
Sancte Jacobe: ora.
Sancte Johannes: ora.
Sancte Jacobe: ora.
Sancte Philippe: ora.
Sancte Bartholomæe: ora.
Sancte Jacobe: ora.
Sancte Matthæe: ora.
Sancte Thoma: ora.
Sancte Simon: ora.
Sancte Juda: ora.
Sancte Matthia: ora.
Sancte Marce: ora.
Sancte Luca: ora.
Sancte Barnaba: ora.

Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ : orate.
Omnes sancti Discipuli Domini : orate.
Omnes sancti Innocentes : orate.
Sancte Stephane : ora.
Sancte Dionysi cum sociis tuis : ora.
Sancte Line : ora.
Sancte Clete : ora.
Sancte Clemens : ora.
Sancte Sixte : ora.
Sancte Corneli : ora.
Sancte Cypriane : ora.
Sancte Laurenti : ora.
Sancte Hippolyte : ora.
Sancte Vincenti : ora.
Sancte Gervasi : ora.
Sancte Protasi : ora.
Sancte Oswalde : ora.
Sancte Kenelme : ora.
Sancte Albane : ora.
Sancte Eadmunde : ora.
Sancte Eadwarde : ora.
Sancte Ælfredhe : ora.
Omnes sancti Martyres, orate.
Sancte Benedicte : ora.
Sancte Martine : ora.
Sancte Hilari : ora.
Sancte Ambrosi : ora.
Sancte Silvester : ora.
Sancte Augustine : ora.
Sancte Gregori : ora.
Sancte Birine : ora.
Sancte Swithune : ora.
Sancte Dunstane : ora.
Sancte Judoce : ora.
Sancte Grimbalde : ora.
Omnes sancti Confessores : orate.
Omnes sancti Monachi : orate.
Sancta Felicitas : ora.
Sancta Scholastica : ora.
Sancta Maria Magdalena : ora.
Sancta Agatha : ora.
Sancta Agnes : ora.
Sancta Cecilia : ora.
Sancta Lucia : ora.
Sancta Brigida : ora.
Sancta Margareta : ora.
Sancta Eugenia : ora.
Sancta Eulalia : ora.
Sancta Christina : ora.
Sancta Petronella : ora.

[illegible]

Ut animas fidelium defunctorum requiem aeternam donare digneris: te rogamus.

Ut nos exaudire digneris: te rogamus.

Fili Dei: te rogamus, audi nos.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, &c.

Christe, audi nos.

Kyrie eleison.

Omnipotens sempiterne Deus, adesto, *et cetera ut supra*, p. 14.

Per omnia saecula saeculorum, *et cetera ut supra ibidem.*

Vere dignum. Qui invisibili, *et cetera ut supra ibidem.*

Adjuro te, creatura aquæ, ut sis mundatio et purificatio ad regenelos filios suos Deo Patri omnipotenti, Qui vivit.
Fecundetur et sanctificetur fons iste salutifero chrismate, in nomine nini nostri Jesu Christi qui venturus est.
Conjunctio olei unctionis et aquæ baptismatis, in nomine Patris et i et Spiritus Sancti.
Conjunctio chrismatis hujus sanctificationis et olei unctionis et aquæ tismatis, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.
Effeta, quod est adaperire, in odorem suavitatis. Tu autem effugare, ›ole, appropinquabit enim judicium Dei.
Abrenuntias Satanæ?
 Abrenuntio.
Et omnibus operibus ejus?
 Abrenuntio.
Et omnibus pompis ejus?
 Abrenuntio.
Et ego te linio oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro in vitam rnam.
Credis in Deum Patrem omnipotentem?
 Credo.
Et in Jesum Christum Filium ejus unicum?
 Credo.
Credis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, sancım communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem?
 Credo.
Vis baptizari? Volo.
Et ego te baptizo in nomine Patris * * * et Filii * * * ;piritus Sancti.
In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.
Deus omnipotens, *et cetera ut supra.*
Accipe vestem candidam, *et cetera ut supra.*
Accipe lampadem, *et cetera ut supra.*
Corpus Domini nostri, *et cetera ut supra.*

AD CATECHIZANDUM INFIRMUM.

From the same MS.

Medelam tuam deprecor, Domine, *et cetera ut supra.*
Exorcizo te, creatura aquæ, *et cetera ut supra.*
Et ego baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.
Deus omnipotens Pater Domini nostri, *et cetera ut supra.*
Accipe vestem candidam, *et cetera ut supra.*
Accipe lampadem ardentem, *et cetera ut supra.*

VI.

FROM COTTON MSS., TIBERIUS, C. 1, BRITISH MUSEUM.

In Sexta Feria.

Interim autem dum lectiones leguntur, Presbyteri catechizant infantes, qui non sunt catechizati, et præparent ad baptizandum. Expletis autem lectionibus et orationibus vigiliarum Paschæ per ordinem cum canticis ad ipsum diem pertinentibus et cum reliquo officio, statim venientes duo acolythi, tenentes ampullas in manibus suis de chrismate et oleo sancto coopertas, et stantes in dextro cornu altaris, procedant Pontifici sive Presbytero obviam, pergenti ad fontes. Secundus vero scholæ tenet vas aureum in manu sua sinistra super planetam, unde Pontifex mittat chrisma in fontem. Tum deinde schola descendit ad fontes ad Litaniam faciendam, expectantes parati Pontificem. Et jussi faciunt Litaniam septenam.

Sive versus.

Rex sanctorum angelorum, totum mundum adjuva.
Ora primum tu pro nobis, Virgo mater germinis;
Et ministri patris summi ordines angelici,
Supplicate Christo regi cætus Apostolicus.
Suppl(ic)etque permagnorum sanguis fusus martyrum.
Implorate, confessores, consonæque virgines,
Quo donetur magnæ nobis tempus indulgentiæ.
Omnes sancti atque justi, vos precamur cernui,
Ut purgetur crimen omne vestro sub juvamine.
Hujus, Christe, rector alme, plebis vota suscipe,
Qui plasmasti protoplastum et genus gignentium.
Fac interna fontis hujus sacratum mysterium,
Qui profluxit cum cruore sacro Christi corpore.
Præsta Patris atque Nati compar Sancte Spiritus,
Ut te totum semper omni diligamus tempore.

Deinde procedit Pontifex de Ecclesia benedicendo cum omni decore et ordine sacerdotum cum Litania quina, prosequente eum clero vel populo usque ad fontes. Sustentatus a duobus Diaconibus præcedentibus ante eum notariis cum duobus cereis ardentibus qui ante fuerant illuminati staturam hominis habentibus in altum cum thuribulis et thymiamatibus. Et illi duo cerei vel cereostata illo die semper ante ipsum præcedant usque dum omnia fuerint finita. Et ut ventum fuerit ad Agnus Dei *semper illud cantent usque dum Pontifex quidem illis annuat ut sileant. Expleta autem Litania ante fontes, astante omni clero vel populo in circuitu fontis; facto silentio, benedicturus fontem hora nona ut mos est, dicit Pontifex.*

Resp. Quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen. *Deinde dicat* Dominus vobiscum, *quod nusquam alias in hoc officio dicatur, respondentibus cunctis* Et cum spiritu tuo; *et dicat* Oremus. *Et dicat orationem super fontem.* Omnipotens sempiterne Deus, adesto, *et cetera ut supra*, p. 14.

Deinde dicat alta voce: Per omnia secula seculorum.
Resp. Amen.
Dominus vobiscum. Sursum corda.
Resp. Habemus ad Dominum. Gratias agamus Domino Deo nostro.
Resp. Dignum et justum est.
Præfatio. Vere dignum. Qui invisibili *usque ad* Spiritu Sancto.
Hic primam crucem faciat cum manu sua dividens aquam in modum crucis:
Qui hanc aquam regenerandis *usque ad* indulgentiam consequantur.
Hic secundam crucem faciat:
Unde benedico te *usque ad* et in quatuor fluminibus.

Hic dividat aquam in quattuor juxta hanc figuram :

Totam terram rigare *usque ad* De petra produxit.
Hic tertiam crucem faciat:
Benedico te *usque ad* Spiritus Sancti.
Hic mutat vocem quasi lectionem legens:
Hæc nobis præcepta servantibus *usque ad* mentibus efficaces.
Hic deponatur cereus benedictus in fontem, et Sacerdos dicat alta voce:
Descendat in hanc plenitudinem fontis virtus Spiritus tui.
Hic insufflat tribus vicibus in fontem juxta hanc figuram :
Totamque hujus aquæ substantiam regenerandi effectu fecundet.
Hic tolluntur cerei:
Hic omnium peccatorum maculæ deleantur *usque ad* Qui venturus est.

His omnibus expletis, in præsentia cleri subdiaconus sumens vas aureum unde mittatur chrisma in fontem, et effundens in id de ampullis utrisque, id est de oleo sancto atque de chrismate, donat Diacono et ille Pontifici.

Pontifex vero fundat chrisma de vasculo aureo intra fontem super ipsam aquam in modum crucis dicens lenta voce:

Sanctificetur et fecundetur fons iste renascentibus ex eo in vitam æternam.

Et cum ipso vase aureo miscitat ipsum chrisma cum aqua, et spargat cum manu sua per omnem fontem, et super populum circumstantem. Hoc facto, omnis populus qui voluerit, accipiat benedictionem unusquisque in vase suo de ipsa aqua, antequam ibi baptizentur parvuli, ad spargendum in domibus, et vineis, et campis, vel fructibus suis. Deinde Pontifex baptizat unum, aut duos, vel tres, sive quattuor vel quantum ei placuerit, de ipsis infantibus.

Et tenente infantem eo a quo suscipiendus est, interrogat Pontifex ita: Quis vocaris?
Respondet: N.
Interrogat item Pontifex:
Credis in Deum Patrem omnipotentem Creatorem cæli et terræ?
Resp. Credo.
Item. Credis et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum natum et passum?

Resp. Credo.

Interrogatio. Credis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem et vitam æternam post mortem.

Resp. Credo.

Interrogatio. Vis baptizari?

Resp. Volo.

Tunc accipit eum et dicit:

Et ego baptizo te in nomine Patris, *et mergat semel;* et Filii, *et mergat iterum;* et Spiritus Sancti, *et mergat tertio: et reddit eum patrinis vel matrinis.*

Deinde Presbyteri aut Diaconi etiam, si necesse fuerit, et Acolythi induentes se vestibus mundis vel candidis, ingrediuntur in fontes intro in aquam; et baptizentur primo masculi, deinde feminæ sub hac interrogatione: Quis vocaris? *Resp.* Ille *vel* Illa. Credis in Deum Patrem omnipotentem? *sicut supra: et acceptis infantibus a parentibus vel patrinis eorum, baptizant eos sub trina mersione tantum sanctam Trinitatem semel invocantes, ita dicendo:* Et ego baptizo te in nomine Patris, *et mergat semel;* et Filii, *et mergat iterum;* et Spiritus Sancti, *et mergat tertio.*

Ut autem surrexerint a fonte, illi qui eos suscipiunt levantes ipsos infantes in manibus suis offerunt eos uni Presbytero; ille vero Presbyter facit de chrismate crucem in vertice eorum cum pollice ita dicendo:

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit, *et cetera ut supra,* p. 17.

Et sint parati qui eos suscepturi sunt cum linteis in manibus eorum, et accipiunt ipsos a Pontifice et Presbyteris vel Diaconibus qui eos baptizant. Pontifex vero egreditur a fonte in sacrarium habens ibi sedem compositam vel in ecclesia ubi voluerit, et sedet in ea; et cum vestiti fuerint infantes, confirmet eos, et deportentur ipsi infantes ante eum, et det singulis stolam candidam et chrismale et decem siliquas, dicens:

Accipe vestem candidam, sanctam et immaculatam, quam perferas ante tribunal Christi in vitam æternam. Pax tibi. Amen. *Et sic vestiuntur.*

Induti vero ordinantur per ordinem, sicut scripti sunt, in circuitu; et cum omnes baptizati fuerint infantes, statuantur per ordinem, et juniores quidem in brachiis dextris tenentur; majores vero pedem ponant super pedem dextrum patrini sui sive matrinæ suæ. Et nemo carnalem filium aut filiam de baptismo suscipiat vel ad confirmationem habeat, ut sit discretio inter carnalem et spiritalem generationem: et qui non est confirmatus nullum ad confirmandum habeat. Et dat orationem Pontifex super eos, confirmans eos. Si vero Episcopus adest, statim confirmari eos oportet chrismate, et postea communicare; et si Episcopus (deest), communicentur a Presbytero Corpore et Sanguine Christi, dicente ita: Corpus Domini nostri, *et cetera ut supra,* p. 17.

Interim schola jussa facit Litaniam ad fontes ante altare, primo septenam; et spatio facto faciant alteram quinam. Ita enim inchoatur. Stat primicerius unus in dextro choro et dicit cum ipso: Kyrie eleyson. *et respondet secundicerius cum sinistro choro:* Kyrie eleyson, *usque ter. Deinde* Kyrie eleyson, *usque ter. Hæc sunt septem vices repetitæ, unde et septenæ dicuntur. Post hæc* Christe audi nos *usque septies. Et*

sic per ordinem. Hoc ordine intervallo facto, sequuntur ut prædict est Litaniæ quinæ, id est quinquies repetitæ.

Pontifex veniens ad infantes, tenente Archidiacono chrisma, invol scapulis et brachiis ex panno lineo, elevata et imposita manu su capita omnium, dat orationem super eos cum invocatione septifor gratiæ Spiritus Sancti.

Spiritus Sanctus superveniat in vos, et virtus Altissimi sine pecc custodiat vos.

Resp. Amen.

Deinde. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es, *et ce ut supra*, pp. 96*, 97*.

Oremus.

Oratione expleta, interrogantibus Diaconibus nomina singulo Pontifex tincto pollice in chrismate faciat crucem in frontibus singulo ita dicendo:

Confirmo et consigno te in nomine Patris et Filii et Spiritus S Paracliti. Amen.

Pax tecum.

Resp. Et cum spiritu tuo.

Iterum confirmatis omnibus dicat hos Versus:

Ecce sit benedicetur omnis homo qui timet Dominum. Amen.

Benedicat vobis Dominus ex Sion, ut videatis bona Hierus omnibus diebus vitæ vestræ.

Resp. Amen.

Custodiat vos Dominus in timore suo sanctissimo, qui vivit et r Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Pax vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oratio post confirmationem: Deus qui apostolis tuis, *et cete supra*, p. 97*.

Tunc pronuntiet Diaconus: Humiliate vos ad benedictionem.

Resp. Deo gratias.

Et Episcopus det benedictionem super confirmatos, dicens:

Benedicat vobis omnipotens Deus, qui cuncta ex nihilo creav vobis in baptismate per Spiritum Sanctum remissionem omnium t peccatorum. Amen.

Quique eundem Spiritum Sanctum in igneis linguis discipulis ipsius illustratione corda vestra perlustret, et in suum amorem j accendat. Amen.

Quatinus ejus dono a cunctis vitiis emundati ipsiusque opitul ab omnibus adversitatibus defensi templum ejus effici mereamini. A

Quod ipse præstare dignetur, qui de Patre et Filio proce gloriatur Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Benedictio Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti descendat vos. Amen.

Et pax Domini sit semper vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

Et Diaconus dicat, Ite in pace.

Resp. Deo gratias.

Hoc autem omnino præcavendum est ut non negligatur confirmatio, quia tunc omne baptismum legitimum Christianitatis nomine confirmatur.

Quibus expletis, jussi incipiunt a fonte in Ecclesiam Litaniam tertiam trinam, ordine supra scripto, et campanæ tangantur, et ingrediantur ad Missam; et cum dixerint Agnus Dei, *ibi breviter sileant, et magister scholarum dicat excelsa voce,* Accendite, *tunc primum illuminentur omnes cerei neophytorum quos manibus tenent, et illuminetur Eccelsia de consecrato igne.*

Ea vero quæ sequuntur, id est Christe audi nos *et* Kyrie eleyson, *tamdiu debent sollemniter morose repeti, ut ministri queant procedere. Nam ministri ita debent esse parati ante ostium sacrarii, ut cum magister scholarum dixerit* Accendite, *absque mora procedant usque ad altare; et procedat Pontifex cum ingenti decore cum thymiateriis et duobus cereis unde superius diximus, et stent sicut antea a dextris et a sinistris altaris. Litania expleta dicat Pontifex,* Gloria in excelsis Deo.

VII.

FROM THREE PONTIFICALS OF THE XIITH CENTURY.

Cambridge University Library, Ee ii. 3 (Winton.)
Library of Trinity College, Cambridge (Ely.)
Library of Magdalen College, Oxford.

AD FACIENDUM CATECHUMENUM.

Cum venerint catechizandi ante ecclesiam, scribantur nomina eorum ab acolytho, et vocentur per nomina sicut scripta sunt, et masculi statuantur in dexteram partem, feminæ vero in sinistram. Primo omnium abrenuntiatio facienda est secundum Niceti episcopi testimonium in libro quinto ad Competentes. Non enim ad confessionem ante venitur, nisi prius fuerit diabolo renuntiatum. Tunc fiant scrutinia, ut exploretur sæpius quam firmiter post renuntiationem Satanæ sacra verba datæ fidei radicitus corde defixerint.

In primo dicat Presbyter trinam abrenuntiationem sub nomine infantis:

Abrenuntias Satanæ?

Resp. Abrenuntio.

Et omnibus operibus ejus?

Resp. Abrenuntio.

Et omnibus pompis ejus?

Resp. Abrenuntio.

Deinde exsufflet in faciem ejus ter dicens:

Exi Satan: redde honorem Deo vivo et vero; redde honorem Jesu Christo Filio ejus et Spiritui Sancto Paraclito.

Deinde faciat crucem in frontibus dicendo:

Signum sanctæ crucis Domini nostri in fronte tua pono.

sic per ordinem. Hoc ordine intervallo facto, sequuntur ut pr[illegible] est Litaniæ quinæ, id est quinquies repetitæ.

Pontifex veniens ad infantes, tenente Archidiacono chrisma, i[illegible] scapulis et brachiis ex panno lineo, elevata et imposita ma[illegible] capita omnium, dat orationem super eos cum invocatione sep[illegible] gratiæ Spiritus Sancti.

Spiritus Sanctus superveniat in vos, et virtus Altissimi sine [illegible] custodiat vos.

Resp. Amen.

Deinde. Dominus vobiscum.

Resp. Et cum Spiritu tuo. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es, *et* [illegible] *ut supra*, pp. 96*, 97*.

Oremus.

Oratione expleta, interrogantibus Diaconibus nomina singul[illegible] Pontifex tincto pollice in chrismate faciat crucem in frontibus singul[illegible] ita dicendo:

Confirmo et consigno te in nomine Patris et Filii et Spiritus Sa[illegible] Paracliti. Amen.

Pax tecum.

Resp. Et cum spiritu tuo.

Iterum confirmatis omnibus dicat hos Versus:

Ecce sic benedicetur omnis homo qui timet Dominum. Amen.

Benedicat vobis Dominus ex Sion, ut videatis bona Hierusal[illegible] omnibus diebus vitæ vestræ.

Resp. Amen.

Custodiat vos Dominus in timore suo sanctissimo, qui vivit et reg[illegible] Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Pax vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oratio post confirmationem: Deus qui apostolis tuis, *et cetera* [illegible] *supra*, p. 97*.

Tunc pronuntiet Diaconus: Humiliate vos ad benedictionem.

Resp. Deo gratias.

Et Episcopus det benedictionem super confirmatos, dicens:

Benedicat vobis omnipotens Deus, qui cuncta ex nihilo creavit, [illegible] vobis in baptismate per Spiritum Sanctum remissionem omnium tribu[illegible] peccatorum. Amen.

Quique eundem Spiritum Sanctum in igneis linguis discipulis dedit, [illegible] ipsius illustratione corda vestra perlustret, et in suum amorem jugiter accendat. Amen.

Quatinus ejus dono a cunctis vitiis emundati ipsiusque opitulatione ab omnibus adversitatibus defensi templum ejus effici mereamini. Amen.

Quod ipse præstare dignetur, qui de Patre et Filio procedit et [illegible] gloriatur Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Benedictio Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti descendat super vos. Amen.

Et pax Domini sit semper vobiscum.

Et cum spiritu tuo.

Et Diaconus dicat, Ite in pace.

Resp. Deo gratias.

tem omnino præcavendum est ut non negligatur confirmatio. ... baptismum legitimum Christianitatis nomine confirmatur. ... expletis, jussi incipiunt a fonte in Ecclesiam Litaniam tertiam ... supra scripto, et campanæ tangantur, et ingrediantur ad ... et cum dixerint Agnus Dei, *ibi breviter sileant, et magister dicat excelsa voce,* Accendite, *tunc primum illuminentur omnes ... quos manibus tenent, et illuminetur Ecclesia de ...*

... quæ sequuntur, id est Christe audi nos *et* Kyrie eleyson. *... debent sollemniter morose repeti, ut ministri ... procedere. ... ministri ita debent esse parati ante ostium sacrarii, ut cum ... scholarum dixerit* Accendite, *absque mora procedant ... et procedat Pontifex cum ingenti decore cum thymiateriis et ... unde superius diximus, et stent sicut antea a dextris et a ... altaris. Litania expleta dicat Pontifex.* Gloria in excelsis Deo.

VII.

[FROM] THREE PONTIFICALS OF THE XIITH CENTURY.

Cambridge University Library, Ee ii. 3 (Win...)
Library of Trinity College, Cambridge (E...)
Library of Magdalen College, Oxford.

AD FACIENDUM CATECHUMENUM.

[C]um venerint catechizandi ante ecclesiam, scribant ... nomina ... ... polytho, et vocentur per nomina sicut scripta sunt, et masculi stent ante ... dexteram partem, feminæ vero in sinistram. Primum omnium abrenuntiatio facienda est secundum Niceti episcopi testimonium in libro ... ad Competentes. Non enim ad confessionem ... venitur, nisi ... fuerit diabolo renuntiatum. Tunc fiant scrutinia, ut exploretur ... quam firmiter post renuntiationem Satanæ sacra verba data fidei ... licitus corde defixerint.

In primo dicat Presbyter trinam abrenuntiationem sub nomine infantis:

Abrenuntias Satanæ?

Resp. Abrenuntio.

Et omnibus operibus ejus?

Resp. Abrenuntio.

Et omnibus pompis ejus?

Resp. Abrenuntio.

Deinde exsufflet in faciem ejus ter dicens:

Exi Satan: redde honorem Deo vivo et vero: redde honorem Jesu Christo Filio ejus et Spiritui Sancto Paraclito.

Deinde faciat crucem in frontibus dicendo:

[Sig]num sanctæ crucis Domini nostri in fronte tua pono.

Et in pectore similiter dicendo :

Signum salvatoris Domini nostri Jesu Christi in pectore tuo pono.

Deinde tenens manum super caput infantis, dicat orationem hanc:

Omnipotens sempiterne Deus, Pater, *et cetera ut supra*, p. 5.

Preces nostras, quæsumus, Domine, *et cetera ut supra*, p. 6.

Deus, qui humani generis, *et cetera ut supra ibidem.*

Inde vero benedices sal : Exorcizo te, creatura salis, *et cetera ut supra ibidem.*

Postea vero interroget nomen ejus, et ponat de ipso sale in ore ejus, ita dicens :

Accipe sal sapientiæ, ut habeas vitam æternam. Amen.

Oratio post datum salem :

Deus, patrum nostrorum, *et cetera ut supra*. p. 6.

Iterum faciat crucem in fronte ejus et dicat hanc orationem.

Deus Abraham, Deus Isaac, *et cetera ut supra ibidem*, p. 7.

Ergo maledicte diabole, *et cetera ut supra ibidem.*

Item super masculum.

Deus, immortale præsidium, *et cetera ut supra*, p. 7.

Audi, maledicte Satana, *et cetera ut supra ibidem.*

Iterum facias crucem in fronte ejus, et dicas orationem hanc.

Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra*, p. 8.

Istas tres orationes superiores super masculos tantum, et istas tres quæ sequuntur super feminas, faciens crucem in frontibus eorum, et dic orationem hanc.

Deus cæli, Deus terræ, *et cetera ut supra*, p. 8. Ergo, maledicte.

Deus Abraham, Deus Isaac, *et cetera ut supra ibidem.* Ergo, maledicte.

Item : Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra*, p. 9.

De isto loco in antea tam super masculos quam super feminas æqualiter compleas, faciem crucem in frontibus, et imponens manum super capita eorum dicens :

Æternam ac justissimam pietatem, *et cetera ut supra*, p. 9.

Hoc expleto dicat : Dominus vobiscum. Et cum Spiritu tuo.

Sequentia sancti Evangelii secundum Matthæum (xi. 25-30.)

In illo tempore, Respondens Jesus dixit : Confiteor tibi *usque ad et* onus meum leve.

Deinde manu imposita dicatur Pater noster *et* Credo in Deum.

Benedictio Fontis.

Finitis lectionibus et orationibus et catechizatis infantibus, ordinentur cruces et vexilla et evangelia et capsæ et reliqua ad benedictionem fontis necessaria, et duo acolythi tenentes ampullas de chrismate et oleo plenas sancto, et tertius vas aureum vel argenteum, unde mittitur chrisma in fontem, præcedunt Pontificem. Ipse vero sustentatus a duobus Diaconibus subsequitur clerum cum Litaniis ad fontem præcedentem ; et duo cerei portantur illo die semper ante eum, usque dum omnia finita fuerint. Finita Litania dicat Pontifex.

Omnipotens sempiterne Deus, adesto, *et cetera ut supra*, p. 14.

Dominus vobiscum. Et cum Spiritu tuo.

Sursum corda, *et cetera ut supra ibidem.*

V.D. Qui invisibili potentia *usque ad* gratiam de Spiritu Sancto. *Hic dividatur aqua in modum crucis.**

Qui hanc aquam *usque ad* et Filii et Spiritus Sancti. *Hic muta vocem quasi ad legendum.*

Hæc nobis præcepta servantibus, tu Deus omnipotens, clemens adesto; benignus aspira,† *usque ad* mentibus efficaces. *Hic pone cereum in fonte dicens:* Descendat in hanc *usque ad* Qui venturus est.

Finita benedictione Subdiaconus sumens vas unde mittitur chrisma in fontem, effundens in illud de ampullis utrisque vel de oleo sancto atque chrismate, donet Archidiacono, et ille Pontifici, qui fundat in fontem lenta voce dicens:

Fecundetur et sanctificetur fons iste renascentibus ex eo in vitam æternam.

BAPTISMUS.

Et eo tenente infantem a quo suscipiendus est, dicat Sacerdos: Nec te latet Satana, *et cetera ut supra*, p. 9.

Deinde tangat ei nares de sputo, et dicat ad aurem dextram: Effeta, quod est, adaperire.‡ In odorem suavitatis. § Tu autem effugare, diabole; appropinquabit enim judicium Dei.

Deinde dicat excelsa voce: Exi immunde Spiritus, et da locum Spiritui Sancto.

Deinde faciat crucem inter scapulas de ipso oleo cum pollice dicens: Fuge, immunde Spiritus, da honorem Deo vivo et vero.

Deinde vocato ejus nomine dicat: Abrenuntias, *et cetera ut supra*, p. 16.

|| Et ego lino, *et cetera ut supra ibidem.*

Deinde interroget Sacerdos ita: Quis vocaris. *Resp.* N.

Interrogatio. Credis in Deum, *et cetera ut supra ibidem.*

Deinde baptizat Sacerdos sub trina mersione tantum Sanctam Trinitatem semel invocans, ita dicendo:

Et ego baptizo te in nomine Patris, *et mergat semel;* et Filii, *et mergat iterum;* et Spiritus Sancti. Amen, *et mergat tertio.*¶ *Ut autem surrexerit a fonte, faciat Presbyter signum crucis de chrismate cum pollice in vertice ejus dicens orationem hanc.*

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem peccatorum omnium, ipse te liniat,** *et cetera ut supra*, p. 17.

---

* Ely Pontif.—"*Hic cum manu tangat aquam.*"

† Magd. Coll. MS. in margin—"*Suffla in aquam tribus vicibus in modum crucis.*" Ely Pontif.—"*Hic spiret in aquam in modum crucis* V."

‡ Magd. Coll. MS. in margin—"*ad nares.*"

§ Magd. Coll. MS. in margin—"*ad aurem sinistram.*"

|| Magd. Coll. MS. in margin—"*Deinde faciat crucem in pectore et inter scapulas ejus de oleo sancto et dicat:*"

¶ Magd. Coll. MS. in margin—"*Et statim accipiat eum compater de fonte.*"

** Ely Pontif.—"*Hic liniat eum chrismate in vertice dicens.*"

* *Et vestitur infans vestimentis ejus dicente Presbytero:* Accipe vestem, *et cetera ut supra*, p. 17.

† *Hic a Sacerdote lampada detur:* Accipe lampadem, *et cetera ut supra ibidem.*

Si vero Episcopus adest, confirmari oportet eum chrismate et postea communicare; et si Episcopus deest, communicetur a presbytero dicente ita: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat te in vitam æternam.

VIII.

FROM THE PONTIFICAL OF ANIANUS, BISHOP OF BANGOR, 1268–1304.

Benedictio fontium in Sabbato Sancto.

Dominus vobiscum. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, adesto magnæ pietatis tuæ mysteriis, *et cetera ut supra*, p. 14.

Per omnia sæcula sæculorum.

V.D. æterne Deus. Qui invisibili, *usque ad* de Spiritu Sancto.

Hic dividat aquam in modum crucis.

Qui hanc aquam regenerandis *usque ad* totam terram rigare præcepit.

Hic ejiciat manu sua aquam de fonte per quattuor partes.

Qui te in deserto *usque ad* Spiritus Sancti.

Hic mutat vocem quasi ad legendum.

Hæc nobis præcepta *usque ad* tu benignus aspira.

Hic suffla in aquam tribus vicibus in modum crucis.

Tu has simplices aquas tuo ore bene✠dicito *usque ad* purificandis mentibus efficaces.

Hic ponat cereum in fonte dicens:

Descendat in hanc plenitudinem *usque ad* infantiam renascatur.

Finita benedictione mittat oleum sanctum in modum crucis in fontem ita dicens: Conjunctio olei unctionis, *et cetera ut supra*, p. 16.

Deinde mittat similiter chrisma in fontem et dicat: Fecundetur et sanctificetur, *et cetera ut supra ibidem.*

Baptismus.

Et eo tenente infantem a quo suscipiendus est dicat Sacerdos, Nec te latet, Satana, *et cetera ut supra*, p. 9.

Deinde tangat ei nares et aures cum digito de sputo, et dicat ad aurem: Effeta, quod est, adaperire; *ad nares*, in odorem suavitatis. Tu autem, *et cetera ut supra*, p. 10.

---

* Magd. Coll. MS. in margin—"*Tunc imponat ei Sacerdos candidam vestem et dicat.*" Ely Pontifical—"*Et eum vestiens dicat hanc Orationem.*"

† Ely Pontifical.—"*Et dans ei cereum in dextram manum dicat.*"

Deinde vocato ejus nomine dicat: Abrenuntias, Satanæ? *Resp.* brenuntio.

Item interrogatio. Et omnibus ejus? *Resp.* Abrenuntio.

Interrogatio. Et omnibus operibus ejus? *Resp.* Abrenuntio.

Deinde faciat crucem in pectore et inter scapulas de oleo sancto et dicat: go linio te oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro; ut habeas itam æternam, et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde interroget Sacerdos ita: Quid vocaris? *Resp.:* N.

Credis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli et terræ?

Resp. Credo.

Interrogatio. Et in Jesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum ostrum, natum et passum?

Resp. Credo.

Interrogatio. Credis et in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam atholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis surrectionem, et vitam æternam.

Resp. Credo.

Interrogatio: Vis baptizari. *Resp.:* Volo.

Deinde baptizet Sacerdos sub trina mersione tantum sanctam Trinitatem mel invocando, et ita dicendo: Et ego baptizo te in nomine Patris, *et ergat semel:* et Filii, *et mergat iterum:* et Spiritus Sancti, *et mergat rtio.*

Ut autem surrexerit a fonte faciat Presbyter signum crucis de chrismate, m pollice in vertice ejus dicens: Deus omnipotens Pater Domini nostri, *cetera ut supra*, p. 17.

Hic detur lampas a Sacerdote dicente: Accipe lampadem, *et cetera ut pra ibidem.*

IX.

ROM A MS. WELSH MANUAL, FIFTEENTH CENTURY, PROBABLY OF THE DIOCESE OF ST. ASAPH, NOW IN THE LIBRARY OF THE DEAN AND CHAPTER OF HEREFORD.

Ordo ad catechumenum faciendum.

Imprimis inquirat Sacerdos ex obstetrice utrum sit infans masculus l femina. Deinde si infans sit baptizatus domi. Licet enim baptizatus erit propter periculum, tamen habeat sequens servitium præter mersonem aquæ. His quæsitis faciat Sacerdos signum crucis cum pollice in onte infantis ita dicens: Signum Salvatoris, *et cetera ut supra*, p. 8*.

Et postea in pectore infantis ita dicens: Signum Salvatoris, *et cetera t supra*, p. 8*.

Deinde Sacerdos tenens dextram manum super caput infantis dicat:

Omnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi.

respicere dignare super hunc famulum tuum; *Hic primum inquirat Sacerdos nomen infantis. Respondeant patrini N.:* Quem ad rudimenta fidei, *et cetera ut supra,* p. 5.

Preces nostras, *et cetera ut supra,* p. 6.

Deus qui humani, *et cetera ut supra ibid.*

Exorcismus salis: Exorcizo te, creatura salis, *et cetera ut supra ibid.*

Super masculum tantum sine Oremus.

Deus, immortale præsidium, *et cetera ut supra,* p. 7.

Super masculum tantum sine Oremus.

Audi maledicte Satana, *et cetera ut supra ibid.*

Exorcismus super masculum tantum sine Oremus.

Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra,* p. 8.

Hæc Oratio sequens dicatur super feminam tantum, sic dicente [Sacerdote] : Deus cæli, *et cetera ut supra ibid.*

Alia Oratio super feminam tantum: Deus Abraham, *et cetera ut supra ibid.*

Exorcismus super feminam tantum sine Oremus.

Exorcizo te, immunde spiritus, *et cetera ut supra,* p. 9.

Ergo, maledicte Satana, *et cetera ut supra,* p. 8.

Ex hinc vero dicantur tam super masculum quam super feminam orationes sequentes sine Oremus.

Hic faciat Sacerdos crucem in fronte infantis tenens manum super caput ejus dicens: Æternam ac justissimam, *et cetera ut supra,* p. 9.

Alia Oratio sine Oremus.

Nec te latet, *et cetera ut supra ibid.*

Evangelium sancti Matthæi: In illo tempore, Oblati sunt Jesu parvuli, *et cetera ut supra ibid.*

Deinde spuat Sacerdos in manu sua dextera, et tangat aures infantis cum pollice dextro de sputo, et dicat:

Ad aures. Effeta, quod est, adaperire.

Ad nares. In odorem suavitatis.

Ad aurem dexteram. Tu autem effugare, diabole, appropinquat enim judicium Dei.

Postea dicat Sacerdos compatribus ut ipsi dicant Pater noster *et* Ave *et* Credo.

Similiter et ipse Sacerdos dicat cunctis audientibus Pater noster *et* Ave *et* Credo.

Et his dictis dicat super infantem: In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Et sic introducat infantem in Ecclesiam.

Benedictio Fontis.

Deinde procedat Sacerdos ad fontem benedicendum, et ad orientem conversus dicat:

Dominus vobiscum.

Omnipotens sempiterne Deus, adesto, *et cetera ut supra,* p. 14.

V.D. æterne Deus. Qui invisibili *usque ad* Spiritus Sancti.

Hic mutet vocem more præfationis, dicens: Hæc nobis *usque ad* ... *Hic ter aspiret in aquam in modum crucis:* Tu has simplices *usque ad* ...tibus efficaces.

Hic stillet de cereo in fontem in modum crucis, sic dicens: Descendat ...*ad* effectu.

Hic mittat cereum in aquam et faciat inde crucem: Hic omnium ...catorum *usque ad* emundetur.

Hic extrahatur cereus: Ut omnis homo *usque ad* renascatur.

Hic mutet vocem quasi legendo, dicens: Per Dominum. Qui regnat.

Finita benedictione fontis, mittat Sacerdos oleum in aquam crucem faciendo ipsa billione quæ est in vase olei, sic dicens: Conjunctio, *et cetera ut supra*, p. 16.

Deinde mittat sanctum chrisma, crucem faciens de ipso chrismate cum ipsa billione quæ est in vase chrismatis, sic dicens: Fecundetur, *et cetera ut supra ibid.*

Tertia vice sumat Sacerdos simul oleum et chrisma, et faciat signum crucis in aqua, sic dicendo: Conjunctio, *et cetera ut supra ibid.*

Baptismus.

Deinde ponat Sacerdos manum dexteram super caput, et invocato nomine ejus dicat ad infantem: N., Abrenuntias Satan

Respondeant patrini et matrinæ: Abrenuntio.

Item Sacerdos: Et omnibus pompis ejus?

Respondeant patrini et matrinæ: Abrenuntio.

Tertio dicat: Et omnibus operibus ejus?

Respondeant patrini et matrinæ: Abrenuntio.

Postea tangat Sacerdos pectus infantis et scapulas de oleo, crucem faciens cum pollice, dicens: Et ego linio te, *et cetera ut supra*, p. 16.

Deinde interroget Sacerdos nomen infantis, dicens ad infantem: Quid vocaris?

Respondeant patrini. N.

Hic interroget Sacerdos, dicens: Credis in Deum, *et cetera ut supra ibid.*

Patrini. Credo.

Item Sacerdos: Credis et in Jesum Christum, *et cetera.*

Patrini. Credo.

Tertio interroget Sacerdos: Credis et in Spiritum Sanctum, *et cetera.*

Patrini. Credo.

Tunc interroget Sacerdos: Quid petis?

Patrini. Baptismum.

Item Sacerdos: Vis baptizari?

Patrini. Volo.

Deinde accipiat Sacerdos infantem in manibus suis, et interrogato nomine infantis baptizet eum sub trina mersione, [semel] tantum sanctam Trinitatem invocando: Et ego baptizo te in nomine Patris, *et mergat semel;* et Filii, *et mergat iterum;* et Sancti Spiritus. Amen, *et mergat tertio.*

Si dubietas fuerit in corde Sacerdotis utrum puer vere baptizatus fuerit vel non, accipiat infantem et baptizet eum sub conditione, sic dicendo: Si non es baptizatus, ego baptizo te in nomine Patris, *et cetera ut supra.*

Tunc patrini accipientes infantem levent eum de fonte. Ut autem surrexerint a fonte accipiat Sacerdos de chrismate in pollice suo dicens:

Dominus vobiscum.

Deus Pater Domini nostri Jesu Christi qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum ipse te liniat chrismate salutis, *hic faciat Sacerdos signum crucis in vertice pueri de ipso chrismate cum pollice,* in eodem Filio suo Jesu Christo Domino nostro in vitam æternam. Amen.

Postea induatur infans chrismali, Sacerdote interrogante nomen infantis, et ita dicente:

N. Accipe vestem candidam sanctam et immaculatam, quam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum.

Deinde interroget nomen infantis, dando ei candelam accensam in manu sua, et dicat: N., Accipe lampadem, *et cetera ut supra,* p. 17.

Si Episcopus præsens fuerit, statim confirmari eum oportet, et postea communicari si ejus ætatis est, sic dicendo: Corpus Domini nostri, *et cetera ut supra ibid.*

V.

ORDINES AD FACIENDUM SPONSALIA.

I. From the Pontifical of Egbert, Archbishop of York, Surtees Society, vol xxvii.; and the Pontifical of St. Thomas of Canterbury, now preserved at Douai.

II. From the Sacramentary of Leofric, Sæc. x. ineunt; and MS. Claud. A. iii., British Museum. Sæc. xi.

III. From the "Rede Boke of Darbye," now in the Library of Corpus Christi College, Cambridge. Sæc. xi. med.

IV. From the Pontifical in the Library of Magdalen College, Oxford. Sæc. xii.

V. From the Ely Pontifical, Cambridge University Library. Sæc. xii.

VI. From the Pontifical of Anianus, Bishop of Bangor, A.D. 1268.

VII. From the Parish Missal of Hanley Castle, Worcestershire, now in the Cambridge University Library. Sæc. xiii.

VIII. From a Pontifical once belonging to an Abbot of Westminster, now in the Bodleian Library (Rawlinson, 425). Sæc. xiv.

IX. From the Harleian MS., No. 2860, British Museum. Sæc. xv., early.

X. From a Welsh Manual, probably of the Diocese of St. Asaph, in the Library of the Dean and Chapter of Hereford. Sæc. xv.

ORDINES AD FACIENDUM SPONSALIA.

I.

FROM THE PONTIFICAL OF ARCHBISHOP EGBERT.

SPONSALIA.

Oratio Matrimonii.

Benedicat vos Dominus, et custodiat vos Christus, ostendatque Dominus vultum suum ad vos, et det vobis pacem, impleatque vos Christus omni benedictione spiritali in remissionem peccatorum, in vitam æternam in sæcula sæculorum.

Alia.

Respice, Domine, de cælo super hanc conventionem, atque sanctam dignamque tuam benedictionem super eos profunde.

Alia.

Benedicat vos Pater et Filius et Spiritus Sanctus, qui trinus est in numero et unus in nomine.

Benedictio thalami.

Benedic, Domine, thalamum hoc, et omnes habitantes in eo, ut in amore tuo vivant et senescant et multiplicentur in longitudine dierum. Per Dominum.

Alia.

Benedic, Domine, istos adolescentulos, sicut benedixisti Tobiam et Sarram filiam Raguelis : ita benedicere digneris, Domine, ut in nomine tuo vivant et senescant et multiplicentur in longitudine dierum. Per.

Benedictio annuli.

Creator et conservator humani generis, dator gratiæ spiritalis, æterne Deus, tu permitte Spiritum Sanctum Paraclitum super hunc annulum. Per.

Benedictio lecti.

Benedic, Domine, lectum istum, et omnes habitantes in eo, ut sit in eis sanctitas et castitas et lenitas et plenitudo legis et obedientia Deo Patri et Spiritui Sancto *(sic)*. Per.

Benedicat te Deus Pater, sanet te Dei Filius, illuminet te Spiritus Sanctus, corpus tuum custodiat, animam tuam salvet, cor tuum irradiet, sensum tuum dirigat, et ad supernam vitam te perducat. Per.

Benedictio Domini sit super uxorem tuam, et super parentes vestros, ut videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quartam generationem, et sit semen vestrum benedictum a Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum. Amen.

FROM THE PONTIFICALS OF ARCHBISHOP EGBERT AND OF ST. THOMAS OF CANTERBURY.

Ad sponsas benedictio.

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, *et cetera ut supra*, p. 20*.
Benedic, Domine, thalamum hunc, *et cetera ut supra*, p. 39.
Benedicat vos Dominus Deus; custodiat vos et misereatur vestri: convertat Dominus vultum suum vobis et det vobis pacem. Per.
Alia. Respice, Domine, de cælo super, *et cetera ut supra*, p. 23.

The Douai Pontifical adds :—

Benedicat vos Pater et Filius et Spiritus Sanctus, qui trinus est in numero et unus in nomine.

II.

FROM LEOFRIC'S SACRAMENTARY, Sæc. IX., and COTTON MS. CLAUD. A. III., BRITISH MUSEUM. Sæc. X.

*Oratio pro conjugandis.**
Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, et institutis tuis quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus adsiste, ut quod te auctore jungitur, te auxiliante servetur. Per.
Exaudi nos, omnipotens et misericors Deus, *et cetera ut supra*, p. 29.
Super oblata. Suscipe, quæsumus, Domine, *et cetera ut supra*, p. 31.
Præfatio V.D. Qui fœdera nuptiarum blando concordiæ jugo et insolubili pacis vinculo nexuisti, ut multiplicandis adoptionum filiis sanctorum connubiorum fecunditas pudica servaretur. Tua enim, Domine, providentia, tua gratia ineffabilibus modis utrumque dispensat ut quod generatio ad mundi edit ornamentum, regeneratio ad Ecclesiæ perducat augmentum. Et ideo.
Hanc igitur oblationem famulorum tuorum quam tibi offerunt pro famula tua *ill.* quam perducere dignatus es ad statum maritalem et ad diem nuptiarum, pro qua majestati tuæ fundimus supplices preces ut eam propitius cum viro suo copulare digneris, quæsumus, Domine, ut placatus, *et cetera ut supra*, p. 33.
Antequam dicatur Pax Domini, *dicat hanc Orationem.*
Propitiare, Domine, supplicationibus nostris, *et cetera ut supra*, p. 37.
Benedictio. Deus qui potestate virtutis tuæ, *et cetera ut supra ibid.*
Pax Domini sit semper vobiscum.
Communio. Benedicimus, *et cetera ut supra*, p. 39.
Ad Complendum. Quæsumus, omnipotens Deus, instituta, *et cetera ut supra*, p. 39.

---

* This prayer is not in MS. Claud, A. iii.

MS. Claud. A. iii. adds before the Communion the Benediction :—

Benedictio Patris omnipotentis et Filii et Spiritus Sancti super vos descendat.

And at the conclusion :—

Ad sponsas benedicendas.

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, benedic adolescentes, istos, semina semen vitæ æternæ * with which words this fragment ends.

III.

FROM THE "REDE BOKE OF DARBYE," NOW IN THE LIBRARY OF CORPUS CHRISTI COLLEGE, CAMBRIDGE. SÆC. XI. MED.

Super sponsas benedictio.

Invocavit me, et ego exaudiam eum. Qui habitat.

Exaudi nos, omnipotens misericors Deus, *et cetera ut supra*, p. 29.

Lectio ad Corinthios (1 vi. 15-20*).* Fratres : Nescitis quoniam corpora vestra *usque ad* id corpore vestro.

Dirigatur oratio mea. Alleluya. De profundis.

Secundum Matthæum (xix. 1-6*).* In illo tempore, Venit Jesus in fines Judææ trans Jordanem *usque ad* homo non separet.

Suscipe, quæsumus, Domine, *et cetera ut supra*, p. 31.

Vere dignum. Qui fœdera, *et cetera ut supra*, p. 158*.

Hanc igitur oblationem, *et cetera ut supra ibid.*

Benedictio. Deus, qui potestate, *et cetera ut supra*, p. 37.

Pax Domini.

Quæsumus, omnipotens Deus, *et cetera ut supra*, p. 39.

Manda, Deus virtuti tuæ, *et cetera ut supra*, p. 28.

Benedic, Domine, adolescentulos istos et semina semen vitæ æternæ, *et cetera ut supra*, p. 28.

Respice de cælo super hanc conventionem et sicut misisti Tobiæ et Saræ, filiæ Raguelis, Raphaelem angelum pacificum, ita mittere digneris, Domine, benedictionem tuam, *et cetera ut supra*, p. 21*.

Deus Abraham, * Deus vivorum, *et cetera ut supra*, p. 28.

Benedicat vos Deus Pater ; custodiat vos, *et cetera ut supra*, p. 20*.

Benedic, Domine, thalamum, *et cetera ut supra*, p. 39.

Benedicat vos Pater et Filius, *et cetera ut supra*, p. 40.

Benedictio annuli.

Creator et conservator humani generis, *et cetera ut supra*, p. 27.

[illegible]

[illegible] OF MAGDALEN COLLEGE, OXFORD. Sæc. XIII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Mundi Deus, et cetera ut supra, p. 28.

[illegible]

[illegible] Pater noster et Preces cum collecta Exaudi nos; et [illegible] Beati omnes qui timent Dominum [illegible] et Pater noster, et precibus [illegible] super eos ante altare.

[illegible] Pax Domini, et post [illegible]

[illegible] Sacerdotem ac deinde [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ut supra, p. 27.

[illegible] Mundi Deus cum precibus et [illegible] omnipotens.

[illegible] Beati omnes cum [illegible] ante altare:

[illegible] et cetera ut supra, p. 28.

[illegible] et cetera ut supra, p. 21.

[illegible] Deus Isaac, Deus Jacob, sit vobiscum: ipse [illegible] Dominus benedictionem suam in vobis.

[illegible] Deus Pater; custodiat vos, Jesus Christus; [illegible] Sanctus; ostendatque Dominus faciem, et cetera ut supra, p. 28.

ı. Benedic, Domine Jesu Christe, hunc famulum tuum et hanc n tuam sicut benedixisti filios filiorum Israel per orationem Moysi es per mare rubrum in conspectu Pharaonis, qui sicut salvi venea in conspectu tuo salvi fiant in die judicii. Per.

***Missam.* Benedicta sit sancta.**

***lmus.* Benedicamus.**

ıudi nos, *et cetera ut supra*, p. 29.

***Corinthios.* Fratres :** Nescitis, *et cetera ut supra ibidem.*

***dale.* Benedictus es, Domine.**

edicite. Alleluya.

edictus es, Domine.

ındum Marcum (x.* 1-9*). In illo tempore, Jesus exsurgens *usque* **separet.**

rtorium. Benedictus sit Deus.

eta. Suscipe, quæsumus, pro sacra connubii lege, *et cetera ut*). 31.

equam dicatur Pax Domini *dicat has Orationes.*

s, qui potestate, *et cetera ut supra*, p. 37.

Domini sit semper vobiscum. Agnus Dei.

osculetur sponsus sacerdotem, et postea suam sponsam.

ımunio. Benedicite Deum, p. 39.

'communio. Quæsumus, omnipotens Deus, instituta, *et cetera ut ıidem.*

lictio thalami. Benedic, Domine, *et cetera ut supra*, p. 39.

V.

THE ELY PONTIFICAL, CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY. SÆC. XII.

BENEDICTIO ANNULI, SPONSI ET SPONSÆ.

rimis ponatur annulus super scutum et aurum et argentum : et ıtur, ne sint parentes.

rimis. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

edic, Domine, annulum hunc, *et cetera ut supra*, p. 27.

ıtor et conservator, *et cetera ut supra*, p. 27.

no legitur dotalium : deinde detur femina. Quæ si puella est, ur manu discooperta, si vidua, tecta : et ponat Sacerdos cum viro n primum in pollice dicens : In nomine Patris ; *et post in indicem,* ; *deinde in medicum,* et Spiritus Sancti. Amen.

'icat sponsus :

sto anuulo te sponso, et meo corpore te honoro, et de ista dote te

c ambo ad pedes Sacerdotis te prosternant, et Sacerdos dicat :

ıda Deus.

'ia Patri. Kyrie eleyson. Pater noster.

ıuntur preces ut supra, p. 28.

s Abraham * Deus vivorum, *et cetera ut supra*, p. 28.

)ice, Domine, de cælis, *et cetera ut supra ibidem.*

[illegible]

VII.

[illegible] BISHOP OF [illegible]

[illegible] *Tunc Sa*[illegible]

[illegible] et cetera ut supra, p. 26.

[illegible] Kyrie eleyson.

[illegible] Sancto Spiritu. Laudem[illegible] Cherubin et Seraphin Sanctu[illegible]

[illegible] ut supra, p. 27.

[illegible] Amen.

[illegible] qui mundum fecit ex nihilo.

[illegible]

[illegible] Deus Jacob sit vobiscum, et ipse vo[illegible] in vobis.

Benedictio. Benedicat vos. Deus Pater custodiat, *et cetera ut supra,* 20*.

Intrando ab ostio usque in choro decantetur Psalmus iste: Beati nes qui timent *(cxxvii.), usque in finem.* Gloria Patri. Sicut erat. rie ter. Pater noster. Et ne.

Salvum fac servum tuum et ancillam tuam.

Mitte eis, Domine, auxilium de sancto.

Esto eis, Domine turris fortitudinis.

Domine, exaudi orationem meam.

Deus Abraham * benedic adolescentes, *et cetera ut supra,* p. 28.

Benedictio. Benedic, Domine, de cælis hanc conventionem, et it, p. 21*.

Oratio. Respice, Domine, propitius, *et cetera ut supra,* p. 21*.

Benedictio super illos.

Benedicat vos Dominus omni, *et cetera ut supra,* p. 21*.

Cum autem perventum fuerit in Canone usque et ab omni perturbatione *tat se Sacerdos, et super sponsum et sponsam dicat has orationes:*

Oremus.

Propitiare, Domine, supplicationibus nostris, *et cetera ut supra,* p. 37.

Alia Oratio.

Deus qui potestatem, *et cetera ut supra,* p. 37—innocens, et ambo beatorum requiem sanctorum et ad regna cælestia perveniant, et eant filios filiorum suorum usque in tertiam et quartam generanem, et ad optatam perveniant senectutem. Per.

Exaudi nos, omnipotens, *et cetera ut supra,* p. 29.

Suscipe, Domine, quæsumus, *et cetera ut supra,* p. 31.

Quæsumus, omnipotens Deus, *et cetera ut supra,* p. 39.

Benedic, Domine, thalamum, *et cetera ut supra ibidem.*

Benedicat Deus corpora, *et supra et cetera,* p. 25*.

Manus Domini, *et cetera ut supra,* p. 26*.

VII.

:OM THE PARISH MISSAL OF HANLEY CASTLE, WORCESTERSHIRE, NOW IN THE CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY. Sæc. XIII.

Incipit ordo Sponsalium.

Primo legitur dotalium: deinde detur femina viro, si ambo consen-int. Si puella sit, desponsetur obvelata manu; si corrupta, discooperta nu. Postea dicat Sacerdos hoc versus: Manda Deus, *et cetera.*

Interim ponantur super scutum vel super librum annulus et aurum ue argentum, quæ sponsus post dabit sponsæ:

Psalmus. Manda Deus, *et cetera.*

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos.
Benedicamus Patrem et Filium cum Spiritu Sancto.
Laudemus et superexaltemus.
Laudemus Dominum, quem laudant angeli.
Quem Cherubim et Seraphim Sanctus, Sanctus, Sanctus procl
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Benedictio annuli. Creator et conservator humani generis, *et* *ut supra*, p. 27.

Benedic, Domine, annulum, *ut ibidem.*

Post hæc accipiat sponsus annulum de manu Sacerdotis, et ponat primum in pollicem sponsæ, In nomine Patris: *postea in* *dicens* et Filii: *Deinde in medium, dicens* et Spiritus Sancti. Am *ibique dimittatur.*

Postea dicat sponsus: De isto annulo te sponso.

Tunc det ei aurum dicens: Et de isto auro te honoro.

Tunc nominetur dos, et dicat sponsus: De ista dote te doto. *denariis vero fiat quicquid illis placuerit.*

Ad ostium Ecclesiæ hoc fiat.

Oremus.

Deus, qui primos parentes nostros, Adam et Evam, sua vir creavit, et in sua sanctificatione copulavit, ipse corda et corpora ve sancti✠ficet et bene✠dicat, atque in veræ dilectionis societate conjungat, quique ad præparandas nuptias Tobiæ et Saræ Raphae archangelum misit, ipse de supernis sedibus sanctum angelum s mittat, qui vos in servitio suo confortet, viamque justitiæ vobis osten et in perpetuum ab omni malo vos defendat. Et qui unigenitum Fil suum, Dominum nostrum, redemptorem mundi de virgine nasci vol et qui sua præsentia mirabili virtute nuptias consecravit, quando aq in vinum convertit: ipse nuptiis vestris interesse, vosque *sancti✠fi et bene✠dicere dignetur; detque vobis quietam corporis sanitate gaudium mentis et corporis, atque procreationem filiorum et filiarum post finitum vitæ vestræ laborem faciat vos pervenire ad consortia s torum angelorum atque archangelorum in cælis. Per eundem Christ

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, Deus vivorum, *et c* *ut supra*, p. 28.

Respice, Domine, de cælo, *et cetera ut supra*, p. 21*.

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, benedic, *et cetera ut su* p. 20*.

Tunc introducat eos Sacerdos in Ecclesiam, et dentur eis cerei ard in manibus, et dicat Sacerdos hunc Psalmum cum clericis, usque veniant ante altare.

Beati omnes qui timent Dominum *(cxxvii.)* Gloria Patri.
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos.
Salvum fac servum tuum et ancillam tuam: Deus meus.
Mitte eis auxilium de sancto: Et de Sion.
Fiat pax in virtute tua: Et abundantia.

---

* The MS. leaves spaces for these crosses, but they have not b inserted.

V.

ORDINES AD FACIENDUM SPONSALIA.

I. From the Pontifical of Egbert, Archbishop of York, Surtees Society, vol xxvii.; and the Pontifical of St. Thomas of Canterbury, now preserved at Douai.

II. From the Sacramentary of Leofric, Sæc. x. ineunt; and MS. Claud. A. iii., British Museum. Sæc. xi.

III. From the "Rede Boke of Darbye," now in the Library of Corpus Christi College, Cambridge. Sæc. xi. med.

IV. From the Pontifical in the Library of Magdalen College, Oxford. Sæc. xii.

V. From the Ely Pontifical, Cambridge University Library. Sæc. xii.

VI. From the Pontifical of Anianus, Bishop of Bangor, A.D. 1268.

VII. From the Parish Missal of Hanley Castle, Worcestershire, now in the Cambridge University Library. Sæc. xiii.

VIII. From a Pontifical once belonging to an Abbot of Westminster, now in the Bodleian Library (Rawlinson, 425). Sæc. xiv.

IX. From the Harleian MS., No. 2860, British Museum. Sæc. xv., early.

X. From a Welsh Manual, probably of the Diocese of St. Asaph, in the Library of the Dean and Chapter of Hereford. Sæc. xv.

III.

FROM HARLEIAN MS., No. [illegible], BRITISH MUSEUM. Saec. XV. EARLY.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] et legitimam [illegible], sicut Dominus noster [illegible] Ecclesiae [illegible], et sancta Ecclesia tenet. Concedis ita?

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] In nomine Patris [illegible]

Postea dicat Sacerdos: Exponite argentum et annulum.

[illegible]

[illegible] sine auro sine lapide aliquo.

[illegible] et cetera ut supra, p. 27.

[illegible] benedicta et sponsam [illegible]

[illegible] cum tribus digitis scilicet cum pollice, [illegible] ad ista tenenda super [illegible]

[illegible] humero, de isto argento [illegible] *Tunc referat* [illegible] In nomine Patris; *super indicem*, et Filii [illegible] et Spiritus Sancti. Amen; *et ibi deponatur.*

Post [illegible] *dicat Sacerdos*:

[illegible] Deus, et cetera ut supra, p. 27.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos.

Salvum fac servum. Deus meus.

Mitte eis. Et de Sion.

Esto eis. A facie.

Nihil proficiat. Et filius.

Domine, exaudi. Et clamor.

Dominus vobiscum. Et cum.

Oratio. Oremus.

Deus Abraham, *et cetera ut supra*, p. 20*.

Oratio.

Da, quæsumus, Domine benedictionem tuam super hanc famulum m, et super hanc famulam tuam propitius, ut tibi subditi fiant, te jugiter tibi deserviant. In nomine Patris et Filii et Spiritus cti. Amen.

Tunc aspergat aqua benedicta eos et thurificet. Postea præcipiat ire Ecclesiam. Tunc Sacerdos, induta casula, dicto Confiteor, *piat Missam de Trinitate* Benedicta, *et cetera.*

X.

M THE WELSH MANUAL, PROBABLY OF THE DIOCESE OF SAINT ASAPH, IN THE LIBRARY OF THE DEAN AND CHAPTER OF HEREFORD. SÆC. XV.

ORDO AD FACIENDA SPONSALIA.

tatuantur vir et mulier ante ostium Ecclesiæ coram Deo et Sacerdote pulo. Vir autem stet a sinistris mulieris, et mulier a dextris viri.

einde in primis fiat admonitio a Sacerdote ne aliqua disturbatio sit eos. Postea dicatur dos ejus. Deinde dicat cunctis audientibus in a materna:

is habere hanc mulierem in sponsam, et eam diligere et custodire, sponsus debet sponsam?

espondeat vir: Volo.

tem ad mulierem dicat:

is habere hunc virum in tuum sponsum et ei obedire et eum dili- et servire, sicut sponsus debet sponsam?

espondeat mulier: Volo.

einde detur femina a patre suo vel ab alio amico. Quæ si puella apertam habeat manum, scilicet discoopertam; si vidua, manum am; quam vir recipiat in [Dei] fide et sua servandam sicut vovit n Sacerdote, et teneat eam per manum dexteram in sua manu dextera icens, docente Sacerdote:

ch *N.* take the *N.* to mẏ weddid wẏf for faẏrore for foulore, for ere for porer, for betere for wers, in siknesse and in helthe, forte us departe, and onlẏ to the holde, and tharto ich plyȝtte mẏ treuthe.

tem mulier dicat:

ch *N.* tak ye *N.* to mẏ wedded husbond, for faẏrore for foulore, for r for porer, for beter for wers, in siknes and in helthe, to be boner uxsum in bedde and at bord, and onlẏ to ye holde, forte deth us te, and ther to ich plitte the mẏ trouẏe.

ic ponatur super scutum vel super librum aurum vel argentum seu et annulus.

Deinde dicat Sacerdos:

Manda Deus, *et cetera ut supra*, p. 28.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu:
Laudemus et superexaltemus eum in secula.

Laudemus Dominum, quem laudant angeli:
Quem Cherubin et Seraphim Sanctus, Sanctus, proclamant.

Domine, exaudi.

Dominus vobiscum.

Benedictio annuli cum Oremus.

Creator et conservator humani generis, dator gratiæ spiritalis, largitor æternæ salutis: tu, Domine, mitte bene✠dictionem tuam super hunc annulum, respice, ut quæ illum gestaverit sit armata virtute cœlestis defensionis, et proficiat illi ad æternam salutem. Per Christum.

Alia Oratio cum Oremus.

Bene✠dic, Domino, *et cetera ut supra*, p. 27.

Hic accipiat sponsus annulum cum tribus principalibus digitis, et incipiens a pollice sponsæ dicat, docente presbytero:

Wyth this gold ryng ȳ ye wedde; gold and siluer ich ye ȝeue; and with mȳ bodi ich ye worschep; and with al mȳ wordelȳch catel I ye honoure.

Ad primum digitum, In nomine Patris; *ad secundum digitum*, et Filii; *ad tertium digitum*, et Spiritus Sancti; *ad quartum digitum*, Amen, *et ibi dimittatur secundum Decretale.*

Deinde dicat hanc benedictionem super eos:

Benedicti sitis a Domino qui fecit mundum ex nihilo. Amen.

Oratio sine Dominus vobiscum.*

Deus Abraham, Deus Isaac, *et cetera ut supra*, p. 28.

Benedictio. Benedicat vos Deus Pater, *et cetera ut supra*, p. 20*.

Hic intrent Ecclesiam usque ad gradum altaris: et Sacerdos et clerici dicant hunc Psalmum sine nota:

Beati omnes, *et cetera (Ps. cxxvii.)*

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Salvum fac servum tuum et ancillam tuam.

Mitte eis, Domine, auxilium de sancto.

Esto eis, Domine, turris fortitudinis.

Domine, exaudi vocem meam.

Dominus vobiscum.

Oremus.

Oratio. Benedicat vos Dominus ex Sion, *et cetera ut supra*, p. 20.*

Oremus.

Oratio. Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, *et cetera ut supra ibid.*

---

* Note on margin—"Manda Deus, *et cetera.*"

Oremus.

Oratio. Respice, Domine, de cælis, et bene✠dic conventionem istam, *et cetera ut supra*, p. 21*.

Oremus.

Oratio. Respice, Domine, propitius super hunc famulum tuum, *et cetera ut supra*, p. 21*.

Omnipotens sempiterne Deus, qui primos parentes, *et cetera ut supra*, p. 29.

Bene✠dicat vos Deus omnipotens omni benedictione, *et cetera ut supra*, p. 21*.

Finitis Orationibus quæ dicebantur super eos prosternentes ad gradum altaris; introductis illis in presbyterio, scilicet inter chorum et altare, ex parte Ecclesiæ australi, et statuta muliere ad dextram viri, videlicet inter virum et altare, statim incipiatur Missa hoc modo:

Officium. Benedicta sit Sancta Trinitas.

Psalmus. Benedicamus Patrem et Filium cum Sancto Spiritu.

Oremus.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui dedisti, *et cetera ut supra*, p. 29.

Oratio. Exaudi nos, *et cetera ut supra ibidem.*

Istæ duæ Orationes dicuntur sub uno Per Dominum.

*Ad Corinthios (*1 *vi.* 15-20.*)* Fratres: Nescitis quia corpora vestra.

Gradale. Benedictus es, *et cetera ut supra*, p. 30.

Versus. Benedicite. Alleluya.

Versus. Benedictus es.

Sequentia. Alma chorus Domini nunc pangat nomina summi, *et cetera ut supra*, p. 22*.

Secundum Matthæum (xix. 2-6*).*

In illo tempore, Accesserunt ad Jesum Scribæ et Pharisei *usque ad* Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

Credo in unum Deum.

Offertorium. Benedictus sit Deus, *et cetera ut supra*, p. 31.

Secretum. Sanctifica, quæsumus, *et cetera ut supra ibidem.*

Aliud Secretum. Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et hanc oblationem quam tibi offerimus pro famulis tuis quos ad statum maturitatis et diem nuptiarum perducere dignatus es, placatus ac benignus assume. Per.

Præfatio. Qui cum Unigenito.

Post Sanctus *prosternant se sponsus et sponsa in oratione ad gradum altaris, extenso pallio super eos, quod teneant quattuor clerici per quattuor cornua, in superpelliciis. Deinde dicto:* Per omnia sæcula sæculorum. Amen, *antequam dicatur* Pax Domini sit semper vobiscum, *facta fractione eucharistiæ more solito dimissaque hostia super patenam in tribus fractionibus, dicat Sacerdos conversus ad illos, has sequentes Orationes sub tono lectionis: illis interim genuflectentibus sub pallio supradicto, hoc modo:* Dominus vobiscum.

Oremus.

Propitiare Domine, *et cetera ut supra*, p. 37.

Oremus.

Deus, qui potestate virtutis tuæ, *et cetera ut supra ibidem.*

VI.

ORDINES

AD VISITANDUM, AD COMMUNICANDUM, ET AD UNGENDUM INFIRMOS,

AD COMMENDATIONEM ANIMARUM,

ET AD INHUMATIONEM DEFUNCTORUM.

I. From Leofric's Sacramentary in the Bodleian Library, Oxford. Sæc. x. ineunt.

II. From the Missal of Robert, Archbishop of Canterbury, 1050-1052, now in the Public Library of Rouen.

III. From the Pontifical in the Library of Magdalen College, Oxford. Sæc. xii.

IV. From the Pontifical of Anianus, Bishop of Bangor, A.D. 1268-1304.

ORDINES

AD VISITANDUM, AD COMMUNICANDUM, ET AD UNGENDUM INFIRMOS,

AD COMMENDATIONEM ANIMARUM,

ET AD INHUMATIONEM DEFUNCTORUM.

I.

FROM LEOFRIC'S SACRAMENTARY. SÆC. X. INEUNTE. BODLEIAN LIBRARY.

INCIPIT ORDO AD VISITANDUM ET UNGUENDUM INFIRMIUM.

Primitus audiat Sacerdos confessionem infirmi, et oret pro illo, et benedicat eum dicens:

Oremus.

Omnipotens Deus, qui dixit, qui me confessus fuerit coram hominibus confitebor et ego eum coram Patre meo qui in cælis est, ipse te benedicat et custodiat semper, detque tibi remissionem omnium peccatorum et vitam æternam.

Et hortetur ei ut declinet a malo et faciat bonum et per pœnitentiam indictam reconcilietur. Deinde si peccata criminalia habuerit, Episcopus aut Presbyter dicat super eum Orationes ad dandam pœnitentiam:

Exaudi, Domine, preces nostras, et confitentium tibi parce peccatis, ut quos conscientiæ metus accusat, indulgentia tuæ miserationis absolvat. Per.

Si autem Episcopus ad fuerit, imponat capiti manum sive Sacerdotis sive cujuscunque infirmi ad reconciliandum. Alioquin Presbyter reconcilians presbytero manum superponere non debet: ceteris vero infirmis superponat capiti manum dicens Orationes ad reconciliandum:

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et me qui etiam misericordia tua primus indigeo, clementer exaudi: et quem non electione meriti sed dono gratiæ tuæ constituisti operis hujus ministrum, da fiduciam tui muneris exsequendi, et ipse in nostro ministerio quod tuæ pietatis est operare. Per Christum.

Deinde canendi sunt septem Psalmi pœnitentiales cum Litania:

Domine, ne in ira tua (*i.*) Beati quorum. Domine, ne in ira tua (*ii.*) Miserere (*i.*) Domine, exaudi (*i.*) De profundis. Domine, exaudi (*ii.*)

Inchoante autem Litania dicat Sacerdos:

Parce, Domine, parce famulo tuo, *ill.* quem redemisti, Christe, sanguine tuo; ne in æternum irascaris ei. Amen, *tribus vicibus.*

Sequitur Litania et preces:

Pater noster.

Salvum fac servum tuum.

Dominus conservet eum.

Dominus opem ferat illi.

Dominus custodiat te ab omni malo.

Dominus custodiat.

Angelis suis mandet.

Perfice gressus illius in semitis tuis.

Domine, averte faciem tuam a peccatis illius, et omnes iniquitates ejus dele.

Esto ei, Domine, turris fortitudinis.

Convertere, Domine, aliquando.

Nihil proficiat inimicus in eum.

Mitte ei, Domine, auxilium.

Domine exaudi.

Miserere mei Deus (i.)

Sequitur Oratio.

Omnipotens Deus, qui in nomine unigeniti sui misit Spiritum Sanctum secundum promissionem suam discipulis suis, effundat super te spiritum Paraclitum septiformem de cælis; repleatque te spiritu timoris sui, spiritu scientiæ et pietatis, spiritu consilii et fortitudinis, spiritu sapientiæ et intellectus, qui excoquat omnem rubiginem peccatorum tuorum, ut nullis jam præteritæ iniquitatis vel fragilitatis confundaris erroribus; sed inducat in omnem, sicut idem promisit Filius veritatem scientiæ: custodiatque te a totius pravitate nequitiæ et mundanæ conversationis seu carnalis immunditiæ contagione ac mentis impuræ affectu et omnium inimicorum visibilium et invisibilium scilicet infestationibus vel incursu, perducatque te ad gratiam et gloriam regni sui cujus virtus et imperium permanet in sæcula sæculorum. Amen.

Alia Oratio.

Omnipotens mitissime Deus, respice propitius preces nostras, et libera cor famuli tui *ill.* de malarum temptatione cogitationum, ut Sancti Spiritus dignum fieri habitaculum inveniatur. Per.

Deinde spargit aquam benedictam super illum et super domum ejus, dicens hanc Orationem:

Exaudi nos, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, et mittere dignare sanctum Angelum tuum de cælis qui custodiat, foveat protegat, visitet et defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per.

Sequitur Epistola. Tristatur aliquis vestrum.

Et Evangelium. In illo tempore, Intravit Jesus Capharnaum.

Oratio.

Omnipotens Deus, qui per os beati apostoli tui Jacobi hunc ministerium infirmis hominibus facere præcepisti; conserva famulo tuo *ill.* tuarum dona virtutum, et concede ut medelam tuam non solum in corpore sed etiam in anima sentiat. Per.

Alia. Domine Deus, qui per apostolorum tuum locutus es, Infirmatur quis in vobis, *et cetera ut supra*, p. 46.

Alia. Oremus Dominum nostrum Jesum Christum, *et cetera ut supra*, p. 41.

Et sic perungant singuli Sacerdotes infirmum de oleo sanctificato, facientes crucem in collum et guttur et pectus et inter scapulas et per quinque sensus corporeos et in supercilia oculorum et in nares intus et foris et in narium summitatem sive interius et in labia exterius id est de foris, ut maculæ, quæ per quinque sensus mentis et corporis fragilitate carnis aliquando inhæserunt, hac medicina spiritali et Domini misericordia pellantur.

Sequitur unctio. Oremus.

Per istam unctionem et Domini benedictionem mundentur ab omni sorde et contagione peccati ac sanctificentur manus et os, cor quoque, tactus videlicet sensus, visus, auditus et gustus, totumque corpus et anima tua; ut idoneus efficiaris ad vocandum in nomine ejusdem Domini Dei nostri: reddat tibi Dominus lætitiam salutaris sui et Spiritu principali te confirmet; Sanctum quoque Spiritum innovet in visceribus tuis, et ne auferat illum a te: sed benedictio Dei Pat✠ris et Fi✠lii et Spi✠ritus Sancti descendat super te, quæ copiose super te defluat et in extrema corporis tui descendat. Interius exteriusque te repleat atque circumdet, ac sit semper tecum nunc et in sæcula sæculorum. Amen.

Et sic denique unguatur ægrotus primitus ad aurem ejus dextram et in fronte at ad aurem sinistram, dicentibus singulis Sacerdotibus ita:

In nomine Pat✠ris et Fi✠lii et Spiritus✠ Sancti, accipe sanitatem mentis et corporis.

Sequitur benedictio.

Benedicat te Deus Pater: sanet te Deus Filius: inluminet te Spiritus Sanctus: corpus tuum custodiat; animam tuam salvet; cor tuum irradiet; sensum tuum dirigat; et ad supernam vitam te perducat. Qui vivit.

Ad oculos. Alia.

Ungo oculos tuos de oleo sanctificato, ut quicquid illicito visu deliquisti, hujus unctione olei expietur. Per.

Deinde in utraque scapula.

Unguo has scapulas de oleo sacrato, ut ex omni parte spirituali protectione munitus jacula diabolica viriliter contemnere ac procul possis cum robore superni juvaminis repellere. Per.

Ad nares. Alia.

Unguo nares has de oleo sacro, ut quicquid noxæ contractum est odoratu superfluo ista medicatione sanetur. Per.

Ad labia.

Unguo labia ista consecrati olei medicamento, ut quicquid otiosa et etiam criminosa peccasti locutione, divina clementia miserante expurgetur unctione hac. Per.

Deinde in pectore et retro.

Ungo pectus tuum de oleo sancto, ut hac unctione protectus fortiter stare valeas adversus aerias catervas. Per.

Ad manus ungendum.

Unguo has manus de oleo consecrato, ut quicquid illicito vel noxio opere peregerint, hac unctione evacuetur. Per.

Deinde in verticem.

Unguo caput tuum oleo sanctificato in nomine Patris et Filii et

[illegible] ad lucrum aerias [illegible]. Per.

[illegible]

[illegible] ut quicquid superfluo vel noxio [illegible]. Per.

[illegible] dicantur hæ Orationes singulæ a singulis [illegible]:

Domine Jesu Christe, qui es salvatio et redemptio nostra, qui es [illegible] et medicamentum venit, [illegible] ut languidus olei liquore tangentes tuæ [illegible] super hunc famulum [illegible]; et quem languor curvat ad [illegible], medela tuæ gratiæ [illegible]. [illegible] in eo, Domine, libidinum febriumque [illegible]; ægritudines et cupiditatum [illegible] tumoremque compesce; [illegible] interna cordiumque ac [illegible]; conscientiarum atque [illegible] adesto periculis; [illegible] carnis ac sanguinis materiam [illegible] veniam propitiatus attribue sicque [illegible] ad corruptionem (*MS.*—corruptionem) [illegible] ad perditionem, te auxiliante, nunc [illegible]. [illegible] illi hæc olei sacra perunctio [illegible] omnium optata remissio per te Christe Jesu salvator et redemptor noster et Domine, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivis, per omnia secula seculorum.

Alia.

Prosequatur Dominus cunctis infirmitatibus hujus infirmi *ill.*, et [illegible] de interitu perpetuæ mortis [illegible] in bonis omnibus desiderium ipsius, [illegible] Deus [illegible].

[illegible]

Deus, qui facturæ tuæ pio semper dominaris affectu, *et cetera ut supra.* [illegible]

Alia.

Deus qui humano generi et salutis remedium et vitæ æternæ munera contulisti, conserva famulo tuo *ill.* tuarum dona virtutum et concede ut medelam tuam non solum in corpore sed etiam in anima sentiat. Per.

Alia. Virtutum cælestium Deus, *et cetera ut supra*, p. 47.

Alia. Respice, Domine, famulum tuum *ill.*, *et cetera ut supra*, p. 46.

Alia. Deus qui famulo tuo Ezechiæ, *et cetera ut supra ibid.*

Alia.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui fragilitatem conditionis nostræ, *et cetera ut supra*, p. 47.

Hic communicetur infirmus, et ponat sacrificium in vino sive aqua dicens:

Fiat commixtio et consecratio corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi nobis et omnibus accipientibus in remissionem omnium peccatorum et vitam æternam. Amen.

Et sic faciant illi per septem dies, si necessitas fuerit, tam de commuione quam de alio officio. Debent etiam ex ministris sanctæ Dei ecclesiæ ifirmis cum summa reverentia per singulos dies decantare Vesperas et latutinas. Oratio.

Deus, miserator omnium in te credentium, exaudi preces nostras, et iper infirmantem tuum famulum *ill.*, cælestem infunde medicinam. 'er.

INCIPIT ORDO IN AGENDA MORTUORUM.

Mox autem ut eum viderint ad exitum propinquare, communicandus st de sacrificio sancto, etiamsi comedisset ipso die, quia communio erit ei efensor et adjutor in resurrectione justorum, et ipsa eum resuscitabit. 'ost communionem perceptam legendæ sunt passiones Dominicæ ante orpus infirmi seu a Presbyteris seu a Diaconibus, quousque egrediatur nima de corpore. Primitus enim ut anima de corpore egressa fuerit, onatur supercilicium, et canantur septem Psalmi pœnitentiales, et agenda st Litania, prout tempus fuerit. Finitis autem sanctorum nominibus, ιox incipiatur Responsorium:

Subvenite, sancti Dei: occurrite, angeli Domini.

℣. Requiem æternam.

Sequitur Antiphona: Suscipiat te Christus, qui vocavit te, et in inu Abrahæ angeli deducant te.

Psalmus. In exitu Israel *(cxiii.)* *Sequuntur et alii Psalmi usque id* Ad Dominum cum tribularer *(cxix.)*

Orationes super Defunctum.

Pio recordationis affectu, *et cetera ut supra*, p. 96.

Alia.

Suscipe, Domine, animam servi tui *ill.* ad te revertentem de Ægypti artibus et proficiscentem ad te. Emitte angelos tuos sanctos obviam ei, t viam justitiæ demonstra ei. Aperi ei portas justitiæ, et repelle ab ea mnes principes tenebrarum; agnosce, Domine, creaturam tuam non ex diis lienis creatam, sed a te Deo vivo et vero, quia non est alius Deus præter e, Domine, et non est secundum opera tua. Lætifica, Domine, animam servi ui *ill.*; ne memineris iniquitatum ejus antiquarum et ebrietatum, quas uscitavit furor mali desiderii. Licet enim peccaverit, tamen Patrem et Filium et Spiritum Sanctum non negavit, sed credidit, et zelum Dei habuit, et Deum qui omnia fecit adoravit. Per.

Alia.

Tu nobis auxilium præstare digneris; tu opem, tu misericordiam largiaris; et spiritum etiam famuli tui cari nostri *ill.*, vinculis corporalibus liberatum in pace sanctorum recipias; ut hic locum pœnalem et gehennæ ignem flammasque Tartari in regione viventium evadat, Qui regnas cum Patre et Spiritu Sancto per omnia sæcula sæculorum.

Alia.

Suscipe, Domine, animam servi tui *ill.* quam de ergastulo, *et cetera ut supra*, p. 57.

Alia.

Non intres in judicium cum servo tuo, Domine, *ill.*, quoniam nullus

[illegible] per te [illegible] [illegible] Non ergo eum, [illegible], judicialis sententia [illegible] [illegible] Christianæ commendat; sed gratia [illegible] judicium ultionis qui dum viveret [illegible] Trinitatis. Per Dominum.

Alia. Fac, quæsumus, Domine, hanc cum servo tuo *N.* miseri[illegible], *et cetera ut supra*, p. 96.

Alia. Inclina, Domine, aurem tuam, *et cetera ut supra*, p. 61.

Alia. Absolve, Domine, animam, *et cetera ut supra*, p. 58.

Alia. Annue nobis, Domine, ut animæ famuli tui *N.* remissionem [illegible] quam semper optavit, [illegible] percipere [illegible]. Per.

[illegible] corpus [illegible].

Suscipe, Domine, animam, *et cetera ut supra*, p. 59.

Deus, qui [illegible] supplicationibus, *et cetera ut supra*, p. 101.

Deus, [illegible], *et cetera ut supra ibid.*

Et post [illegible] corporis, [illegible] in ecclesiam, cum Antiphonis [illegible] [illegible] Ecclesiæ, canitur Psalmus:

Miserere mei, Deus et Kyrie eleyson. Pater noster.

Non intres in judicium.

Credo videre bona.

A porta inferi.

Requiescat in pace. Amen.

Oremus. Suscipe, Domine, servum tuum, *et cetera ut supra*, p. 69.

Alia. Deus, qui [illegible], *et cetera ut supra*, p. 101.

In Ecclesia autem [illegible] corpus defuncti, [illegible] pro eju[illegible] [illegible], et [illegible] fecit. Post [illegible] Sacerdos juxta feretrum, ubi corpus est, et dicit [illegible]:

Oremus. [illegible] Dei misericordiam deprecemur, cujus judicio [illegible] in spiritum fratris nostri *N.*, quem Domini [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Abraha[illegible] [illegible]. Per.

[illegible]

[illegible] angeli Domini, suscipientes animam [illegible]

[illegible] perpetua luceat ei. Offer[illegible]

[illegible] Oremus.

[illegible] Deum [illegible] et infe[illegible] [illegible] *N.* [illegible] Dominus [illegible] [illegible] resurrectionis resuscitet. Per.

[illegible]

[illegible] in vita mea. Quid faciam [illegible] Miserere mei, Deus [illegible] veneris in [illegible]

[illegible] Domine, succurre ei. Dum veneris.

Et ter Kyrie.

Oremus. Deus, qui universorum es creator et conditor, qui cum sis tuorum beatitudo sanctorum, præsta nobis petentibus, ut spiritum fratris nostri *ill.*, a corporis nexibus absolutum in prima resurrectione facias præsentari. Per.

Et sic levatur corpus de ecclesia et deportatur usque ad locum sepulturæ cum Antiphona.

Aperite mihi portas justitiæ, et ingressus in eas confitebor Domino. Hæc porta Domini, justi intrabunt per eam.

Psalmus. Confitemini Domino *(cxvii.)*

Oremus. Te Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, supplices deprecamur, *et cetera ut supra,* p. 81*.

Alia Antiphona.

Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

Psalmus. Sicut cervus desiderat *(xli.)*

Sequitur Oratio. Oremus.

Diri vulneris novitate perculsi, *et cetera ut supra,* p. 57.

Et ponitur in sepulchro.

Antiphona.

Hæc requies mea in sæculum sæculi; hic habitabo, quoniam elegi eum.

Psalmus. Memento, Domine, David *(cxxxi.)*

Sequitur Oratio. Oremus.

Oremus, fratris carissimi, Deum omnipotentem pro spiritu cari nostri *ill.*, quem Dominus de laqueo hujus sæculi liberare dignatus est, cujus corpusculum hodie sepulturæ traditur; ut eum Domini pietas inter sanctos et electos suos, id est in sinu Abrahæ, Isaac, et Jacob collocare dignetur, et partem habeat in prima resurrectione, quam facturus est, deprecantibus nobis. Per.

Sequitur Antiphona.

De terra plasmasti me, et carne induisti me, Redemptor meus; Domine, resuscita me in novissimo die.

Psalmus. Domine, probasti *(cxxxvii.)*

Oremus. Opus misericordiæ tuæ est, Pater, omnipotens æterne Deus, rogare pro aliis, qui pro nobis non sufficimus; suscipe, Domine, animam servi tui, *ill.*, revertentem ad te, adsit ei angelus testamenti tui Michael; libera eum, Domine, de principibus tenebrarum et de locis pœnarum, ne famulus tuus, *ill.*, primæ nativitatis vel ignorantiæ confundatur erroribus; agnoscatur a tuis, et misericordia bonitatis tuæ ad locum refrigerii et quietis in sinu transferatur Abrahæ. Per Dominum.

Oratio post sepultum corpus.

Debitum humani corporis, *et cetera ut supra,* p. 102.

Alia.

Omnipotens sempiterne Deus, qui humano corpori a te ipso animam inspirare dignatus es; dum, te jubente, pulvis pulveri rursum redditur, Tu imaginem tuam una cum sanctis et electis tuis, æternis sedibus præcipias sociari. Per Dominum.

Alia. Deus, apud quem mortuorum spiritus, *et cetera ut supra,* p. 99.

Alia. Obsecramus misericordiam tuam, *et cetera ut supra*, p. 97.

Alia.

Deus, cui soli competit medicinam præstare post mortem, *et cetera ut supra*, p. 57.

Alia.

Deus, cui omnia vivunt et cui non pereunt moriendo corpora nostra, *et cetera ut supra*, p. 94.

Alia. Temeritatis quidem est, *et cetera ut supra*, p. 101.

Tunc roget Sacerdos pro eo orare: Pater noster.

Requiem æternam.

Anima ejus in bonis.

Ne tradas bestiis animam.

In memoria æterna erunt justi.

Convertere, anima mea.

Exsurge, Domine, in requiem.

Non intres in judicium.

Redimet Dominus animas.

A porta inferi.

Requiescat in pace. Amen.

Oremus. Partem beatæ resurrectionis, *et cetera ut supra*, p. 57.

Miserere mei Deus. *Sequitur Oratio.*

Absolve, quæsumus Domine, animam famuli tui *ill.*, *et cetera ut supra*, p. 58.

Finit Commendatio Animæ.

Tibi, Domine, commendamus animam, *et cetera ut supra*, p. 55.

Alia. Misericordiam tuam, Domine, *et cetera ut supra ibid.*

Alia.

Commendamus tibi, Domine, animam fratris nostri *ill.*, precamurque, ut propter quam ad terram tua pietate descenderas, patriarcharum tuorum sinibus insinuare non renuas, qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

II.

FROM THE MISSAL OF ROBERT, ARCHBISHOP OF CANTERBURY, 1050–1052, NOW IN THE PUBLIC LIBRARY OF ROUEN.

Visitatio Infirmi.

Her onginð seo endebyrdnys to geneosgenne oððe to smerigenne untrumne· On ærestan halgian þa sacerdas wæter mid axun of wintreowe wiðutan þon huse· ⁊ þonne hi in beon gegan wiðinnan þæt hus þær untruman þonne cweðan hi þriwa· Pax huic domui· ⁊ þón ongýnnon þone ·a· asperges me ⁊ þonne sprengon þæt wæter ofer þone untruman ⁊ ofer his hus þone sealm singende miserere mei ds·

o.

ipotens sempiterne Deus, immensam pietatem tuam deprecamur, ıtroitum humilitatis nostræ hunc famulum tuum *ill.* in hoc lo fessum jacentem, visitatione salutifera visitare digneris; et tasti, Domine, Tobiam et Saram et socrum Petri puerumque ıis, ita et iste pristina sanitate animæ corporisque recepta n tibi in ecclesia tua referat actionem. Per.

rnā þan untruman beo his andytnys gecyd· ⁊ æft̃ þon letania·

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater de cælis Deus, miserere nobis.
Filius Redemptor mundi Deus, miserere nobis.
Spiritus Sanctus Deus, miserere nobis.
Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nobis.
Sancta Maria, ora pro illo.
Sancta Dei genetrix, ora pro illo.
Sancta Virgo Virginum, ora pro illo.
Sancte Michael, ora pro illo.
Sancte Gabriel, ora pro illo.
Sancte Raphael, ora pro illo.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro illo.
Omnes sancti beatorum Spirituum Ordines, orate pro illo.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro illo.
Sancte Petre, ora pro illo.
Sancte Paule, ora pro illo.
Sancte Andrea, ora pro illo.
Sancte Johannes, ora pro illo.
Sancte Jacobe, ora pro illo.
Sancte Philippe, ora pro illo.
Sancte Bartholomæe, ora pro illo.
Sancte Jacobe, ora pro illo.
Sancte Matthæe, ora pro illo.
Sancte Thoma, ora pro illo.
Sancte Simon, ora pro illo.
Sancte Juda, ora pro illo.
Sancte Matthia, ora pro illo.
Sancte Marce, ora pro illo.
Sancte Luca, ora pro illo.
Sancte Martialis, ora pro illo.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro illo.
Omnes sancti Discipuli Domini, orate pro illo.
Omnes sancti Innocentes, orate pro illo.
Sancte Stephane, ora pro illo.
Sancte Line, ora pro illo.
Sancte Clete, ora pro illo.
Sancte Clemens, ora pro illo.
Sancte Sixte, ora pro illo.
Sancte Corneli, ora pro illo.
Sancte Cypriane, ora pro illo.

Sancte Laurenti, ora pro illo.
Sancte Vincenti, ora pro illo.
Sancte Florentine, ora pro illo.
Sancte Fabiane, ora pro illo.
Sancte Sebastiane, ora pro illo.
Sancte Georgi, ora pro illo.
Sancte Johannes, ora pro illo.
Sancte Paule, ora pro illo.
Omnes sancti Martyres, orate pro illo.
Sancte Benedicte, ora pro illo.
Sancte Martine, ora pro illo.
Sancte Hilari, ora pro illo.
Sancte Silvester, ora pro illo.
Sancte Gregori, ora pro illo.
Sancte Augustine, ora pro illo.
Sancte Hieronyme, ora pro illo.
Sancte Cuthberte, ora pro illo.
Sancte Guthlace, ora pro illo.
Sancte Antoni, ora pro illo.
Sancte Machari, ora pro illo.
Omnes sancti Confessores Dei, orate pro illo.
Omnes sancti Monachi et Heremitæ, orate pro illo.
Sancte Felicitas, ora pro illo.
Sancte Perpetua, ora pro illo.
Sancte Scholastica, ora pro illo.
Sancte Agatha, ora pro illo.
Sancte Agnes, ora pro illo.
Sancte Cecilia, ora pro illo.
Sancte Lucia, ora pro illo.
Sancte Brigida, ora pro illo.
Sancte Æthelthrytha, ora pro illo.
Sancte Sexburh, ora pro illo.
Sancte Wihtburh, ora pro illo.
Sancte Eormenhild, ora pro illo.
Sancte Petronilla, ora pro illo.
Sancte Cyneswith, ora pro illo.
Sancte Cyneburh, ora pro illo.
Sancte Timba, ora pro illo.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro illo.
Omnes sancti, orate pro illo.
Propitius esto : parce ei, Domine.
Propitius esto : exaudi eum, Domine.
Propitius esto : libera eum, Domine.
Ab omni malo : libera eum, Domine.
Ab insidiis diaboli : libera eum, Domine.
A subita et ab æterna morte : libera eum, Domine.
Per crucem et passionem tuam : libera eum, Domine.
Per sanctam resurrectionem tuam : libera eum, Domine.
Per gloriosam ascensionem tuam : libera eum, Domine.
Per gratiam Sancti Spiritus Paracliti : libera eum, Domine.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Psalmus. Deus, deorum *(xlix.)*
Alia. Deus, qui humano generi, *et cetera ut supra*, p. 176*.
Antiphona. Cor contritum et humiliatum Deus non spernit.
Psalmus. Miserere mei, Deus, secundum *(l.)*
Alia. Virtutum cælestium Deus, *et cetera ut supra*, p. 47.
Antiphona.
Salvum fac servum tuum, Domine Deus meus, sperantem in te: custodi animam ejus, quum in te speravit.
Psalmus. Inclina, Domine, aurem tuam *(lxxxv.)*
Alia. Omnipotens sempiterne Deus, qui ægritudines animarum depellis et corporum, auxilii tui super infirmum nostrum extende virtutem, ut ope misericordiæ tuæ adjutus ad omnia pietatis tua reparetur officia. Per.
Antiphona.
Cadent a latere tuo mille et decem millia a dextris tuis: tibi autem non appropinquabit malum.
Psalmus. Qui habitat *(xc.)*
Alia. Oremus Dominum nostrum, *et cetera ut supra*, p. 41.
Antiphona.
Propitietur Deus iniquitatibus tuis et sanet omnes ægritudines tuas, et renovetur, ut aquilæ, juventus tua.
Psalmus. Benedic, anima mea, Domino *(cii.)*
Alia.
Propitietur Dominus cunctis iniquitatibus tuis, *et cetera ut supra*, p. 176*.

Þonne se untruma bið ʒesmýred on þam molð ʒerınðe ⁊ on foranheafde· ⁊ on þan þunwenʒon· ⁊ on his nebbe· þonne cweðe se sacerð þis ʒebeð·

Unguo te, *N.*, oleo sancto in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, sicut unxit Samuel David regem et prophetam, ut non lateat in te spiritus immundus, neque in membris, neque in medullis, neque in ulla compagine membrorum; sed in te habitet virtus Christi altissimi et Spiritus Sancti, quatenus per hujus operationem mysterii et per hanc sacrati olei unctionem atque nostram deprecationem, virtute Sancti Spiritus medicatus sive sanatus pristinam et melioratam recipere merearis sanitatem. Per.

Þonn̄ þu þa eaʒan smýrast þis ʒebeð·

Unguo oculos tuos de oleo sanctificato, *et cetera ut supra*, p. 175*.

Þonne þu þa earan ınnan utan smýr þis ʒebeð·

Ungo aures tuas sacrati olei unctione, ut quicquid delectatione nociva auditus admissum est, medicina spiritalis evacuet. Per.

Þonne þu þa nosu fore wearde ⁊ ınnan smýr þis ʒebeð·

Unguo tuas nares de oleo sacrato, *et cetera ut supra*, p. 175*.

Þonne þu þa peleras piðutan smýr þir gebeð·

Unguo labia ista consecrati olei medicamento, *et cetera ut supra*, 175*.

Þonne þu þa hrace ⁊ þone spýran smýr þis gebeð·

Unguo te *ill.*, oleo sancto in nomine Patris et Filii et Spiritus ıcti, sicut Samuel David regem, *et cetera ut supra.*

Þonne þu þa sculdru smýr þis gebeð·

Unguo has scapulas vel medium locum scapularum de oleo sacrato, ex omni parte, *et cetera ut supra*, p. 175*.

Þonne þu þa breost smýr þis gebeð·

Unguo pectora tua de oleo sancto, *et cetera ut supra*, p. 175*.

Þonne þu þa handa piðutan smýr þis gebeð·

Unguo tuas manus de oleo consecrato, *et cetera ut supra*, p. 175*.

Þonne þu þa fet smýr þis gebeð·

Unguo hos pedes de oleo benedicto, *et cetera ut supra*, p. 176*.

Spa hpar spa þæt sár eglie spýðost spá smýr man þær spiðor·

Unguo te oleo sanctificato, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, more militis uncti præparatus ad luctamen possis superare aereas tervas. Per.

Æfter þære smýrunge þas gebedu·

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti sit tibi hæc olei unctio l purificationem mentis et corporis ad munimen et defensionem contra cula immundorum spirituum. Per.

Alia. Domine Deus salvator noster, *et cetera ut supra*, p. 51.

Onbýrie þonne godes lichoman ⁊ blodes þus cpeðende·

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, te fideliter depremur, ut accipienti huic fratri nostro *N.* sacrosanctum corpus at sanünem Jesu Christi Filii tui Domini nostri tam corporis quam animæ t salus. Per.

On þære fýllednýsse þisfere þenunge·

Omnipotens sempiterne Deus, qui subvenis, *et cetera ut supra*, p. 46.

Alia.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui benedictionis ıæ gratiam ægris infundendo corporibus facturam tuam multiplici ıetate gubernas, ad invocationem tui nomi ıus assiste; ut

famulum tuum liberatum ægritudine et sanitate donatum dextera tu erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, ecclesiæ tuæ sanctæ altaribusque tuis cum omni desiderata prosperitate restituas. Per.

Þiſſum eallum þus ʒeƿylledon ceƿeðum þa sacerdas þus ʒebidon ofer þone unƿruman ſƿa ƿela ſƿa þæm beo sýnderlice ꝥ þær þonne'b' beo his þenunʒ þæt bið·

Dominus Jesus Christus apud te sit, *et cetera ut supra*, p. 52.
Alia. Benedicat te Deus Pater, sanet te, *et cetera ut supra ibid.*
Alia. Benedicat te Deus cæli: adjuvet, *et cetera ut supra ibid.*
Alia. Benedicat te Deus Pater, qui in principio, *et cetera ut supra ibid.*
Alia. Benedicat te Deus Pater, custodiat, *et cetera ut supra ibid.*

Hic incipit Missa pro Infirmis.
Virtutum omnium Deus, *et cetera ut supra*, p. 47.
Collecta.
Omnipotens sempiterne Deus, qui subvenis, *et cetera ut supra*, p. 46.
Epistola. Fratres: Tristatur aliquis vestrum.
Gradale.
Exsurge, Domine, succurre huic infirmo, et libera eum, et sana ejus languorem, adjutor in opportunitatibus, in tribulatione opis tuæ tribue benignus auxilium. Alleluia.
Mitte ei, Domine, auxilium de sancto:
Et de Sion tuere eum.
Evangelium. In illo tempore: Intravit Jesus Capharnaum.
Offertorium.
Domine, qui publicani precibus et oratione placatus es, qui socrum Petri a febre valida liberasti; et nobis pro infirmo supplicantibus adesto, Domine.
Secreta.
Oblationes in angustia pro peccatis atque offensionibus famuli tui in hac domo consistenti, omnipotens Deus, oblatas accipe, quem ante confidimus per verum prophetam dixisse: Immola Deo sacrificium laudis et redde Altissimo vota tua: invoca me in die tribulationis tuæ; eripiam te, et magnificabis me. Per.
Communio. Succurre, Domine, infirmo huic, et medica eum spiritali medicamine, ut pristinæ sanitati a te restitutus, gratiarum tibi sanus referat actionem. Per.
Ad Complendum.
Omnipotens sempiterne Deus, qui ideo delinquentibus occasionem tribuis corrigendi, ut non sit in eis quod puniat censura judicii; ob hoc, pie Pater, exposcimus, ut hoc accipias pro sacrificio laudis quod famulus tuus atteritur virga correptionis. Sana eum, quæsumus, Domine, ab omnibus infirmitatibus, quo, te medicante, et plenitudinem salutis recipiat et tuis semper jussionibus pareat. Per.
Alia. Deus, qui famulo tuo Ezechiæ, *et cetera ut supra*, p. 46.
Alia. Respice, Domine, famulum tuum, *et cetera ut supra ibidem.*
Alia. Deus, qui facturæ tuæ, *et cetera ut supra*, p. 47.
Alia. Deus, qui humano generi et salutis remedium et vitæ æternæ

munera contulisti; conserva famulo tuo *ill.* tuarum dona virtutum, et concede, ut medelam tuam non solum in corpore verum etiam in anima sentiat. Per.

Alia. Virtutum cælestium Deus, *et cetera ut supra*, p. 47.

Alia.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui fragilitatem, *et cetera ut supra ibidem.*

In Agenda Mortuorum.

Incipiunt Orationes in Agenda Mortuorum. Cum anima in agone sui exitus dissolutione corporis visa fuerit laborare, convenire studebunt fratres vel ceteri quique fideles; et canendi sunt septem Psalmi pœnitentiales: duo Domine, ne in furore tuo; *et duo* Domine, exaudi; Beati quorum; Miserere mei Deus; *et* De profundis; *et agenda est Litania prout permiserit ratio temporis, et secundum quod* * * * *egressuri perspici potuerit vel æstimari.*

Litania ut supra pro infirmo; postea inchoetur ab omnibus Antiphona:

Subvenite, sancti Dei, *et cetera ut supra*, p. 55.

Quo finito, dicat Sacerdos hanc Orationem sive Commendationem pro eo:

Tibi, Domine, commendamus, *et cetera ut supra*, p. 55.

Alia. Misericordiam tuam, *et cetera ut supra ibid.*

Si autem supervixerit, canuntur Psalmi, id est:

Ad te, Domine, levavi *(xxiv.)*

Dominus illuminatio mea *(xxvi.)*

Miserere mei, Deus, secundum *(l.)*

Miserere mei, Deus, quum in te *(lii.)*

Vel agantur Litaniæ usque quo anima corpore terrenæ corruptionis absolvatur, in cujus egressu dicatur Antiphona:

Suscipiat te Christus, *et cetera ut supra*, p. 55.

Psalmus. In exitu Israel *(cxiii.)*

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui humano corpori, *et cetera ut supra*, p. 55.

Antiphona. Chorus angelorum, *et cetera ut supra*, p. 56.

Psalmus. Dilexi quoniam *usque ad* Ad Dominum *(cxiv.-cxix.)*

Oratio. Diri vulneris novitate, *et cetera ut supra*, p. 56.

Tunc roget pro eo orare Sacerdos:

Pater noster. Et ne nos inducas.

Requiem æternam.

Anima ejus in bonis.

Et non intres in judicium.

A porta inferi.

Oratio. Partem beatæ resurrectionis, *et cetera ut supra*, p. 57.

Tunc lavatur corpus defuncti.

Oratio post lavationem corporis antequam de domo efferatur:

Suscipe, Domine, animam, *et cetera ut supra*, p. 57.

Tunc Responsorium, Subvenite, sancti Dei. *Et (cum) aliis Responsoriis defunctorum deportatur: et cum appropinquatum fuerit ecclesiæ, canitur Psalmus,* Miserere mei, Deus; *cum Antiphona,* Requiem æternam.

In ecclesia autem requiescet corpus defuncti, quoadusque pro ejus anima canatur, et offeratur ab omnibus quibus visum fuerit.

Post celebrationem Missæ stet Sacerdos juxta feretrum et dicat:

Omnipotentis Dei misericordiam, *et cetera ut supra*, p. 178*.

Antiphona. Qui Lazarum, *et cetera.* ℣. Requiem æternam.

Et ter Kyrie eleyson.

Oratio. Deum judicem universitatis, *et cetera ut supra*, p. 178*.

Antiphona. Heu mihi, Domine. ℣. Anima mea.

Et ter Kyrie eleyson.

Deus, qui universorum, *et cetera ut supra*, p. 179*.

Antiphona. Ne perdideris me. ℣. Miserere mei, Deus.

Et ter Kyrie eleyson.

Oratio. Fac, quæsumus, Domine, *et cetera ut supra*, p. 94.

Et sic levetur corpus de ecclesia.

Antiphona. Aperite illi.

Psalmus. Confitemini Domino *(cxvii.)*

Oratio. Piæ recordationis affectu, *et cetera ut supra*, p. 96.

Antiphona. Ingrediar.

Psalmus. Quemadmodum *(xli.)*

Sequitur. Obsecramus misericordiam tuam, omnipotens, *et cetera ut supra*, p. 97.

Antiphona. Hæc requies mea.

Psalmus. Memento, Domine *(cxxxi.)*

Oratio. Deus, apud quem mortuorum spiritus, *et cetera ut supra*, p. 99.

Antiphona. De terra plasmasti me.

Psalmus. Domine, probasti me *(cxxxviii.)*

Et ponitur in sepulchro corpus defuncti cum Antiphona.

Clementissime, Domine.

℣. Anima ejus in bonis.

℣. Requiem æternam.

Antiphona. Læto animo.

Psalmus. Miserere mei, Deus *(l.)*

Oratio post sepultum corpus.

Oremus, fratres carissimi, pro spiritu, *et cetera ut supra*, p. 101.

Alia. Deus, qui justis supplicationibus, *et cetera ut supra ibidem.*

Alia. Deus, vitæ dator, *et cetera ut supra ibidem.*

Alia. Deus, qui humanarum animarum, *et cetera ut supra ibidem.*

Alia. Temeritatis quidem est, *et cetera ut supra ibidem.*

Alia. Debitum humani corporis, *et cetera ut supra*, p. 102.

Tunc roget pro eo orare Sacerdos:

Pater noster. Et ne nos.

Requiem æternam.

A porta inferi.

Partem beatæ resurrectionis, *et cetera ut supra*, p. 102.

Alia. Absolve, Domine, animam, *et cetera ut supra ibidem.*

III.

FROM THE PONTIFICAL IN THE LIBRARY OF MAGDALEN COLLEGE, OXFORD. Sæc. XII.

Visitatio Infirmorum.

Finitis septem Psalmis subjungant :

Kyrie eleyson. Pater noster. Et ne nos.

Salvum fac servum. Mitte ei. Esto ei, Domine.

Domine, exaudi.

Dominus vobiscum. Oremus.

Deus qui famulo tuo Ezechiæ, *et cetera ut supra*, p. 46.

Respice, Domine, famulum tuum, *et cetera ut supra ibidem*. Oremus.

Deus, qui facturæ tuæ, *et cetera ut supra*, p. 47. Oremus.

*Deus, qui humano, *et cetera ut supra*, p. 176*.

Hic confiteatur, et ab omnibus absolvatur. Deinde a cunctis fratribus osculetur ; et iterum hæ collectæ dicantur :

Oremus. Domine, Deus noster qui offensione, *et cetera ut supra*.

Oremus.

Adesto, Domine, supplicationibus nostris, et me qui etiam misericordia tua primus indigeo, clementer exaudi, *et cetera ut supra*, p. 173*.

Oremus.

Præsta, quæsumus, Domine, huic famulo tuo dignum pænitentiæ fructum, ut ecclesiæ tuæ sanctæ a cujus integritate deviarat peccando, admissorum reddatur innoxius veniam consequendo. Per Dominum.

Hic dices : †

Dominus vobiscum. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, qui per beatum apostolum tuum dixisti ; Infirmatur quis ex vobis, *et cetera ut supra*, p. 49*.

Deinde inunges eum ita dicendo :

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum, per auditum, per gustum et per illicita verba, per odoratum, per tactum, per incessum, per illicitas cogitationes et per ardorem libidinis. Amen.

Postquam inunxeris, ablues manus tuas ; et ipsam aquam ubi laveris, facies vel in ignem projici vel in sacrarium deferri. Deinde dices :

Dominus vobiscum. Oremus.

Deus misericors, Deus clemens, *et cetera ut supra*, p. 49.

Majestatem, tuam, Domine supplices deprecamur, ut huic famulo tuo longo squalore pænitentiæ macerato miserationis tuæ veniam largiri digneris, ut nuptiali veste recepta, ad regalem mensam unde ejectus fuerat mereatur introire. Per.

---

* On margin—"Virtutum. Domine, sancte Pater. Perveniat. Adesto, Domine."

† On margin—"Deus, humani generis."

Hic communicet infirmum. Sequatur.

Dominus vobiscum. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, salus æterna credentium, exaudi nos pro famulo tuo, pro quo misericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut reddita sibi sanitate gratiarum tibi in ecclesia tua referat actionem. Per.

Oremus.

Deus, infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilii tui super infirmum nostrum ostende virtutem, ut ope misericordiæ tuæ adjutus, ecclesiæ tuæ sanctæ repræsentari mereatur. Per.

COMMENDATIO ANIMÆ.

Responsorium. Subvenite, sancti Dei, *et cetera.*

℣. Requiem æternam. In conspectu.

Oremus. Proficiscere, anima Christiana, de hoc mundo, *et cetera ut supra*, p. 55*.

Suscipe itaque, Domine, *et cetera ut supra ibidem.*

Si adhuc moram fecerit migrandi, legantur passiones ab uno levitarum; cum autem mortuus fuerit, commendetur anima hoc modo :*

Responsorium. Subvenite.

℣. Requiem æternam.

Antiphona. Subvenite, sancti Dei, *et cetera.*

℣. Requiem æternam.

Tibi commendamus, *et cetera ut supra*, p. 55.

Misericordiam tuam, *et cetera ut supra ibidem.*

Inde incipiat Cantor : Suscipiat te Christus qui te vocavit, et in sinu Abrahæ angeli deducant te.

Psalmus. In exitu Israel *(cxiii.)*

Oratio. Omnipotens Deus, qui humano corpori, *et cetera ut supra*, p. 55.

Cantor. Chorus angelorum, *et cetera ut supra*, p. 56.

Psalmus. Dilexi quoniam *(cxiv.) usque ad* Ad Dominum *(cxix.)*

Diri vulneris novitate perculsi, *et cetera ut supra*, p. 56.

Hoc roget Sacerdos orare pro eo :

Pater noster. Et ne nos inducas.

Non intres in judicium cum servo tuo, Domine.

Requiem æternam. A porta inferi.

Dominus vobiscum.

Oremus. Partem beatæ resurrectionis, *et cetera ut supra*, p. 57.

Deus, cui soli competit, *et cetera ut supra*, p. 57.

Oremus. Suscipe, Domine, animam famuli tui revertentem ad te, veste cælesti, *et cetera*, p. 58*.

---

* On margin—"*Discedente conventu, crux tamen et aqua benedicta ibi relinquantur. Cum autem mortuus fuerit, pulsetur tabula, et cum summa velocitate convenientes fratres incipiant Commendationem Animæ his verbis.*"

INHUMATIO DEFUNCTI.

**Post hoc agant agenda mortuorum. Post agenda si opus fuerit piant psalterium :*

Dum hæc fiunt, lavetur corpus. Cum vero lotum et vestitum et depom in feretro fuerit, accedat Processio, et Sacerdos aspergat illud aqua dicta, et incenset et dicat :

Pater noster, *pro ejus anima.* Et ne nos. Non intres.

Requiem æternam. A porta inferi.

Dominus vobiscum.

Suscipe, Domine, animam servi tui *N.*, quam de ergastulo, *et cetera upra*, p. 57.

Suscipe, Domine, servum, *et cetera ut supra*, p. 60*.

Post hæc portetur corpus in Ecclesiam cantando Antiphonam Subite, sancti Dei.

Suscipiat eum Christus, *et cetera ut supra*, p. 92.

Locato eo, sedeant undique fratres per circuitum incipientes a Psalmo intermiserant. Quando vero portari debet ad sepulcrum, celebrata sa, pro eo accedat Processio ad corpus defuncti cantando Verba mea *v.), et fiat ibi statio.*

Sacerdos autem Alba indutus cum Stola aspergat illud aqua benedicta, eniant duo fratres ante altare quod ibi est, et dicant Kyrie eleyson.

Deinde : Non intres in judicium, *et cetera ut supra*, p. 93.

Subjungant prædicti duo fratres :

Resp. Qui Lazarum, *et cetera ut supra*, p. 69.

Requiem æternam. Et locum. Kyrie eleyson, *ut supra.*

Dum canitur Responsorium, incenset Sacerdos altare, quod ibi est, et tea corpus, deinde dicat :

Deus cui omnia vivunt, *et cetera ut supra*, p. 94.

Iterum illi duo dicant Responsorium : Heu mihi, Domine, *et cetera ut ra*, p. 74.

Anima mea. Dum veneris.

Kyrie eleyson, *ut supra.*

Sacerdos incenset altare et corpus. Deinde dicat :

Oremus. Fac, quæsumus, *et cetera ut supra*, p. 94.

Iterum illi duo dicant Responsorium:

Libera me, Domine, *et cetera ut supra*, p. 82.

Timor magnus ac tremor erit, dum discusseris, Domine, actus cujuse nostrum. Quando.

Dies illa dies iræ, *et cetera.* Quando.

Nunc Christe te deprecor ; miserere peto, qui venisti redimere perum ; veni salvare. Dum veneris.

Oratio.

Creator omnium rerum Deus, qui me de limo terræ formasti, et mirailer proprio sanguine redemisti, corpusque meum, licet modo putrescat, sepulcro facies in die judicii resuscitari ; exaudi, exaudi me, ut

* On margin—"*Pergentes fratres obviam alicui corpori dicant hos lmos :* Miserere mei Deus secundum misericordiam. Deus in nomine. iserere mei Deus, *et qui sequuntur.*"

animam meam in sinu Abrahæ patriarchæ tui jubeas collocari. Libera me, Domine.

Finitis Versibus, dum iteratur Responsorium, Sacerdos incenset altare et postea corpus; deinde roget pro eo orari ita dicendo:

Pater noster. Et ne. Non intres. A porta.

Dominus vobiscum. Oremus.

Inclina, Domine, aurem tuam, *et cetera ut supra*, p. 64.

Post hæc incipiat cantor:

In Paradisum deducant, *et cetera ut supra*, p. 58.

Psalmus. In exitu Israel *(cxiii.)* *et* Ad te, Domine, levavi *(xxiv.)*, *si opus fuerit.*

Tunc exeat processio, deinde priores, et post omnes portetur corpus defuncti; et cum exierint, pulsentur omnia signa. Expleta autem Antiphona dicat Sacerdos:

Piæ recordationis, *et cetera ut supra*, p. 96.

Tunc aperiater sepulcrum, et aspergatur aqua benedicta, et incensetur cantore incipiente:

Aperite mihi portas justitiæ, *et cetera ut supra*, p. 60*.

Obsecramus misericordiam tuam, *et cetera ut supra*, p. 97.

Tunc duo fratres, albis induti, operientes ora sua amictibus, accipiant corpus, et collocent in sepulcro, dum cantor incipit:

Antiphona. Ingrediar.

Psalmus. Quemadmodum *(xli.)*

Oremus, fratres carissimi, pro Spiritu, *et cetera ut supra*, p. 101.

Deus, qui justis supplicationibus, *et cetera ut supra ibid.*

Cantor. Antiphona.

Hæc requies mea, *et cetera ut supra*, p. 99.

Psalmus. Memento, Domine *(cxxxi.)*

Aspergatur atque incensetur:

Deus, vitæ dator, *et cetera ut supra*, p. 101.

Oremus. Deus, qui humanarum animarum, *et cetera ut supra ibid.*

Cantor. De terra plasmasti, *et cetera ut supra*, p. 100.

Psalmus. Domine, probasti me *(cxxxviii.)*

Postea operiatur terra, Sacerdote primum jaciente:

Oremus. Te, Domine, sancte Pater, supplices deprecamur, *et cetera ut supra*, p. 81.

Cantor. Non intres, *et cetera.* Quoniam non, *et cetera ut supra*, p. 93.

Psalmus. Domine, exaudi, *ii.* *(cxlii.)*

Oremus. Deus apud quem mortuorum spiritus, *et cetera ut supra*, p. 99.

Cantor. Antiphona.

Omnis spiritus laudet.

Psalmus. Laudate *(cxlviii.-cl.)*

Omnipotentis Dei misericordiam, *et cetera ut supra*, p. 178*.

Oremus. Tu nobis, Domine, auxilium, *et cetera ut supra*, p. 177*.

Cantor. Requiem æternam.

Conventus. Et lux.

Cantor. Omne quod dat mihi Pater ad me veniet, et eum qui venit ad me non ejiciam foras.

Benedictus Deus, Deus Israel. *(S. Luc. i. 68.)*

Finita Antiphona, imperet Sacerdos orare pro eo dicendo:

Pater noster. Non intres. A porta inferi.

Dominus vobiscum. Oremus.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui unicum Filium tuum, Dominum nostrum Jesum Christum, incarnari constituisti, quo vetustum solveret proprio cruore peccatum et vitam redderet mundo; ipso opitulante, animam fratris nostri ab ergastulo cænulentæ materiæ exemptam ab omnibus piaculis absolve. Non patiatur insidias occursantium dæmonum, propter quem misisti ad terras unicum Filium tuum. Libera et absolve eam a tetra voragine inferni, quem redemisti pretio sanguinis Unigeniti tui. Libera et absolve eam ab æstuantis incendio gehennæ, collocans in Paradisi amænitate. Non sentiat, piissime pater, quod calet in flammis, quod stridet in pænis, sed magnificentiæ tuæ munere præventa mereatur evadere judicium ultionis, et beatæ requiei et lucis æternæ felicitate perfrui, Præstante eodem.

Temeritatis, quidem est, Domine, *et cetera ut supra*, p. 101.

Debitum humani corporis, *et cetera ut supra*, p. 102.

Exsequiis rite celebratis membrisque feretro expositis, tumulo ex more composito, post Israel exitum de Egypto, deprecemur clementiam Dei Patris pro spiritu cari nostri, quem Deus de laqueo hujus mundi liberavit lugubri et letali; cujus posse ubique est et potestas innumerabilis; habens divitias spirituales spiritui huic subveniat Dominus sublimis, ut ardore careat æterni ignis, adepturus perpetui regni refrigerium. Coram rege suo gratificetur in gaudio genitali, in sublimi solio patrum præelectorum, in medio justorum, in splendoribus sanctorum, in sede majestatis magnæ, in lumine regionis vivorum. Per eum qui est venturus.

Post hæc incipiat cantor pro his qui in cæmeterio requiescunt:

Miserere mei Deus *(l.)*

Requiem æternam. Et lux.

Hic dicat Sacerdos in auditu omnium:

Pater noster, pro animabus fratrum nostrum qui in hoc cæmeterio requiescunt et pro animabus omnium fidelium defunctorum.

Et ne nos. Non intres. A porta inferi.

Dominus vobiscum. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, annue, quæsumus, precibus nostris ea quæ poscimus, et dona omnibus quorum corpora hic et in cunctis cæmeteriis sanctorum requiescunt, refrigerii sedem, quietis beatitudinem, luminis claritatem; et qui peccatorum suorum pondere prægravantur, eos supplicatio commendet ecclesiæ.

Inde revertantur cantore incipiente septem Psalmos pœnitentiales, cumque pervenerint in chorum, prosternat se in terram Sacerdos super formam.

Finitis septem Psalmis subjungant:

Requiem æternam. Pater noster. A porta.

Satisfaciat tibi, Domine Deus noster, pro anima famuli tui *N.*, fratris nostri, sanctæ Dei genetricis semperque virginis Mariæ et sanctissimi confessoris tui Benedicti omniumque sanctorum tuorum, *et cetera ut supra*, p. 85*.

Dominus vobiscum. Requiescant in pace.

Absolutio.

Absolvimus te, frater *N.*, vice sancti Petri, cui Dominus dedit potestatem ligandi atque solvendi; ut in quantum tua expetit accusatio et ad nos pertinet remissio, sit tibi omnipotens Deus Creator tuus vita et salus, et omnium peccatorum tuorum indultor propitius, qui vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

IV.

FROM THE PONTIFICIAL OF ANIANUS, BISHOP OF BANGOR, A.D. 1268–1304.

Ordo ad Communicandum Infirmum.

Imprimis pulsetur campana capituli, et fratres qui possunt in ecclesia conveniant. Interim Sacerdos præparet se omnibus sacerdotalibus indumentis præter casulam, et duo fratres pro cereis deportandis et tertius pro crucem portando superpelliceis induantur. Fratribus vero in choro congregatis et ministris ut dictum est præparatis, Sacerdos accipiat calicem sine patena: et ponat in illo reverenter corpus Christi, cooperiatque tobalia mundissima.

Quo facto, hoc ordine procedant. Præcedat frater qui portat aquam benedictam, et sequatur qui portat crucem; tertio qui portant cereos; deinde Sacerdos. Sequuntur alii fratres processionaliter plane dicendo Psalmum: Miserere mei, Deus. *Quorum unus portat ampullam cum* [illegible] *Cum autem perventum fuerit ad locum* [illegible] *Sacerdos intrans dicat:* Pax huic domui. *Respon*[illegible] Et [illegible] habitantibus in ea.

[illegible] *in modum crucis aspergat cum* [illegible] Asperges. Miserere. Gloria Patri.

[illegible] *crucem et dicat* Confiteor * *

[illegible] *Oratio.*

Dominus Jesus Christus, qui dixit discipulis suis, Quæcunque ligaveritis super terram erunt ligata et in cælo, et quæcunque solveritis super terram erunt soluta et in cælo, de quorum numero quamvis indignos nos esse voluit, ipse te absolvat per ministerium nostrum ab omnibus peccatis tuis, quæcunque cogitatione, locutione et operatione negligenter egisti, et a nexibus peccatorum absolutum perducere dignetur ad regna cælorum. Qui cum Patre.

*Postea Sacerdos dicat Corpus Domini * * calice, et infirmus* [illegible]

Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea.

Deinde Sacerdos tradat ei Eucharistiam dicens:

Accipe, frater, viaticum corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno et perducat ad vitam æternam.

Deinde abluat digitos super calicem cum vino et aqua, et propinet infirmo, nihil dicens.

Post communionem dicat Sacerdos:

Dominus vobiscum.

Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti, *et cetera ut supra*, p. 52.

His peractis eo ordine quo venerunt, simul in ecclesiam revertantur, dicendo Psalmum: Miserere mei Deus.

Ordo ad Unguendum Infirmum.

Imprimis pulsetur campana capituli, et fratres qui possunt in ecclesia conveniant. Quibus congregatis et Sacerdote cum ministris præparatis ut supra, Sacerdos accipiat oleum sanctum, et deinde ordinate procedant cum Psalmo, Miserere mei, Deus; *sicut in Communione Infirmorum determinatum est.*

Cum autem perventum fuerit ad locum ubi jacet infirmus, Sacerdos intrans dicat; Pax huic domui. *Responsio:* Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde stans ante ægrotum dicat: Adjutorium nostrum in nomine Domini. *Responsio:* Qui fecit cælum et terram.

Dominus vobiscum. *Oratio.*

Introeat, Domine Jesu Christe, domum hanc sub nostræ humilitatis ingressu æterna felicitas, divina prosperitas, serena lætitia, caritas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dæmonum; assint angeli pacis; domumque hanc deserat effugata discordia. Magnifica super nos nomen tuum, et benedic ✠ nostræ conversationi; sanctifica nostræ humilitatis ingressum, qui sanctus et pius es et permanes cum Patre et Spiritu Sancto in sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

Alia Oratio.

Oremus et deprecemur Dominum nostrum Jesum Christum, uti benedicendo bene✠dicat hoc tabernaculum, et omnes habitantes in eo et det eis angelum bonum custodem; faciat eos sibi servire ad considerandum mirabilia de lege sua: avertat ab eis omnes contrarias potestates, eripiat eos ab omni formidine et ab omni perturbatione; ac sanos in hoc tabernaculo custodire digneris, Qui cum Patre et Spiritu Sancto vivis et regnas.

Exaudi nos, Domine, sancte Pater, *et cetera ut supra*, p. 41.

Deinde in modum crucis aspergat ægrotum aqua benedicta et postea domum, dicendo: Asperges me. *Psalmus:* Miserere mei. Gloria Patri; *et repetatur* Asperges me.

Deinde immediate dicat ægrotus Confiteor. *Quo dicto, omnes astantes Sacerdotes eum in simul absolvant, et ex tunc clerici astantes dicant legendo septem Psalmos pœnitentiales cum Litania. Sacerdos vero, dum illi legunt Psalmos, instincto pollice in oleo sancto dicat absolute:*

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti extinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarum, immo per invocationem omnium sanctorum angelorum, archangelorum, patriarcharum, prophetarum, aposto[illegible] martyrum, confessorum, virginum atque omnium simul sanct[illegible] n.

Quo facto, faciat signum crucis de oleo sancto in corpore infirmi in septem locis subscriptis ad unamquamque crucem propriam Orationem dicendo:

Ad oculos. Per istam unctionem sanctam ✠ et suam piissimam misericordiam parcat tibi Dominus quicquid oculorum vitio deliquisti.

Resp. Amen.

Ministri vero tangant locum inunctum cum stuppa reponens eam in vase mundo, et sic faciat post quamlibet unctionem.

[*Similiter ad aures, ad os, ad manus, ad pedes, et ad lumbos, ut supra.*]

Quibus omnibus peractis et a clericis Psalmis et Litaniis lectis, Sacerdos dicat:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos.

Salvum fac servum tuum.

Mitte ei, Domine, auxilium de sancto.

Esto ei, Domine, turris fortitudinis.

Nihil proficiat inimicus in eo.

Domine, exaudi orationem meam. Dominus vobiscum.

Oratio. Domine Deus, qui per apostolum tuum locutus es, Infirmatur quis in vobis, *et cetera ut supra*, p. 46.

Alia Oratio. Respice, quæsumus, Domine, famulum tuum *N.* in infirmitate, *et cetera ut supra ibidem.*

Alia Oratio. Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui benedictionis, *et cetera ut supra*, p. 185*.

Oremus. Dominus Jesus Christus apud te sit, *et cetera ut supra*, p. 186*.

Postea stuppa projiciatur in ignem. His peractis, eo ordine quo venerint ad ecclesiam revertantur, excepto quod crux remaneat coram infirmo.

Ordo Commendationis.

Inprimis fiant Litaniæ breves in hunc modum:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Sancta Maria, ora pro eo.
Omnes sancti Angeli et Archangeli, orate pro eo.
Sancte Abel, ora pro eo.
Omnis chorus Justorum, orate pro eo.
Sancte Abraham, ora pro eo.
Sancte Johannes Baptista, ora pro eo.
Omnes sancti Patriarchæ et Prophetæ, orate pro eo.
Sancte Petre, ora pro eo.
Sancte Paule, ora pro eo.
Sancte Andrea, ora pro eo.
Omnes sancti Apostoli et Evangelistæ, orate pro eo.
Omnes sancti Innocentes, orate pro eo.
Sancte Stephane, ora pro eo.
Omnes sancti Martyres, orate pro eo.
Sancte Silvester, ora pro eo.
Omnes sancti Pontifices et Confessores, orate pro eo.

Sancte Francisce, ora pro eo.
Sancte Benedicte, ora pro eo.
Sancte Paule, prote heremita, ora pro eo.
Omnes sancti Monachi et Heremitæ, orate pro eo.
Sancta Lucia, ora pro eo.
Omnes sanctæ Virgines, orate pro eo.
Omnes Sancti et Sanctæ Dei, orate pro eo.
Propitius esto: parce ei, Domine.
Propitius esto: libera eum, Domine.
Ab ira tua, libera eum, Domine.
A mala morte, libera eum, Domine.
A periculo mortis, libera eum, Domine.
A pœnis inferni, libera eum, Domine.
A potestate diaboli, libera eum, Domine.
Ab omni malo, libera eum, Domine.
Per nativitatem tuam, libera eum, Domine.
Per sanctam crucem tuam, libera eum, Domine.
Per mortem et sepulturam, libera eum, Domine.
Per gloriosam resurrectionem, libera eum, Domine.
Per admirabilem ascensionem tuam, libera eum, Domine.
Per gratiam Spiritus Sancti Paracliti, libera eum, Domine.
In die judicii, libera eum, Domine.
Peccatores: te rogamus audi nos.
Ut ei parcas: te rogamus audi nos.
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Deinde pro vicino morti, cum in agone sui exitus anima visa fuerit anxiari, fiant hæ Orationes.

Proficiscere, anima Christiana, *et cetera ut supra*, p. 55*.

Oratio.

Commendo te omnipotenti Deo, frater carissime, et ei cujus es creatura committo, ut cum humilitatis debitum morte interveniente persolveris, ad auctorem tuum qui te de limo terræ formaverat revertaris. Egredienti itaque animæ tuæ de corpore splendidus angelorum cætus occurrat: judex apostolorum tibi senatus occurrat: candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obviet: liliata rutilantium te confessorum turma circumdet: jubilantium te virginum chorus excipiat, et beatæ quietis in sinu patriarcharum te complexus astringat. Mitis atque festivus Christi Jesu tibi conspectus appareat, qui te inter assistentes sibi jugiter interesse decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis: cedat tibi teterrimus Satanas cum satellitibus suis, in adventu tuo, te comitantibus angelis contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immane diffugiat. Exsurgat Deus et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum a facie ejus. Sicut defecit fumus deficiant, sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei, et justi epulentur et exultent in conspectu Dei. Confundantur igitur et erubescant omnes Tartareæ legiones, et ministri Satanæ iter tuum impedire non audeant. Liberet te a cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est. Constituat te Christus Filius Dei vivi inter Paradisi superamœna virentia, et inter oves suas te verus ille pastor agnoscat. Ille ab omnibus tuis (peccatis) te absolvat

atque ad dexteram suam in electorum tuorum te sorte constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas, et præsens semper assistens manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem. Constitutus igitur inter agmina beatorum contemplationis Divinæ dulcedine potiaris in sæcula sæculorum.

Oremus.

Suscipe, Domine, servum tuum in bonum locum sperandæ salvationis sibi a misericordia tua. Libera, *et cetera ut supra*, p. 56; *ending* et sicut beatissimam Teclam virginem et martyrem tuam de tribus tormentis atrocissimis liberasti, sic libera animam servi tui hujus et tecum facias in bonis congaudere cælestibus. *Resp.* Amen.

Oremus.

Commendamus tibi, Domine, animam famuli tui *N.*, precamurque te, Jesu Christe, salvator mundi, ut propter quam ad terram misericorditer descendisti patriarcharum tuorum sinibus insinuare non renuas. Agnosce, Domine, creaturam tuam non ex diis alienis creatam, sed a te Deo vivo et vero, quia non est alius Deus præter te, Domine, et non est secundum opera tua. Lætifica, Domine, animam ejus in conspectu tuo; et ne memineris iniquitatum ejus antiquarum et ebrietatum quas suscitavit fervor mali desiderii: licet enim peccaverit, tamen Patrem et Filium et Spiritum Sanctum non negavit, sed credidit, et zelum Dei in te habuit, et Dominum qui fecit omnia adoravit. *Resp.* Amen.

Delicta juventutis et ignorantias ejus quæso ne memineris, Domine, sed secundum misericordiam tuam memor esto illius in gloria claritatis tuæ; aperiantur ei cæli; collætentur ei angeli. In regnum tuum, Domine, servum tuum suscipe. Suscipiat eum sanctus Michael archangelus Dei, qui militiæ cælestis meruit principatum. Veniant illi obviam sancti angeli Dei, et perducant eum in civitatem cælestem Hierusalem. Suscipiat eum beatus Petrus apostolus, cui a Deo claves regni cælestis traditæ sunt. Adjuvet eum sanctus Paulus, qui dignus fuit esse vas electionis. Intercedat pro eo sanctus Johannes, electus Dei apostolus, cui revelata sunt secreta cælestia. Orent pro eo omnes sancti apostoli, quibus a Domino data est potestas ligandi atque solvendi. Intercedant pro eo omnes sancti qui pro Christi nomine en hoc sæclo tormenta sustinuerint, ut vinculis carneis exutus pervenire mereatur ad gloriam regni cælestis. Præstante Domino nostro. Qui cum.

Si anxiatur adhuc anima, dicantur hi Psalmi:

Beati immaculati *(cxviii.) usque ad* Ad Dominum cum tribularer *(cxix.)*

Egressa autem anima de corpore dicatur hoc Resp.: Subvenite sancti Dei. *Vs.* Suscipiat. *Resp.* Requiem æternam. *Deinde* Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster. Et ne nos *Vs.* Requiem æternam. *Vs.* A porta inferi. *Vs.* Requiescat in pace Domine exaudi. Dominus vobiscum.

Oratio. Tibi, Domine, commendamus animam, *et cetera ut supra* p. 55.

Tunc fratres quibus præceptum est lavent corpus ejus, et postea reinduant eum tunicam, cingulum et braccas: et ponant eum in feretro, et ex præcepto majoris, convocatis omnibus fratribus, stent ordinate in circuitu feretri juxta dispositionem majoris.

Et Sacerdos incipiat absolute dicendo:
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne nos.
In memoria æterni erunt justi.
Ne tradas, Domine, bestiis animas confitentes tibi.
℣. Ne intres in judicium cum servo tuo, Domine.
℣. A porta inferi.
℣. Requiescant in pace.
Domine, exaudi orationem.
Dominum vobiscum.
Suscipe, Domine, animam famuli tui *N.* quem de ergastulo, *et cetera ut supra*, p. 57.

Deinde fratres ordinate vadant et corpus in ecclesiam portent cantando hoc Responsorium:
Subvenite sancti Dei, *et cetera ut supra*, p. 55.
℣. Suscipiat te Christus, *et cetera ut supra ibidem.*
Requiem æternam dona, eis, Domine, et lux perpetua luceat ei.

Deposito corpore in Ecclesia præparent se fratres ad cantandum vigiliam. Et sollemniter cantetur * * * *

Ordo ad Sepeliendum Corpus.

*Finita Missa, Sacerdos sine Casula cum ministris, Subdiaconus cum cruce et omnes * gradu suo veniant ordinate cum luminaribus, et stent in circuitu feretri in modum rotæ. Et Sacerdos a capite incipiat absolute.*
Non intres, *et cetera ut supra*, p. 79.

Postea incipiat cantor Responsorium, Subvenite. *Dum canitur Responsorium, Sacerdos accipiat thuribulum de manu ministri, et incenset corpus. Finito Responsorio, cantor statim incipiat:*
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Sacerdos dicat astantibus alta voce, Pater noster; *et omnes sub silentio dicant,* Pater noster. Et ne nos.
Dominus vobiscum. Oremus.

Deus, cui omnia vivunt et cui non pereunt moriendo corpora nostra sed mutantur in melius; te supplices deprecamur, ut suscipi jubeas animam famuli tui *N.*, per manus sanctorum angelorum tuorum deducendam in sinum amici tui Abrahæ patriarchæ suscitandamque in novissimo judicii magni die; et quicquid vitiorum diabolo fallente contraxerit, tu pius et misericors abluas indulgendo. Per Christum Dominum nostrum.

Finita Oratione cantor incipiat Responsorium:
Ne memineris peccata mea, Domine, Dum veneris judicare sæculum per ignem. Dirige, Domine, Deus meus, in conspectu tuo vitam meam. Dum veneris.
℣. Requiem æternam. Dum veneris.

Et dum cantat Sacerdos Responsorium, incenset corpus ut prius. Finito Responsorio, incipiat cantor sicut superius, cum suo Choro alta voce:
Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Et Sacerdos sicut prius dicat circumstantibus alta voce; Pater noster, *et omnes sub silentio dicant,* Pater noster. Et ne nos.

Dominus vobiscum. Oremus.

Fac, quæsumus, *et cetera ut supra,* p. 94.

Finita Oratione, incipiat cantor Responsorium:

Libera, *et cetera ut supra,* p. 82.

℣. Dies illa, *et cetera.* Dum veneris.

℣. Requiem æternam.

Responsorium. Libera.

Dum canitur Responsorium, Sacerdos incenset corpus sicut prius. Finito Responsorio, cantor incipiat alte sicut prius cum suo Choro;

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Deinde dicat Sacerdos circumstantibus alta voce, Pater noster; *et omnes sub silentio dicant,* Pater noster. Et ne nos.

℣. Requiem æternam.

℣. A porta inferi.

Responsorium. Requiescant in pace.

Dominus exaudi. Dominus vobiscum.

Oratio.

Absolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui *N.*, ut defunctus sæculo tibi vivat, et quæ per fragilitatem carnis humana conversatione commisit, tu venia misericordissimæ pietatis indulge. Per Christum.

Finita Oratione, dominus prædictus Sacerdos præcipiat fratribus ut accipiant feretrum et deportent defunctum ad tumulum; et dum portatur, clerici cantent has subsequentes Antiphonas.

Antiphona. In Paradisum, *et cetera ut supra,* p. 58.

Chorus angelorum, *et cetera.*

Cum autem venerint ad tumulum, Sacerdos cum feretro stet juxta tumulum, et cantatis Antiphonis dicat hanc Orationem absolute:

Deus qui fundasti, *et cetera ut supra,* p. 82*.

Dicta Oratione, accipiat aquam benedictam, et aspergat corpus defuncti et tumulum; et postea similiter incenset. Quibus peractis, incipiat cantor in persona defuncti hanc Antiphonam, Aperite; *et mox ponatur corpus in tumulum: et dum cantantur subscriptæ Antiphonæ cum suis Psalmis sepeliatur corpus.*

Aperite mihi, *et cetera ut supra,* p. 60*.

Psalmus. Confitemini *(cxvii.)*

Antiphona. Ingrediar, *et cetera ut supra,* p. 97.

Psalmus. Quemadmodum *(xli.)*

Antiphona. Hæc requies, *et cetera ut supra,* p. 99.

Psalmus. Memento *(cxxxi.)*

Antiphona. De terræ, *et cetera ut supra,* p. 100.

Psalmus. Domine, probasti *(cxxxviii.)*

Antiphona. Non intres, *et cetera ut supra,* p. 93.

Psalmus. Domine, exaudi *(cxlii.)*

Antiphona. Omnis spiritus laudet Dominum.

Psalmus. Laudate Dominum *(cxlviii.-cl.)*

Antiphona. Ego sum resurrectio, *et cetera ut supra,* p. 89.

Psalmus. Benedictus. *(S. Luc. i. 68.)*

Et interim dum ista Antiphonæ cantantur cum suis Psalmis, Sacerdos dicat has Orationes:

Oremus, fratres carissimi, *et cetera ut supra*, p. 101.

Item dicantur aliæ subsequentes Orationes:

Deus cui omnia vivunt, *et cetera ut supra*, p. 94.

Oratio. Temeritatis quidem est, *et cetera ut supra*, p. 101.

Oratio. Opus est misericordiæ, *et cetera ut supra*, p. 179.

Debitum humani corporis, *et cetera ut supra*, p. 102.

Omnipotens sempiterne Deus, *et cetera ut supra*, p. 64.

His omnibus expletis, postquam sepultus fuerit, Sacerdos cum aqua benedicta aspergat tumulum, et dicat alta voce, Pater noster; *et omnes sub silentio dicant,* Pater noster.

Oratio. Satisfaciat tibi, Domine, *et cetera ut supra*, p. 85.

Dominus vobiscum.

Anima ejus et animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace. *Resp.* Amen.

Et statim cantor incipiat:

Memento mei, Deus, quia ventus est anima mea, Nec aspiciat me visus hominis.

℣. De profundis clamavi ad te, Domine: Domine, exaudi vocem meam. Nec aspiciat.

Requiem æternam.

Cum quo revertantur in ecclesiam. Cumque pervenerint in ecclesiam, stent in ecclesia, scilicet in Choro, et finito Responsorio Sacerdos dicat sicut prius: Pater noster. Et ne nos.

Tibi, Domine, commendamus, *et cetera ut supra*, p. 84*.

Commendatio Animarum.

Cum portatur corpus ad ecclesiam, cantetur hoc Responsorium:

Subvenite, *et cetera ut supra*, p. 92.

℣. Suscipiat, *et cetera ut supra ibidem.*

Psalmus. De profundis *(cxxix.)*

Responsorium. Libera me, Domine, de morte æterna in die illa tremenda, Quando cæli movendi sunt et terra, Dum veneris judicare sæculum per ignem.

℣. Dies illa dies iræ, calamitatis et miseriæ, dies magna et amara valde.

Ad Introitum Ecclesiæ.

Antiphona. In Paradisum, *et cetera ut supra*, 59.

℣. Requiem æternam, *et cetera ut supra ibidem.*

Tunc Sacerdos aspergat corpus et thurificet, rogans pro eo orare dicens: Pater noster. Et ne nos.

A porta inferi.

Non intres in judicium. Dominus vobiscum.

Oratio. Suscipe, Domine, servum tuum, *et cetera ut supra*, p. 60*.

Post Missam duo clerici dicant ter hanc Antiphonam ad gradus altaris:

Antiphona. Circumdederunt me gemitus mortis: dolores inferni circumdederunt me. *Chorus idem repetat:*

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Hic non dicitur, Dominus vobiscum, nec Oremus, sed dicitur [illegible] [illegible], et cetera ut supra, p. 92.

Responsorium. Qui Lazarum resuscitasti, et cetera ut supra, p. 93.

V. Qui venturus es.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

[illegible] Domine.

Oratio. Deus, cui omnia vivunt, et cetera ut supra, p. 94.

Responsorium. Heu mihi, et cetera ut supra, p. 7[illegible].

V. Anima, et cetera ut supra ibidem.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Hic dicitur Pater noster, sed [illegible].

Oratio. Fac, quaesumus, Domine, et cetera ut supra, p. 94.

Responsorium. Libera me, Domine, et cetera ut supra, p. 95.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

[illegible] pro se [illegible], dicens:

Pater noster. Et ne nos.

Non intres. A porta inferi.

Dominus vobiscum.

Oratio. Inclina, Domine, aurem tuam, et cetera ut supra, p. 64.

Tunc portetur ad sepulturam corpus, cantore incipiente:

Antiphona. In Paradisum.

Psalmus. In exitu (totus.)

Psalmus. Ad te, Domine, levavi (totus.)

Oratio. [illegible], et cetera ut supra, p. 96.

Oratio. Tu, Domine, sancte Pater, et cetera ut supra, p. 51*.

Sanctificetur, Domine Deus, hoc sepulcrum per nostram supplicationem et per tuam benedictionem, et fugetur ab eo omnis infestatio spirituum immundorum per invocationem omnipotentis nominis tui, ut per virtutem Domini nostri Jesu Christi [illegible] corpori, quod in eo collo[illegible] [illegible] majestatem tuam, per Christum [illegible].

[illegible]

[illegible] Domine [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] et cetera ut supra, p. 97.

[illegible]

[illegible] usque ad [illegible]

[illegible]

[illegible] et cetera ut supra, p. [illegible]

[illegible] et cetera ut supra [illegible]

[illegible]

[illegible]

Dominus Jesus Christus, qui beato Petro, et cetera ut supra, p. 91.

Antiphona. Haec requies mea.

Psalmus. Memento, Domine, David (totus.)

Tunc aspergatur corpus aqua benedicta.

Deus, apud quem mortuorum spiritus vivunt, et cetera ut supra, p. 99.

Oremus. Tu, Domine, Deus omnipotens, et cetera ut supra, p. 53*.

Hic operiatur terra.

Antiphona. De terra plasmasti me.

Psalmus. Domine, probasti et cognovisti *(cxxxiii.)*
Oratio. Temeritatis quidem est, *et cetera ut supra*, p. 101.
Antiphona. Non intres.
Psalmus. Domine, exaudi (*cxlii.*)
Oratio. Deus, vitæ dator, *et cetera ut supra*, p. 101.
Antiphona. Omnis spiritus laudet Dominum.
Psalmus. Laudate, Dominum, de cælis (*cxlviii.*, *cxlix.*, *cl.*)
Non dicatur Oremus.
Debitum humani corporis, *et cetera ut supra*, p. 102.
Antiphona. Ego sum resurrectio.
Psalmus. Benedictus.
Finita Antiphona Sacerdos roget pro eo dicens:
Pater noster. Et ne nos.
Requiem æternam. A porta inferi.
Non intres in judicium.
Dominus vobiscum.
Oratio. Deus origo pietatis, *et cetera ut supra*, p. 84*.
Oratio. Tibi, Domine, commendamus, *et cetera ut supra*, p. 84*.

Pater noster: pro anima *N.* et pro animabus omnium in hoc cæmeterio quiescentium et pro animabus omnium fidelium defunctorum, ut habeant vitam et requiem cum sanctis.

Postea revertentes dicant: Miserere mei Deus. Et ne nos. A porta inferi.

Ne tradas bestiis animas confitentes tibi: Et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Dominus vobiscum.
Oratio. Deus cujus miseratione, *et cetera ut supra*, 102.
Anima ejus et animæ, *et cetera ut supra*, p. 85*.
Tibi, Domine, commendamus, *et cetera ut supra*, p. 74*.

VII.

PEREGRINORUM SERVITIUM.

I. From Cotton MS., British Museum. Vitellius, E. xii. Sæc. xi.

II. From same MS.

III. From the Pontifical of Sampson, Bishop of Worcester, A.D. 1096-1112, in the Library of Corpus Christi College, Cambridge. No. 146.

IV. From a Pontifical in the Library of Magdalen College, Oxford. Sæc. xii.

V. From the Ely Pontifical in the University Library, Cambridge. Sæc. xii.

VI. From the Coventry Pontifical in the University Library, Cambridge. Sæc. xiii.

PEREGRINORUM SERVITIUM.

I.

FROM MS. VITELLIUS, E. XII. SÆC. XI. CIRCA A.D. 1070.

BENEDICTIO PERÆ ET BACULI.

Domine, Deus omnipotens, humani generis creator atque redemptor, *et cetera ut supra*, p. 103.

Confortator et corroborator, *et cetera ut supra*, p. 107.

Accipe peram, *et cetera ut supra*, p. 103.

Accipe baculum, *et cetera ut supra*, p. 107.

Cum sint universa nobis incognita, tibi, Domine Sabaoth, per omnia nota et arcana pectorum cunctorum viventium, visibilium atque invisibilium, tibi sint patefacta, deprecamur obnoxii flexis poplitibus tuam clementiam, potentiam, indulgentiam, remissionem, miserationem, compassionem, ut hunc famulum tuum *ill.* tuam pietatem exorantem suaque delicta deflentem, necnon ad iter pænitudinis euntem et asylum sanctissimæ tuæ habitationis pro suis facinoribus requirentem, quoniam dixisti, Petite et debitur vobis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis, respice, quæsumus, majestatis tuæ *(sic)*, et fragilitatem nostræ ne intuearis naturæ in hoc quod deliquimus, ultra modum mensuræ; et huic famulo tuo *ill.* confer gratiam de sanctuario tuo, ut nunc novo lavacro pænitentiæ peregrinationisque * ndatus tuoque oleo misericordiæ delibutus et alma eruditione Sancti Spiritus imbutus sine ullo languore et contrarietate mereatur sancti Petri omniumque Apostolorum, necnon sanctorum pervenire intercessione, animo, corpore, secundum quod optat ad propria in Domino tutus. Per eundem.

Conservet te omnipotens Deus, qui Adam de limo terra formavit et humanum genus perditum nonaginta novem ovibus in deserto derelictis requisivit et in cruce suspensus redemit: concedatque tibi per iter hujus peregrinationis incedere, ut cum Jacob patriarcha * et Rachel assumens in spiritali commercio, ad terram repromissionis transito mare rubro merearis pervenire. Quatinus Ægyptum relinquens allophilos, superans Jordanem super duodenos lapides transiens, Hiericho postponens, adire queas cælestem Sion cum palma victoriæ lætans.

Quod ipse præstare dignetur qui ex virgine est nasci dignatus, ac a Magis peregrinis adoratus, circumcisus et baptizatus, in monte temptatus, in cruce elevatus, mortuus resuscitatus, demumque ad astra conscendens polorum suis fidelibus promisit munera æternorum præmiorum, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et gloriatur Deus, per infinita sæcula sæculorum.

II.

FROM THE SAME MS.

Asperges me, Domine.
Deus omnipotens, qui mundum, *et cetera ut supra*, p. 103.
Accipe hanc peram, *et cetera ut supra ibidem.*
Per hunc baculum, *et cetera ut supra*, p. 104.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.
Omnipotens Deus, qui es via, *et cetera ut supra*, p. 104.

III.

FROM THE PONTIFICAL OF SAMPSON, BISHOP OF WORCESTER, A.D. 1096-1112, MSS. No. 146. CORPUS CHRISTI COLLEGE, CAMBRIDGE.

BENEDICTIO PERÆ ET BACULI.

Dominus vobiscum.
Domine Jesu Christe, qui tua ineffabili, *et cetera ut supra*, p. 27*.
Hic impones collo ejus peram ita dicens:
Accipe hanc peram, signum peregrinationis. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.
Dabis etiam baculum, et dices:
Per hunc baculum accipias, *et cetera ut supra*, p. 104.
Omnipotens Deus, qui est via, *et cetera ut supra ibidem.*

IV.

FROM A PONTIFICAL IN THE LIBRARY OF MAGDALEN COLLEGE, OXFORD. SÆC. XII.

This MS. has the following short form of this office, but not in the original hand of the MS.:—

Benedictio baculi. Deus, sine quo nihil potest benedici vel consecrari, hunc baculum benedicere dignare, ut quotiescunque famulus tuus *N.* gestando et te in corde tenendo per hunc sustentatur, tuæ benedictionis ubertate repleatur. Per.
Hic detur pera. Accipe hanc peram, *et cetera ut supra*, p. 104.
Hic baculus. Per hunc baculum, *et cetera ut supra ibidem.*
Oratio. Omnipotens Deus, qui est via, *et cetera ut supra ibidem.*

V.

FROM THE ELY PONTIFICAL IN THE CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY. SÆC. XII.

Benedictio super eos qui peregre proficiscuntur.
Psalmus. Qui habitat *(xc.)*
Psalmus. Levavi oculos meos *(cxx.)*
Psalmus. De profundis *(cxxix.)*
Gloria Patri. Kyrie eleyson. Pater noster. Et ne nos.
Ego dixi, Domine: Sana animam.
Salvos fac: Deus meus.
Convertere, Domine: Et deprecabilis.
Esto ei: A facie.
Mitte ei: Et de Sion.
Domine, exaudi: Et clamor.
Dominus vobiscum.
Adesto, Domine, *et cetera ut supra*, p. 104.
Alia Oratio. Deus infinitæ misericordiæ, *et cetera ut supra ibidem.*
Ad peras dandas.
Accipe peram signum peregrinationis. In nomine Patris et Filii et ritus Sancti.
Quando baculum dederis. Per hunc baculum accipias, *et cetera ut ra*, p. 104.
Benedictio ad baculum et peram.
Domine, Jesu Christe, qui ineffabili, *et cetera ut supra*, p. 27*.
Tunc dentur eis peræ.
In nomine Sanctæ et Individuæ Trinitatis, Sit tibi Christi jugum nsuetum et leve, ut suæ protectionis munimine custodiat te ubique ıitantem, quatinus ad portam salutiferæ remissionis misericorditer rearis attolli atque æternæ beatitudinis gratia feliciter perfrui. Per ıdem.
Ad baculum.
Accipe baculum sustentationis vel defensionis Domini nostri Jesu risti, quo sustentante gressus itineris tui firmiter pergere valeas, proamotis venenosis impulsionibus serpentis antiqui. Per eundem.
Asperges me, Domine.
Benedictio peræ et baculi peregrinorum.
Deus omnipotens qui mundum, *et cetera ut supra*, p. 103.
Ad dandam peram. Accipe hanc peram, *et cetera ut supra ibidem.*
Ad baculum. Per hunc baculum, *et cetera ut supra*, p. 104.
Dominus vobiscum. *Oratio.*
Omnipotens Deus, qui est via, *et cetera ut supra ibidem.*

Benedictio crucis.

Rogamus te, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, ut digis benedicere, hoc tuæ sanctæ crucis signum, ut sit huic famulo tuo relium salutare, ut sit soliditas fidei, profectus bonorum operum, redemptio marum, protectio ac tutela contra sæva jacula inimicorum. Per.

Ad dandam crucem.

Suscipe jugum Christi, quod est fidelibus suis leve onus, signo sanctæ crucis insignante, quatenus fide Abrahæ exeuntis de terra insignitus terram viventium merearis possidere, ubi est fidelium animarum gratissimus portus, præstante Domino nostro Jesu Christo.

Oratio. Omnipotens Deus, via, veritas, *et cetera ut supra,* p. 104.

VI.

FROM THE COVENTRY PONTIFICAL, CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY. Sæc. XIII.

Ad Benedicendos Peregrinos.

Exaudi nos, omnipotens et misericors Deus, et iter famulorum tuorum propitius comitare, atque sicut ubique es, ita ubique adesse dignare; ut spatiis necessarii itineris prospero gressu peractis, universos reperiant sospites, ac debitas tuo nomini exsolvant grates. Per.

Hic aspergatur aqua benedicta super eos, et postea:

Kyrie eleyson. Pater noster. Et ne.
Ego dixi, Domine.
Beati immaculati.
Vias tuas.
Utinam dirigantur viæ nostræ.
Exsurge, Domine.
Domine, exaudi. Dominus vobiscum.

Sequitur Oratio. Deus infinitæ misericordiæ, *et cetera ut supra,* p. 105.

Benedictio peræ et burdonis.

Oratio. Deus invictæ potentiæ, *et cetera ut supra,* p. 27*.

Dando peram dicat:

Accipe hanc peram, habitum peregrinationis tuæ, In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Dando burdonem dicatur:

Accipe hunc burdonem, sustentationem itineris peregrinationis tuæ, In nomine Patris, *et cetera.*

Benedictio sanctæ crucis ituris in sanctam terram vel ituris in aliam terram ad expugnandum inimicos crucis.

Rogamus te, Domine, sancte Pater, omnipotens æterne Deus, ut benedicere digneris hoc signum tuæ crucis, ut sit huic famulo tuo *N.* remedium singulare, soliditas fidei, perfectio operum, redemptio animæ, protectio ac tutela contra sæva omnium inimicorum jacula. Per.

Dando crucem dicat:

In nomine Domini Jesu Christi, qui passus est in cruce pro redemptione nostra, in remissionem peccatorum, Præstante eodem.

VII.

BENEDICTIONES CLYPEI ET BACULI AD DUELLUM.

'ROM THE GLASGOW PONTIFICAL, BRITISH MUSEUM, TIB. B VIII. CIRCA A.D. 1180.

Isti Psalmi dicentur super hominem pugnaturum:
Deus in adjutorium *(lxix.)*
Benedicam Dominum *(xxxiii.)*
Judica, Domine, nocentes me *(xxxiv.)*
Qui habitat *(xc.)*
Symbolum. Quicunque vult.
Preces.
Ne reminiscaris.
Kyrie eleyson.
Pater noster. Et ne.
Domine, non secundum peccata nostra facias nobis.
Domine, ne memineris iniquitatum nostrarum.
Adjuva nos, Deus salutaris noster.
Salvum fac servum tuum, Domine.
Mitte ei, Domine, auxilium de sancto.
Esto ei, Domine, turris fortitudinis.
Non timebo millia populi.
Convertere, Domine, usque quo.
Domine, exaudi orationem meam.
Dominus vobiscum. Oremus.
Oratio super scutum et baculum.
Deus omnipotens, qui mundum, *et cetera ut supra*, p. 103.
Sacerdos det ei scutum dicens ;
Accipe hoc scutum, *et cetera ut supra*, p. 106.
Dans baculum dicat:
Accipe hunc baculum, *et cetera ut supra ibidem.*
Super accipientem. Confortator et corroborator, *et cetera ut supra*, ›. 107.
Dans illi benedictionem. Confortare, *et cetera ut supra ibidem.*

VIII.

ORDO AD PURIFICANDUM MULIEREM.

FROM THE PONTIFICAL OF ARCHBISHOP CHICHELE, NOW IN THE LIBRARY OF TRINITY COLLEGE, CAMBRIDGE.

Primo induat se episcopus more Duplicis Festi in loco sibi præparato, et impositis Capa cum Mitra acceptoque baculo pastorali, procedat ad ostium Ecclesiæ, præcedentibus ipsum aqua benedicta et duobus ceroferariis; et eundo cum ministris suis dicat Psalmos sequentes:

Levavi oculos meos (*cxx*).

Ad te levavi oculos meos (*xxiv.*) *cum* Gloria Patri.

Et subjungat:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos.

Esto ei, Domine, turris fortitudinis:

A facie inimici.

Salvam fac, Domine, ancillam tuam:

Deus meus, sperantem in te.

Mitte ei, auxilium de sancto:

Et de Sion tuere eam.

Domine, exaudi. Et clamor.

Dominus vobiscum. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, qui hanc feminam de pariendi periculo liberasti, in servitio tuo tibi fac eam esse devotam, ut temporali cursu fideliter peracto, sub alis misericordiæ tuæ continue requiescens quietem perpetuam consequatur. Per Christum.

Deinde aspergat eam aqua benedicta, dicendo:

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Quo facto accipiens Episcopus mulierem per dexteram manum in manu sua introducat eam in Ecclesiam sic dicendo:

Ingredere in templum Dei vivi, et ora Filium virginis Mariæ, qui dedit tibi fecunditatem prolis pariendæ, ut concedat tibi vitam æternam et vivas in sæcula sæculorum. Amen.

Deinde præcedat Episcopus cum ministris suis mulierem sic intro-

ductam usque ad altare, ubi Missa sollemniter debet celebrari; et in eundo dicat cum ministris suis hos Psalmos:

Deus misereatur nostri (*lxvi*).

Beati omnes qui timent Dominum (*cxxvii.*) *cum* Gloria Patri.

Et subjungat:

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Salvam fac: Deus meus.

Mitte ei: Et de Sion.

Esto ei: A facie.

Domine exaudi: Et clamor.

Dominus vobiscum: Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, majestatem tuam suppliciter exoramus, ut sicut unigenitus Filius tuus cum nostræ carnis substantia in templo est præsentatus, ita mulierem istam post partum purificatam tibi clementer morte devicta facias præsentari. Per Christum.

Tunc procedat Episcopus in Missa. Qua dicta benedicat panem hoc modo: Benedicite.

Resp. Dominus.

Benedic, Domine, istam creaturam panis, sicut benedixisti quinque panes in deserto, ut omnes ex eo gustantes tam corporis quam animæ recipiant sanitatem. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Deinde procedens ad mulierem det sibi panem, et data benedictione sua, recedant omnes in pace.

Nota quod mulieres post prolem emissam, quandocunque Ecclesiam intrare voluerint acturæ gratias purificari possunt, et nulla proinde peccati mole gravantur: nec Ecclesiarum illis aditus est denegandus, ne pœna illis converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam.

IX.

BENEDICTIONES MENSÆ.

FROM LEOFRIC'S SACRAMENTARY, NOW IN THE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD. SÆC. X.

Benedictiones ante cibum.

Deus, qui nos ad delicias spirituales semper invitas; da benedictionem super dona tua, ut ea quæ in tuo nomine sunt edenda, sanctificata percipere mereamur. Per.

Alia. Benedic, Domine, dona tua, quæ de tua largitate sumus sumturi.

Alia. Protege nos, Domine Deus noster, et fragilitati nostræ necessariam præbe substantiam. Per.

Alia. * * e nos, Domine, donis tuis et opulentiæ tuæ largitate sustenta. Per.

Alia. Tua nos, Domine, dona reficiant, et tua gratia consol * * Per.

Ad cibum benedicendum.

In nomine sanctæ et unicæ Trinitatis, quod nobis est allatum Creator omnium bonorum Deus benedicat.

Servis suis adposita ad nos sint benedicta.

Creaturam suam Christus Filius Dei benedicat. Amen.

Quod nobis est appositum Dei Filius benedicat.

Ad potum benedicendum.

Qui mutavit aquam in vina Falerna nunc quoque nostra benedicat pocula.

Omnipotens Deus nostra benedicere dignetur nos, et nostra benedicat pocula Christus. Amen.

X.

PRECES IN DOMINICIS DIEBUS DICENDÆ.

FORMS OF BIDDING PRAYER.

Cf. supra, pp. 123 and 134.

I. From Leofric's Sacramentary, Bodleian Library, Oxford. Sæc. x.

II. From MS. Gospels, now in the Treasury, York Minster. Sæc. xi.

III. From a Sarum Missal in the Bodleian Library, Oxford, Barlow MS., No. 5. *Circa* A.D. 1400.

IV. For the Diocese of London. From Harleian MS., No. 335. British Museum.

V. From a Sarum Processional, now in the Library of the Dean and Chapter of Salisbury Cathedral; formerly in use in that Cathedral. Sæc. xv.

PRECES IN DOMINICIS DIEBUS DICENDÆ.

FORMS OF BIDDING PRAYER.

Cf. supra, pp. 123 and 134.

I.

FROM LEOFRIC'S SACRAMENTARY, BODLEIAN LIBRARY, OXFORD. Sæc. X.

Oremus, fratres carissimi, Domini misericordiam pro fratribus ac sororibus nostris ab oriente usque ad occidentem, ut et illi orent pro nobis unusquisque in diversis locis, per Christum Dominum nostrum.

Oremus etiam pro unitate ecclesiarum, pro infirmis, pro debilibus, pro captivis, pro pænitentibus, pro laborantibus, pro navigantibus, pro iter agentibus, pro eleemosynas facientibus, pro defunctorum spiritibus, et pro his qui non communicant, ut det illis Dominus dignam agere pænitentiam, per Christum Dominum nostrum.

Oremus etiam Domini misericordiam pro spiritibus carorum nostrorum pausantium *ill.*, ut eis Dominus placidum refrigerium tribuere dignetur, et in locum quietis ac refrigerii sanctorum suorum intercessione eos transferat, per Jesum Christum Dominum nostrum.

Offerimus tibi, Domine Jesu Christe, hanc orationem ab ortu solis usque ad occidentem a dextera usque ad sinistram in honorem et gloriam divinitatis Christi et humanitatis, in honorem et gloriam omnium graduum cælestium, Michaelem Gabrielem archangelum, in honorem et gloriam patriarcharum prophetarum apostolorum ac martyrum, pro omnibus virginibus fidelibus pænitentibus, pro omnibus matrimoniis, pro bonis non valde, pro malis non valde, pro omnibus merentibus orationem et deprecationem nostram.

II.

FROM MS. GOSPELS, NOW IN THE TREASURY, YORK MINSTER. Sæc. XI.

Hutan ƿe ᵹebiddan ᵹod ealmihtiᵹne heofena heah-cyninᵹ ⁊ sca Marian ⁊ ealle ᵹodes halᵹan ꝥ ƿe moton ᵹodes Ælmihtiᵹes ƿillan ᵹeƿyrcan þa hƿile ƿe on þyssan lænan life ƿunian ꝥ hẏ us ᵹehealdan & ᵹescẏldan ƿið ealra feonda costnunᵹa ᵹesenelicra and ungesenelicra. Pater noster.

Ƿutan ƿe gebiddan for urne papan on rome ⁊ for urne cyning ⁊ forne arceƀ ⁊ forne ealdorman ⁊ for ealle þa þe us gehealdað frið ⁊ freondscype on feower healfe into þysse halgan stoƿe ⁊ for ealle þa ðe us fore gebiddað binnan angelcynne ⁊ butan angelcynne. Pater noster.

Ƿutan ƿe gebiddan for ure godsybbas ⁊ for ure cumpeðran ⁊ for ure gildan ⁊ gildsƿeostra ⁊ ealles þæs folces gebed þe þas halgan stoƿe mid ælmesan seceð mid lihte ⁊ mid tigeðinge ⁊ for ealle þa þe ƿe æfre heora ælmessan befonde ƿæron ær life and æfter life· Pater.

Bidde ƿe.

For ꝥof * nþes saule bidde ƿe Pater noster ⁊ for mæl mere saule ⁊ for ealle þa saula þe fulluht underfengan ⁊ on crist gelyfdan fram adames dæge to þysumdæge. Pater noster.

III.

FROM A SARUM MISSAL NOW IN THE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD (Barlow MS., 5). Circa A.D. 1400.*

Et statim post aspersionem vertat se Sacerdos ad populum et dicat preces in lingua materna in ecclesia Sarum hoc modo:

Ȝe schullen stonte vp and bidde ȝoure bedes to oure Lord Ihū Crist, and to oure ladi seint Marie, and to alle þe compaine of heuene for þe stat of holi chirche and for oure modur chirche of Rome, for oure lord þe pope, for þe patriarke of Ierusalem, for the cardenals, for þe archebischop of Canturburẏ, for al archebischoppes

---

* The following are the English forms in this MS. in the office for Matrimony :—

" * * *et postea dicat hoc modo :*

" Godemen and wymmen, as for the most party of ȝow þat here beth, habbuþ y herd of banes that habbeþ ben yasked solempneliche here as the lawe of holichurche wol for wuche banus askyng no lettyng nis ȝit y founde, bote for more sykernesse of ȝow and eke of me ȝit y aske þe banes by twixt *N.* and *N.*, wiche mon hath y spoke with here to habbe here to his wyf as þe lawe of holichurche wol and þerfor Ich amonische and comaund ȝow by auctorite of holy churche boþe men and wymmen, that here buþ apon þe perel of oure soulus as ȝe wol onswere at þe dai of dome, that ȝif þer be eni man or wommon that kuoweþ any letting by twene hem as by wey of kinred or eny con-

and bischopes, and nomeliche for þe bischop of *N.*, for þe patron of þis chirche, and for ȝoure gostliche fadur, and for prestus and clerkes that herin serueþ or haue i serued, for al men and wymmen of religion, and for al oþer men of holi chirche, and for al þilke þat habbeþ stat of holi churche in kepinge, þat God for his mercẏ graunte hem suche grace so hit meinteẏne and kepe þat God be þerwiþ apaid. Ȝe schulleþ bidde for the holi lond and þe holi cros, þat God send hit in to criston men hond wen his wille is.

Ȝee schulleþ bidde also for pees of þis lond, and for oure lord þe king and for þe quene, and for dukes, erles, and barons, and for al þilke þat habbeþ þe pees of þis lond to kepe, þat God for his merci send hem gode conseil and grace þer aftur to worche.

Ȝee schulleþ bidde for þe meir of þis toun, and for al þe communite, and for oure parchens þat beoþ here or elles were in watur or in lond, þat God for his merci graunt hem grace saf to goo and saf to come, and spede hem in alle here nedes.

Ȝee schulleþ bidde for þe gode mon and þe gode wif þat þis daẏ brouȝt þe loof and þe candul, and for alle thilk that furst hit bigan and lengust halt on.

And for alle wẏmmen þat beþe in oure ladẏ bẏndes that God for his mercẏ so hem vnbẏnde as hit be best to lẏf and to soule, and for alle þat doþ trewliche her tẏþes and her offringes to God and to holichirche, and for alle þilke þat doþ nouȝt þat God for his mercẏ send hem grace to com to amendement.

Ȝe schulleþ bidde for alle the seke of þis pariche here or elles where and principalliche for alle þilke þat liggeþ in dedly sẏnne ẏ bounde, þat God send hem such helpe as hit beo best to lẏf and to soule, and for alle þo þat beoþ in good lẏf þat God graunt hem grace to hold hem þer inne, and þilk þat beoþ not to turne hem to amendement.

Ȝe schulleþ also bidde þat God for his mercẏ suche widdringes

---

tracte y made priueilich or oponlich of that ȝe know suggeþ now or elles neuur.

"*Eadem monitio—Sacerdote docente:*

"Ich *N.* take thee *N.* to my wedded wif for betur for wors, for richere for porere, in sekenes and in hele, til deth us departe, as holy churche us ordeineþ, and þer to y pliȝte the my treuþe: *manum retrahendo.*

"*Deinde dicat mulier Sacerdote docente:*

"Ich *N.* vndurfonge þe *N.* to my weddud housbonde for betere for wors, for richere for porere, in sekenesse and in helthe, to be boxom to the, as holy churche us ordeyneþ, til deþ us departe, and þer to y pliȝt þe my treuþe: *manum retrahendo.*

"Wiþ this ring y the wedde, and this gold and suluere y the ȝeve, and wiþ my body y the worschipe, and wiþ my worldliche catel iche þe sese."

us sende on erþe þat þe fruyt þat is þer inne thrive and is fort to don turne cristen men to help.

Ȝe schulleþ also bidde speciallische for al þat þis chirche helpeþ wiþ eni manner thing, wher God and seint *N.* buþ þe feirur y served and y wurschepid.

Ȝe schul also bidde for youre self, þat God for his merci graunt yow grace so youre lif here to lede, hym fort to queme oure soule to save, and þat hit mot so be for yow and for us and for alle christen people syngeþ a Pater noster and Ave Maria par charite.

Deus misereatur nostri et benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri.

Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.

Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes.

Lætentur et exultent gentes: quoniam judicas populos in æquitate, et gentes in terra dirigis.

Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus; Deus noster benedicat nos Deus: et metuant eum omnes fines terræ.

Gloria Patri. Sicut erat.

Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson,

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam. Et salutare.*

Sacerdotes tui induantur justitiam. Et sancti tui.

Domine, salvum fac regem. Et exaudi.

Salvos fac servos tuos et ancillas tuas. Deus meus.

Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hereditati tuæ. Et rege eos.

Domine, fiat pax in virtute tua. Et abundantia.

Domine, exaudi orationem meam. Et clamor meus.

Dominus vobiscum. Oremus.

Deus qui caritatis dona per gratiam Sancti Spiritus tuorum cordibus fidelium infundis, da famulis et famulabus tuis pro quibus tuam deprecamur clementiam salutem mentis et corporis; ut te tota virtute diligant et quæ tibi placita sunt tota dilectione perficiant, et pacem tuam nostris concede temporibus. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Ȝe schulleþ knelyng bidde for youre fadres soules, for oure modres soules, for youre breþren soules, for sustur soules, for youre godfadir soules, for godde modir soules, and for alle your kinnes soules.

Ȝe schul also bidde for alle þe soules whos bones restuþ in þis chirche or chirchȝerd or in eny oþer holi place, and for alle þe soules þat habbeþ ȝour in her lif or by quebe eny manere good to þis place, whar for Goddis servise is þe fairer y do in his holy stede.

* Cf. supra, p. 184.

Ȝe schulleþ also bidde for alle þe soules þat ben in paẏn of purgatorie, þat God for his merci for ȝoure bedus þe raþur bringe hem to blisse and to reste, and for alle þe soules ȝe han hed of her godus wher fore ȝeo beoþ in dette fort bidde and for alle cristen soules Pater noster et Ave.

Psalmus. De profundis.

Pater noster. Et ne nos. Sed libera.

IV.

FOR THE DIOCESE OF LONDON. FROM HARLEIAN MS., No. 335, BRITISH MUSEUM.

Hæ preces sequentes dicuntur in omnibus Dominicis diebus ad altam Missam, nisi quando Duplex Festum in Dominica evenerit, quia tunc non dicentur:

Ze shall knell down on your kneis and praie devoutle and mekle to the Fader, the Son, and the Holi Gost, thre persons and o Gode: To ye holy made and moder seynt Marye, and to all the holy court of hevene, specialy for the state and pees of all holy churche and all Crysten kyngdoms and especiall for the kyngdom of Yglond, that Jhu Crist of heven kynge and prynce of pees graunte rest, unite and pees amonge all Cristen pepyll.

Ye shall praie also speciali for the holi lond and for the holy crosse upon the whych owr Saviour Christ Jhs sufferd peyn and passyon for owr redempcion, that he be his mẏȝth and mercy brynge it owt of the hondish of the haȝthyn men into the roull governaunce and worship of Kristen men, when his wẏll is and the soner for praier.

Yee shall praie also for the pope of Roome specialiand all his cardinall, for the Patryake of Jerusalem, for owr lorde and fader the erchebyshope of Canterbury and for owr fader and lorde the bisshope of London and all other erchebisshope and bisshope, speciali of this londe, that Jesus Crist yeve hem myth and strengthe to mayntene the Staat and lawe of holy Chirche, and for to rewll well hemself and after that prestes and clerkes and all men and women of order and Cristen people Jesu to serve and plees.

Also ye shall praie for abbottes and priours abbatis and prioris; for monkes, chanons, frers and nunnys and for all other men and women of religion, that Jesu Crist yeue hem grace hẏm to serve and well to kepen her ordre, and for to end lyf in clennes.

Also ye shule praye spicialy for the patron and for the parson of this chirche and for all ye prestes and clerkes which servene Gode in this chirche or in any other, that Gode of his myche mercy hem helpe and mayntene to his worshype, and graunte hem grace so to do in this worlde, yat it may be the savacion of here soules and of alle Cristene folk.

Also ye shule pray specially for trew tythers and devout offerers,

which trewly pays her tythes and devotly offers, that God of his godnes encresce heme gostely and bodely.

Also ye shulle pray for tham whiche gythe or be qwethe un to this chirche any ornamente, as buc, bell, chalesh, vestymente, lampe or lyȝth or ony thynge, that God reward tham gostyly and bodely.

Also yee shall pray hertely for our leggh lorde, Kynge of Ingelond, and for our lady the Quene, and for our prynce * whom Crist save gostly; for dukes, erlis, barons, knygthtes, squyers, and for alle gude communers of this lond, that God yeue hem alle grace so to do and orden so, yat it be so soveraynlly likynge to hym and profyt and salvacion of his londe.

Yee shall praie also for all palmers and pilgrems, for all manere men and wymmen which any gude gate hath gone, goth or shall go, that Gode yeue hem grace wele to go and wele for to come and unto us parte of þe gude gates, dedes and prayers and thame of ours.

Yee shule also pray specialy for the welfayr and prosperite of this worshipefule cyte of London, for my ryth worship and reverente maister our maier, with all my maisters his bretherne aldermen: for the schereffys and all oþr offycers and dwellers in the shame; and specially for oure parishōs here present, yche man prayeth for other and for tham which be absent and walde be present and may ȝnoth: and for tham that may and wil noth, yat God amende tham: and speciale for seek and all that er deȝesyd in body or in soule, that God of his gudnes conforte tham gostly and bodely: and for women that ben wt cheldern, that God graunte to tham e gud delyveraunce and purificacion, to there childern crystendome and confirmacion.

Also yee shale praye for all lande tilland and lee ferand; for men and women which briggeis or way makyȝth or mendiȝth.

Also yee shale praye for the fruete that is in the erthe, and that is for to be into ye erthe, that God graunt it fructificacion unto cristen men sustinaunce.

Also ye shall pray for the gudman and gudwyff that this day brogth or sent brede unto the chyrch, of ye which holy brede is to be made, and for tham that first be gon and longest holdeson; for tham and for us and for all we beth to pray in speciall or generall, and for all Cristen folk, ich man and woman for cherite saȝth devoutle:

Pater noster et Ave Maria.
Et ne. Sed libera.
Ostende nobis: Et salutare.
Sacerdotes tui: Et sancti.
Domine, salvos fac regem, reginam, et principem:
Deus meus, sperantes in te.
Salvos fac servos tuos et ancillas tuas: Deus meus.
Salvum fac populum: Et rege.
Domine, fiat: Et abundantia.
Domine, exaudi: Et clamor.
Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.
Ecclesiæ tuæ, Domine, preces, *et cetera.*
Deus, qui caritatis dona *addendo* et pacem tuam nostris concede temporibus. Per Christum Dominum.

Et tunc oret et commendet Sacerdos animas omnium fidelium defunctorum precibus suorum parochianorum.

Yee shale pray also for your ffaders soules, and your moders soules, for your godfadir soules and your godmoder soules, for your bredern soules, your sustir soules, for your enis soules, your auntis soules and for all your elder soules.

Also yee shall pray speciale for the soules for whych ye have had any gode by yefte or by qwest, whereby that ye have your lŷvŷnge and your sustynaunce.

Yee shall pray also for all the soules which have yone or be qweth any gude to this churche, wherefor it is better mayntende.

Also yee shule pray for all tho soules of the whych myndes* ere kepyd and holden in this chyrch ȝerly; and for all the soules whose bodyse and bones resten in this chirch or in this church yeerde or in any other.

Also ye shall pray speciale for all the soules that ben in the payns of purgatory, that Gode for his mercy brynge hem out ther of to the blisse that ever shall last.

Also yee shull pray for all thoo soules for the which yee and I ben bonden and holden to pray for, for hem and for all Cristene soules ich man and woman for charite seith a Pater Noster and a Ave Maria.

V.

FROM A SARUM PROCESSIONAL, NOW IN THE LIBRARY OF THE DEAN AND CHAPTER OF SALISBURY, FORMERLY IN USE IN THAT CATHEDRAL. SÆC. XV.

We shalle make oure prayers to God besechyng his mercy for alle holy churchye, that God hit kepe in good estate. In especial oure mother churche, this churche, and alle other in Cristendome * * *

For archybysshoppes and bysshopes, and in especial for my lorde the bysshop of this see, that God hym kepe in his holy service.

For my lorde ye dean, my masters the chanons, vikers, prestes, and clerkes, and alle other mynysters that this churche servyth.

For the holy land that God hit deliver oute of hethenhandes.

For oure soverayne lorde the kyng, the queene, and alle her children, and alle other lordes, dukes, merkeises, herles, and barons, and alle tho that have this land to governe.

For the pees of thes landes Yngland and Fraunce, that God make perpetual pees bytwix them.

And for the goode estate of the lord verdon, now my lord therl of

---

* On margin—"anniversaria."

Shrowvsbury, that findý ye continuall lyght at the hie auter * * * * * * * and alle this churches frendes, oure brethern and sustern, and alle our paresshens, wyth alle tho that any good dooth to this churche, and alle trewe Crystyn pepill.

Pater noster.

Hic revertat se Sacerdos et dicat Psalmum Deus misereatur nostri, *ex utraque parte chori cum* Gloria Patri *et* Sicut erat. *Sequatur.* Kyrie eleyson. Christe eleyson, *with Preces and Collect as No. iii. supra.*

Item conversus ad populum dicat Sacerdos :

We shalle pray and beseche God of his mercy for alle trewe Chrystyn sowles. In especial for alle bysshopes sowles, whos bodyes resteth in this holy place.

For the bysshopes sowle Robert, the bysshopes sowle Jocelyn, &c., &c.*

---

* All the rest is for special individuals—bysshopes, kyngs, erles, &c., with long lists of names and numerous erasures.

INDEX

OF THE

MANUAL OFFICES.

McCorquodale & Co., Printers, Bank Street, Leeds.